

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

CityLinks

ICMA
Leaders at the Core of Better Communities

CENN
Caucasus Environmental NGO Network

WASTE MANAGEMENT TECHNOLOGIES IN REGIONS, GEORGIA

Quarterly Report

PERIOD: January 1 – March 31, 2015

30 April 2015

This publication was produced for review by the United States Agency for International Development

Waste Management Technologies in Regions, Georgia

USAID Cooperative Agreement AID-114-LA-14-00001

Prepared for:
Mission Environmental Officer
Economic Growth Office
USAID | Caucasus

Prepared by:
International City/County Management Association
777 North Capitol Street NE, Suite 500
Washington, DC 20002-4201

The authors' views expressed in this publication do not necessarily reflect the views of the United States Agency for International Development or the United States Government.

CONTENT

ABBREVIATIONS	4
Program Background	5
Assumptions, Problems and Barriers	6
Significant Events and Achievements During the Reporting Period	7
Status of Activities by Components	9
Component 1: Waste Collection and Recycling Systems.....	9
Component 2: Private Sector-led Recycling	17
Component 3: Waste Management Strategy and Tariff Policy.....	23
Component 4. Communication and Outreach	24
Major Activities Planned for Next Quarter	31

ABBREVIATIONS

AIP	Annual Implementation Plan
AOR	Agreement Officer's Representative
ARA	Autonomous Republic of Adjara
CENN	Caucasus Environmental NGO Network
CO	Cooperative Agreement
COP	Chief of Party
DCOP	Deputy Chief of Party
EU	European Union
FB	Facebook
GHG	Greenhouse Gas
GOG	Government of Georgia
ICMA	International City/County Management Association
ISM	Institute for Sustainable Communities
ISWM	Integrated Solid Waste Management
ISWPM	Integrated Solid Waste Management Plan Guideline
MOENRP	Ministry of Environment and Natural Resource Protection
MRDI	Ministry of Regional Development and Infrastructure
NGO	Non-governmental Organization
PMP	Performance Monitoring Plan
PR	Public Relations
PSA	Public Service Announcement
4Rs	Reduce, Reuse, Recover, Recycle
SWM	Solid Waste Management
TV	Television
USAID	U.S. Agency for International Development
WMTR	Waste Management Technologies in Regions

Program Background

The USAID Waste Management Technologies in Regions Program (hereinafter referred to as WMTR) was awarded to the International City/County Management Association (ICMA) on March 18, 2014, under Cooperative Agreement AID 114-LA-14-00001. ICMA is implementing WMTR in partnership with a local sub-recipient, the Caucasus Environmental NGO Network (CENN) and the Institute for Sustainable Communities (ISC). The estimated completion date for the activity is March 17, 2018. WMTR is designed to contribute to the following USAID monitoring and evaluation framework objectives and results:

- Strategy Development Objective 2: Inclusive and sustainable growth.
- Intermediate Result 2.3 More responsible management and development of Georgia's natural endowments.
- Intermediate Result 2.3.3 Waste management improved.

The goal of WMTR is to provide professional waste management technical assistance to support waste management system development and recycling in two regions of Georgia - Kakheti and Adjara. Project activities will promote greenhouse gas (GHG) mitigation and sequestration by developing the waste management sector, including waste collection, recycling and public awareness. Specifically, this project will enable GHG mitigation and sequestration from the waste sector by enabling the recycling business environment in targeted regions and municipalities; improving waste collection systems; minimizing pollution of natural resources from landfills by closing out old, illegal landfills and dumpsites; enhancing public awareness of waste management issues; and ensuring public participation in the decision-making and design process of new waste management systems. Additionally, ICMA will work closely with its local partner, CENN, to build the capacity of its staff with the ultimate goal of WMTR handover in 2018.

WMTR activities combine various components into a comprehensive structure that focuses on technical assistance and capacity/institution building of integrated waste management systems and recycling/composting in two regions of Georgia – Kakheti and Adjara. WMTR has four main components:

- Component 1: Waste Collection and Recycling Systems
- Component 2: Private Sector-Led Recycling
- Component 3: Waste Management Strategy and Tariff Policy
- Component 4: Communication and Outreach

WMTR also implements cross-cutting activities that support the four components above and that promote local governance. The cross cutting activities include, among others, empowerment of youth and women, ethnic minorities and people with disabilities, and gender mainstreaming.

This Quarterly Report covers the period from January 1 until March 31, 2015, within USAID Fiscal Year 2015.

Assumptions, Problems and Barriers

WMTR had to contend with the following assumptions, problems and barriers in the reporting period:

- Frequent turnover of governmental representatives.
- Miscommunication and lack of coordination between donor agencies working in the waste management sector.
- Lack of communication between state institutions responsible for waste management in Georgia.
- Non-existence of a waste management strategy and action plan in the country;
 - The WMTR project prepared the Municipal Waste Management Action Plan Guidelines; however, the development of concrete action plans for the municipalities should be delayed until the waste management strategy is finalized by the Ministry of Environment and Natural Resource Protection (MOENRP).
- Lack of financial resources in the municipal budgets allocated for waste management issues.
- Lack of technique and equipment (trucks, bins, etc.) in the municipalities required for waste collection.
- Lack of accurate data and information related to waste management (i.e. non-existence of the waste composition information, amount of collected waste, GHG emissions from the landfills, etc.).
- Lack of local expertise in waste management issues.
- Non-existence of strong recycling companies in the project target regions;
 - None of the recycling companies operating in the target regions – Kakheti and Adjara – possesses environmental permits, thus they operate illegally.
- According to the PMP, the project aims to reduce GHG emissions by 5kt CO₂e by October 1, 2015, and by a cumulative GHG emission reduction of 25kt CO₂e by October 1, 2016. Based on the results of the GHG analysis implemented by the international expert it was found that it will be very difficult to achieve this goal without installing a landfill gas collection and flare system, which is quite expensive. Therefore GHG related project indicators might have to be adjusted.
- The WMTR program announced a school grants competition. However, none of the submitted proposals were accepted due to the low quality and incomplete nature of the applications.

To mitigate the potential problems and barriers, WMTR works closely with all tiers of government, including stakeholders, in capacity building and has been using an intensive communication, outreach and awareness campaign to promote best practices in waste management and recycling systems.

Significant Events and Achievements during the Reporting Period

- The WMTR program conducted a municipal waste management capacity analysis of local self-governments, as well as of solid waste collection and disposal companies operating in the municipalities of the Kakheti Region and Adjara Autonomous Republic. A “*Municipal Waste Management Capacity Analysis in Adjara AR and Kakheti Region in Georgia*” report has been prepared.
- The Integrated Solid Waste Management Plan Guideline (ISWMPG) for municipalities in Georgia was prepared in collaboration with international and national experts and in close cooperation with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia.
- In March the City to City Exchange Program was launched and Memorandums of Understanding on cooperation between Catawba County (North Carolina) and the City of Telavi, and the City of Golden (Colorado) and the City of Batumi were signed.
- The WMTR team developed a pilot project - *Piloting of Integrated Waste Management Systems in Target Areas of Telavi Municipality*, which will be implemented in 5 selected villages in Telavi municipality.
- In March the WMTR team in collaboration with international and national experts and in close cooperation with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection started working on the *By-law on the construction, operation, closure and after-care of landfills*.
- In March the WMTR team in collaboration with international and national experts and in cooperation with the Solid Waste Management Company (SWMC)¹ started working on the *Gurjaani landfill closure plan*.
- The WMTR team prepared GIS maps, which present information on waste collection coverage areas and informal dumpsite locations in the Kakheti Region and Adjara AR.
- WMTR team, in cooperation with a local expert, prepared the report: *EU approaches in waste management*, which will be presented to the stakeholders in the Kakheti Region and Adjara AR through workshops and roundtables.
- The Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia was founded with the support of the WMTR program.
- First board meeting of the Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia was held in March, 2015.
- WMTR team helped LTD Zugo (a plastic recycling company) to prepare an Environmental Impact Assessment (EIA) report. According to the *Georgian Law on permit for impact on the environment*, activities related to waste disposal, processing or recycling, incineration, and landfill design and operation are subject to permits and

¹ The company was created in 2012 under the Ministry of Regional Development and Infrastructure

mandatory EIAs. Therefore, any recycling activity requires a permit from the Ministry of Environment and Natural Resources based on an Environmental Impact Assessment. The EIA process considers possible impacts and risks on the different components of the physical, biological and human environment.

- The WMTR team continues conducting open educational classes on integrated waste management issues in Kakheti Region and Adjara AR public schools.
- A tariff and cost recovery survey was conducted in the Kakheti region and Adjara AR.
- The program's second quarterly newsletter has been developed in English and Georgian and distributed through the CENN electronic network, which has more than 24,000 subscribers worldwide.
- The WMTR staff is continuing to update a Facebook (FB) Page for the alumni of the eco-camps organized within the scope of the program; The FB page has 408 followers and is used for interactive communication with the audience.
- A competition of Slogans and Posters promoting sustainable waste management issues was announced.
- The WMTR team is working on the development of an electronic game on waste separation and recycling for 6-10 grade school students.
- School students from Ruispiri village, Kakheti region, who participated in the WMTR Program's Eco Camp in Bulachauri, August, 2014, took the initiative and organized a clean-up action after school on February 4.

Status of Activities by Components

Component 1: Waste Collection and Recycling Systems

Analyzing capacity and training gap of municipalities and SW companies

The WMTR program conducted a municipal waste management capacity analysis of local self-governments, as well as of solid waste collection and disposal companies operating in the municipalities of the Kakheti Region and Adjara Autonomous Republic. The aim of this assessment was to review and analyze municipal waste management related responsibilities and capacities in the target regions, including legal and institutions setup, waste management practices, infrastructure, and financial aspects.

The capacity assessment was implemented through interviews with key stakeholders at the national and local levels using detailed questionnaires developed by the WMTR program. In addition, the team reviewed existing laws and regulations, contractual agreements between the municipalities and waste service provider companies, tendering documentation, and other reports.

The draft report comprised of the following information:

- Assessment Objective.
- General Legal and Institutional Framework of Waste Management in Georgia.
- *Waste Management Capacity Analysis in the Adjara Autonomous Republic and the Kakheti Region:*
 - General Information.
 - Waste Management Organization.
 - Waste Management Infrastructure.
 - Financial Aspects.
- *Main findings and Recommendations.*

The assessment showed that municipalities throughout Georgia have limited capacities and resources to properly manage their own waste. The main issues that municipalities face are related to the distribution of waste management related responsibilities and competencies, lack of clear mechanisms to monitor and control the quality of performed waste services, waste data inaccuracy, limited waste service coverage, outdated infrastructure, lack of clear tariff policies, and non-existence of steady systems for collection of waste charges.

Based on these findings, WMTR team developed recommendations for waste management sector improvements in the two targeted regions. In addition, training needs were identified that will enable the team to plan and conduct tailored trainings to increase the waste management capacity of key stakeholders in the target regions.

Annex 1. Questionnaires

Annex 2. Draft report - Municipal Waste Management Capacity Analysis in Adjara AR and Kakheti Region in Georgia

Designing region-specific ISWM strategies and action plans

The WMTR program in collaboration with international and local experts and in close cooperation with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection developed the Integrated Solid Waste Management Plan Guideline (ISWMPG) for municipalities in Georgia.

According to article 13 (1) of the Law – “Waste Management Code”²: each municipality shall adopt a plan for the management of the municipal waste produced within its territory for a period of five years. The guidelines developed by the WMTR program will serve as a basis for the development of these municipal waste management plans, which are required by the law.

The ISWMPG was developed in accordance with the general content provided in the Law – “Waste Management Code”. The guidelines describe the steps that should be undertaken for the development, implementation and monitoring of the municipal waste management plans, as well as outline the content of these plans.

In particular, the following chapters are presented in the guidelines:

- Introduction.
- The basis for developing municipal waste management plans.
- Preparing to develop a municipal waste management plan.
- Determining and assessing existing conditions.
- Evaluation options and making decisions.
- Developing and adopting the municipal waste management plan.
- Implementing the plan.
- Operating, monitoring and sustaining the plan’s results.
- Annexes: Example of a Waste Plan Table of Contents, Planning Information Checklist, Template and Glossary of Acronyms / Abbreviations, and Key Waste Management Terms.

The guidelines have already been agreed with and approved by the Ministry of Environment and Natural Resources Protection. The next step will be communication of the guidelines with the Stakeholder Consultative Group members and with local governments. This will be done through workshops and roundtables. With these guidelines, municipalities will have a unified document that will serve as a basis in the process of the municipal waste management plans’ development.

Annex 3. Municipal Waste Management Plan Development Guideline, Eng/Geo

² The law was enacted on January 15, 2015

Designing and implementing a City-to-City Exchange Program

In March, 2015, the WMTR team launched the City-to-City exchange program, which will facilitate professional cooperation between two US local governments (Catawba County, North Carolina and City of Golden, Colorado) and two Georgian local self governments (Kakheti region, Telavi city and Adjara, City of Batumi, respectively). The cooperation will focus on capacity building and technical assistance activities for the improvement of waste management and recycling system practices, to support the development of integrated waste management systems in the selected cities of Georgia.

Catawba delegation – Tom Lundy, Catawba County’s Manager and Barry Edwards, Director of Utilities & Engineering Department – visited Telavi City on March 2-6. The purpose of the visit was to study the Telavi City waste management system, identify specific areas and fields in which Catawba could share expertise, knowledge and experience, and to develop an action plan. Based on this action plan, the consequent professional cooperation will improve the waste management system in Telavi City.

The agenda of the visit included several working sessions with Telavi city’s local authorities, as well as site visits to landfills, the waste collection fleet, and the recycling factory in Kakheti region. Before the Telavi visit, a consultation meeting was also organized with representatives of the Solid Waste Management Company of Georgia, who are responsible for the management of all Kakheti region landfills.

A draft action plan was developed during the visit. According to the plan, Catawba County’s government will provide support to Telavi City’s government in the following directions: proper waste management system setting, including waste collection, separation and recycling; piloting the modern practice of waste management, information sharing and

public awareness raising on modern waste management practice through workshops, seminars and trainings; and consultations in setting up tariff calculation and fee collection systems.

On March 5, 2015, in Telavi City Hall, a Memorandum of Understanding on cooperation was signed, by the Telavi mayor – Platon Kalmakhelidze, Catawba County Manager – Tom Lundy and the WMTR program. The signing ceremony was attended by representatives of USAID: Veronica Lee – Deputy Director of the Office of Economic Growth and Tamar Barabadze – Project Management Specialist and Mission Environmental Officer, , Barry Edwards – Catawba County Director of Utilities & Engineering Department, the WMTR program, and Telavi City Hall representatives.

The draft action plan of cooperation between Batumi City and the City of Golden was developed during the representative of City of Golden's - Dan Hartman, Public Works Director – visit to Batumi on March 9-13. After multiple working sessions with the relevant representatives of Batumi waste management systems – Batumi City Hall, Batumi waste collection company, a local recycling factory and Batumi landfill – domains for cooperation were identified. It was agreed that assistance will be provided in the following areas: public awareness raising on waste separation and recycling, experience sharing training for Batumi City Hall staff members, elaboration of optimal contracting terms, cooperation with the university and research lab in City of Golden regarding waste management issues, management of biological and medical waste, and provision of rehabilitation methodology after closing a landfill.

The concluding event of the visit was the signing ceremony of the Memorandum of Understanding on cooperation, on March 12, 2015, in Batumi City Hall, signed by the first deputy Mayor – Bagrat Manvelidze, Public Works Director of the City of Golden – Dan Hartman, and the WMTR program.

The visits of Georgian delegations from Batumi and Telavi to the US, Catawba and Golden, are currently under preparation and will probably be held –in the summer of 2015. Agendas for the visits have been already prepared and will be agreed with Georgian counterparts.

Annex 4. Memorandum of Understandings: Telavi-Catawba, Batumi-Golden.

Developing Telavi pilot project to demonstrate benefits of integrated waste management approaches in target areas of Telavi municipality

The WMTR team developed a pilot project - *Piloting of Integrated Waste Management Systems in Target Areas of Telavi Municipality*, which will be implemented in 5 selected villages³ in Telavi municipality.

The following was taken into consideration in the selection of Telavi municipality:

- Telavi municipality is the economic and administrative center of the Kakheti region that ensures visibility and buy-in of any activity implemented in the area

³ The villages will be selected in close cooperation with local government based on certain criteria described in the proposal of the Pilot Project

that in its turn facilitates the replication of introduced modern approaches in other municipalities in Kakheti.

- The recent split of the municipality⁴ and creation of a separate self-governed city of Telavi resulted in the division of human and technical resources. Due to this fact the municipality has limited human and technical resources to provide effective solid waste services to the population.
- The municipality will provide substantial contribution to the pilot project, an amount of Gel 182,920.00⁵.

The aim of the pilot project is to demonstrate the benefits of integrated solid waste management (ISWM) practices via the provision of technical assistance, co-financing support and the establishment of an ISWM system, as well as to raise the awareness of local governmental structures and the public at large.

In particular, the Telavi pilot project will:

- Introduce integrated solid waste management practices into selected villages of the municipality and make this process replicable for other villages. This will be achieved through the following activities: expansion of the waste collection service, introduction of separated waste collection bins along with the promotion of recycling and composting activities, closure of illegal waste disposal areas (development of illegal waste disposal site closure plans and implementation of the closure activities in close cooperation with the municipality), and introduction of waste fee collection scheme.
- Develop capacity / institution building of the Telavi municipality and the waste collection service Provider Company, in terms of integrated solid waste management.
- Launch the public awareness raising component (directed by the 4Rs principles), focusing on behavioral change amongst the young generation in the target areas.

On April 2, 2015, the details of the pilot project were finally agreed with the Telavi municipality during the WMTR team meeting with *Gamgebeli* and *Vice-Gamgebeli*.

Telavi Municipality: Presentation/discussion of the draft pilot project: “Piloting of Integrated Solid Waste Management Systems in Five Selected Villages of Telavi Municipality”

The implementation will start after USAID approval and signing of the agreement.

⁴ Before June 2014 the Telavi Municipality and Telavi Self-governed city were one self-government body.

⁵ The indicated budget is defined for 5 villages that will be the target of the WMTR pilot project.

Cooperating with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia

The WMTR program continues cooperation with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia.

Following the request of the MOENRP to the USAID Mission, the MWTR program is assisting the government of Georgia in the development of the following 2 by-laws. Both regulations are in accordance with the requirements of the new Law – “Waste Management Code”:

- *By-law on the construction, operation, closure and after-care of landfills.*
- *By-law on rules of collection and processing of municipal waste.*

WMTR team started the development of the by-law - *On the construction, operation, closure and after-care of landfills* in March, 2015. International and national experts have been mobilized and are working in close cooperation with the MOENRP. The first draft of the by-law will be ready by June, 2015.

Cooperating with the Ministry of Regional Development and Infrastructure/ Solid Waste Management Company

One of the main issues related to the waste management in Georgia is the existence of unsanitary landfills that do not comply with the international requirements. The design of all landfills in WMTR program target regions is rather simple, with no bottom isolation, layering or drainage, and no gas collection systems. This poses a serious threat to the environment and human health. Therefore, one of the objectives of the WMTR program is to support the government of Georgia in the development of closure/remediation plans for existing landfills.

The operations, management and monitoring of existing landfills (excluding Tbilisi and the Adjara Region), construction planning of new regional landfills in compliance with EU regulations, and closure of the existing landfills that do not meet international requirements, is the responsibility of the Solid Waste Management Company of Georgia.

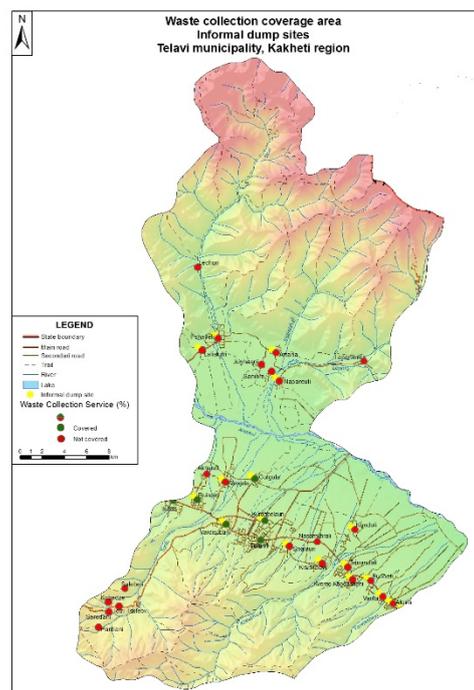
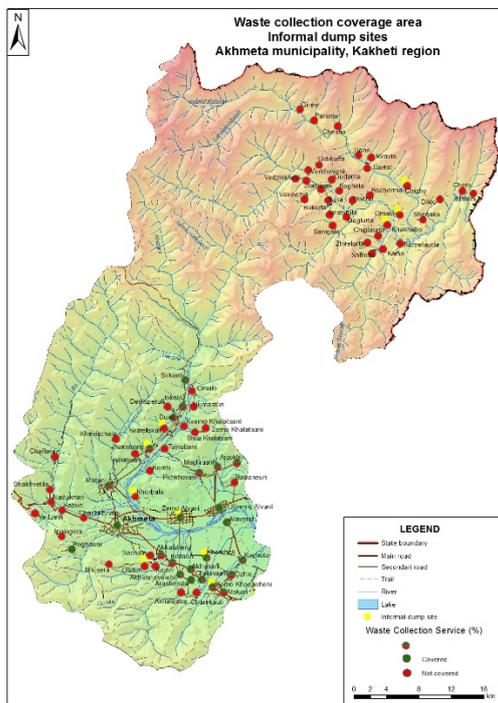
WMTR team had discussions/consultations with the SWMCG Director, George Shukhoshvili, and his staff on the closure/remediation issue of landfills located in the Kakheti region. During the discussions it was discovered that the SWMCG has already ceased the Gurjaani landfill operations and it is now planning to allocate certain amount in the 2016 budget to close this landfill. The development of a closure plan is particularly important because of the landfill location in a boggy area and its current conditions that may lead to potential complications.

It was agreed that the WMTR program will help the SWMCG to prepare the Gurjaani landfill closure plan in accordance with the international requirements, while the SWMCG from their side will close the landfill according to the prepared closure plan.

The working process on the development of the Gurjaani landfill closure plan started in March, 2015. The WMTR team will work in collaboration with International and local experts and in close cooperation with the SWMCG. The closure plan for Gurjaani municipal waste landfill will be developed taking into consideration the requirements of national legislation, international best practices and EU directives. The first draft of the Gurjaani landfill closure plan will be ready by June, 2015.

Developing landfill remediation/closure plans

The WMTR program developed GIS maps and an online web-portal ([Link](#)) that shows informal dump areas and current waste collection service coverage per municipalities of the target regions.

Waste collection coverage areas and Waste collection coverage areas and informal dump sites in the Akhmeta informal dump sites in the Telavi Municipality

The information was collected through official letters that were sent to all municipalities in the target regions, requesting the following information:

- Areas covered by the current waste collection service on a village level (if the service does not cover the whole territory of the village, it had to be indicated what part of village is covered by the collection service).
- Location of informal dump areas (specific areas, GPS coordinates in case of their availability), their number, area and type of waste allocated for the dumping area.

The received information shows that in most municipalities waste service coverage is less than 50%. Services mainly cover municipalities' centres and villages adjacent to central

motorways, while relatively remote villages remain unserved. Informal dump areas exist in most of the villages.

The GIS expert is currently comparing the information provided by the municipalities with data received from the Greens Movement of Georgia, collected within the scope of the CIDA-funded Clean up Georgia program.

After the comparison and finalization of maps, this information will be communicated with local governments; so they can start working on the closure of informal dump sites. The information will also be considered in the integrated solid waste management action plans, which will be prepared for each municipality in the target regions, with the support of the WMTR program.

Developing a report on EU approaches in waste management

In June, 2014, Georgia signed the EU-Georgia Association Agreement and thus declared the country's willingness to comply with EU directions and requirements. On January 15, 2015, the new Law – Waste Management Code was enacted, which was prepared in accordance with EU-Association agreement requirements. However, at the local level there is still low awareness and understanding of EU requirements and approaches.

Considering the abovementioned, the WMTR program prepared an analysis of EU approaches to waste management that summarizes the main directions, methods and instruments that the EU uses in relation to waste management.

The report consists of the following chapters:

- Introduction
- EU policy in waste management
- Waste management tendencies in EU countries
 - Waste prevention
 - Methods of waste management
 - Instruments for implementation of waste policies
 - Municipal waste collection systems
- Conclusions

The approaches described in this report will be presented to the representatives of the local government, business sector and local population through workshops/roundtables that will be organized in April, 2015.

Component 2: Private Sector-led Recycling

Sharing experiences and leading practices through yearly national workshops and seminars

WMTR program and recycling companies' association meeting at the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia

Conference room of the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia –Meeting with the recycling sector representatives

On February 18, 2015, the WMTR program and the members of the association of recycling companies created under the WMTR program, participated in a meeting organized by the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. During the meeting, participants discussed new obligations under the Law - Waste Management Code. The First Deputy Minister of Environment and Natural Resources Protection of Georgia, Teimuraz Murgulia, shared the strategic approaches of the government and technical information for the recycling sector. The entrepreneurs presented challenges they face in the operation of their companies. The First Deputy Minister expressed readiness to closely cooperate with the entrepreneurs to help solve these issues.

Meeting of the recycling companies' representatives with the DCA Investment Officer and SIDA Investment Officer

On February 10, 2015, WMTR Program office hosted a meeting with participation of the WMTR team, recycling companies' representatives, the Development Credit Authority (DCA) Investment Officer - Beth Adler (USAID Washington D.C.), the Project Management Specialist of USAID Georgia - Tamar Barabadze and the Investment Officer of SIDA Stockholm. The representatives of the recycling companies presented information about their operations and the capacity of their companies. After the brief presentations, the participants discussed challenges and issues that recycling companies face in Georgia. The feasibility/risks of establishing a DCA program on waste management and recycling in Georgia was also discussed during the meeting.

WMTR program office – meeting of the recycling companies’ representatives with the USAID and SIDA representatives

Facilitating the creation of a network of recycling companies and consolidators

Fourth National Workshop of Recycling Companies - Foundation of Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia

Creation of a network of recycling companies that will support strengthening of this sector is one of WMTR program’s main objectives. Since commencement of the program the project team has been working, to identify companies involved in waste collection and recycling issues throughout Georgia and to unite them in an Association.

On March 24, 2015, with the support of the WMTR team, 18 companies working in the waste management sector in Georgia founded the Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia.

Formal establishment of the Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia

The meeting was held in Betsy’s Hotel, Tbilisi. The lawyer hired by the WMTR presented the Association Charter, which was developed with the support of the program. The text of the charter was agreed with the representatives of the waste collection and recycling companies. During the meeting the President and Members of the Association Board were elected and the charter of the Association was signed and certified by a notary.

The table below provides the names of the President and the Board Members of the Association, as well as the titles of the companies they represent:

Position	Name, Surname	Company
President	Giorgi Guliashvili	Ltd "Sanitary"
Board member	David Tskitishvili	Ltd "Clean world"
Board member	Leval Komakhidze	Ltd "Ecoland"
Board member	Giorgi Kintsurashvili	Ltd "Ecoorganical corporation"
Board member	Irakli Gvalia	Ltd "Bib paper"
Board member	Zeki Bilgin	Ltd "Mina"
Board member	Giorgi Aphridonidze	EP "Giorgi Aphridonidze"

The charter of the Association was submitted to the Public Justice House for official registration.

The Members of the Association will assemble periodically in order to discuss solutions to their common and individual issues.

In particular, the Association will carry out the following activities:

- Cooperate with national and international projects and donor organizations.
- Develop recommendations aimed at solving waste management issues, as well as at initiating and implementing new waste management approaches.
- Approach relevant government agencies with requests for implementation of appropriate activities as needed.
- Participate in project design and implementation on national and international levels.
- Be eligible to draw up draft laws and approach legislative and executive authorities with legislative initiatives in case of conflicting or deficient laws.

The activities of the Association will contribute to the further development of the waste recycling sector and to the development of solutions to its problems.

The first meeting of the Members of Board of Georgian Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia

On March 31, 2015 the first meeting of the Members of Board of Georgian Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia was held in the WMTR program office. The president of the association and 5 board members attended the meeting.

WMTR program office – First board meeting of Georgian Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia

The following issues were discussed at the first board meeting:

- Development of the Association structure.
- Preparation for a briefing to mass media and public.
- Development of a strategy and an action plan.
- Administrative and other issues.

The minutes of the meeting were prepared, approved by the board members and signed by the secretary of the meeting.

It was agreed that the next meeting of the Association will be held by the end of April, 2015.

Implementing utility audits of recycling companies, aiming reduction of GHG emissions, energy and water consumption

Pre-Award Assessment of recycling companies in target regions

As noted in the previous quarterly report, the WMTR team identified 3 municipal waste recycling companies operating in the program target regions:

- To-Pa (paper recycling LTD) – Kakheti Region
- Zugo (plastic recycling LTD) – Adjara AR
- Roni (paper recycling LTD) – Adjara AR

None of these companies possesses environmental permits and thus their operations may be deemed illegal. Therefore, it was decided that at the first stage a pre-award assessment will be conducted according to USAID regulations. Detailed energy, material & EHS audits will be implemented for only those companies that will successfully pass the pre-award assessment.

Out of the three recycling companies, only Zugo LTD passed the pre-award assessment requirements. The two remaining companies Roni LDT could not provide all necessary documentation. In addition, To-Pa LTD was not operating during the assessment period, and assessing its operations was impossible.

The WMTR program is currently supporting Zugo LTD to prepare Environmental Impact Assessment (EIA) documentation, which is necessary to receive the environmental permit, required by the national law.

The following chapters of the EIA report have already been developed:

- *Overall technological base of the enterprise:*
- *Enterprise master plan.*
- *Situational plan of an enterprise and its adjacent area.*
- Characterization of surface waters, process waters of an enterprise and service waters; impact on them, monitoring, monitoring plan and mitigating activities; and conclusions and recommendations.
- Characterization of infrastructure, social and socioeconomic indicators, impacts on it, monitoring, monitoring plan and mitigation activities, and conclusions and recommendations.
- Characterization of historical monuments and cultural heritage, impacts on them, monitoring, monitoring plan and mitigation activities, and conclusions and recommendations.
- Geology.
- Characterization of soil, impacts on it, monitoring, monitoring plan and mitigation activities, and conclusions and recommendations.
- Characterization of landscape, impacts on it, monitoring, monitoring plan and mitigation activities, and conclusions and recommendations.

The EIA report will be ready by June, 2015.

Issuing grants to support GHG mitigation, energy efficient technologies and source separation programs

As mentioned earlier, the assessment of municipal waste recycling companies operating in the WMTR program target regions showed that most of them have a very limited capacity and, at the same time, do not operate legally. Therefore the program team decided to identify and communicate with municipal waste collection and recycling companies operating in other regions of Georgia and propose them to extend their operation to the WMTR program target regions – Kakheti Region and Adjara AR.

The WMTR team communicated with the following 9 paper waste collection and recycling companies:

- *LTD Georgian Paper Manufacture*
- *LTD Legi Group*
- *LTD Bib Paper*
- *LTD BG Company*
- *LTD Clean World*
- *LTD Georgian Waste Management*
- *LTD Eco Paper*
- *LTD Neo Print*

The above listed companies were asked to provide the following information:

- Their vision for arranging a paper (white paper and cardboard) collection, processing (pressing) and delivery system for the Kakheti and/or Adjara regions.
- What kind of equipment the companies would need (press, scales, etc.) to arrange the system, including a cost estimate.

The deadline for submission of the proposals is April 14, 2015. After reviewing the proposals the WMTR team will decide which companies could be supported and what kind of support could be provided.

Component 3: Waste Management Strategy and Tariff Policy

Carrying-out tariff and cost recovery assessments in Adjara and Kakheti

At the end of February the WMTR program had finalized the collection of tariff system and cost recovery information from the municipalities in the target regions. The information was obtained through interviews using questionnaires developed by the WMTR team.

All stakeholders – governmental representatives, private sector and general population - in four villages of each municipality of the Kakheti Region and Adjara AR were interviewed by the WMTR program field team. A total of 32 villages in the Kakheti Region and 20 villages in Adjara AR have been assessed and respective questionnaires were filled in. The four villages were selected according to the following criteria: population – one small and one large village, distance from the center of the municipality - one village that is close to the center and one that is far away from the center.

The WMTR team has already processed the information obtained from the selected villages and summarized it in the first draft of the *Tariff and Cost Recovery Assessment Report*.

In addition to the above mentioned, the report will include the following information:

- Legal and Institutional Framework on Tariff and Cost Recovery System in Georgia.
- Overview of socio-economic situation in the Kakheti Region and Adjara Autonomous Republic.
- International Experience/best practices on Tariff and Costs Recovery.
- Waste Tariff and Cost Recovery System Analysis in Adjara Autonomous Republic and the Kakheti Region, which will include:
 - General Information.
 - Fee system and cost recovery.
 - Waste Collection, Waste Management Infrastructure and budget.
 - Results of the survey.
 - Main finding and recommendations.

The program team has already obtained all necessary information from the governmental structures on the fee rate and cost recovery, as well as waste management system, infrastructure and relevant budget allocated for waste management issues per municipality. All this information will be presented in the *Tariff and Cost Recovery Assessment Report*, which will be finalized by the end of May.

After the finalization of the report's main findings and recommendations will be presented to all stakeholders at the national, regional and local levels through workshops and roundtables. This report will serve as a basis for the development of the waste management tariff policy.

Component 4: Communication and Outreach

Implementing the public awareness campaign

Open Classes on Integrated Waste Management Themes in Public Schools of Adjara and Kakheti

The WMTR team continues conducting open educational classes on integrated waste management issues in Kakheti Region and Adjara AR public schools.

Open educational classes in Kakheti region public schools

Between January 26th and March 17th, 2015, open classes on the *Basics of Integrated Waste Management* were conducted at the following public schools in Kakheti:

Dedoplistskaro Municipality: # 1 public school of Kvareli and the public schools of Shilda, Eniseli and Akhalsopeli villages;

Akhmeta Municipality: Akhmeta #1 and #2 public schools, #1 and #2 public schools of Matani village; public schools of Duisi, Jokolo and Kvemo Alvani villages; and #1 public school of Zemo Alvani village;

Sagarejo Municipality: Public schools of Ninotsminda, Patardzeuli and Ujarma villages;

Telavi Municipality: Telavi # 2 public school, public schools of Artani, Napareuli, Gulguli and Kisiskhevi villages.

The open classes covered issues such as: current approaches to waste management, US and European experiences in waste management, and challenges that Georgia faces in this area. The students also got acquainted with the 4Rs (Reduce, Reuse, Repurpose, Recycle) approach, the introduction of which is essential for the promotion of sustainable waste management principles in Georgia.

During the open classes, students were notably active and showed interest in issues such as landfills operations, waste-recycling plants and fines for pollution. During the course of the discussions it became obvious that the students believed that raising public awareness on

environmental issues and introducing fines for environmental pollution were essential for successful integrated waste management.

Overall, 450 students of grades 9-12 attended the abovementioned open classes.

Program quarterly newsletter

The program's second quarterly newsletter has been developed in English and Georgian and distributed through the CENN Electronic Network, which has more than 24,000 subscribers worldwide.

The newsletter provides information about the program: goal and activities highlights in the period of September-December, 2014. The Newsletter aims to keep the public informed about and, involved in, the WMTR program implementation process. The newsletters are being developed and published on a quarterly basis.

Please follow the link to download the newsletter:

In English: [Link](#)

In Georgian: [Link](#)

Maintaining the Eco-camp alumni Facebook Page

The WMTR staff continues updating a Facebook (FB) Page for the alumni of the eco-camps organized within the scope of the program. Through this FB page school students are receiving updates regarding the implementation of the program relevant to school activities – competitions, trainings, grants announcements; information about ongoing activities in different schools of the target regions - Kakheti and Adjara - and news on modern practices in waste management are also regularly posted on the FB page.

Please follow the link [Link](#) to visit the web-page.

Development of an electronic game on waste separation and recycling for children

In cooperation with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection and the Ministry of Education and Sciences of Georgia the WMTR program started the development of interactive e-book for children. Later, this initial intention was changed and it was agreed to develop an electronic game for 6-10 years old school students instead. The game will support the promotion of an integrated waste management concept and develop proper behavior in terms of waste management.

The game will consist of two stages:

1. Player will collect and sort waste in different areas: kitchen, children room, park, after party scene.
2. Sorted waste will be transported to a recycling factory where a player will have to choose different types of waste to recycle and manufacture selected products accordingly.

The game will help raising awareness of waste separation and recycling for school students at early age.

The concept and the scenario of the game are finalized and the programmer and content writer started working on the visuals. The game will be developed for Windows, IOS, Android and Web.

Clean-up activities in Ruispiri village, Kakheti Region

School students from Ruispiri village, Kakheti region, who participated in WMTR Program's Eco Camp in Bulachauri, August, 2014, took initiative and organized clean-up action after school on February 4, 2015.

This type of initiatives shows the interest in waste management issues and proves the positive influence of the program's outreach activities targeting youth.

Schools Grant Competition

In January the WMTR program announced a grant competition for local schools of the target municipalities in both target regions - Kakheti and Adjara.

The objective of the grants competition was to promote integrated waste management concept and 4Rs principles (reduce, reuse, repurpose, recycle) among school students. The grant competition was designed to identify the best projects that aim to promote reduction, reuse and/or separation of municipal solid waste for their further recycling.

Unfortunately, only a limited number of applications, a total of 7, were received from both target regions – Kakheti and Adjara. The proposals submitted by the school students did not clearly state the idea of the project and the competition. In addition schools participating could not fully and correctly complete the application forms. Ultimately, none of the applications were accepted.

Therefore the WMTR team decided that it would be important to conduct trainings for school students from the target regions on project cycle management and project writing issues. At the same time, organizing consultation meetings in the regions, on grant procedures would be necessary and useful.

Trainings on project cycle management and project writing issues will be conducted in April, 2015. After the trainings the school grant competition will be re-announced.

Participation in the 14th Georgian International Oil, Gas, Infrastructure and Energy Conference (GIOGIE 2015) - 25th & 26th March 2015 – Tbilisi

On March 25-26, 2015, CENN executive director, Nana Janashia, participated in the 14th Georgian International Oil, Gas, Infrastructure and Energy Conference (GIOGIE 2015), which was held in Radisson Blues Hotel, Tbilisi. On March 26, Ms. Janashia took part in the panel discussion and gave a presentation on the topic: *Towards Sustainable Waste Management in Georgia*.

GIOGIE 2015 Conference, March 26, 2015

The presentation included the following:

- Existing challenges related to waste management in Georgia.
- New opportunities - EU-Georgia Association Agreement.
- A new law of Georgia on Waste Management.
- Waste Management Technologies in Regions of Georgia (WMTR) Program.
- Development of the Integrated Waste Management System in the Kakheti region and Adjara Autonomous Republic.

After the presentation the participants of the conference stressed the importance of using landfill gas emissions as an alternative energy resource.

Competition of Slogans and Posters Preparation for Earth Day Celebration

On March 25, 2015, the WMTR program announced a competition for the creation of posters and slogans on integrated waste management issues among school students from both target regions – Adjara and Kakheti. The competition was open for 9th, 10th and 11th grade school students.

Slogan and Poster Competition's requirements are listed below:

Slogan Competition:

- School students should prepare a slogan on integrated waste management concept (4R – Reduce, Reuse, Repurpose, Recycle). The slogan should be memorable, simple and concrete.
- The slogan should be motivating, positive and easy to understand.

Poster competition:

- The poster should express the concept of integrated waste management (4R – Reduce, Reuse, Repurpose, Recycle), why 4R approach is important, why the population should care about waste management and what positive features has above mentioned concept.
- The poster should be motivating, positive and easy to understand.
- Size: length 70 cm, width 50 cm.
- The poster should be implemented manually or using computer.
- A photo of manually prepared poster should be sent in JPG format.

The deadline for the submission of posters and slogans was April 13.

Participants of the competition on Slogan & Poster on sustainable waste management will be invited to the Bulachauri Green Centre for three days to take part in the Earth Day Event on April 22.

In Bulachauri Green Centre school students will participate in the following activities:

- Decorating a panel with bottle caps, which will be exhibited in the Zoo at the Earth Day Event, April 22, and will be presented by the students.
- Construction of a Globe with reused materials, which will also be exhibited in the Zoo at the Earth Day Event, and will be presented by the students.
- The preparation process in the Bulachauri Green Centre will be filmed and shown to the public during the presentation of the works (wall with bottle caps and the Globe).

- Earth Day Celebration, April 22.

Table 1. Number of People Reached through Outreach Campaign

Channel of Communications	Type of Information	Size of Audience
Maestro TV program <i>City and Citizen</i>, January 17, 2015, Link	Integrated waste management, importance of a new Code on Waste Management, overview of the WMTR program's objectives	502 views
Maestro TV program <i>"Business Morning"</i>, January 22, 2015, Link	Waste recycling, its importance, private recycling sector in Georgia, needs and challenges	301 views
TV Channel Tanamgzavri, March 6, 2015, Link	MoU between Telavi City, Catawba County (NC, USA) and WMTR – City-to-City Exchange Program	17 views
TV Channel Gorda, March 5, 2015, Link	MoU between Telavi City, Catawba County (NC, USA) and WMTR – City-to-City Exchange Program	36 views
Kakhetinews.ge, March 6, 2015, Link	MoU between Telavi City, Catawba County (NC, USA) and WMTR – City-to-City Exchange Program	10 views
Web site of Telavi City Hall, March 4, 2015, Link	Meeting at Telavi City Hall with Catawba County delegation and WMTR, City-to-City Exchange Program	41 Likes, 4 shares
Official Facebook page of Telavi City Hall, March 5, 2015, Link	MoU between Telavi City, Catawba County (NC, USA) and WMTR – City-to-City Exchange Program	82 Likes, 3 shares
TV Channel 25, March 12, 2015, Link	MoU between Batumi City, City of Golden (Carolina, USA) and WMTR – City-to-City Exchange Program	94 views
Batumi Mayor, George Ermakov official Facebook page, March 10, 2015, Link	Solid Waste Management, Meeting at Batumi City Hall with City of Golden's representative and WMTR, City-to-City Exchange Program	68 likes, 12 shares
Batumi Mayor, George Ermakov official Facebook page, March 12, 2015, Link	MoU between Batumi City, City of Golden (Carolina, USA) and WMTR – City-to-City Exchange Program	48 Likes, 8 shares
Telavi Municipality web page, March 31, 2015, Link	Discussion on waste management issues with WMTR	21 Likes, 3 shares
TV Channel 1 <i>Communicator</i>, March 5, 2015, Link	Waste recycling	454 views, 96 Likes, 20 Shares
8 E-Digests from WMTR disseminated via CENN's online network	WMTR activities and integrated waste management-related issues	24,000 subscribers
Summary	8 E-Digests on WMTR program were developed and disseminated via CENN E-Network 24,000 subscribers Telavi municipality web site 3,213 Followers TV Channel Tanamgzavri -Approximate number of audience 12,000 Number of people reached is 345 (1,378 views divided by 4, considering that 1 person is using 4 different channels of information). Average number of people reached through Facebook page posts 2,222. Number of people reached through outreach campaigns is 41, 781.	

Major Activities Planned for Next Quarter

- Organization of the Stakeholder Consultative Group meeting in May, 2015.
- Discussions related to the Integrated Solid Waste Management Plan Guideline for Municipalities to the stakeholders through roundtable meetings and workshops.
- Trainings for local self-government representatives and waste collection companies according to the recommendations provided in the report: *Municipal Waste Management Capacity Analysis in Adjara AR and Kakheti Region in Georgia*, developed by the WMTR program.
- Development of the bylaws “on the construction, operation, closure and after-care of landfills” and on rules of collection and processing of municipal waste in cooperation with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection
- Development of the Gurjaani Landfill closure plan in cooperation with the Solid Waste Management Company
- Implementation of City-to-City partnership activities.
- Implementation of the pilot project - *Piloting of Integrated Waste Management Systems in Target Areas of Telavi Municipality*, which will be carried out in 5 selected villages in Telavi municipality.
- Provision of training for the recycling companies on the preparation of business and marketing plans.
- Finalization of the Environmental Impact Assessment (EIA) Report for recycling company Zugo.
- Organization of roundtable meetings for the *Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia*.
- Organization of training for the *Association of Legal Entities of Waste Management of Georgia* on the preparation of an action plan.
- Organization of yearly national workshops and seminars to share experiences and leading practices in the recycling sector.
- Finalization of the tariff and cost recovery assessment report for the target regions – Kakheti and Adjara.
- Organization of roundtable meetings to present and discuss with the stakeholders the Tariff and cost recovery assessment report, along with the developed recommendations.
- Public education and outreach related to cost recovery enhancement and implementation of a public awareness campaign in target regions (Kakheti and Adjara).
- Production of promotion materials such as training and marketing tools, posters, PSA, TV and radio reportages, leaflets, presentations, and others on waste management, 4Rs and tariff and cost recovery issues.
- Organization of competitions for school students in the targeted regions.
- Organization of trainings for school students on Project Cycle Management.
- Organization of multi-stakeholder information roundtables in the targeted regions to promote 4Rs and ISWM.
- Celebration of international environmental days, organization of cleanup activities/green cafes.
- Announcement of a grant competition for schools in target regions and issuing of grants.

Progress on PMP Indicators

Indicators and Target / Actual Values for Waste Management Technologies in Regions Program (2014-2016)

Indicator	Data Source	Unit	Frequency	Base Line	Target and Actual Values by Year (cumulative)							
					T1	A Apr 14	A Oct 14	T2	A Apr 15	A Oct 15	T3	A Apr 16
OUTCOME INDICATORS												
Desired Impact: Contribute to reduced GHG emissions and improved natural resource management practices												
<p>Number of hectares of biological significance and/or natural resources under improved natural resource management as a result of USG assistance.</p> <p>This is a F-indicator 4.8.1-26.</p>	Remediation plan, implementation progress reports	Ha	Bi-Annual (April and October)	TBDY 1	0			3K			10K	
<p>Greenhouse gas (GHG) emissions, estimated in metric tons of CO2 equivalent, reduced, sequestered and/or avoided as a result of USG assistance.</p> <p>This is a F-indicator 4.8.-7.</p>	GHG emissions report	Metric tons CO2	Bi-Annual (April and October)	TBD Y1	0			5K			25K	
<p>Total public and private funds leveraged by USG energy and environmental projects.</p> <p>This is a custom indicator</p>	Stakeholder interviews and progress report including commitment letters from the public and private sources	Dollar	Bi-Annual (April and October)	0	0			0	Telavi pilot project. Contribution of Telavi municipality will be GEL 182,920 (project is in the process of approval)		10M	

<p>Number of sub-national government entities that improved their performance to identify and apply appropriate solutions to the three target urban development challenges as a result of USG assistance.</p> <p>This is a custom indicator</p>	WMTR reports	annual	Count	Bi-Annual (April and October)	0	0			7		10		
<p>Number of replicable solutions developed and tested.</p> <p>This is a custom indicator</p>	WMTR reports	annual	Count	Bi-Annual (April and October)	0	0			1	Telavi municipality pilot project (in the process of approval)	2		
<p>OUTPUT INDICATORS</p> <p>Outcome 1: Established waste management system and an improved implementing capacity of the public and private sector;</p> <p>Outcome 3: Developed waste management strategy and tariff policy with strong public participation</p>													
<p>Number of laws, policies, strategies, plans, or regulations addressing climate change (mitigation or adaptation) and/or biodiversity conversation officially proposed, or adopted as a result of USG assistance.</p> <p>This is an adaptation of the F- indicator 4.8.2-28</p>	GOG reports		Count	Bi-Annual (April and October)	0	0			2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Waste Management Code (review) ▪ Integrated Solid Waste Management plans Guideline (prepared and finalized) ▪ By-law on the construction, operation, closure and after-care of landfills (in the process) 	10		

Waste Management Technologies in Regions, Georgia

Number of remediation plans for illegal landfills developed. This is a custom indicator	WMTR and GOG reports	Count	Bi-Annual (April and October)	0	0			1			2		
Number of closed landfills/dumpsites undergoing remediation applying sound waste management practices. This is a custom indicator	WMTR and GOG reports	Count	Bi-Annual (April and October)	0	0			1	Gurjaani Landfill closure plan (in the process)		2		
Number of waste facilities applying sound waste management practices as a result of USG assistance. This is a custom indicator	WMTR and Facilities reports	Count	Bi-Annual (April and October)	0	0			1			2		
Number of person hours of training completed as a result of USG assistance. This is a F-indicator	WMTR progress reports	Count	Bi-Annual (April and October) Quarterly	0	500		2,400	2,900	2,865.5		4,200		
Percentage increase in sales of recycled products. This is a custom indicator	Recycling company reports and interviews	Percent	Bi-Annual (April and October)	0	0			10%			40%		
Percentage increase in recycling materials supplied to and utilized by recycling companies. This is a custom indicator	Recycling company reports and interviews	Percent	Bi-Annual (April and October)	0	0			40%			100%		

Waste Management Technologies in Regions, Georgia

Number of recycling products meeting international standards. This is a custom indicator	Recycling company reports and interviews	Count	Bi-Annual (April and October)	TBD Y1	0			0			1		
Percentage increase in the volume of recycled paper, glass and plastic bottles. This is a custom indicator	Recycling company reports and interviews	Percent	Bi-Annual (April and October)	0	0			0			20%		
Number of recycling facilities applying sound waste management practices. This is a custom indicator	Progress/HICD report	Count	Bi-Annual (April and October)	TBD Y1	0			2			5		
Outcome 4: Engaged and informed community in waste management and the 4 R's.													
Number of people reporting changes in behavior practices at home or at work. This is a custom indicator	Stakeholder questionnaires focus groups and annual reports	Count	Bi-Annual (April and October)	0	0			20K			50K		
Number of people reached through outreach campaigns. This is a custom indicator	Quarterly reports	Count	Bi-Annual (April and October) Quarterly	0	5K		71,677	150K	113,458		250K		
Outcome 5: Enhanced capacity of local non-profit partner to lead USAID SWM programs.													
Percentage of yearly HICD targets achieved by partners and beneficiaries. This is a custom indicator	Annual report	Percent (non-cumulative)	Bi-Annual (April and October)	0	0%			100%			100%		

1.1 municipaluri myari narCenebi - kiTxvari adgilobrivi TviTmmarTvelobebisaTvis

#	kiTxva	pasuxi
<i>narCenebis gatanis servisis xelmisawvdomoba</i>		
1.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) TiToeul dasaxlebul punqtSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisiT.	
2.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) mTeli municipalitetis farglebSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisiT.	
3.	miuTiTeT ra kriteriumiT SeirCeva dasaxlebuli punqtebi, romlebsac miwodeba narCenebis gatanis servisi. moiyvaneT magaliTebi, sad ver xerxdeba narCenebis servisis miwodeba da ra aris amis mizezi? rogor SeiZleba am problemis gadaWra?	
4.	miuTiTeT organizaciebis/kompaniebis raodenoba mocemuli municipalitetis farglebSi, romlebTanac narCenebis servisebis mimwodebel kontraqtor kompanias gaformebuli aqvs xelSekruleba.	
<i>narCenebis raodenoba da Sedgeniloba</i>		
5.	municipalitetis farglebSi warmoqmnili sayofacxovrebo narCenebis miaxloebiTi raodenoba kg/m^3 (dReSi, TveSi, weliwadSi).	
6.	municipalitetis farglebSi Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis mTliani raodenoba kg/m^3 (dReSi, TveSi, weliwadSi).	
7.	maT Soris, miuTiTeT sayofacxovrebo narCenebis raodenoba, romelic grovdeba mosaxleobidan da organizaciebidan/kompaniebidan (calcalke).	
8.	miuTiTeT municipalitetis farglebSi Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis miaxloebiTi wili warmoqmnili sayofacxovrebo narCenebis mTlian raodenobaSi.	

9.	miuTiTeT rogor xdeba narCenebis raodenobis Sefaseba (mag. awonva, satvirTo manqanebis an konteinerebis saSualebiT moculobis Sefaseba da sxv.).	
10.	Segrovebuli narCenebis ramdeni procentis ganTavseba xdeba sayofacxovrebo narCenebis nagavsayrelze?	
11.	rogoria Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis Sedgeniloba? ikveTeba Tu ara narCenebis Sedgenilobis cvlilebis tendencia (mag. Seicvala Tu ara plastikis, qaRaldis, organuli narCenebis da sxv. wili saSualo da grZelvadian periodSi)?	
<i>narCenebis Segrovebis infrastruqtura</i>		
12.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteineris tipis da moculobis mixedviT) TiToeul dasaxlebul punqtSi, romelic uzrunvelyofilia narCenebis gatanis servisiT.	
13.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteineris tipis da moculobis mixedviT) mTeli municipalitetis masStabiT.	
14.	miuTiTeT rogor xdeba urnis dadgmis adgilebis gansazRvra? ramden adამიანზეა გაTvლილი TiTo urnა? რა მანZილზე არის/უნდა იყოს urnა ხელმისაწვდომი მოსახლეობათვის?	
15.	miuTiTeT, ramdenი კონტეინერი/ურნა (tipis da moculobis mixedviT) არის საWირო იმისათვის, რომ მუნიციპალიტეტის მTელი მოსახლეობა uzrunvelyofილი იყოს narCenebis gatanis servisiT.	
16.	miuTiTeT არის Tu ara narCenebis Segrovebis რაიმე სხვა სისტემა გარდა კონტეინერული სისტემისა (mag. bunkerული სისტემა, ზარის სისტემა). calkeul SemTxveვაSi miuTiTeT Sesabამისი დასახლებული პუნქტები და მოსახლეობის რაოდენობა რომელიც სარგებლობს კონტეინერული და სხვა სისტემებით.	
17.	miuTiTeT ვის მფლობელობაშია narCenebis კონტეინერები (ადგილობრივი TვიმმარTველობა, კონტრაქტორი კომპანია). ვის მერ xdeba	

	konteinerebis SeZena? ra periodulobiT xdeba konteinerebis ganaxleba? rodis moxda bolo ganaxleba da ramdeni konteineriT?	
narCenebis transportireba da ganTavseba		
18.	ramdeni nagavmzidi manqanaa dasaxlebuli punqtebis mixedviT?	
19.	ramdeni nagavmzidi manqanaa mTlianad municipalitetSi? maT Soris: ramdeni manqanaa 1) Ria Zariani 2) daxurul Zariani 3) TviTmcleli 4) araTviTmcleli 5) kompaqtirebis meqanizmiT 6) kompaqtirebis meqanizmis gareSe	
20.	rogoria nagavmzidi manqanebis tevadoba?	
21.	ra aris nagavmzidi manqanebis asaki?	
22.	ramdeni gadamzidi sadguri funqcionirebs? miuTiTeT maTi mdebareoba da tevadoba.	
23.	romel nagavsayrelze xdeba narCenebis transportireba?	
24.	ra manZilze xdeba narCenebis transportireba nagavsayrelamde? (km)	
25.	ra dro Wirdeba nagavmzidis nagavsayrelebze mimosvlas (misvla da ukan dabruneba)	
26.	ramdens Seadgens nagavsayrelze sayofacxovrebo narCenebis ganTavsebis safasuri?	
27.	ris mixedviT xdeba nagavsayrelze narCenebis gadasaxadis daTvla?	
28.	ramdeni narCeni Sedis (mocemuli municipalitetidan) nagavsayrelze dReSi, TveSi, weliwadSi?	
29.	miuTiTeT vis mflobelobaSia nagavmzidi manqanebi (adgilobrivi	

	TviTmmarTveloba, kontraqtori kompania). vis mier da ra periodulobiT xdeba nagavmzidebis SeZena an SekeTeba? bolos rodis moxda nagavmzidebis SeZena da ra raodenobiT?	
30.	miuTiTeT ramdeni (da ra moculobis) nagavmzidi manqanaa saWiro municipalitetis masStabiT?	
narCenebis gadamuSaveba		
31.	narCenebis gadamuSavebis ra praqtika arsebobs municipalitetis farglebSi?	
32.	miuTiTeT Segrovebuli narCenebidan meorad gadamuSavebas (reciklirebas) daqvemdebarebuli narCenebis saxeebi da raodenoba. miuTiTeT rogor xdeba gadamuSavebas daqvemdebarebuli narCenebis Segroveba da gadamamuSavebeli sawarmosaTvis miwodeba.	
33.	migaCniaT Tu ara saWirod narCenebis Semcirebis meTodebis danergva?	
34.	aris Tu ara TqvenTvis narCenebis Semcireba mniSvelovani nagavsayrelze narCenebis ganTavsebis gadasaxadis Semcirebis TvalsazrisiT?	
35.	miuTiTeT ra gegmebi arsebobs municipalitetSi sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamuSavebasTan dakavSirebiT.	
36.	Tqveni SefasebiT, rogoria meoradi gadamuSavebis potenciali da ra barierebi arsebobs meoradi gadamuSavebis danergvis TvalsazrisiT?	
finansebi		
37.	miuTiTeT narCenebis marTvisTvis gamoyofili mTliani biujeti wlebis mixedviT bolo xuTi wlis manZilze aqedan ramdenia: 1) saxelmwifo dafinaseba 2) adgilobrivi biujeti 3) mosaxleobis mier gadaxdili mosakreblis amoRebiT Semosuli Tanxebi	

	4) organizaciebis/kompaniebis mier gadaxdili Tanxebi	
38.	miuTiTeT rogor xdeba narCenebis marTvis biujetis Sedgena.	
39.	miuTiTeT mosakreblis raodenoba, romelsac mosaxleoba ixdis narCenebis servisebisaTvis.	
40.	ris safuZvelze xdeba mosaxleobis mosakreblis gamoTvla?	
41.	miuTiTeT mosaxleobidan mosakreblis amoRebis procentuli maCvenebeli bolo xuTi wlis manZilze.	
42.	miuTiTeT mosaxleobis mier mosakreblis gadaxdiT Semosuli mTliani Tanxa xuTi wlis manZilze.	
43.	rogor xdeba mosakreblis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? miwodeba Tu ara qviTrebi mosaxleobas? vis biujetSi iricxeba Tanxa? aris Tu ara narCenebis servisis mosakrebeli dakavSirebuli eleqtroenergiis moxmarebis gadasaxadTan? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis amoRebis uzrunvelsayofad?	
44.	ra problemebi arsebobs mosaxleobidan mosakreblis amoRebis TvalsazrisiT?	
45.	ramdenia narCenebis Segroveba/gatanis servisis TviTRirebuleba erT sul mosaxleze?	
46.	ramdens Seadgens sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisis safasuri organizaciebis/kompaniebisaTvis? aris Tu ara safasuri diferencirebuli organizaciebis specifikis mixedviT?	
47.	ris safuZvelze xdeba organizaciebis/kompaniebis mier gadasaxdeli safasuris dadgena?	
48.	rogor xdeba organizaciebis/kompaniebis gadasaxadis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? vis biujetSi iricxeba Tanxa? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis amoRebis uzrunvelsayofad? ramdenad problematuria kontraqtis gaformeba biznes-struqturasTan, Tu aris "iZulebis" meqanizmi?	

49.	aris Tu ara mizanSewonili da igegmeba Tu ara narCenebis gatanis mosakreblis gadaxedva/Secvla? (rogorc mosaxleobis, ise organizaciebisaTvis).	
50.	miuTiTeT miaxloebiTi biujeti, rac saWiroa arsebuli municipalitetis farglebSi narCenebis Segrovebisa da gatanis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	
<i>narCenebis marTvis instituciuri mowyoba, kontraqtori kompaniebis valdebulebebi</i>		
51.	miuTiTeT gamgeobis romeli samsaxuria pasuxismgebeli narCenebis marTvaze da konkretulad ra funqciebi gaaCnia am samsaxurs.	
52.	daasaxelet narCenebis Segrovebis/gatanis servisis momwodebeli kontraqtorebi kompania/kompaniebi da miuTiTeT maTi mflobelobis statusi (kerZo, saxelmwifo, adgilobrivi).	
53.	rogor xdeba tenderis Sedgena? vin aris amaze pasuxismgebeli da ra problemebi arsebobs satendero dokumentaciis Camoyalibebis procesSi?	
54.	ra periodiT cxaddeba tenderi da ramdenad miwanSewonilia mocmuli periodis gangrZlivoba? ratom? daasaxelet ra problemebi arsebobs aRniSnul sakiTxTan dakavSirebiT.	
55.	rogor dgeba kontraqtori kompaniis biujeti da rogor xdeba misi administrireba/marTva? konkretulad ris mixedviT xdeba kontraqtori kompaniis mier Sesrulebuli samuSaos anazRaureba (gatanis jeradoba, narCenebis raodenoba, zidvis manZili)?	
56.	CamoTvaleT kontraqtori kompaniebis valdebulebebi.	
57.	daasaxelet romeli samsaxuria pasuxismgebeli kontraqtori kompaniebis mier Sesrulebuli samuSaos zedamxedvelobaze da ra kontrolis meqanizmebi gaaCnia mas saamisod.	
58.	arsebobs Tu ara narCenebis gatanis kotraqtiT/tenderiT gaTvaliswinebuli grafiki? ra sixSiriT unda xdebodes konteineris/bunkeris dacla? quCis dagva? aris Tu ara gansxvavebuli	

	grafiki dasaxlebuli punqtebis mixedviT? Sedis Tu ara kontraqtori kompaniis momsaxurebaSi quCebis dagva? romeli kategoriis quCebi igveba da ra sixSiriT?	
59.	gaaCnia Tu ara kompanias samrecxao? xdeba Tu ara nagavmzidebis recxva? konteinerebis? ra sixSiriT?	
60.	miuTiTeT mocemul kompaniaSi ramdeni adamiania dasaqmebuli uSualod narCenebis Segrovebis da gatanis servisSi.	
61.	zogadad rogor SeafasebdiT kontraqtori kompaniebis muSaobas?	
62.	yofila Tu Tu ara pretenziebi mosaxleobis mxridan da ra saxis?	
63.	ra damsjelobiTi zomebi SeuZlia miiRos gamgeobam kontraqtori kompaniis winaaRmdeg (mag. kontraqtis gauqmeba). Tu yofila amis precedentebi. TvliT Tu ara rom es zomebi efeqturia? Tu aris aRricxuli darRvevebis SemTxvevebi da rogori iyo reagireba?	
<i>sferoSi arsebuli problemebi da maTi gadaWris gzebi</i>		
64.	rogor SeafasebdiT municipalitetis farglebSi sayofacxovrebo narCenebis marTvis sistemis efeqturobas?	
65.	ra aris ZiriTadi problemebi, romlebic ganapirobebs narCenebis marTvis sistemis arafeqturobas? (daasaxeleT samidan xuTamde ZiriTadi problema).	
66.	daasaxeleT arsebuli problemebis gamomwvevi ZiriTadi mizezebi.	
67.	rogor aris SesaZlebeli aRniSnuli problemebis gadaWra?	
68.	daasaxeleT ZiriTadi barierebi, romlebic xels uSlis arsebuli problemebis gadaWras.	
69.	arsebobs Tu ara gegmebi narCenebis ganTavsebis yofili aralegaluri kerebis remediaciisaTvis? ra problemebia amasTan dakavSirebiT? TvliT Tu ara, rom saWiroa aRniSnuli kerebis remediacia?	
70.	daasaxeleT sferoebi da sakiTxebi, romlebTan dakavSirebiTac mizanSewonilad migaCniaT gamgeobis Sesabamisi samsaxurebis	

	personalis treningi/kvalifikaciis amaRleba, SesaZleblobaTa gaZliereba.	
71.	daasaxeleT narCenebis marTvasTan dakavSirebuli sferoebi, sadac municipaliteti saWiroebs erovnuli, arasamTavrobo, saerTaSoriso organizaciebis daxmarebas.	
72.	ra nabijebis gadadgma iqneba aucilebeli municipaluri narCenebis marTvis sistemis gaumjobesebisaTvis mokle (1-3 weli), saSualo (4-7 weli) da xangrZlivvadian ($\zeta > 7$) periodSi?	

1.2 municipaluri myari narCenebi - kiTxvari saqarTvelos garemos dacvisa da bunebrivi resursebis saministrosaTvis

#	kiTxva	pasuxi
<i>narCenebis marTvis dagegmva</i>		
1.	ra prioritetebi iqneba gamokveTili momaval narCenebis marTvis strategiaSi (daasaxeleT samidan xuTamde ZiriTadi prioriteti)? ra prioritetebi iqneba municipalur narCenebTan mimarTebiT?	
2.	igegmeba Tu ara narCenebis Semcirebis da meoradi gadamuSavebis saxelmwifo programebis SemuSaveba, romelTa ganxorcieleba savaldebulo iqneba municipalitetebisaTvis? ra iqneba am programebis ZiriTadi samizne (mag. biodegradirebadi narCenebi)?	
3.	ra iniciativebi arsebobs dResdReobiT meoradi gadamuSavebis xelSewyobisaTvis? igegmeba Tu ara konkretuli instrumentebis SemoReba?	
4.	ganixileba Tu ara regionuli nagavsayrelebis municipalitetebis pasuxismgeblobis qveS gadacemis sakiTxi momavalSi? migaCniaT Tu ara es mizanSewonilad?	
5.	rodisTvis igegmeba narCenebis marTvis kodeqsiT gaTvaliswinebuli nagavsayrelebis mowyobis da eqspluataciis Sesaxeb dadgenilebis miReba, mimdinareobs Tu ara masze muSaoba da ras efuZneba? uzrunvelyofs Tu ara aRniSnuli regulacia evrokavSiris standartebis danergvas nagavsayrelebisaTvis?	
6.	Tqveni azriT ra aris adgilobrivi doneze municipaluri narCenebis marTvis susti mxareebi?	
7.	ra daxmareba SeuZlia gauwios saministrom adgilobrivi TviTmmarTvelobebis?	
8.	Tqveni azriT unda moicavdes Tu ara adgilobrivi narCenebis marTvis	

	gegmebi nagavsayrelebis operirebis sakiTxebis?	
9.	daasaxeleT municipaluri narCenebis marTvis sistemaSi arsebuli ZiriTadi problemebi (samidan xuTamde).	
10.	ra aris am problemebis gamomwvevi mizezebi?	
11.	daasaxeleT ZiriTadi barierebi, romlebic xels uSlis arsebuli problemebis gadaWras.	
12.	rogor aris SesaZlebeli aRniSnuli problemebis gadaWra?	
13.	ra nabijebis gadadgma iqneba aucilebeli municipaluri narCenebis marTvis gaumjobesebisatvis mokle (1-3 weli), saSualo (4-7 weli) da xangrZlivvadian ($i > 7$) periodSi?	
14.	daasaxeleT sferoebi an sakiTxebi romlebTan dakavSirebiTac mizanSewonilad migaCniaT saqarTveloSi municipaluri narCenebis marTvis sferoSi CarTuli uwyebebis treningi/kvalifikaciis amaRleba, SesaZleblobaTa gaZliereba.	

1.3 municipaluri myari narCenebi - kiTxvari narCenebis Semgrovebeli kompaniebisTvis

#	kiTxva	pasuxi
<i>narCenebis gatanis servisis xelmisawvdomoba</i>		
1.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) TiToeul dasaxlebul punqtSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisiT.	
2.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) mTeli municipalitetis farglebSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisiT.	
3.	miuTiTeT ra kriteriumiT SeirCeva dasaxlebuli punqtebi, romlebsac miwodeba narCenebis gatanis servisi. moiyvaneT magaliTebi, sad ver xerxdeba narCenebis servisis miwodeba da ra aris amis mizezi? rogor SeiZleba am problemis gadaWra?	
4.	miuTiTeT organizaciebis/kompaniebis raodenoba mocemuli municipalitetis farglebSi, romlebTanac narCenebis servisebis mimwodebel kontraqtor kompanias gaformebuli aqvs xelSekruleba.	
<i>narCenebis raodenoba da Sedgeniloba</i>		
5.	municipalitetis farglebSi warmoqmnili sayofacxovrebo narCenebis miaxloebiTi raodenoba kg/m^3 (dReSi, TveSi, weliwadSi).	
6.	municipalitetis farglebSi Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis mTliani raodenoba kg/m^3 (dReSi, TveSi, weliwadSi).	
7.	maT Soris, miuTiTeT sayofacxovrebo narCenebis raodenoba, romelic grovdeba mosaxleobidan da organizaciebidan/kompaniebidan (calcalke).	
8.	miuTiTeT municipalitetis farglebSi Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis miaxloebiTi wili warmoqmnili sayofacxovrebo narCenebis mTliani raodenobaSi.	

9.	miuTiTeT rogor xdeba narCenebis raodenobis Sefaseba (mag. awonva, satvirTo manqanebis an konteinerebis saSualebiT moculobis Sefaseba da sxv.).	
10.	Segrovebuli narCenebis ramdeni procentis ganTavseba xdeba sayofacxovrebo narCenebis nagavsayrelze?	
11.	rogoria Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis Sedgeniloba? ikveTeba Tu ara narCenebis Sedgenilobis cvlilebis tendencia (mag. Seicvala Tu ara plastikis, qaRaldis, organuli narCenebis da sxv. wili saSualo da grZelvadian periodSi)?	
<i>narCenebis Segrovebis infrastruqtura</i>		
12.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteineris tipis da moculobis mixedviT) TiToeul dasaxlebul punqtSi, romelic uzrunvelyofilia narCenebis gatanis servisiT.	
13.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteineris tipis da moculobis mixedviT) mTeli municipalitetis masStabiT.	
14.	miuTiTeT rogor xdeba urnis dadgmis adgilebis gansazRvra? ramden adamianzea gaTvili TiTo urna? ra manZilze aris/unda iyos urna xelmisawvdomi mosaxleobisaTvis?	
15.	miuTiTeT, ramdeni konteineri/urna (tipis da moculobis mixedviT) aris saWiro imisaTvis, rom municipalitetis mTeli mosaxleoba uzrunvelyofili iyos narCenebis gatanis servisiT.	
16.	miuTiTeT aris Tu ara narCenebis Segrovebis raime sxva sistema garda konteineruli sistemisa (mag. bunkeruli sistema, zaris sistema). calkeul SemTxvevaSi miuTiTeT Sesabamisi dasaxlebuli punqtebi da mosaxleobis raodenoba romelic sargeblos konteineruli da sxva sistmebiT.	
17.	miuTiTeT vis mflobelobaSia narCenebis konteineri (adgilobrivi TviTmmarTveloba, kontraqtori kompania). vis mier xdeba konteinerebis SeZena? ra periodulobiT xdeba konteinerebis ganaxleba? rodix moxda bolo ganaxleba da ramdeni konteineriT?	

<i>narCenebis transportireba da ganTavseba</i>	
18.	ramdeni nagavmzidi manqanaa dasaxlebuli punqtebis mixedviT?
19.	ramdeni nagavmzidi manqanaa mTlianad municipalitetSi? maT Soris: ramdeni manqanaa 7) Ria Zariani 8) daxurul Zariani 9) TviTmcleli 10) araTviTmcleli 11) kompaqtirebis meqanizmiT 12) kompaqtirebis meqanizmis gareSe
20.	rogoria nagavmzidi manqanebis tevadoba?
21.	ra aris nagavmzidi manqanebis asaki?
22.	ramdeni gadamzidi sadguri funqcionirebs? miuTiTeT maTi mdebareoba da tevadoba.
23.	romel nagavsayrelze xdeba narCenebis transportireba?
24.	ra manZilze xdeba narCenebis transportireba nagavsayrelamde? (km)
25.	ra dro Wirdeba nagavmzidis nagavsayrelbez mimosvlas (misvla da ukan dabruneba)
26.	ramdens Seadgens nagavsayrelze sayofacxovrebo narCenebis ganTavsebis safasuri?
27.	ris mixedviT xdeba nagavsayrelze narCenebis gadasaxadis daTvla?
28.	ramdeni narCeni Sedis (mocemuli municipalitetidan) nagavsayrelze dReSi, TveSi, weliwadSi?
29.	aris Tu ar nagavmzidi maqanebi bolomde datvirTuli?
30.	miuTiTeT vis mflobelobaSia nagavmzidi manqanebi (adgilobrivi TviTmmarTveloba, kontraqtori kompania). vis mier da ra periodulobiT

	xdeba nagavmzidebis SeZena an SekeTeba? bolos rodis moxda nagavmzidebis SeZena da ra raodenobiT?	
31.	miuTiTeT ramdeni (da ra moculobis) nagavmzidi manqanaa saWiro municipalitetis masStabiT?	
<i>narCenebis gadamuSaveba</i>		
32.	miuTiTeT Tu gqoniaT sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamamuSavebel sawarmoebTan urTierTobis SemTxvevebi, mag. am sawarmoebisaTvis gadamuSavebas daqvemdebarebuli narCenebis miwodebis praqtika (miuTiTeT miwodebuli narCenebis raodenoba da tipebi).	
33.	Tqveni informaciiT xdeba Tu ara sayofacxovrebo narCenebis konteinerebidan narCenebis Segroveba meoradi gadamuSavebis sawarmoebisaTvis miwodebis mizniT? vis mier xdeba aRniSnuli narCenebis Segroveba?	
34.	miuTiTeT ra gegmebi gaaCnia kompanias sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamuSavebasTan dakavSirebiT.	
35.	Tqveni SefasebiT, rogoria meoradi gadamuSavebis potenciali da ra barierebi arsebobs meoradi gadamuSavebis danergvis TvalsazrisiT?	
36.	aris Tu ara meoradi gadamuSavebis sawarmoebTan urTierTobis perspeqtiva mimzidveli kompaniisaTvis?	
<i>finansebi</i>		
37.	miuTiTeT ramdenia kompaniis wliuri biujeti da rogor xdeba misi Sedgena? uzrunvelyofs Tu ara municipalitetis mTavroba kompanias mTeli wlis biujetiT? ra komponentebisgan Sedgeba biujeti? ramdenia aqedan municipalitetis mier gadmoricxuli Tanxa? mosaxleobis mier gadaxdili adgilobrivi mosakreblebidan Semosuli Tanxa? organizaciebis/kompaniebis mier gadaxdili Tanxa? rogor xdeba kompaniis biujetis administrireba/marTva? konkretulad ris mixedviT xdeba kontraqtori kompaniis mier Sesrulebuli samuSaos	

	anazRaureba (gatanis jeradoba, narCenebis raodenoba, zidvis manZili)?	
38.	miuTiTeT miaxloebiTi biujeti, rac saWiroa arsebuli municipalitetis farglebSi narCenebis Segrovebisa da gatanis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	
39.	rogor xdeba mosaxleobis mier gadaxdili mosakreblis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? miwodeba Tu ara qviTrebi mosaxleobas? vis biujetSi iricxeba Tanxa? aris Tu ara narCenebis servisis mosakrebeli dakavSirebuli eleqtroenergiis moxmarebis gadasaxadTan? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis amoRebis uzrunvelsayofad?	
40.	miuTiTeT mosakreblis raodenoba, romelsac mosaxleoba ixdis narCenebis servisebisaTvis.	
41.	miuTiTeT mosaxleobidan mosakreblis amoRebis procentuli maCvenebeli (miuTiTeT weli).	
42.	miuTiTeT mosaxleobis mier mosakreblis gadaxdiT Semosuli mTliani Tanxa (miuTiTeT weli).	
43.	ra problemebi arsebobs mosaxleobidan mosakreblis amoRebis TvalsazrisiT?	
44.	ramdenia narCenebis Segroveba/gatanis servisis TviTRirebuleba erT sul mosaxleze?	
45.	ramdens Seadgens sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisis safasuri organizaciebis/kompaniebisaTvis? aris Tu ara safasuri diferencirebuli organizaciebis specifikis mixedviT?	
46.	rogor xdeba organizaciebis/kompaniebis gadasaxadis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? vis biujetSi iricxeba Tanxa? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis amoRebis uzrunvelsayofad? ramdenad problematuria kontraqtis gaformeba biznes-struqturasTan, Tu aris iZulebis meqanizmi?	

kontraqtori kompaniebis valdebulebebi	
47.	miuTiTeT mocemuli kompaniis mflobelobis statusi (kerZo, saxelmwifo, adgilobrivi).
48.	miuTiTeT gameobis romeli samsaxuris winaSea pasuxismgebeli kompania da konkretulad ra sakiTxebze axdens kompania angariSgebas gameobasTan?
49.	ra periodiT cxaddeba tenderi da ramdenad miwanSewonilia mocmeuli periodis gangrZlivoba? ratom? daasaxeT ra problemebi arsebobs aRniSnul sakiTxTan dakavSirebiT.
50.	ramdenad mkafiod aris Camoyalibebuli satendero dokumentacia? ra ZiriTadi problemebi arsebobs am TvalsazrisiT?
51.	CamoTvaleT mocmuli kontraqtori kompaniis valdebulebebi.
52.	arsebobs Tu ara narCenebis gatanis kotraqtiT/tenderiT gaTvaliswinebuli grafiki? ra sixSiriT unda xdebodes konteineris/bunkeris dacla? quCis dagva? aris Tu ara gansxvavebuli grafiki dasaxlebuli punqtebis mixedviT? Sedis Tu ara kontraqtori kompaniis momsaxurebaSi quCebis dagva? romeli kategoriis quCebi igveba da ra sixSiriT?
53.	xdeba Tu ara kontraqtiT gaTvaliswinebuli valdebulebebis Sesruleba? Tu ara, ra aris amis mizezi?
54.	migaCniaT Tu ara rom arsebuli finansebi arasakmarisia. ra aris amis mizezi da rogor aisaxeba es Sesrulebul samuSaoze?
55.	Tu yofila prenzebis SemTxvevebi damkveTi organodan samuSaos aradamakmayofileblad Sesrulebis TvalsazrisiT? ra saxis?
56.	tenderis pirobebis darRvevis SemTxvevaSi ra uflebebi aqvs damkveT organos?
57.	gaaCnia Tu ara kompanias samrecxao? xdeba Tu ara nagavmzidebis recxva? konteinerebis? ra sixSiriT?

58.	miuTiTeT mocemul kompaniaSi ramdeni adamiania dasaqmebuli uSualod narCenebis Segrovebis da gatanis servisSi.	
59.	miuTiTeT personalis raodenoba, rac saWiroa arsebuli municipalitetis farglebSi narCenebis Segrovebisa da gatanis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	
<i>sferoSi arsebuli problemebi da maTi gadaWris gzebi</i>		
60.	ra problemes awydeba kompania muSaobisas? (daasaxeT samidan xuTamde ZiriTadi problema).	
61.	daasaxeT arsebuli problemebis gamomwvevi ZiriTadi mizezebi.	
62.	rogor aris SesaZlebeli aRniSnuli problemebis gadaWra?	
63.	daasaxeT ZiriTadi barrierebi, romlebic xels uSlis arsebuli problemebis gadaWras.	
64.	daasaxeT sferoebi an sakiTxebi romlebTan dakavSirebiTac mizanSewonilad migaCniaT mocemuli kompaniis personalis treningi/kvalifikaciis amaRleba, SesaZleblobaTa gaZliereba.	
65.	ra nabijebis gadadgma iqneba aucilebeli municipaluri narCenebis Segrovebis da gatanis samuSaoebis gaumjobesebisaTvis mokle (1-3 weli), saSualo (4-7 weli) da xangrZlivvadian ($i > 7$) periodSi?	

1.4 municipaluri myari narCenebi - kiTxvari aWaraSi nagavsayrelebis mmarTveli kompaniebisaTvis

#	kiTxva	pasuxi
<i>nagavsayrelebi</i>		
1.	daasaxeleT moqmedi nagavsayreli poligonebi aWaris avtonomiur respublikaSi municipalitetebis mixedviT. miuTiTeT romel municipalitets emsaxureba TiToeuli nagavsayreli.	
2.	miuTiTeT nagavsayrelebis farTobi da mdebareoba.	
3.	ra mdgomareobaSia arsebuli poligonebi? ra samuSaoebi ganxorcielda mocemul nagavsayrelebze?	
4.	romeli nagavsayrelebis daixura da ra samuSaoebi ganxorcielda amisaTvis? igegmeba Tu ara sxva, damatebiTi samuSaoebis ganxorcieleba daxuruli nagavsayrelebis konservaciis mizniT? TvliT Tu ara rom mizanSewonilia am saqmianobebis ganxorcieleba? ra barierebi arsebobs amisaTvis?	
5.	miuTiTeT romel nagavsayrelebzea damontaJebuli sasworebi.	
6.	romelime nagavsayrelze mimdinareobs Tu ara meTanis gamoyenebis potencialis Seswavla?	
7.	ra samuSaoebi igegmeba mocemul nagavsayrelebze mokle da saSualovadian perspeqtivaSi?	
8.	rodis aris dagegmili aWaris axali nagavsayrelis (sof. cecxlaurTan) eqspluataciaSi Sesvla? garemoze zemoqmedebis Sefasebis angariSis mixedviT, nagavsayreli moemsaxureba baTumis, qobuleTis da xelvaCauris municipalitetebis da dafaravs aWaris mosaxleobis 80%-s. sad moxdeba qedis, Suaxevis da xulos municipalitetebSi warmoqmnili narCenebis ganTavseba?	
9.	ra saqmianobebi igegmeba arsebuli baTumis da qobuleTis nagavsayrelebis daxurvasTan dakavSirebiT?	

<i>narCenebis raodenoba da Sedgeniloba</i>	
10.	ra raodenobiT narCeni Sedis TiToeul moqmed nagavsayrelze aWaris avtonomiur respublikaSi (dReSi, TveSi, weliwadSi)? miuTiTeT rogor xdeba narCenebis raodenobis Sefaseba (mag. woniT, nagavmzidi manqanebis moculobiT da sxv.).
11.	aris Tu ara nagavsayrelze Sesuli nagavmzidi maqanebi bolomde datvirTuli?
12.	rogor xdeba narCenebis aRricxva nagavsayrelze? ra parametrebi aRricxeba?
13.	ra tipis narCenebi Sedis nagavsayrelze (municipaluri, sawarmoo, samSeneblo, samedicino, biologiuri, saxifaTo).
14.	gaqvT Tu ara informacia nagavsayrelze Semosuli narCenebis Sedgenilobis Sesaxeb?
15.	aris Tu ara raime saSualeba narCenebis Sedgenilobis dasadgenad? ramdenad aqtualuria es TqvenTvis?
16.	narCenebis gamtani kontraqtori kompaniebis garda Tu arsebobs sxva subieqtebi, romelTac narCenebi SemoaqvT nagavsayrelze? rogor xdeba maT mier narCenebis ganTavsebis anazRaureba?
<i>narCenebis ganTavsebis samuSaoebi</i>	
17.	daasaxeleT nagavsayrelebze moqmedi infrastruqtura. rogor SeafasebdiT infrastruqturis mdgomareobas? aris Tu ara nagavsayrelebi uzrunvelyofili sakmarisi teqnikiT?
18.	ra konkretuli narCenebis ganTavsebis samuSaoebi tardeba nagavsayrelze? ra sixSiriT?
19.	saWiroa/xdeba Tu ara mowodebuli narCenebis yoveldRiurad ganTavseba Tu jer xdeba dagroveba?
20.	daasaxeleT TiToeul nagavsayrelze momuSave personalis raodenoba. aris Tu ara arsebuli personalis raodenoba sakmarisi? ramdeni

	adamiania saWiro?	
<i>narCenebis gadamuSaveba</i>		
21.	miuTiTeT Tu gqoniaT sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamamuSavebel sawarmoebTan urTierTobis SemTxvevebi, mag. am sawarmoebisaTvis gadamuSavebas daqvemdebarebuli narCenebis miwodebis praqtika (miuTiTeT miwodebuli narCenebis raodenoba da tipebi).	
22.	xdeba Tu ara narCenebis Segroveba nagavsayrel poligonebze? vin arian Semgroveblebi? aris Tu ara es nebadarTuli?	
23.	migaCniaT Tu ara saWirod narCenebis Semcirebis meTodebis danergva?	
24.	miuTiTeT ra gegmebi gaaCnia kompanias sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamuSavebasTan dakavSirebiT.	
25.	Tqveni SefasebiT, rogoria meoradi gadamuSavebis potenciali da ra barierebi arsebobs meoradi gadamuSavebis danergvis TvalsazrisiT?	
26.	aris Tu ara meoradi gadamuSavebis sawarmoebTan urTierTobis perspeqtiva mimzidveli kompaniisaTvis?	
<i>finansebi</i>		
27.	<p>ramdens Seadgens aWaris avtonomiur respublikaSi nagavsayrelebis movlis da narCenebis ganTavsebis samuSaoebisaTvis gamoyofili biujeti? miuTiTeT TiToeuli nagavsayrelis operirebis wliuri biujeti. rogor xdeba biujetis Sedgena? uzrunvelyofs Tu ara mTavroba kompanias mTeli wlis biujetiT?</p> <p>ra komponentebisgan Sedgeba biujeti? ramdenia aqedan saxelmwifo/avtonomiuri respublikis biujetidan gadmoricxuli Tanxa? municipalitetis/kontraqtori kompaniis mier narCenebis ganTavsebisTvis gadaxdili Tanxa?</p> <p>sxva kerZo organizaciebis/kompaniebis mier narCenebis ganTavsebisTvis gadaxdili Tanxa? miuTiTeT sxva arsebuli wyaroebi.</p>	

28.	ramdens Seadgens gadasaxadi narCenebis ganTavsebisaTvis municipalitetis an kerZo kompaniebis/sawarmoebisaTvis? ris mixedviT xdeba am gadasaxadis gadaxda? (mag. ganTavsebuli narCenebis wonis/moculobis). ra formiT xdeba gadaxda? vis biujetSi iricxeba Tanxa? aris Tu ara problemebi Tanxis gadaxdasTan dakavSirebiT? ramdens Seadgens narCenebis ganTavsebisaTvis gadaxdili Tanxis jamuri mniSvneloba TveSi, weliwadSi? miuTiTeT maT Soris municipalitetebidan da kerZo kompaniebidan/sawarmoebidan narCenebis ganTavsebisaTvis gadaxdili Tanxa (cal-calke). mTliani biujetis ra nawils Seadgens es Tanxa?	
29.	aris Tu ara problema narCenebis ganTavsebis gadasaxadis amoReba da ra meqanizmebi arsebobs amisaTvis?	
30.	ris safuZvelze ganisazRvrebA (rogor gamoiTvleba) narCenebis ganTavsebisaTvis saWiro Tanxa, ra xarjebA masSi gaTvaliswinebuli (ra saqmianobebisaTvis)? ramdens Seadgens narCenebis erTeulis (mag. 1 tona, 1 m ³) ganTavsebis TviTRirebuleba?	
31.	sakmarisia Tu ara arsebuli biujeti? miuTiTeT miaxloebiTi biujeti, rac saWiroa aWaris avtonomiur respublikaSi narCenebis ganTavsebis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	
32.	SesaZlebelia Tu ara xarjebis amoRebis uzrunvelyofa?	
<i>kompaniis valdebulebebi</i>		
33.	miuTiTeT mocemuli kompaniis mflobelobis statusi (kerZo, saxelmwifo, adgilobrivi).	
34.	miuTiTeT baTumis meriis romeli samsaxuris winaSea pasuxismgebeli kompania da konkretulad ra sakiTxebze axdens kompania angariSgebas meriasTan?	
35.	ra periodiT cxaddeba tenderi da ramdenad miwanSewonilia mocmeuli periodis gangrZlivoba? ratom? daasaxeleT ra problemebi arsebobs	

	aRniSnul sakiTxTan dakavSirebiT.	
36.	ramdenad mkafiod aris Camoyalibebuli satendero dokumentacia? ra ZiriTadi problemebi arsebobs am TvalsazrisiT?	
37.	CamoTvaleT mocmuli kontraqtori kompaniis valdebulebebi.	
38.	aris Tu ara tenderiT gaTvaliswinebuli savaldebulo samuSaoebi, romlebic unda ganxorcieldes TiToeul nagavsayrelze da vin axdens am samuSaoebis Sesrulebis zedamxedvelobas?	
39.	xdeba Tu ara kontraqtiT gaTvaliswinebuli valdebulebebis Sesruleba? Tu ara, ra aris amis mizezi?	
40.	migaCniaT Tu ara rom arsebuli finansebi arasakmarisia. ra aris amis mizezi da rogor aisaxeba es Sesrulebul samuSaoze?	
41.	Tu yofila pretenziebis SemTxvevebi damkveTi organodan samuSaos aradamakmayofileblad Sesrulebis TvalsazrisiT? ra saxis?	
42.	tenderis pirobebis darRvevis SemTxvevaSi ra uflebebi aqvs damkveT organos?	
43.	daasaxelet TiToeul nagavsayrelze momuSave personalis raodenoba. aris Tu ara arsebuli personalis raodenoba sakmarisi? ramdeni adamiania saWiro narCenebis ganTavsebis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis?	
<i>sferoSi arsebuli problemebi da maTi gadaWris gzebi</i>		
44.	ra problemes awydeba kompania muSaobisas? (daasaxelet samidan xuTamde ZiriTadi problema).	
45.	daasaxelet arsebuli problemebis gamomwvevi ZiriTadi mizezebi.	
46.	rogor aris SesaZlebeli aRniSnuli problemebis gadaWra?	
47.	daasaxelet ZiriTadi barierebi, romlebic xels uSlis arsebuli problemebis gadaWras.	
48.	daasaxelet sferoebi an sakiTxebi romlebTan dakavSirebiTac mizanSewonilad migaCniaT mocemuli kompaniis personalis	

	treningi/kvalifikaciis amaRleba, SesaZleblobaTa gaZliereba.	
49.	ra nabijebis gadadgma iqneba aucilebeli municipaluri narCenebis ganTavsebis samuSaoebis gaumjobesebisatvis mokle (1-3 weli), saSualo (4-7 weli) da xangrZlivvadian ($t > 7$) periodSi?	

1.5 municipaluri myari narCenebi - kiTxvari saqarTvelos myari narCenebis marTvis kompaniisaTvis

#	kiTxva	pasuxi
<i>nagavsayrelebi</i>		
1.	daasaxeleT moqmedi nagavsayreli poligonebi kaxeTis regionSi municipalitetebis mixedviT. miuTiTeT romel municipalitets emsaxureba TiToeuli nagavsayreli.	
2.	miuTiTeT nagavsayrelebis farTobi da mdebareoba.	
3.	ra mdgomareobaSia arsebuli poligonebi? ra samuSaoebi ganxorcielda mocemul nagavsayrelebze?	
4.	romeli nagavsayrelebis daixura da ra samuSaoebi ganxorcielda amisaTvis? igegmeba Tu ara sxva, damatebiTi samuSaoebis ganxorcieleba daxuruli nagavsayrelebis konservaciis mizniT? TvliT Tu ara rom mizanSewonilia am saqmianobebis ganxorcieleba? ra barierebi arsebobs amisaTvis?	
5.	miuTiTeT romel nagavsayrelebzea damontaJebuli sasworebi. igegmeba Tu ara sasworebis damontaJeba yvela nagavsayrelze da ra vadaSi?	
6.	romelime nagavsayrelze mimdinareobs Tu ara meTanis gamoyenebis potencialis Seswavla?	
7.	ra samuSaoebi igegmeba mocemul nagavsayrelebze mokle da saSualovadian perspeqtivaSi?	
8.	ra vadaSi igegmeba axali regionuli nagavsayrelis mSenebloba da ra alternatiuli ganTavsebis adgilebi ganixileba?	
<i>narCenebis raodenoba da Sedgeniloba</i>		
9.	ra raodenobiT narCeni Sedis TiToeul moqmed nagavsayrelze kaxeTis regionSi (dReSi, TveSi, weliwadSi)? miuTiTeT rogor xdeba	

	narCenebis raodenobis Sefaseba (mag. woniT, nagavmzidi maqanebis moculobiT da sxv.).	
10.	aris Tu ara nagavsayrelze Sesuli nagavmzidi maqanebi bolomde datvirTuli?	
11.	rogor xdeba narCenebis aRricxva nagavsayrelze? ra parametrebi aRricxeba?	
12.	ra tipis narCenebi Sedis nagavsayrelze (municipaluri, sawarmoo, samSeneblo, samedicino, biologiuri, saxifaTo).	
13.	gaqvT Tu ara informacia nagavsayrelze Semosuli narCenebis Sedgenilobis Sesaxeb?	
14.	aris Tu ara raime saSualeba narCenebis Sedgenilobis dasadgenad? ramdenad aqtualuria es TqvenTvis?	
15.	narCenebis gamtani kontraqtori kompaniebis garda Tu arsebobs sxva subieqtebi, romelTac narCenebi SemoaqvT nagavsayrelze? rogor xdeba maT mier narCenebis ganTavsebis anazRaureba?	
<i>narCenebis ganTavsebis samuSaoebi</i>		
16.	daasaxelet nagavsayrelebze moqmedi infrastruqtura. rogor Seafasebdit infrastruqturis mdgomareobas? aris Tu ara nagavsayrelebi uzrunvelyofili sakmarisi teqnikiT?	
17.	ra konkretuli narCenebis ganTavsebis samuSaoebi tardeba nagavsayrelze? ra sixSiriT?	
18.	aris Tu ara sadme gawerili savaldebulo samuSaoebi, romlebic unda ganxorcieldes TiToeul nagavsayrelze da vin axdens am samuSaoebis Sesrulebis zedamxedvelobas?	
19.	saWiroa/xdeba Tu ara mowodebuli narCenebis yoveldRiurad ganTavseba Tu jer xdeba dagroveba?	
20.	daasaxelet TiToeul nagavsayrelze momuSave personalis raodenoba. aris Tu ara arsebuli personalis raodenoba sakmarisi? ramdeni	

	adamiania saWiro?	
<i>narCenebis gadamuSaveba</i>		
21.	miuTiTeT Tu gqoniaT sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamamuSavebel sawarmoebTan urTierTobis SemTxvevebi, mag. am sawarmoebisaTvis gadamuSavebas daqvemdebarebuli narCenebis miwodebis praqtika (miuTiTeT miwodebuli narCenebis raodenoba da tipebi).	
22.	xdeba Tu ara narCenebis Segroveba nagavsayrel poligonebze? vin arian Semgroveblebi? aris Tu ara es nebadarTuli?	
23.	migaCniaT Tu ara saWirod narCenebis Semcirebis meTodebis danergva?	
24.	miuTiTeT ra gegmebi gaaCnia kompanias sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamuSavebasTan dakavSirebiT.	
25.	Tqveni SefasebiT, rogoria meoradi gadamuSavebis potenciali da ra barierebi arsebobs meoradi gadamuSavebis danergvis TvalsazrisiT?	
26.	aris Tu ara meoradi gadamuSavebis sawarmoebTan urTierTobis perspeqtiva mimzidveli kompaniisaTvis?	
<i>finansebi</i>		
27.	<p>ramdens Seadgens kaxeTis regionSi nagavsayrelebis movlis da narCenebis ganTavsebis samuSaoebisaTvis gamoyofili biujeti? miuTiTeT kaxeTis regionSi TiToeuli nagavsayrelis operirebis wliuri biujeti. rogor xdeba biujetis Sedgena? uzrunvelyofs Tu ara mTavroba kompanias mTeli wlis biujetiT?</p> <p>ra komponentebisgan Sedgeba biujeti? ramdenia aqedan saxelmwifo biujetidan gadmorixuli Tanxa? municipalitetis/kontraqtori kompaniis mier narCenebis ganTavsebisTvis gadaxdili Tanxa?</p> <p>sxva kerZo organizaciebis/kompaniebis mier narCenebis ganTavsebisTvis gadaxdili Tanxa? miuTiTeT sxva arsebuli wyaroebi.</p> <p>(Tu ar aris informacia kaxeTis regionisaTvis miuTiTeT kompaniis</p>	

	mTliani wliuri biujeti)	
28.	ramdens Seadgens gadasaxadi narCenebis ganTavsebisaTvis municipalitetis an kerZo kompaniebis/sawarmoebisaTvis? ris mixedviT xdeba am gadasaxadis gadaxda? (mag. ganTavsebuli narCenebis wonis/moculobis). ra formiT xdeba gadaxda? vis biujetSi iricxeba Tanxa? aris Tu ara problemebi Tanxis gadaxdasTan dakavSirebiT? ramdens Seadgens narCenebis ganTavsebisaTvis gadaxdili Tanxis jamuri mniSvneloba TveSi, weliwadSi? miuTiTeT maT Soris kaxeTis regionSi municipalitetebidan da kerZo kompaniebidan/sawarmoebidan narCenebis ganTavsebisaTvis gadaxdili Tanxa (cal-calke). regionisaTvis gamoyofili biujetis ra nawils Seadgens es Tanxa?	
29.	aris Tu ara problema narCenebis ganTavsebis gadasaxadis amoReba da ra meqanizmebi arsebobs amisaTvis?	
30.	ris safuZvelze ganisazRvreba (rogor gamoiTvleba) narCenebis ganTavsebisaTvis saWiro Tanxa, ra xarjebia masSi gaTvaliswinebuli (ra saqmianobebisaTvis)? ramdens Seadgens narCenebis erTeulis (mag. 1 tona, 1 m ³) ganTavsebis TviTRirebuleba?	
31.	sakmarisia Tu ara arsebuli biujeti? miuTiTeT miaxloebiTi biujeti, rac saWiroa kaxeTis regionSi narCenebis ganTavsebis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	
32.	SesaZlebelia Tu ara xarjebis amoRebis uzrunvelyofa?	
<i>sferoSi arsebuli problemebi da maTi gadaWris gzebi</i>		
33.	ra problemes awydeba kompania muSaobisas? (daasaxeleT samidan xuTamde ZiriTadi problema).	
34.	daasaxeleT arsebuli problemebis gamomwvevi ZiriTadi mizezebi.	
35.	rogor aris SesaZlebeli aRniSnuli problemebis gadaWra?	

36.	daasaxelet Ziritadi barierebi, romlebic xels uSlis arsebuli problemebis gadaWras.	
37.	daasaxelet sferoebi an sakiTxebi romlebtan dakavSirebitac mizanSewonilad migaCniat mocemuli kompaniis personalis treningi/kvalifikaciis amaRleba, SesaZleblobaTa gaZliereba.	
38.	ra nabijebis gadadgma iqneba aucilebeli narCenebis marTvis/ganTavsebis sistemis gaumjobesebisatvis mokle (1-3 weli), saSualo (4-7 weli) da xangrZlivvadian ($i > 7$) periodSi?	

1.6 municipaluri myari narCenebi - kiTxvari adgilobrivi TviTmmarTvelobebisaTvis (Telavis TviTmmarTveli qalaqi)

#	kiTxva	pasuxi
<i>narCenebis gatanis servisis xelmisawvdomoba</i>		
1.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) TiToeul dasaxlebul punqtSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacovrebo narCenebis gatanis servisiT.	
2.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) mTeli municipalitetis farglebSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacovrebo narCenebis gatanis servisiT.	
3.	miuTiTeT ra kriteriumiT SeirCeva dasaxlebuli punqtobi, romlebsac miwodeba narCenebis gatanis servisi. moiyyaneT magaliTebi, sad ver xerxdeba narCenebis servisis miwodeba da ra aris amis mizezi? rogor SeiZleba am problemis gadaWra?	
4.	miuTiTeT organizaciebis/kompaniebis raodenoba mocemuli municipalitetis farglebSi, romlebTanac narCenebis servisebis mimwodebel kontraqtor kompanias gaformebuli aqvs xelSekruleba.	
<i>narCenebis raodenoba da Sedgeniloba</i>		
5.	municipalitetis farglebSi warmoqmnili sayofacovrebo narCenebis miaxloebiTi raodenoba kg/m^3 (dReSi, TveSi, weliwadSi).	
6.	municipalitetis farglebSi Segrovebuli sayofacovrebo narCenebis mTliani raodenoba kg/m^3 (dReSi, TveSi, weliwadSi).	
7.	maT Soris, miuTiTeT sayofacovrebo narCenebis raodenoba, romelic grovdeba mosaxleobidan da organizaciebidan/kompaniebidan (calcalke).	
8.	miuTiTeT municipalitetis farglebSi Segrovebuli sayofacovrebo narCenebis miaxloebiTi wili warmoqmnili sayofacovrebo narCenebis	

	mTlian raodenobaSi.	
9.	miuTiTeT rogor xdeba narCenebis raodenobis Sefaseba (mag. awonva, satvirTo manqanebis an konteinerebis saSualebiT moculobis Sefaseba da sxv.).	
10.	Segrovebuli narCenebis ramdeni procentis ganTavseba xdeba sayofacxovrebo narCenebis nagavsayrelze?	
11.	rogoria Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis Sedgeniloba? ikveTeba Tu ara narCenebis Sedgenilobis cvlilebis tendencia (mag. Seicvala Tu ara plastikis, qaRaldis, organuli narCenebis da sxv. wili saSualo da grZelvadian periodSi)?	
<i>narCenebis Segrovebis infrastruqtura</i>		
12.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteineris tipis da moculobis mixedviT) TiToeul dasaxlebul punqtSi, romelic uzrunvelyofilia narCenebis gatanis servisiT.	
13.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteineris tipis da moculobis mixedviT) mTeli municipalitetis masStabiT.	
14.	miuTiTeT rogor xdeba urnis dadgmis adgilebis gansazRvra? ramden adamianzea gaTvlili TiTo urna? ra manZilze aris/unda iyos urna xelmisawvdomi mosaxleobisaTvis?	
15.	miuTiTeT, ramdeni konteineri/urna (tipis da moculobis mixedviT) aris saWiro imisaTvis, rom municipalitetis mTeli mosaxleoba uzrunvelyofili iyos narCenebis gatanis servisiT.	
16.	miuTiTeT aris Tu ara narCenebis Segrovebis raime sxva sistema garda konteineruli sistemisa (mag. bunkeruli sistema, zaris sistema). calkeul SemTxvevaSi miuTiTeT Sesabamisi dasaxlebuli punqtebi da mosaxleobis raodenoba romelic sargeblos konteineruli da sxva sistmebiT.	

17.	miuTiTeT vis mflobelobaSia narCenebis konteinerebi (adgilobrivi TviTmmarTveloba, kontraqtori kompania). vis mier xdeba konteinerebis SeZena? ra periodulobiT xdeba konteinerebis ganaxleba? rodis moxda bolo ganaxleba da ramdeni konteineriT?	
narCenebis transportireba da ganTavseba		
18.	ramdeni nagavmzidi manqanaa dasaxlebuli punqtebis mixedviT?	
19.	ramdeni nagavmzidi manqanaa mTlianad municipalitetSi? maT Soris: ramdeni manqanaa 13) Ria Zariani 14) daxurul Zariani 15) TviTmcleli 16) araTviTmcleli 17) kompaqtirebis meqanizmiT 18) kompaqtirebis meqanizmis gareSe	
20.	rogoria nagavmzidi manqanebis tevadoba?	
21.	ra aris nagavmzidi manqanebis asaki?	
22.	ramdeni gadamzidi sadguri funqcionirebs? miuTiTeT maTi mdebareoba da tevadoba.	
23.	romel nagavsayrelze xdeba narCenebis transportireba?	
24.	ra manZilze xdeba narCenebis transportireba nagavsayrelamde? (km)	
25.	ra dro Wirdeba nagavmzidis nagavsayrelbze mimosvlas (misvla da ukan dabruneba)	
26.	ramdens Seadgens nagavsayrelze sayofacxovrebo narCenebis ganTavsebis safasuri?	
27.	ris mixedviT xdeba nagavsayrelze narCenebis gadasaxadis daTvla?	
28.	ramdeni narCeni Sedis (mocemuli municipalitetidan) nagavsayrelze	

	dReSi, TveSi, weliwadSi?	
29.	miuTiTeT vis mflobelobaSia nagavmzidi manqanebi (adgilobrivi TviTmmarTveloba, kontraqtori kompania). vis mier da ra periodulobiT xdeba nagavmzidebis SeZena an SekeTeba? bolos rodis moxda nagavmzidebis SeZena da ra raodenobiT?	
30.	miuTiTeT ramdeni (da ra moculobis) nagavmzidi manqanaa saWiro municipalitetis masStabiT?	
narCenebis gadamuSaveba		
31.	narCenebis gadamuSavebis ra praqtika arsebobs municipalitetis farglebSi?	
32.	miuTiTeT Segrovebuli narCenebidan meorad gadamuSavebas (reciklirebas) daqvemdebarebuli narCenebis saxeebi da raodenoba. miuTiTeT rogor xdeba gadamuSavebas daqvemdebarebuli narCenebis Segroveba da gadamamuSavebeli sawarmosaTvis miwodeba.	ფოთოლი, ქაღალდი, პლასტიკატი
33.	migaCniaT Tu ara saWirod narCenebis Semcirebis meTodebis danergva?	კი
34.	aris Tu ara TqvenTvis narCenebis Semcireba mniSvnelovani nagavsayrelze narCenebis ganTavsebis gadasaxadis Semcirebis TvalsazrisiT?	კი
35.	miuTiTeT ra gegmebi arsebobs municipalitetSi sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamuSavebasTan dakavSirebiT.	არაფერი
36.	Tqveni SefasebiT, rogoria meoradi gadamuSavebis potenciali da ra barierebi arsebobs meoradi gadamuSavebis danergvis TvalsazrisiT?	უცნობია
Finansebi		
37.	miuTiTeT narCenebis marTvisTvis gamoyofili mTliani biujeti wlebis mixedviT bolo xuTi wlis manZilze aqedan ramdenia: 1) saxelmwifo dafinanseba	ინფორმაციის გამოთხოვა საჭირო

	<p>2) adgilobrivi biujeti</p> <p>3) mosaxleobis mier gadaxdili mosakreblis amoRebiT Semosuli Tanxebi</p> <p>4) organizaciebis/kompaniebis mier gadaxdili Tanxebi</p>	
38.	miuTiTeT rogor xdeba narCenebis marTvis biujetis Sedgena.	
39.	miuTiTeT mosakreblis raodenoba, romelsac mosaxleoba ixdis narCenebis servisebisaTvis.	
40.	ris safuZvelze xdeba mosaxleobis mosakreblis gamoTvla?	ექსლუზური უფლება მოსიღებაა, საკრებულოს დადგენილებით
41.	miuTiTeT mosaxleobidan mosakreblis amoRebis procentuli maCvenebeli bolo xuTi wlis manZilze.	0
42.	miuTiTeT mosaxleobის mier mosakreblis gadaxdiT Semosuli mTliani Tanxa xuTi wlis manZilze.	0
43.	rogor xdeba mosakreblis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? miewodeba Tu ara qviTrebi mosaxleobas? vis biujetSi iricxeba Tanxa? aris Tu ara narCenebis servის mosakrebeli dakavSirebuli eleqtroenergiის მოხმარების gadasaxadTan? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis amoRebis uzrunvelsayofad?	
44.	ra problemebi arsebobs mosaxleobidan mosakreblis amoRebis TvalsazrisiT?	
45.	ramdenia narCenebis Segroveba/gatanis servის TviTRirebuleba erT sul mosaxleze?	
46.	ramdens Seadgens sayofacxovrebo narCenebis gatanis servის safasuri organizaciebis/kompaniebisaTvis? aris Tu ara safasuri diferencirebuli organizaciebis specifikis mixedviT?	
47.	ris safuZvelze xdeba organizaciebis/kompaniebis mier gadasaxdeli safasuris dadgena?	
48.	rogor xdeba organizaciebis/kompaniebis gadasaxadis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? vis biujetSi iricxeba Tanxa? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis	

	amoRebis uzrunvelsayofad? ramdenad problematuria kontraqtis gaformeba biznes-struqturasTan, Tu aris "iZulebis" meqanizmi?	
49.	aris Tu ara mizanSewonili da igegmeba Tu ara narCenebis gatanis mosakreblis gadaxedva/Secvla? (rogorc mosaxleobis, ise organizaciebisaTvis).	
50.	miuTiTeT miaxloebiTi biujeti, rac saWiroa arsebuli municipalitetis farglebSi narCenebis Segrovebisa da gatanis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	
<i>narCenebis marTvis instituciuri mowyoba, kontraqtori kompaniebis valdebulebebi</i>		
51.	miuTiTeT gamgeobis romeli samsaxuria pasuxismgebeli narCenebis marTvaze da konkretulad ra funqciebi gaaCnia am samsaxurs.	
52.	daasaxelet narCenebis Segrovebis/gatanis servisis momwodebeli kontraqtorebi kompania/kompaniebi da miuTiTeT maTi mflobelobis statusi (kerZo, saxelmwifo, adgilobrivi).	
53.	rogor xdeba tenderis Sedgena? vin aris amaze pasuxismgebeli da ra problemebi arsebobs satendero dokumentaciis Camoyalibebis procesSi?	მოდის ხარჯთაღრიცხვა-უკვეთავენ კერძოს, სატენდერო დოკუმენტაცია-სატენდერო კომისია განიხილავს, დგება ოქმი, და იტვირთება სახ.შეს. სააგენტოს პორტალსზე. იღენენ მონაწილეობას დაინტერესებული პირები.
54.	ra periodiT cxaddeba tenderi da ramdenad miwanSewonilia mocmuli periodis gangrZlivoba? ratom? daasaxelet ra problemebi arsebobs aRniSnul sakiTxTan dakavSirebiT.	შესაძლებელია 3 წლიანის გამოცხადება მაგრამ მიკერძოება რომ არ იყოს ამიტომ არის 1 წლიანი. გამჭვირვალობა
55.	rogor dgeba kontraqtori kompaniis biujeti da rogor xdeba misi administrireba/marTvaz? konkretulad ris mixedviT xdeba kontraqtori kompaniis mier Sesrulebuli samuSaos anazRaureba (gatanis jeradoba, narCenebis raodenoba, zidvis manZili)?	
56.	CamoTvaleT kontraqtori kompaniebis valdebulebebi.	
57.	daasaxelet romeli samsaxuria pasuxismgebeli kontraqtori kompaniebis mier Sesrulebuli samuSaos zedamxedvelobaze da ra	

	kontrolis meqanizmebi gaaCnia mas saamisod.	
58.	arsebobs Tu ara narCenebis gatanis kotraqiT/tenderiT gaTvaliswinebuli grafiki? ra sixSiriT unda xdebodes konteineris/bunkeris dacla? quCis dagva? aris Tu ara gansxvavebuli grafiki dasaxlebuli punqtebis mixedviT? Sedis Tu ara kontraqtori kompaniis momsaxurebaSi quCebis dagva? romeli kategoriis quCebi igveba da ra sixSiriT?	
59.	gaaCnia Tu ara kompanias samrecxao? xdeba Tu ara nagavmzidebis recxva? konteinerebis? ra sixSiriT?	
60.	miuTiTeT mocemul kompaniaSi ramdeni adamiania dasaqmebuli uSualod narCenebis Segrovebis da gatanis servisSi.	
61.	zogadad rogor SeafasebdiT kontraqtori kompaniebis muSaobas?	
62.	yofila Tu Tu ara pretenziebi mosaxleobis mxridan da ra saxis?	არა, პირიქით მაღლიერები არიან
63.	ra damsjelobiTi zomebi SeuZlia miiRos gamgeobam kontraqtori kompaniis winaaRmdeg (mag. kontraqtis gauqmeba). Tu yofila amis precedentebi. TvliT Tu ara rom es zomebi efeqturia? Tu aris aRricxuli darRvevebis SemTxvevebi da rogori iyo reagireba?	
<i>sferoSi arsebuli problemebi da maTi gadaWris gzebi</i>		
64.	rogor SeafasebdiT municipalitetis farglebSi sayofacxovrebo narCenebis marTvis sistemis efeqturobas?	10 ბალანი სისტემით-8
65.	ra aris ZiriTadi problemebi, romlebic ganapirobebs narCenebis marTvis sistemis araefekturobas? (daasaxeleT samidan xuTamde ZiriTadi problema).	
66.	daasaxeleT arsebuli problemebis gamomwvevi ZiriTadi mizezebi.	
67.	rogor aris SesaZlebeli aRniSnuli problemebis gadaWra?	
68.	daasaxeleT ZiriTadi barierebi, romlebic xels uSlis arsebuli problemebis gadaWras.	

69.	arsebobs Tu ara gegmebi narCenebis ganTavsebis yofili aralegaluri kerebis remediaciisaTvis? ra problemebia amasTan dakavSirebiT? TvliT Tu ara, rom saWiroa aRniSnuli kerebis remediacia?	გეგმები და ხარჯადრიცვა არის
70.	daasaxelet sferoebi da sakiTxebi, romlebTan dakavSirebiTac mizanSewonilad migaCniaT gameobis Sesabamisi samsaxurebis personalis treningi/kvalifikaciis amaRleba, SesaZleblobaTa gaZliereba.	
71.	daasaxelet narCenebis marTvasTan dakavSirebuli sferoebi, sadac municipaliteti saWiroebs erovnuli, arasamTavrobo, saerTaSoriso organizaciebis daxmarebas.	ტანამშრომლობა, გამოცდილების გაზიარება, გაცვლითი პროგრამები, კვალიფიციის ამაღლება და ტექნიკა.
72.	ra nabijebis gadadgma iqneba aucilebeli municipaluri narCenebis marTvis sistemis gaumjobesebisaTvis mokle (1-3 weli), saSualo (4-7 weli) da xangrZlivvadian ($\zeta > 7$) periodSi?	არ არის ასე დაგეგმილი, გარდა ტექნიკის შეზენისა და არალეგალურების გაუქმებისა

1.7 municipaluri myari narCenebi - kiTxvari narCenebis Semgrovebeli kompaniebisTvis (Telavis TviTmmarTveli qalaqi)

#	kiTxva	pasuxi
<i>narCenebis gatanis servisis xelmisawvdomoba</i>		
1.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) TiToeul dasaxlebul punqtSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisiT.	21 00. mosaxleobis 100%
2.	miuTiTeT mosaxleobis raodenoba (an procenti) mTeli municipalitetis farglebSi, romelic uzrunvelyofilia sayofacxovrebo narCenebis gatanis servisiT.	100%
3.	miuTiTeT ra kriteriumiT SeirCeva dasaxlebuli punqtები, romlebsac miwodeba narCenebis gatanis servisi. moiyvaneT magaliTebi, sad ver xerxdeba narCenebis servisis miwodeba da ra aris amis mizezi? rogor SeiZleba am problemis gadaWra?	ხარსხიანი გზის არსებობა. ბაზიდან დაშორება. ქალაქის ცენტრი, განახლებული ნაწილი

4.	miuTiTeT organizaciebis/kompaniebis raodenoba mocemuli municipalitetis farglebSi, romlebTanac narCenebis servisebis mimwodebel kontraqtor kompanias gaformebuli aqvs xelSekruleba.	14
<i>narCenebis raodenoba da Sedgeniloba</i>		
5.	municipalitetis farglebSi warmoqmnili sayofacxovrebo narCenebis miaxloebiTi raodenoba kg/m ³ (dReSi, TveSi, weliwadSi).	თვეში 895 ტონა
6.	municipalitetის farglebSi Segrovebuli sayofacxovrebo narCenebis mTliani raodenoba kg/m ³ (dReSi, TveSi, weliwadSi).	ინფორმაცია არა არის
7.	maT Soris, miuTiTeT sayofacxovrebo narCenebis raodenoba, romelic grovdeba mosaxleobidan da organizaciebidan/kompaniebidan (cal-calke).	სრულად
8.	miuTiTeT municipalitetის farglebSi Segrovebulი sayofacxovrebo narCenebis miaxloebiTi wili warmoqmnili sayofacxovrebo narCenebis mTlian raodenobaSi.	თთქმს 100%
9.	miuTiTeT rogor xdeba narCenebis raodenobis Sefaseba (mag. awonva, satvirTo manqanebis an konteinerebis saSualebiT moculobis Sefaseba da sxv.).	მაქნანის მიხედვით ხდება აწონვა და კეთდება ჩანაწერები.
10.	Segrovebulი narCenebis ramdenი procentი ganTavseba xdeba sayofacxovrebo narCenebis nagavsayrelze?	100% (სამშენებლო მასალის გარდა)
11.	rogoria Segrovebulი sayofacxovrebo narCenebis Sedgeniloba? ikveTeba Tu ara narCenebis Sedgenilobis cvlilebis tendencia (mag. Seicvala Tu ara plastikis, qaRaldis, organuli narCenebis da sxv. wili saSualo da grZelvadian periodSi)?	შემცირდა სამშენებლო მასალის რაოდენობა, აკრძალვის გამო. დანარჩენი ყველაფერი ისევ ისეა.
<i>narCenebis Segrovebis infrastruqtura</i>		
12.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteineris tipis da moculobis mixedviT) TiToeul dasaxlebul punktSi, romelic uzrunvelyofilia narCenebis gatanis servisiT.	117 ცალი 1100 ლიტრიანი
13.	miuTiTeT konteinerebis/urnebis raodenoba (konteinerის tipis da moculobის mixedviT) mTeli municipalitetის masStabiT.	სულ ერთნაირებია

14.	miuTiTeT rogor xdeba urnis dadgmis adgilebis gansazRvra? ramden adamianzea gaTvlili TiTo urna? ra manZilze aris/unda iyos urna xelmisawvdomi mosaxleobisaTvis?	გზა, მოსახლეობის რაოდენობა, მოთხოვნა.....
15.	miuTiTeT, ramdeni konteineri/urna (tipis da moculobis mixedviT) aris saWiro imisaTvis, rom municipalitetis mTeli mosaxleoba uzrunvelyofili iyos narCenebis gatanis servisiT.	1100 კგ იანი დაემაბათ 70 ურნა 1100ლ იანი.
16.	miuTiTeT aris Tu ara narCenebis Segrovebis raime sxva sistema garda konteineruli sistemisa (mag. bunkeruli sistema, zaris sistema). calkeul SemTxvevaSi miuTiTeT Sesabamisi dasaxlebuli punqtebi da mosaxleobis raodenoba romelic sargebobs konteineruli da sxva sistmebiT.	ზარების სისტემა.... კონტეინერული სისტემა
17.	miuTiTeT vis mflobelobaSia narCenebis konteinerebi (adgilobrivi TviTmmarTveloba, kontraqtori kompania). vis mier xdeba konteinerebis SeZena? ra periodulobiT xdeba konteinerebis ganaxleba? rodis moxda bolo ganaxleba da ramdeni konteineriT?	117 დან 20 ცალი 2015 წელს ნაწილი. ივე არის 2013 წელსზე ადრე. საკუთრება მუნიციპალიტეტისა. კომპანიას აქვს მთელი ტექნიკა არის თხოვებით.
<i>narCenebis transportireba da ganTavseba</i>		
18.	ramdeni nagavmzidi manqanaa dasaxlebuli punqtebis mixedviT?	1 სპეც მანქანა არის ძველი და 2 თვითმცლელი მოსახლეობა თვითონ აყრის ნაგავს.
19.	ramdeni nagavmzidi manqanaa mTlianad municipalitetSi? maT Soris: ramdeni manqanaa 19) Ria Zariani 20) daxurul Zariani 21) TviTmcleli 22) araTviTmcleli 23) kompaqtirebis meqanizmiT 24) kompaqtirebis meqanizmis gareSe	სულ არის 10 მანქანა დახურული 4- 6 ღია,თვითმცლელი
20.	rogoria nagavmzidi manqanebis tevadoba?	სპეც მანქანა ისუზუ-8 კუბიანი. მერსედესი 3,5 ფოლცვაგენი-2. 5. 4 კუბიანი

21.	ra aris nagavmzidi manqanebis asaki?	8 კუბიანი 2013, მერსედესი-2001, 2002. ზილები 80 იანები
22.	ramdeni gadamzidi sadguri funcionirebs? miuTiTeT maTi mdebareoba da tevadoba.	0
23.	romel nagavsayrelze xdeba narCenebis transportireba?	თელავის პოლიგონი
24.	ra manZilze xdeba narCenebis transportireba nagavsayrelamde? (km)	188 კმ სრული ციკლი
25.	ra dro Wirdeba nagavmzidis nagavsayrelebze mimosvlas (misvla da ukan dabruneba)	-
26.	ramdens Seadgens nagavsayrelze sayofacxovrebo narCenebis ganTavsebis safasuri?	გადასახადს არ იხდიან. სახემწიფო იღებს თავის ტავზე
27.	ris mixedviT xdeba nagavsayrelze narCenebis gadasaxadis daTvla?	წაგავსაყრელზე არ იხდიან..... მოსახლეობა არ იხდის..... სრულად რომ ვემსახურებით მერე გადავხდევინებთ. ერთ სულზე .0.50ლარი, 1 სულზე მეტი 2.5 ლარი.
28.	ramdeni narCeni Sedis (mocemuli municipalitetidan) nagavsayrelze dReSi, TveSi, weliwadSi?	895 ტ
29.	aris Tu ar nagavmzidi maqanebi bolomde datvirTuli?	თითქმის სულ.
30.	miuTiTeT vis mflobelobaSia nagavmzidi manqanebi (adgilobrivi TviTmmarTveloba, kontraqtori kompania). vis mier da ra periodulobiT xdeba nagavmzidebis SeZena an SekeTeba? bolos rodის moxda nagavmzidebis SeZena da ra raodenobiT?	მუნიციპალიტეტისა, მუნიციპალიტეტის.....
31.	miuTiTeT ramdenი (da ra moculobis) nagavmzidi manqanaa saWiro municipalitetის masStabiT?	2 ცალი 8 კუბიანი ისუზუ, 6 ცალი 4 კუბიანი მერსედესი.
<i>narCenebis gadamuSaveba</i>		
32.	miuTiTeT Tu gqoniaT sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamamuSavebel sawarmoebTan urTierTobis SemTxvevebi, mag. am sawarmoebisaTvis gadamuSavebas daqvemdebarebuli narCenebis miwodebis praqtika (miuTiTeT miwodebuli narCenebis raodenoba da tipebi).	არა

33.	Tqveni informaciT xdeba Tu ara sayofacxovrebo narCenebis konteinerebidan narCenebis Segroveba meoradi gadamuSavebis sawarmoebisaTvis miwodebis mizniT? vis mier xdeba aRniSnuli narCenebis Segroveba?	არა
34.	miuTiTeT ra gegmebi gaaCnia kompanias sayofacxovrebo narCenebis meorad gadamuSavebasTan dakavSirebiT.	არაფერი
35.	Tqveni SefasebiT, rogoria meoradi gadamuSavebis potenciali da ra barierebi arsebobs meoradi gadamuSavebis danergvis TvalsazrisiT?	აუცილებელია საწარმოების არსებობა. პოპულაფრიზაცია და ქარხნის არსებობა
36.	aris Tu ara meoradi gadamuSavebis sawarmoebTan urTierTobis perspeqtiva mimzidveli kompaniisaTvis?	არის
Finansebi		
37.	<p>miuTiTeT ramdenia kompaniis wliuri biujeti da rogor xdeba misi Sedgena? uzrunvelyofs Tu ara municipalitetis mTavroba kompanias mTeli wlis biujetiT?</p> <p>ra komponentebisgan Sedgeba biujeti? ramdenia aqedan municipalitetis mier gadmorixuli Tanxa? mosaxleobis mier gadaxdili adgilobrivi mosakreblebidan Semosuli Tanxa? organizaciebis/kompaniebis mier gadaxdili Tanxa?</p> <p>rogor xdeba kompaniis biujetis administrireba/marTva? konkretulad ris mixedviT xdeba kontraqtori kompaniis mier Sesrulebuli samuSaos anazRaureba (gatanis jeradoba, narCenebis raodenoba, zidvis manZili)?</p>	<p>388 000 მომსახურება;</p> <p>დათვლილია ტონაჟის და კმ ის მიხედვით. ხელგასები, ინვენტარი.</p> <p>100% მუნ.</p> <p>2000 ლამამდე ყოველთვე ბიზნესიდან.</p> <p>ტანხის ჩარიცხვა ხდება ყოველთვეურად. შეზღუდვა არ არის...სამივე კრიტეტიუმი</p> <p>ამ ეტაპზე სრული მომსახურებაზე დათვლილი არ არის.....</p> <p>არ იხდის მოსახლეობა. მაგრამ მერე მიეზმება რომელიმე გადასახადს</p>
38.	miuTiTeT miaxloebiTi biujeti, rac saWiroa arsebuli municipalitetis farglebSi narCenebis Segrovebisa da gatanis	---

	samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	
39.	rogor xdeba mosaxleobis mier gadaxdili mosakreblis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? miwodeba Tu ara qviTrebi mosaxleobas? vis biujetSi iricxeba Tanxa? aris Tu ara narCenebis servisis mosakrebeli dakavSirebuli eleqtroenergiis moxmarebis gadasaxadTan? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis amoRebis uzrunvelsayofad?	არახდება
40.	miuTiTeT mosakreblis raodenoba, romelsac mosaxleoba ixdis narCenebis servisebisaTvis.	0
41.	miuTiTeT mosaxleobidan mosakreblis amoRebis procentuli maCvenebeli (miuTiTeT weli).	0
42.	miuTiTeT mosaxleobis mier mosakreblis gadaxdiT Semosuli mTliani Tanxa (miuTiTeT weli).	0
43.	ra problemebi arsebobs mosaxleobidan mosakreblis amoRebis TvalsazrisiT?	0
44.	ramdenia narCenebis Segroveba/gatanis servisis TviTRirebuleba erT sul mosaxleze?	16-17 თეთრი.(!)
45.	ramdens Seadgens sayofacovrebo narCenebis gatanis servisis safasuri organizaciebis/kompaniebisaTvis? aris Tu ara safasuri diferencirebuli organizaciebis specifikis mixedviT?	არის დამოკიდებული ფართობზე, სკამების მაგიდების ან საწოლების რაოდენობაზე. ახლა არ ხდება ადრე მაგ. ღვინის ქარხანა 200 ლარი ერთ ჯერადად
46.	rogor xdeba organizaciebis/kompanიების gadasaxadis administrireba? vin uzrunvelyofs mosakreblis amoRebas? rogor xdeba gadaxda? vis biujetSi iricxeba Tanxa? ra meqanizmi arsebobs mosakreblis amoRebis uzrunvelsayofad? ramdenad problematuria kontraqtis gaformeba biznes-struqturasTan, Tu aris iZulebis meqanizmi?	ზედამხედველობის სამსახური, პირველ რიგში იურიდიულ პირებს, მეორე მოახლეობას. დაჯარმირების უფლება არ აქვთ მითუმეტეს მოსახლეობისა. მუნიციპალიტეტში ირიცხება თანხა. გამოცდილება არ არის მაგრამ პრობლემები არ იქნება.
kontraqtori kompanიების valdebulebebi		
47.	miuTiTeT mocemuli kompanიის mflobelobis statusi (kerZo,	მუნიციპალური შპს

	saxelmwifo, adgilobrivi).	
48.	miuTiTeT gameobis romeli samsaxuris winaSea pasuxismgebeli kompania da konkretulad ra sakiTxebze axdens kompania angariSgebas gameobasTan?	ზედამხედველობა და ინჰექტორების ჯგუფი, რომელიც ექვემდებარება ინფრასრუქტურის სამსახურს ის უფროსს
49.	ra periodiT cxaddeba tenderi da ramdenad miwanSewonilia mocmeuli periodis gangrZlivoba? ratom? daasaxelet ra problemebi arsebobs aRniSnul sakiTxTan dakavSirebiT.	1 წლიანია ყველაფერი. გამჭვირვალობის აუცილებლობის გამო კარგია რომ არის 1 წლიანი
50.	ramdenad mkafiod aris Camoyalibebuli satendero dokumentacia? ra ZiriTadi problemebi arsebobs am TvalsazrisiT?	ყველაფერი გამჭვირვალეა და საიტზე დევს
51.	CamoTvaleT mocmuli kontraqtori kompaniis valdebulebebi.	მომსახურება, კვირაში 3ჯერ გამოვიდეს ნაგავი
52.	arsebobs Tu ara narCenebis gatanis kotraqtiT/tenderiT gaTvaliswinebuli grafiki? ra sixSiriT unda xdebodes konteineris/bunkeris dacla? quCis dagva? aris Tu ara gansxvavebuli grafiki dasaxlebuli punqtebis mixedviT? Sedis Tu ara kontraqtori kompaniis momsaxurebaSi quCebis dagva? romeli kategoriis quCebi igveba da ra sixSiriT?	ქალაქის ცენტრი, სოფლები არ იგეგმება სოფლის სკვერების დაგვა მომავალში
53.	xdeba Tu ara kontraqtiT gaTvaliswinebuli valdebulebebis Sesruleba? Tu ara, ra aris amis mizezi?	ხდება. გაფრხილება, შავ სიაში ჩასმა, ასევე ჯარმა 0.2% სეუსრულებელი სამუსაოში
54.	migaCniaT Tu ara rom arsebuli finansebi arasakmarisia. ra aris amis mizezi da rogor aisaxeba es Sesrulebul samuSaoze?	ტანხა არა საკმარისია, მერიის ფინანსების სიმწირე.
55.	Tu yofila pretenziebis SemTxvevebi damkveTi organodan samuSaos aradamakmayofileblad Sesrulebis TvalsazrisiT? ra saxis?	არ ყოფილა
56.	tenderis pirobebis darRvevis SemTxvevaSi ra uflebebi aqvs damkveT organos?	უკვე ვიციით
57.	gaaCnia Tu ara kompanias samrecxao? xdeba Tu ara nagavmzidebis recxva? konteinerebis? ra sixSiriT?	მანქანები არ ირეცხება.
58.	miuTiTeT mocemul kompaniaSi ramdeni adamiania dasaqmebuli uSualod narCenebis Segrovebis da gatanis servisSi.	43 მძღოლი 9, 12 მუშა, 20 მეეზოვე) ადამიანი სულ.

59.	miuTiTeT personalis raodenoba, rac saWiroa arsebuli municipalitetis farglebSi narCenebis Segrovebisa da gatanis samuSaoebis srulyofilad SesrulebisaTvis.	ემატება-10 მეზოვე 2 მუშა, და 1 მძლოლი
<i>sferoSi arsebuli problemebi da maTi gadaWris gzebi</i>		
60.	ra problemes awydeba kompania muSaobisas? (daasaxelet samidan xutamide ZiriTadi problema).	მაღე გადავლენ ახალ ფართში-1 აპრილს გამოცხადდება ტენდერი
61.	daasaxelet arsebuli problemebis gamomwvevi ZiriTadi mizezebi.	ფინანსები.....
62.	rogor aris SesaZlebeli aRniSnuli problemebis gadaWra?	ფინანსები. დონორების მიშაობა,
63.	daasaxelet ZiriTadi barierebi, romlebic xels uSlis arsebuli problemebis gadaWras.	ფინანსები
64.	daasaxelet sferoebi an sakiTxebi romlebTan dakavSirebiTac mizanSewonilad migaCniaT mocemuli kompaniis personalis treningi/kvalifikaciis amaRleba, SesaZleblobaTa gaZliereba.	1. მძლოლები. 2. მუშა მოსამსახურეები. 3. სამუშაო უსაფრთხოების საკითხი
65.	ra nabijebis gadadgma iqneba aucilebeli municipaluri narCenebis Segrovebis da gatanis samuSaoebis gaumjobesebisaTvis mokle (1-3 weli), saSualo (4-7 weli) da xangrZlivvadian ($\zeta > 7$) periodSi?	სახელმწიფო დაფინანსება. ტექნილური დამხარება , გამოცდილების გაზიარება. გადამუსავების ხელსეწყოზა.

Waste Management Technologies in Regions, Georgia

Municipal Waste Management Capacity Analysis in Adjara AR and Kakheti Region in Georgia

April 3, 2015

This publication was produced for review by the United States Agency for International Development.

USAID Cooperative Agreement AID-114-LA-14-00001

Prepared for:

Mission Environmental Office

Economic Growth Office

USAID | Caucasus

Prepared by:

International City/County Management Association

777 North Capitol Street NE, Suite 500

Washington, DC 20002-4201

Caucasus Environmental NGO Network (CENN)

27, Betlemi str., 0105, Tbilisi, Georgia

The authors' views expressed in this publication do not necessarily reflect the views of the United States Agency for International Development or the United States Government.

Table of Contents

Introduction.....	5
1 General Legal and Institutional Framework of Waste Management in Georgia..	5
1.1 Legal Framework.....	5
1.2 Institutional Framework	7
2 Waste Management Capacity Analysis in Adjara Autonomous Republic.....	8
2.1 Batumi Self-Governing City.....	10
2.1.1 General Information.....	10
2.1.2 Waste Management Organization	10
2.1.3 Waste Management Infrastructure.....	11
2.1.4 Financial Aspects.....	11
2.2 Kobuleti Municipality.....	13
2.2.1 General Information.....	13
2.2.2 Waste Management Organization	13
2.2.3 Waste Management Infrastructure	14
2.2.4 Financial Aspects.....	14
2.3 Keda Municipality	16
2.3.1 General Information.....	16
2.3.2 Waste Management Organization	16
2.3.3 Waste Management Infrastructure.....	17
2.3.4 Financial Aspects.....	17
2.4 Khulo Municipality.....	18
2.4.1 General Information.....	18
2.4.2 Waste Management Organization	18
2.4.3 Waste Management Infrastructure.....	19
2.4.4 Financial Aspects.....	20
2.5 Khelvachauri Municipality.....	21
2.5.1 General Information.....	21
2.5.2 Waste Management Organization	21
2.5.3 Waste Management Infrastructure.....	21
2.5.4 Financial Aspects.....	22
2.6 Shuakhevi Municipality.....	23
2.6.1 General Information.....	23
2.6.2 Waste Management Organization	23
2.6.3 Waste Management Infrastructure.....	24
2.6.4 Financial Aspects.....	24
3 Waste Management Capacity Analysis in the Kakheti Region.....	26
3.1 Akhmeta Municipality.....	27
3.1.1 General Information.....	27
3.1.2 Waste Management Organization	27
3.1.3 Waste Management Infrastructure.....	28
3.1.4 Financial Aspects.....	29
3.2 Gurjaani Municipality.....	30
3.2.1 General Information.....	30
3.2.2 Waste Management Organization	30
3.2.3 Waste Management Infrastructure.....	31
3.2.4 Financial Aspects.....	31

3.3	Dedoplistskaro Municipality	32
3.3.1	General Information.....	32
3.3.2	Waste Management Organization	33
3.3.3	Waste Management Infrastructure.....	33
3.3.4	Financial Aspects.....	34
3.4	Telavi Self-Governing City	35
3.4.1	General Information.....	35
3.4.2	Waste Management Organization	35
3.4.3	Waste Management Infrastructure	36
3.4.4	Financial Aspects.....	36
3.5	Telavi Municipality	37
3.5.1	General Information.....	37
3.5.2	Waste Management Organization	37
3.5.3	Waste Management Infrastructure	38
3.5.4	Financial Aspects.....	39
3.6	Lagodekhi Municipality	40
3.6.1	General Information.....	40
3.6.2	Waste Management Organization	40
3.6.3	Waste Management Infrastructure.....	41
3.6.4	Financial Aspects.....	41
3.7	Sagarejo Municipality	42
3.7.1	General Information.....	42
3.7.2	Waste Management Organization	42
3.7.3	Waste Management Infrastructure	43
3.7.4	Financial Aspects.....	43
3.8	Signagi Municipality	44
3.8.1	General Information.....	44
3.8.2	Waste Management Organization	45
3.8.3	Waste Management Infrastructure	45
3.8.4	Financial Aspects.....	46
3.9	Kvareli Municipality	47
3.9.1	General Information.....	47
3.9.2	Waste Management Organization	47
3.9.3	Waste Management Infrastructure.....	48
3.9.4	Financial Aspects.....	48
4	Main findings and Recommendations	50
	Annex I – Summary of Waste Management Data for Adjara AR and Kakheti Region, Georgia	55

Introduction

The aim of this study is to review and analyze municipal waste management related responsibilities and capacities in two regions in Georgia – Adjara Autonomous Republic and Kakheti region, including legal and institutions setup, waste management practices, infrastructure, and financial aspects.

The study is based on detailed interviews with key stakeholders in municipalities in the selected regions, as well as a thorough review of existing laws and regulations, contractual agreements between the municipalities and waste service provider companies, tendering documentation and other reports.

1 General Legal and Institutional Framework of Waste Management in Georgia

1.1 Legal Framework

Law of Georgia “Waste Management Code” (2014) creates general framework for waste management in Georgia. The Law aims to protect the environment and human health from adverse impacts of waste generation and thus, promotes waste prevention, reduction, re-use, recycling, and safe disposal of waste. According to the requirements of the Law, waste management planning should be based on a) a National Strategy on Waste Management defining general policy and goals of waste management in the country for a 15-year period; b) 5-year Waste Management National Action Plan; and c) 5-year Municipal Waste Management Plans to be developed by municipalities. The Law defines responsibilities of different state institutions in relation to waste management, establishes general rules and requirements related to waste management including for: municipal waste, hazardous waste, municipal waste landfills, environmental permits, waste reporting, waste statistics, administrative offences related to illegal disposal of waste and other. In addition, the Law sets waste management and reporting requirements to waste producers and introduces a principle of ‘extended producer responsibility’.

Large industrial facilities or activities that may cause significant potential adverse impact to the environment are subject to *environmental impact permit* and mandatory environmental impact assessment (EIA).¹ At the same time, activities related to municipal waste management, including construction and operation of municipal waste landfills, incinerators and waste processing facilities, as well as disposal and processing of hazardous waste require also environmental impact permit. So as existing old municipal waste landfills in Georgia, with few exceptions, fail to meet requirements of possessing an environmental impact permit, the Law of Georgia “Waste Management Code” obliges landfill operators to develop and agree with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection a plan for

¹ Regulated by the Law of Georgia on “Environmental Impact Permit”, 2007

bringing a landfill in compliance with the regulation on “*construction, operation, closure and aftercare of landfills*” to be adopted before 1 August 2015. Based on this plan, the Ministry will define terms and conditions for operation of a particular municipal waste landfill.

*Technical Regulation on “Rules and Norms for Construction and Operation of Municipal Solid Waste Landfills”*² defines requirements for municipal waste landfills, including rules for site selection, operation, conservation and technological control, and defines types and maximum amounts of industrial and toxic wastes to be allowed on municipal waste landfills.

*Instruction on “Rules for Atmospheric Air Protection during Landfill Operation”*³ prohibits open burning of waste on landfills and defines rules for temporary disposal of waste containing harmful substances.

*Technical regulation on “sanitary rules for collection, storage and treatment of waste from healthcare institutions”*⁴ defines sanitary-hygienic and epidemiological standards and rules for collection, storage, transportation and treatment of waste from healthcare institutions. The regulation provides classification of healthcare waste according to its hazardousness and prohibits mixing waste belonging to different classes during collection or temporary storage and transportation.

Law of Georgia on “The Transit and Import of Waste into and out of the Territory of Georgia” (1997) regulates transit and import of municipal, industrial, toxic and radioactive wastes into and out of the territory of Georgia. The law prohibits transit and import of hazardous and radioactive municipal, industrial or other types of wastes, as well as transit or import of non-hazardous and non-radioactive wastes that are listed in Annex IV, Group A of the Basel Convention. Georgia is part of the Basel Convention since 1999.

Law of Georgia on “Basics of the System of Fees” (1998) establishes general principles of the system of fees in Georgia and defines types of fees, including a fee for cleaning a populated area. *Law of Georgia on “Local Fees” (1998)* defines further ‘fee for cleaning a populated area’ (local waste charge) as sweeping/cleaning and management of waste generated in a populated area according to the Georgian law “Waste Management Code”. According to the Law on “Local Fees”, the amount of local waste charges is defined by a municipality/city Council (Sakrebulo), while the Law defines upper limits as 3 GEL per/capita for households per month, and 25 GEL per 1 m³ generated waste for organizations/businesses. In addition, maximum number of household members subject to paying the charge is four. According to the amendment to the Law on “Local Fees”, natural and legal persons are exempted from the payment of the debt that had been accumulated before 1 January 2013.

² Approved by Resolution N416 of the Government of Georgia of 31 December 2013

³ Approved by Order N91 of Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia of 23 October 2001

⁴ Approved by Resolution N64 of the Government of Georgia of 15 January 2014

1.2 Institutional Framework

National Level

Ministry of Environment and Natural Resources Protection elaborates national strategy and policy on waste management, defines priorities, organizes waste management at national level, runs waste databases, and coordinates management of hazardous and specific wastes.

Ministry of Regional Development and Infrastructure is responsible for construction, management, closure and aftercare of non-hazardous waste landfill infrastructure, construction and maintenance of waste transfer stations and planning and implementation of waste utilization throughout Georgia except from Adjara AR and the Capital Tbilisi.

Ministry of Labour, Health and Social Affairs of Georgia defines rules for management of waste produced in healthcare establishments and oversees their implementation. In addition, the Ministry develops and approves general sanitary-hygienic rules and norms and epidemiological control measures.

Ministry of Agriculture of Georgia defines norms for design of the disposal sites for livestock and poultry that have died as a result of particularly dangerous infectious diseases and runs related records. In addition, the Ministry implements state supervision on transportation, sales and storage of pesticides.

“National Solid Waste Company of Georgia” Ltd is a state owned company managed by the Ministry of Regional Development and Infrastructure. The company implements landfill construction, rehabilitation, management and aftercare activities on municipal waste landfills throughout Georgia except for Adjara AR and Tbilisi.

Local level

Local self-governance units of Georgian municipalities are responsible to manage municipal waste within their territories and ensure waste collection/removal and sweeping/cleaning of streets, parks and other public spaces.⁵ In addition, local authorities of the capital Tbilisi and Adjara AR are responsible for landfill disposal, waste utilization and landfill management/maintenance activities.

Typical local self-governance system consists of a representative body – municipality/city council (Sakrebulo), and an executive body – Gamgebeli/Mayor, and its sub-structural unit – Gamgeoba/City Hall.

Sakrebulo members are elected by direct elections by the Georgian citizens residing

⁵ Organic Law of Georgia “Local Self-Governance Code”, 2014, Article 16

on the territory of a given municipality for 4-years term.⁶ Gamgebeli/Mayor is elected also by direct elections for 4-years term. Gamgebeli/Mayor is head of Gamgeoba that implements the authorities of Gamgebeli/Mayor. Gamgeoba consist of structural units, each implementing tasks and responsibilities assigned by Sakrebulo or Gamgebeli/Mayor.⁷

Waste Service Contractor Companies are providers of waste collection/removal, street sweeping, transportation, landfill disposal and other services. These are municipality owned or private Ltd-s contracted by a municipality upon tendering for one-year period. In addition, service providers can be ‘non-profit legal entities’ (NPLE) that are directly managed by Gamgeoba and thus, are not subject to tendering.

2 Waste Management Capacity Analysis in Adjara Autonomous Republic

Adjara AR is a southwestern region in Georgia, located on the coast of the Black Sea consisting of six municipalities – Batumi (a self-governing city), Kobuleti, Keda, Khelvachauri, Khulo and Shuakhevi. Total area of the region is 2,900 m², population – 396,600, from which 198,700 (50.1%) are urban and 197,900 (49.9%) rural inhabitants.⁸ There are two cities, seven towns and 333 villages in Adjara.

Adjara AR Supreme Council is a representative body implementing legislative authorities and overseeing activities of the AR government. Adjara AR Government is an executive body represented by the cabinet of ministers.

Municipal waste services are planned/organized and supervised by the municipalities. Service providers are contractor companies selected on the basis of annual tenders. “Sandasuptaveba” Ltd, a municipal company, founded by Batumi City Hall, provides waste collection/removal, transportation, and street sweeping/cleaning services in the city of Batumi, Kobuleti and Khelvachauri municipalities. In addition, the company provides waste collection/removal and transportation services in the remaining three municipalities – Keda, Khulo and Shuakhevi, while street sweeping/cleaning services in these municipalities are provided by other, also municipal companies. One of them, operating in Keda is directly managed by the municipality Gamgeoba. Landfill operation activities are provided by “Sandasuptaveba” Ltd and “U.S.P 999” Ltd. The latter is the only private company operating in Adjara.

⁶ Organic Law of Georgia “Local Self-Governance Code”, 2014, Article 23

⁷ Organic Law of Georgia “Local Self-Governance Code”, 2014, Articles 48-50

⁸ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

Municipality	Waste Collection and Transportation	Street Sweeping/ Cleaning	Waste disposal/landfill operation
Batumi	"Sandasuptaveba" Ltd	"Sandasuptaveba" Ltd	"U.S.P 999"
Kobuleti		"Sandasuptaveba" Ltd	"Sandasuptaveba" Ltd
Keda		"Komunalursvisi" Ltd	"U.S.P 999"
Khulo		"Khulos Sandasuptaveba" Ltd	"U.S.P 999"
Khelvachauri		"Sandasuptaveba" Ltd	"U.S.P 999"
Shuakhevi		"Tamara Mikeladze" Ltd	"U.S.P 999"

Table 2.1 Waste Service Contractor Companies in Adjara AR

There are two official landfills in Adjara: Batumi – operated by "U.S.P 999" Ltd, and Kobuleti – operated by "Sandasuptaveba" Ltd. Both are old fashioned, unsanitary landfills, without bottom isolation, layering, and leachate and gas collection systems. Landfill operation involves waste disposal, compacting and redistribution over the surface area. Construction of a new, sanitary landfill has been planned in the village of Tsetsklauri, near the city of Kobuleti. The new landfill project has already undergone environmental impact assessment (EIA) procedure and received an environmental impact permit. The new landfill is supposed to serve all municipalities in Adjara. After commencement of its operation, Batumi and Kobuleti landfills will be closed. In addition to Batumi and Kobuleti landfills, there had been five other landfills in Adjara, that have ceased operation at different times – Kobuleti (old), Keda, Shuakhevi, and two Khulo landfills.⁹ In addition, there are number of illegal landfills in all municipalities in Adjara, mainly due to poor service coverage. Illegal landfills are located in the settlements as well as along the riverbanks and central motorways.¹⁰

Landfill	Municipality served	Location	Area, ha	Annually received waste	Rehabilitated Yes/No
Batumi	City of Batumi Keda Khulo Khelvachauri Shuakhevi	City of Batumi, Adlia	19.2	63,000 tons	No
Kobuleti	Kobuleti	City of Kobuleti	2.5	10,176 tons	No

Table 2.2 Operating municipal waste landfills in Adjara AR

⁹ UNDP in Georgia, Climate Change Strategy of Adjara, 2013

¹⁰ "Higiena 2009" Ltd, Environmental Impact Assessment Report on Construction of Municipal Waste Landfill in Adjara, Kobuleti municipality, village of Tsetsklauri, 2014

2.1 Batumi Self-Governing City

2.1.1 General Information

Batumi, an administrative center of Adjara AR, is a self-governing city with the area of 64.9 km² and population 161,200.¹¹ There are 13 administrative units in the city.¹² Population density is 2,484 person/km².

Main sources of incomes in Batumi are: tourism, construction, trade and public service. Municipal budget for 2015 constitutes 98,842,300 GEL.¹³

2.1.2 Waste Management Organization

Amenities Service of Batumi City Hall is responsible for organizing waste collection and sanitary cleaning activities in the city and coordinating and controlling waste treatment.¹⁴ The Service elaborates policy for development of city infrastructure and ensures its maintenance; coordinates provision of communal services; implements technical supervision on implemented infrastructural, rehabilitation, construction and other activities, etc.

Supervision Service of Batumi City Hall is responsible for general observation of public spaces and ensuring removal of construction waste and its proper disposal on specially allocated areas.¹⁵

“Sandasuptaveba” Ltd, a municipal company founded by Batumi City Hall is contracted by Batumi City Hall for provision of waste collection and removal/transportation services¹⁶ as well as cleaning/sweeping of the streets, parks and squares in city of Batumi¹⁷ for the period of 1 January 2015 – 31 December 2015.

“U.S.P. 999” Ltd, a private company, is responsible for providing waste disposal services on the Batumi landfill for the period of 1 January 2015 – 1 October 2015 based on the contractual agreement with Batumi City Hall.¹⁸

¹¹ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

¹² Batumi City Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 29 August 2014 on creation of administrative units of city of Batumi and defining their borders

¹³ Batumi City Council (Sakrebulo) Resolution #4 of 25 February 2015 on approval of Batumi city budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

¹⁴ Statute of Amenities Service of Batumi City Hall, approved by Batumi City Council (Sakrebulo) Resolution #25 of 29 August 2014

¹⁵ Statute of Supervision Service of Batumi City Hall, approved by Batumi City Council (Sakrebulo) Resolution #24 of 29 August 2014

¹⁶ Agreement on Government Procurement #313 Between Batumi Self-Governing City and “Sandasuptaveba” Ltd, 26 December 2014

¹⁷ Agreement on Government Procurement #304 Between Batumi Self-Governing City and “Sandasuptaveba” Ltd, 25 December 2014

¹⁸ Agreement on Government Procurement #297 Between Batumi Self-Governing City and “U.S.P. 999” Ltd, 23 December 2014

2.1.3 Waste Management Infrastructure

According to the official information almost 100% of Batumi population is covered by waste services. In the city of Batumi municipal waste is collected from waste containers and bins twice a day. In total, there are 1,450 pieces of 1.1 m³ containers, 700 pieces of 0.8 m³ containers and 800 pieces of 0.24 m³ waste bins in the city, owned by a contractor company “Sandasuptaveba” Ltd. The amount of total collected waste is 55,000 tons per year, from which 38,500 is collected from population and 16,500 – from organizations/businesses. In addition, “Sandasuptaveba” Ltd is responsible for cleaning/sweeping a) streets in Batumi and adjacent motorways with total area of 1,090,500 m², once a day; b) streets and squares with total area of 1,261,300 m², from which 1,052,210 m² are swept twice a day and 209,090 m² – three times a day; c) coastal zone 326,600 m², daily in the period of May-September and three times per month during October-April; d) yards and adjacent areas – 709,120 m²; green zone 234,920 m²; additionally, e) streets with total area of 198,600 m² should be watered twice a day seasonally; f) waste containers should be washed once a month; g) and streets should be washed upon (city hall) request.

Collected waste is transported to the Batumi landfill. Transportation distance is 15 km. “Sandasuptaveba” Ltd owns in total 20 specialized waste trucks with compacting mechanism (volumes 7, 13, 20 m³) and 4 tippers (volumes 4, 5, 8, 10 m³). The company provides transportation services to all municipalities in Adjara.

Landfill disposal activities are provided by another contractor company “U.S.P 999” Ltd. The company ensures daily disposal of waste and its mechanical compaction with heavy machinery. Batumi landfill is located in Batumi, Adlia, adjacent to River Tchorokhi and the Black Sea coast. Its total area is 19.2 ha. The landfill is equipped with special scales for weighing waste trucks. Currently Batumi landfill receives waste from all municipalities except Kobuleti. Having been in operation since 1965, it is estimated, that the landfill accumulates more than 9,120,000 m³ waste. Due to poor design and proximity to the river, the landfill has been an environmental concern, especially in terms of polluting River Tchorokhi. To eliminate the risk of washing down debris into the river, 1,040 m long dam was constructed along the river from the side of the landfill in 2009.¹⁹ Batumi landfill is subject to closure as soon as the new planned landfill in Tsetsklauri will start operation. In addition, at least three sites of illegal disposal of construction waste have been known in city of Batumi.

2.1.4 Financial Aspects

Total municipal budget of city of Batumi for 2015 constitutes 98,842,300 GEL, from which incomes from taxes (property taxes) constitute 13,000,000 GEL, grants (e.g.

¹⁹ UNDP in Georgia, Climate Change Strategy of Adjara, 2013

transfers from the state and Adjara AR budgets) – 62,817,300 GEL and other incomes (local charges, fees and other) – 23,025,000 GEL.²⁰

Total expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 5,745,000 GEL. The planned expenditures for 2014 and 2015 amount to 6,883,600 GEL and 6,762,000 GEL respectively (including removal/treatment of stray animals)²¹. For 2015 street sweeping/cleaning is budgeted as – 3,618,800 GEL; waste collection/ removal – 2,674,000 GEL and landfill operation – 100,000 GEL. Other costs under the cleaning program involve administering waste charges – 169,200 GEL and removal of stray animals – 200,000 GEL. The cost of municipal procurement of waste collection and street sweeping services provided by “Sandasuptaveba” Ltd for 2015 amount to 2,618,000 GEL (collection/removal)²² and 3,618,800 GEL (sweeping)²³ respectively. The cost for landfill disposal services provided by “U.S.P 999” Ltd amounts to 94,156 GEL.²⁴

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 1,755,900 GEL in 2014. The planned incomes for 2014 and 2015 constitute 2,000,000 GEL per each respective year.²⁵ According to the city officials, waste charge is paid by 40% of population.

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	5,745,000	1,755,900
2014 plan	6,883,600	2,000,000
2015 plan	6,762,000	2,000,000

Table 2.3 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in city of Batumi, 2013-2015

Local waste charge for households is defined as 1.30 GEL per capita/per month. For organizations/businesses 1m³ waste collection costs 9 GEL. Monthly waste charge for a particular organization/company is calculated as a product of annual waste generation, cost for 1 m³ waste collection and a measurement unit (area, number of customers etc.) divided by twelve.²⁶

²⁰ Batumi City Council (Sakrebulo) Resolution #4 of 25 February 2015 on approval of Batumi city budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

²¹ ibid

²² Agreement on Government Procurement #313 Between Batumi Self-Governing City and “Sandasuptaveba” Ltd, 26 December 2014

²³ Agreement on Government Procurement #304 Between Batumi Self-Governing City and “Sandasuptaveba” Ltd, 25 December 2014

²⁴ Agreement on Government Procurement #297 Between Batumi Self-Governing City and “U.S.P. 999” Ltd, 23 December 2014

²⁵ Batumi City Council (Sakrebulo) Resolution #4 of 25 February 2015 on approval of Batumi city budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

²⁶ Batumi City Council (Sakrebulo) Resolution #1-5 of 30 January 2007 on introduction of local waste charges on the territory of city of Batumi

2.2 Kobuleti Municipality

2.2.1 General Information

Kobuleti municipality is an administrative-territorial unit in Adjara AR, with total area of 711.8 km² and population 93,300, from which urban population constitute 33,200 and rural – 60,100 people.²⁷ There are 21 administrative units in the municipality, including city of Kobuleti, two towns and 18 villages and communities.²⁸ Population density is 131 person/km².

The major economic sectors are agriculture, tourism, fishery and small and medium businesses. Kobuleti municipal budget for 2015 amounts to 24,996,000 GEL.²⁹

2.2.2 Waste Management Organization

Economy, Infrastructure and Investment Development Service of Kobuleti municipality executive body – Gamgeoba is responsible for developing proposals concerning waste collection and treatment as well as waste charges.³⁰ Other responsibilities of the service are: preparation of municipal social-economic development programs; analyzing economic development trends and investment opportunities; planning budget incomes; planning and monitoring provision of communal services; planning and maintaining municipal infrastructure and other.

Supervision Service of Kobuleti municipality Gamgeoba observes public spaces and controls implementation of sanitary cleaning measures. In addition, the service controls removal of construction waste and its disposal on specially allocated areas.³¹

“Sandasuptaveba” Ltd is contracted by Kobuleti municipality Gamgeoba to provide waste collection/removal and street sweeping/cleaning services throughout the municipality, as well as waste transportation and landfill disposal activities for the period of 1 March 2015 – 31 December 2015.³²

²⁷ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

²⁸ Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #11 of 4 September 2014 on creation of administrative units of Kobuleti municipality

²⁹ Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #01 of 30 January 2015 on approval of Kobuleti municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

³⁰ Statute of Economy, Infrastructure and Investments Development Service of Kobuleti Municipality Gamgeoba, approved by Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #26 of 17 November 2014

³¹ Statute of Supervision Service of Kobuleti Municipality Gamgeoba, approved by Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #25 of 17 November 2014

³² Agreement on Government Procurement #49 Between Kobuleti Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 27 February 2015

2.2.3 Waste Management Infrastructure

Waste is collected daily in the city of Kobuleti, the town of Chakvi, and three times a week in twelve villages. Seven villages are not served due to inaccessibility (bad road conditions). According to municipality officials, 45% of the municipality population is covered by waste services. There are in total 360 pieces of 1.1 m³, and 335 pieces of 0.8 m³ waste containers in the municipality. Part of the containers is owned by the municipality, others – by “Sandasuptaveba” Ltd. According to the official information, additionally 200-250 pieces of waste containers are needed to cover the entire municipality. High (7-9 store) residential buildings in the city of Kobuleti still contain centralized waste collection systems – bunker systems. Bunkers, placed on the basement are connected to each store by a tunnel, through which waste is thrown in a bunker using a shutter. In addition, a bell system is used in the two districts of the city and four villages. Bell system involves waste truck directly collecting municipal waste from population, notifying about its arrival by ringing a bell. According to the terms of reference of “Sandasuptaveba” Ltd., in total 10,176 tons of waste, including street sweeping residuals is collected and removed annually.

In total 35,000 m² area of squares are swept twice a day in Kobuleti; 524,020 m² area of streets in Kobuleti and Chakvi – once a day; 184,500 m² area of streets in Kobuleti and Chakvi – daily during 15 June - 30 September, and 10 times per month in other months; and 265,000 m² of motorways – six times per month. In addition, the contractor company is responsible for cleaning coastal zones in Kobuleti and Chakvi seasonally and washing streets upon request.

Collected waste is transported to the Kobuleti landfill. Transportation distance is 15-30 km. Kobuleti landfill has been in operation since 2007. Its total area is 2 ha, and estimated accumulated waste 206,993 m³.³³ The, old landfill, with total area of 8 ha and estimated accumulated waste 1,906,990 m³, which is currently closed, had been operating in Kobuleti in the period of 1960-2007.³⁴ In addition to this, there are 13 illegal landfills in the municipality.³⁵

2.2.4 Financial Aspects

Kobuleti total municipal budget for 2015 amounts 24,996,000 GEL, from which tax incomes (property taxes) constitute 1,000,000 GEL, grants (e.g. transfers from the state and Adjara AR budgets) – 22,198,700 GEL, and other incomes (local charges, fees etc.) – 1,797,300 GEL.³⁶

³³ UNDP in Georgia, Climate Change Strategy of Adjara, 2013

³⁴ *ibid*

³⁵ “Higiiena 2009” Ltd, Environmental Impact Assessment Report on Construction of Municipal Waste Landfill in Adjara, Kobuleti municipality, village of Tsetsklauri, 2014

³⁶ Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #01 of 30 January 2015 on approval of Kobuleti municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

Total expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 1,299,110 GEL. The planned expenditures for 2014 and 2015 comprise 1,363,000 GEL and 1,426,500 GEL respectively. This includes waste collection, street sweeping, landfill operation and removal/treatment of stray animal.³⁷ The cost of municipal procurement of waste collection/removal, street sweeping and landfill operation services provided by “Sandasuptaveba” Ltd for 10 months in 2015 amount to 1,025,968 GEL. From this, waste collection and removal costs are calculated as 391,776 GEL; landfill operation costs – 45,450 GEL and sweeping/cleaning costs – 588,742 GEL.³⁸

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 211,514 GEL in 2013. The planned income for 2014 and 2015 is 220,000 GEL and 250,000 GEL respectively.³⁹ According to municipality officials, waste charge is paid by 20% of population.

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	1,299,110	211,514
2014 plan	1,363,000	220,000
2015 plan	1,426,500	250,000

Table 2.4 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Kobuleti municipality, 2013-2015

Local waste charge is defined as 1 GEL per/capita per month for households and 15 GEL per 1 m³ waste for organizations/businesses. Monthly waste charges for organization/businesses are calculated as a product of annual waste generation, cost for 1 m³ waste collection and a measurement unit (area, number of customers etc.) divided by twelve.⁴⁰

³⁷ ibid

³⁸ Agreement on Government Procurement #49 Between Kobuleti Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 27 February 2015

³⁹ Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #01 of 30 January 2015 on approval of Kobuleti municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁴⁰ Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #20 of 17 March 2011 on introduction of local charges on the territory of Kobuleti municipality

2.3 Keda Municipality

2.3.1 General Information

Keda municipality is an administrative-territorial unit in Adjara AR, with total area of 452 km² and population 20,600, including urban population 1,600 and rural – 19,000 people.⁴¹ There are 9 administrative units in the municipality, comprising town of Keda and 63 villages.⁴² Population density is 46 person/km².

The major economic sectors are viticulture, beekeeping, fish production and tourism. Total municipal budget for 2015 amounts to 5,857,955 GEL.⁴³

2.3.2 Waste Management Organization

Economic Development Service of Keda municipality Gamgeoba is responsible for planning and maintenance of municipal infrastructure and coordinating amenity programs and services.⁴⁴ Other responsibilities of the Service are: preparing social-economic development programs and coordinating their implementation; participating in elaboration and implementation of an investment policy; managing natural resources; implementing environmental control and supervision; etc.

Supervision Service of Keda municipality Gamgeoba ensures observation of sanitary cleaning norms and controls implementation of sanitary-hygienic measures. In addition, the service controls removal and proper disposal of construction waste on specially allocated areas.⁴⁵

“Komunalurservisi” Ltd, providing street sweeping/cleaning services throughout the municipality is a municipal company, directly managed by Keda municipality Gamgeoba. The company is directly funded from the municipal budget and does not take part in tendering.

“Sandasuptaveba” Ltd is contracted by “Komunalurservisi” Ltd, managed by Keda municipality Gamgeoba, for provision of waste collection/removal and transportation services for the period of 1 January 2015 – 31 December 2015.⁴⁶

⁴¹ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

⁴² Keda Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #30 of 21 October 2014 on administrative division of Keda municipality

⁴³ Keda Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #44 of 23 December 2014 on approval of Keda municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁴⁴ Statute of Economic Development Service of Keda Municipality Gamgeoba, approved by Keda Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #26 of 17 November 2014

⁴⁵ Statute of Supervision Service of Keda Municipality Gamgeoba, approved by Keda Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #40 of 21 November 2014

⁴⁶ Agreement on Government Procurement #1 Between “Komunalurservisi” Ltd and “Sandasuptaveba” Ltd, 31 December 2014

2.3.3 Waste Management Infrastructure

In Keda municipality waste is collected from the town of Keda and several community centers. According to municipality officials, 15-18% of the total municipality population is covered by waste services. Waste is collected by a container system. There are in total 65 pieces of 1.1 m³ and 12 pieces of 0.8 m³ waste containers in the municipality. In order to ensure full coverage, 300 pieces of 1.1 m³ and 100 pieces of 0.8 m³ containers are needed. Based on estimates, 9,732 m³ waste is collected annually – 7,356 m³ from population and 2,376 m³ from organizations/businesses. In addition, town and community central areas are swept/cleaned daily.

Collected waste is transported to Batumi landfill. Transportation distance is 140 km. The old landfill in Keda municipality had been operating between 1991 and 2010. Its area is 0.05 ha, and estimated accumulated waste 14,000 m³.⁴⁷ In addition, due to the reason that the municipality villages are not covered by waste services, there are illegal landfills almost in every village. At this time, municipality officials identified 38 illegal landfills.

2.3.4 Financial Aspects

Total budget of Keda municipality for 2015 constitutes 5,857,955 GEL, from which tax incomes (property taxes) comprise 250,000 GEL, grants (e.g. transfers from the state and Adjara AR budgets) – 5,194,855 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 413,100 GEL.⁴⁸

Expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 75,310 GEL. Since 2014 expenditures for waste services are included in the total budget of “Komunalursvisi” Ltd together with the expenditures for other services performed by the company (outdoor lighting, removal/treatment of stray dogs and other). Total planned budget of “Komunalursvisi” Ltd constitutes 263,750 GEL for 2014 and 209,000 GEL for 2015.⁴⁹ According to municipality officials, 2015 budget for waste collection and treatment services amount to 87,000 GEL.

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 25,086 GEL in 2013. The planned incomes for 2014 and 2015 amount to 23,000 GEL and 25,000 GEL respectively.⁵⁰

⁴⁷ UNDP in Georgia, Climate Change Strategy of Adjara, 2013

⁴⁸ Keda Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #44 of 23 December 2014 on approval of Keda municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁴⁹ Keda Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #44 of 23 December 2014 on approval of Keda municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁵⁰ Kobuleti Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #01 of 30 January 2015 on approval of Kobuleti municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	75,310	25,086
2014 plan	–	23,000
2015 plan	87,000	25,000

Table 2.5 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Keda municipality, 2013-2015

Local waste charge is defined as 0.15 GEL per/capita per month for households. For organizations/businesses cost of 1 m³ waste collection is 16.48 GEL. Monthly waste charges for organization/businesses is defined as a product of annual waste generation, cost for 1 m³ waste collection and a measurement unit (area, number of customers etc.) divided by twelve.⁵¹ According to municipality officials, currently population does not pay waste charges.

2.4 Khulo Municipality

2.4.1 General Information

Khulo municipality is an administrative-territorial unit in Adjara AR, with total area of 710 km² and population 36,100, consisting of 1,400 urban and 34,700 rural inhabitants.⁵² There are 13 administrative units in the municipality, including town of Khulo and 83 villages.⁵³ Population density is 51 person/km².

The major economic sectors are agriculture (potato growing, animal husbandry, horticulture) and small business. Municipal budget for 2015 amounts to 7,988,034 GEL.⁵⁴

2.4.2 Waste Management Organization

Economic policy and infrastructure service of Khulo municipality Gamgeoba is responsible for developing proposals concerning waste collection and treatment and coordinating planning and organization of related activities.⁵⁵ Other responsibilities of the service are: preparing municipal social-economic development strategies, programs and projects and monitoring their implementation; land use planning; managing municipal property and other.

⁵¹ Keda Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #39 of 20 March 2007 on introduction of local charges in Keda municipality and determining their rates

⁵² National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

⁵³ Khulo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 7 November 2014 on creation of administrative units of Khulo municipality and defining their borders

⁵⁴ Khulo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #2 of 29 January 2015 on approval of Khulo municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁵⁵ Statute of Economic Policy and Infrastructure Service of Khulo Municipality Gamgeoba, approved by Khulo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #18 of 5 September 2014

Supervision Service of Khulo municipality Gamgeoba supervises sanitary cleaning, environmental protection and rational use of natural resources. The service also controls removal of construction waste and its proper disposal on specially allocated areas.⁵⁶

“Khulos Sandasuptaveba” Ltd provides street sweeping/cleaning in Khulo municipality for the period of 1 January 2015 – 31 December 2015, under contractual agreement with Khulo municipality Gamgeoba.⁵⁷

“Sandasuptaveba” Ltd is contracted by Khulo municipality Gamgeoba to provide waste collection/removal and transportation to the landfill for the period of 1 January 2015 – 31 December 2015.⁵⁸

2.4.3 Waste Management Infrastructure

Waste collection service is provided in the town of Khulo and the village of Vashlovani (the central area). In addition, waste is collected seasonally (in July and August) from four villages (Beshumi resort, Riketi, Dioknisi and Paksadzeebi) and Goderdzi pass. In total (including seasonally covered villages) 5,000 people are covered by waste services, constituting up to 14% of the municipality population. Throughout the year waste services are provided to 1,500-2,000 people – 4-5% of the municipality population. 82 villages of the municipality are not covered by waste services.

Waste is collected by a container system. There are in total 45 pieces of 0.8 m³ waste containers and 40 small bins in the municipality. From these, 35 containers and 25 bins are located in the town of Khulo. Part of the containers is owned by the municipality, others – by “Sandasuptaveba” Ltd. As municipality officials report, in total 300 pieces of 0,8 containers and 100 pieces of waste bins are needed to cover the entire municipality. Waste containers are emptied two or three times per week. Central streets in the town, with total area of 2,000 m², are swept twice a day. Other streets – daily (12,000 m²), three times a week (10,700 m²) and once a week (10,986 m²). In addition, village centers, with total area of 14,583 m², are swept three times a week, and Goderdzi pass (1900 m²) 5 times a week. According to municipality officials, 3,240 m³ waste is collected annually – 1,800 m³ from households and 1,440 m³ from organizations. Collected waste is transported to Batumi landfill. Transportation distance is 100-140 km.

Two landfills used to operate in Khulo in the past – one 0.45 ha, with estimated accumulated waste 45,000 m³ (1989-2010), and another 0.03 ha, located in Beshumi resort, with estimated accumulated waste 6,600 m³.⁵⁹ Beshumi landfill started

⁵⁶ Statute of Supervision Service of Khulo Municipality Gamgeoba, approved by Khulo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #16 of 5 September 2014

⁵⁷ Agreement on Government Procurement #3 Between “Khulo” Municipality Gamgeoba and “Khulos Sandasuptaveba” Ltd, 1 January 2015

⁵⁸ Agreement on Government Procurement #4 Between “Khulo” Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 1 January 2015

⁵⁹ UNDP in Georgia, Climate Change Strategy of Adjara, 2013

operation in 2002 and might be still used illegally during the tourist season in summer. In addition, there are illegal landfills in villages.⁶⁰

2.4.4 Financial Aspects

Total budget of Khulo municipality for 2015 amounts to 7,988,034 GEL. From these tax incomes (property taxes) constitute 130,000 GEL, grants (e.g. transfers from the state and Adjara AR budgets) – 7,657,354 GEL, and other incomes (local charges, fees etc.) – 200,680 GEL.⁶¹

Total expenditures for waste collection/removal and street sweeping activities in 2013 amounted to 80,731 GEL. The planned expenditures for 2014 and 2015 comprise 112,647 GEL and 130,000 GEL respectively.⁶² The cost of municipal procurement of waste collection/removal provided by “Sandasuptaveba” Ltd amounts to 46,400 GEL⁶³ and street sweeping/cleaning provided by “Khulos Sandasuptaveba” Ltd – 82,594 GEL⁶⁴.

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 1,993 GEL in 2013. The planned income for 2014 and 2015 comprise 2,550 GEL and 4,000 GEL respectively.⁶⁵

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	80,731	1,993
2014 plan	112,647	2,550
2015 plan	130,000	4,000

Table 2.6 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Khulo municipality, 2013-2015

Local waste charges are defined as 0.2 GEL per/capita per month for households. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate (6 GEL), and a measurement unit (area, number of customers, seats, beds etc.) divided by twelve.⁶⁶ Municipality officials report, that in fact, population does not pay waste charges.

⁶⁰ “Higiiena 2009” Ltd, Environmental Impact Assessment Report on Construction of Municipal Waste Landfill in Adjara, Kobuleti municipality, village of Tsetsklauri, 2014

⁶¹ Khulo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #2 of 29 January 2015 on approval of Khulo municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁶² ibid

⁶³ Agreement on Government Procurement #4 Between “Khulo” Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 1 January 2015

⁶⁴ Agreement on Government Procurement #3 Between “Khulo” Municipality Gamgeoba and “Khulos Sandasuptaveba” Ltd, 1 January 2015

⁶⁵ Khulo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #2 of 29 January 2015 on approval of Khulo municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁶⁶ Khulo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 28 March 2014 on introduction of local charges in Khulo municipality and determining their rates

2.5 Khelvachauri Municipality

2.5.1 General Information

Khelvachauri municipality is an administrative-territorial unit in Adjara AR, with total area of 356.4 km² and population 62,500, all of which are rural inhabitants.⁶⁷ There are 37 administrative units in the municipality, including 64 villages.⁶⁸ Population density is 175 person/km².

The main sources of incomes in the municipality are small business, construction, citrus and other horticulture. Total municipal budget for 2015 amounts to 12,966,930 GEL.⁶⁹

2.5.2 Waste Management Organization

Infrastructure, Architecture and Supervision Service of Khelvachauri municipality Gamgeoba is responsible for organizing waste collection and treatment activities. Supervision Division of the Service is responsible for coordinating municipal waste collection and treatment and supervising waste collection/sanitary cleaning activities. Other responsibilities of the Service are: planning of development and rehabilitation of municipal infrastructure and coordinating related activities; spatial and urban development planning; land use planning; managing and supervising architectural and construction activities; organizing public transport; etc.⁷⁰

“Sandasuptaveba” Ltd. is responsible for waste collection/removal, street sweeping/cleaning and transportation of waste to the landfill. The company is contracted by Khelvachauri Gamgeoba for the period of 1 January 2015 – 31 December 2015.⁷¹

2.5.3 Waste Management Infrastructure

Waste is collected from 19 villages (out of 64 villages) in Khelvachauri municipality. As municipality officials report, in total 26% of the municipality population is covered by waste service. Waste is collected by a container system. There are in total 314 pieces of waste containers in the municipality. Containers are owned by the municipality. In village of Sarpi waste containers are emptied once a day, in other villages once in three days. In village of Tkhilnari and Tcharnali waste is collected

⁶⁷ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

⁶⁸ Statute of Khelvachauri Municipality Gamgeoba approved by Khelvachauri Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #08 of 13 August 2014

⁶⁹ Khelvachauri Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #44 of 23 December 2014 on approval of Khelvachauri municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁷⁰ Statute of Infrastructure, Architecture and Supervision Service of Khelvachauri Municipality Gamgeoba, approved by Khelvachauri Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #27 of 18 September 2014

⁷¹ Agreement on Government Procurement #178 Between Khelvachauri Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 26 December 2014

daily during the tourist season in summer. Streets are swept only in Sarpi, including motorway from Batumi-Khelvachauri border to Sarpi village center, and Sarpi coastal area. In total 98,734 m² area is cleaned once or twice a day, including 40,000 m² motorway and 36,000 m² coastline. According to the contractual agreement of “Sandasuptaveba” Ltd, 1,550 tons of waste is collected annually from the municipality.

Collected waste is transported to Batumi landfill. Transportation distance is 20 km. Former landfill in Keda municipality had been operating in the period of 1991-2010. Its area is 0.05 ha, estimated accumulated waste – 14,000 m³.⁷² In addition, there are illegal landfills in the municipality, mainly in unserved areas.⁷³

2.5.4 Financial Aspects

Total budget of Khelvachauri municipality for 2015 amounts to 12,966,930 GEL, from which tax incomes (property taxes) constitute 685,000 GEL, grants (transfers from the state and Adjara AR budgets) – 10,726,900 GEL and other incomes (local charges, fees, etc.) – 1,554,430 GEL.⁷⁴

Expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 188,615 GEL. Planned expenditures for 2014 and 2015 constitute 199,000 GEL per each year. Additionally, for purchase and reparation of containers were spent 14,041 GEL in 2013 and planned costs for 2014 and 2015 amount to 15,000 GEL per each respective year.⁷⁵ The cost of municipal procurement of waste collection, street sweeping and transportation of collected waste to the landfill provided by “Sandasuptaveba” for the period of 1 January 2015 – 31 December 2015 amounts to 195,400 GEL.⁷⁶

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 25,302 GEL in 2013. The planned incomes for 2014 and 2015 amount to 30,000 GEL per respective year.⁷⁷

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	188,615	25,302
2014 plan	199,000	30,000
2015 plan	199,000	30,000

Table 2.7 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Khelvachauri municipality, 2013-2015

⁷² UNDP in Georgia, Climate Change Strategy of Adjara, 2013

⁷³ “Higiena 2009” Ltd, Environmental Impact Assessment Report on Construction of Municipal Waste Landfill in Adjara, Kobuleti municipality, village of Tsetsklauri, 2014

⁷⁴ Khelvachauri Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #44 of 23 December 2014 on approval of Khelvachauri municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁷⁵ ibid

⁷⁶ Agreement on Government Procurement #178 Between Khelvachauri Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 26 December 2014

⁷⁷ Khelvachauri Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #44 of 23 December 2014 on approval of Khelvachauri municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

Local waste charge for households is defined as 0.45 GEL per/capita per month. For organizations/businesses waste charge amounts to 20 GEL per 1 m³ collected waste. Monthly waste charge for organizations/businesses is calculated as a product of annual waste generation, cost for 1 m³ waste collection and a measurement unit (area, number of customers etc.) divided by twelve.⁷⁸ Per municipality officials, population currently does not pay waste charges.

2.6 Shuakhevi Municipality

2.6.1 General Information

Shuakhevi municipality is an administrative-territorial unit in Adjara AR, with total area of 588 km² and population 22,900, including urban population 1,300, and rural – 21,600 people.⁷⁹ There are 9 administrative units in the municipality, comprising town of Shuakhevi and 54 villages.⁸⁰ Population density is 39 person/km².

The major sources of incomes in the municipality are animal husbandry, potato growing and horticulture. Total municipal budget for 2015 amounts to 6,308,557 GEL.⁸¹

2.6.2 Waste Management Organization

Economy, Architecture and Infrastructure Service of Shuakhevi municipality Gamgeoba is responsible for planning and organizing waste collection and removal.⁸² Other responsibilities of the service are: planning of development and rehabilitation of municipal infrastructure and coordinating related activities; elaborating municipal programs on economic development; spatial and urban planning; land use planning; managing municipal property; managing and supervising construction activities; organizing public transport, and other.

Supervision Service of Shuakhevi municipality Gamgeoba is responsible for ensuring observation of sanitary cleaning norms and controlling implementation of sanitary-epidemiological measures. In addition, the service controls removal and proper disposal of construction waste on specially allocated areas.⁸³

⁷⁸ Khelvachauri Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #4/7 of 4 May 2007 on introduction of local charges on the territory of Khelvachauri municipality

⁷⁹ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

⁸⁰ Shuakhevi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 26 September 2014 on administrative division of Shuakhevi municipality

⁸¹ Shuakhevi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 30 January 2015 on approval of Shuakhevi municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁸² Statute of Economy, Architecture and Infrastructure Service of Shuakhevi Municipality Gamgeoba, approved by Shuakhevi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #18 of 13 February 2015

⁸³ Statute of Supervision Service of Shuakhevi Municipality Gamgeoba, approved by Shuakhevi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #5 of 16 January 2015

“Tamara Mikeladze” Individual Entrepreneur is contracted by Shuakhevi municipality Gamgeoba for the period of 5 February – 31 December 2015 for provision of street sweeping services.⁸⁴

“Sandasuptaveba” Ltd is responsible for collection/removal of municipal waste from waste containers (including waste from households/organizations and street residuals) and transportation of waste to Batumi landfill. Currently the company is contracted on a monthly basis.⁸⁵

2.6.3 Waste Management Infrastructure

From 55 administrative units in Shuakhevi municipality waste services are provided in the town of Shuakhevi, the village of Khitchauri and the village of Zamleti. According to municipality officials, 5.7% of the total municipality population is covered by waste services. Waste is collected by a container system. There are 40 waste containers in the municipality (under municipal ownership). Containers are emptied once in three days. In total 1000 m³ waste is collected annually, from this 400 m³ from population and 600 m³ from organizations/businesses. As municipality officials report, 140 pieces of containers are needed to cover the entire population. In total 121,692 m² area is swept including motorways, village/town streets, yards, parks and squares, from which 39,700 m² is a green zone. Streets are swept daily, motorway and green zone – once a month.

Collected waste is transported to Batumi landfill. Transportation distance is 95 km. Old landfill in Shuakhevi used to operate between 1990 and 2010. Estimated accumulated waste on the landfill is 12,500 m³.⁸⁶ In addition, there are illegal landfills in unserved areas.⁸⁷

2.6.4 Financial Aspects

Total budget of Shuakhevi municipality for 2015 amounts to 6,308,557 GEL, including tax incomes (property taxes) 385,900 GEL, grants (e.g. transfers from the state and Adjara AR budgets) – 5,766,257 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 156,400 GEL.⁸⁸

Expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 95,345 GEL. Planned expenditures for 2014 and 2015 constitute 122,600 GEL and 125,000 GEL respectively. From this, for 2015 street sweeping/cleaning activities are budgeted as

⁸⁴ Agreement on Government Procurement #30 Between Shuakhevi Municipality Gamgeoba and “Tamara Mikeladze”, Individual Entrepreneur, 5 February 2015

⁸⁵ Agreement on Government Procurement #36 Between Shuakhevi Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 13 February 2015

⁸⁶ UNDP in Georgia, Climate Change Strategy of Adjara, 2013

⁸⁷ “Higiena 2009” Ltd, Environmental Impact Assessment Report on Construction of Municipal Waste Landfill in Adjara, Kobuleti municipality, village of Tsetsklauri, 2014

⁸⁸ Shuakhevi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 30 January 2015 on approval of Shuakhevi municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

93,200 GEL, and waste collection/removal and transportation – 31,700 GEL. Additionally 10,800 GEL was spent in 2013 as well as in 2014 for the purchase of waste containers. The cost of municipal procurement of street sweeping provided by “Tamara Mikeladze” Individual Entrepreneur amounts to 57,890 GEL for the period of 5 February 2015 – 31 December 2015.⁸⁹ The cost of municipal procurement for waste collection/removal and transportation to the landfill provided by “Sandasuptaveba” Ltd amounts to 2600 GEL per month thus 31,200 GEL annually.⁹⁰

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 7,175 GEL in 2013. The planned incomes for 2014 and 2015 amount to 6,000 GEL and 9,200 GEL respectively.⁹¹

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	95,345	7,175
2014 plan	122,600	6,000
2015 plan	125,000	9,200

Table 2.8 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Shuakhevi municipality, 2013-2015

Local waste charges are defined as 0.20 GEL per/capita per month for households. For organizations/businesses cost for collection of 1 m³ waste is defined as 4 GEL. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, cost for 1 m³ waste collection and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.⁹² According to municipality officials, currently population does not pay waste charges.

⁸⁹ Agreement on Government Procurement #30 Between Shuakhevi Municipality Gamgeoba and “Tamara Mikeladze”, Individual Entrepreneur, 5 February 2015

⁹⁰ Agreement on Government Procurement #36 Between Shuakhevi Municipality Gamgeoba and “Sandasuptaveba” Ltd, 13 February 2015

⁹¹ Shuakhevi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 30 January 2015 on approval of Shuakhevi municipality budget for the year of 2015, as of 4 March 2015

⁹² Shuakhevi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #22 of 26 November 2010 on introduction of local charges in Shuakhevi municipality and defining their rates

3 Waste Management Capacity Analysis in the Kakheti Region

Kakheti is an eastern region of Georgia consisting of nine municipalities – Telavi, a self-governing city, Akhmeta, Gurjaani, Dedoplistskaro, Telavi, Lagodekhi, Sagarejo, Sighagi and Kvareli. Total area of the region is 11,310 m², population – 405,000, from which 21% (83,400) are urban and 79% (321,600) – rural inhabitants.⁹³ There are nine cities and 276 villages in the region.

Municipal waste services are planned/organized and supervised by the municipalities. Service providers are contractor companies selected on the basis of annual tenders. There are nine companies, one in each municipality, from which seven are municipal Ltd-s founded by municipalities, one NPLE (in Kvareli), directly managed by the municipality and one – private company (in Sagarejo).

Municipality	Waste Collection/Removal, Transportation Street Sweeping/Cleaning	Waste disposal/landfill operation
Akhmeta	“Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd	“Solid Waste Management Company of Georgia” Ltd
Gurjaani	“Ketilmotskoba” Ltd	
Dedoplistskaro	“Service 2007” Ltd	
Telavi (city)	“Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd	
Telavi	“Inprastrukturis da Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd	
Lagodekhi	“Ketilmotskoba” Ltd	
Sagarejo	“Progresi-2011” Ltd	
Signagi	“Komunaluri-1” Ltd	
Kvareli	“Kvarlis Ketilmotskobis Samsakhuri”, NPLE	

Table 3.1 Waste Service Contractor Companies in Kakheti region

All official landfills in Kakheti region are managed by “Solid Waste Management Company of Georgia. There are six official landfills in Kakheti – Dedoplistskaro, Kvareli, Telavi, Signagi, Sagarejo and Lagodekhi. All these are old style, unsanitary landfills. None of them have bottom isolation, layering or leachate and gas collection systems. Landfill operation involves waste disposal, compacting/redistribution over the landfill area and covering by soil. Two of the six active landfills – Telavi and Signagi have been rehabilitated recently, which included fencing and covering by soil. Rehabilitation of Dedoplistskaro landfill is planned in the nearest future. Only Telavi Landfill is equipped by special scales to weigh waste trucks. Construction of a new regional landfill has been planned, but the location or exact time of commencement of construction activities is still not known.

Landfill	Municipality served	Location	Area, ha	Annually received waste	Rehabilitated Yes/No
Dedoplistskaro	Dedoplistskaro	City of Dedoplistskaro	6	12,861 m ³	Planned
Kvareli	Kvareli	City of Kvareli	2.5	5,256 m ³	No
Telavi	Telavi City of Telavi Akhmeta	City of Telavi, near village of Vardisubani	5.4	12,000 tons	Yes

⁹³ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

	Gurjaani				
Signagi	Gurjaani Signagi	Signagi, city of Tsnori	2.4	12,535 m ³	Yes
Sagerejo	Sagarejo	Sagarejo, village of Ninotsminda	1.9	11,800 m ³	No
Lagodekhi	Lagodekhi	City of Lagodekhi	1.2	7,200 m ³	No

Table 3.2 Operating municipal waste landfills in Kakhети region

“Solid Waste Company of Georgia” Ltd is funded from the state budget. In total 311,789 GEL was spent on landfill operations in Kakhети Region in 2014. Municipalities are supposed to pay gate fees per delivered waste, however, this has not been the case so far. According to the Company, fee for disposal of municipal waste is defined as 12 GEL per 1 tons for disposal of less than 100 tons of waste; 10 GEL/per ton – for 100-1000 tons; and 8 GEL/per ton – for more than 1000 tons.

3.1 Akhmeta Municipality

3.1.1 General Information

Akhmeta municipality is an administrative-territorial unit of Kakhети Region with total area of 2,207.6 km² and population 42,300, from which urban population constitutes 8,500 and rural – 33,800 people.⁹⁴ There are 15 administrative units in Akhmeta municipality including city of Akhmeta and 109 villages.⁹⁵ Population density is 19 person/km².

Major sources of incomes in the municipality are: employment in public service, agriculture, timber processing and small business. Municipal budget for 2015 constitutes 7,249,600 GEL.⁹⁶

3.1.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Akhmeta municipality Gamgeoba is responsible for organizing waste collection and street cleaning activities in the municipality.⁹⁷ Other responsibilities of the Service include: development and implementation of municipality socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning

⁹⁴ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

⁹⁵ Statute of Akhmeta Municipality Self-Governance Executive Body (Gamgeoba), approved by Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #26 of 5 August 2014

⁹⁶ Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 11 February 2015 on approval of Akhmeta municipality budget for the year of 2015

⁹⁷ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Akhmeta Municipality Gamgeoba, approved by Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #30 of 5 August 2014

documents; planning of rehabilitation and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Akhmeta municipality Gamgeoba is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.⁹⁸

“Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd, a municipal company provides waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning service throughout the municipality. The company is contracted by Akhmeta municipality Gamgeoba for the period of 25 February 2015 – 31 December 2015.⁹⁹

3.1.3 Waste Management Infrastructure

4 administrative units of Akhmeta municipality, out of 15, do not receive waste collection service due to inaccessibility and a small number of population, including: Khalastani – 5 villages, Kasristskali – 1 village, Tusheti – 52 villages with seasonal population and Shakhvetila – 8 villages. City of Akhmeta is fully covered by waste service, while in other served areas coverage varies between 50-90%. In total, approximately 50% of the municipality population is covered by waste service.

Two types of waste collection services are provided in Akhmeta municipality – a container system and a bell system. There are 523 pieces of 0.7 m³ waste containers in the municipality, from which 177 are located in the city of Akhmeta. Waste containers are owned by the municipality. Most of those are produced locally. The percentage of population covered by the bell system is not known. Waste is collected six times a week in the city of Akhmeta and two times a week in the villages. In addition, in total, 107,499 m² area of streets (mainly in the city of Akhmeta) are swept 25 times per month. According to the contractual agreement of “Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd, in total 5,037 tons of waste is collected annually from the municipality, including from population – 1,444 tons in city of Akhmeta and 1827.5 tons in villages, and 1765.5 tons of street sweeping/cleaning residuals.

There are 4 waste trucks in the municipality. From these 3 are specialized waste trucks with the volume of 5.5 m³, and 1 tipper with the volume of 3 m³. Two of the specialized waste trucks are relatively new, produced in 2008, while the third one is produced in 2002. The tipper is produced in 1988. Waste trucks are owned by the municipality. The last waste truck was purchased in 2011.

Collected waste is transported to Telavi landfill. Average transportation distance is 30 km. Telavi landfill is located near the village of Vardisubani. Its total area is 5.4 ha. “Solid Waste Management Company of Georgia” Ltd managing the landfill, has

⁹⁸ Statute of Service of Supervision of of Akhmeta Municipality Gamgeoba, approved by Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 5 August 2014

⁹⁹ Agreement on Government Procurement #50 Between Akhmeta Municipality Gamgeoba and “Ketilmotskobis Samsakhuri”, Ltd, 25 February 2015

recently implemented rehabilitation measures, which included fencing of the landfill area and covering by soil. In addition, the landfill was equipped with special scales for weighing waste trucks delivering waste.

Based on the information from municipality officials, the following illegal landfills exist in Akhmeta municipality: city of Akhmeta – 1000 m²; village of Jokolo 160 m²; village of Duisi – 200 m²; village of Zemo Alvani 400 m²; village of Kvemo Alvani 500 m²; village of Khodasheni 200 m²; village of Kistauri 500 m²; village of Omalo 200 m²; village of Dumasturi 200 m²; village of Khalatsani – 200 m². From these, villages Omalo, Dumasturi and Khalatsani are located in the unserved Khalatsani administrative unit.

3.1.4 Financial Aspects

Total budget of Akhmeta municipality for 2015 amounts to 7,249,600 GEL, including tax incomes (property taxes) 830,000 GEL, grants (transfers from the state budget) – 5,939,600 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 480,000 GEL.¹⁰⁰

Total expenditures for waste services in 2013 constituted 216,000 GEL. The planned expenditures for 2014 amount to 230,000 GEL and for 2015 – 249,000 GEL.¹⁰¹ Total cost of municipal procurement of waste collection/removal and street sweeping provided by “Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd for 2015 amounts to 179,155 GEL.¹⁰²

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses in 2013 amounted to 20,600 GEL. The planned incomes for 2014 and 2015 constitute 20,000 GEL per each respective year.¹⁰³

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	216,000	20,600
2014 plan	230,000	20,000
2015 plan	249,000	20,000

Table 3.3 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Akhmeta municipality, 2013-2015

Local waste charges for households are defined as 0.2 GEL per/capita per month, and for organizations/businesses – as fixed 15 GEL per 1 m³ municipal waste. Organizations/businesses that ensure delivery of their own municipal waste to the

¹⁰⁰ Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 11 February 2015 on approval of Akhmeta municipality budget for the year of 2015, as of 3 March 2015

¹⁰¹ ibid

¹⁰² Agreement on Government Procurement #50 Between Akhmeta Municipality and “Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd, 25 February 2015

¹⁰³ Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 11 February 2015 on approval of Akhmeta municipality budget for the year of 2015, as of 3 March 2015

landfill shall pay 10 GEL per 1 m³ waste.¹⁰⁴ According to the information from municipality officials, local population does not pay waste charges.

3.2 Gurjaani Municipality

3.2.1 General Information

Gurjaani municipality is an administrative-territorial unit in Kakheti region. It is the smallest municipality of Kakheti Region with total area of 846 km² and population 69,000, from which 9,500 are urban, and 59,500 – rural inhabitants.¹⁰⁵ There are 24 administrative units in Gurjaani municipality including city of Gurjaani and 30 villages.¹⁰⁶ Population density is 82 person/km².

The leading economic sector is agriculture, mainly viticulture and animal husbandry. Major industry is wine production. Total municipal budget for 2015 amounts to 10,635,700 GEL.¹⁰⁷

3.2.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Gurjaani municipality Gamgeoba is responsible for planning and organizing waste collection and street sweeping/cleaning activities throughout the municipality.¹⁰⁸ Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipality socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Gurjaani municipality Gamgeoba is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹⁰⁹

“Ketilmotskoba” Ltd, a municipal company is contracted by Gurjaani municipality Gamgeoba to provide waste collection/removal, transportation and street

¹⁰⁴ Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #58 of 16 December 2011 on introduction of local fees and determining their rates on the territory of Akhmeta municipality

¹⁰⁵ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

¹⁰⁶ Statute of Akhmeta Municipality Self-Governance Executive Body (Gamgeoba), approved by Akhmeta Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #26 of 5 August 2014

¹⁰⁷ Gurjaani Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 9 February 2015 on approval of Gurjaani Municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2014

¹⁰⁸ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Gurjaani Municipality Gamgeoba, approved by Gurjaani Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #34 of 24 July 2014

¹⁰⁹ Statute of Service of Supervision of Gurjaani Municipality Gamgeoba, approved by Gurjaani Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 5 August 2014

sweeping/cleaning services for the period of 4 February 2015 – 31 December 2015.¹¹⁰

3.2.3 Waste Management Infrastructure

Almost all administrative units of Gurjaani municipality are covered by waste collection services, except three villages with small number of population (Tcheremi, Phkaveli and Ziari). According to municipality officials almost 100% of the municipality population is served. Waste containers are provided only in the city of Gurjaani, while the villages are served by a bell system. In the city of Gurjaani waste is collected daily or twice a week depending on location. There are in total 110 pieces of 1.1m³ metal containers in the city, purchased by the municipality in 2014. In the villages of Velistsikhe, Bakurtsikhe, Kardenakhi and Chumlaki municipal waste is collected twice a week, in other villages – once a week.

In the city of Gurjaani the total length of streets covered by waste collection/removal service (125 streets) is 57,174 m. Out of these, 24 streets are swept daily. Total swept area is 300,227 m², about half of the total area provided by collection/removal service (687,708m²). In addition, squares with total area of 35,809 m² are swept daily and 55 km of the central highway crossing Gurjaani municipality is cleaned twice a month. In the period of 1 June – 1 October 2015, three main streets – I. Noneshvili Avenue, Tamar Mepe Street, and St. Nino Street should be washed by a road washing machine (with the volume of 6000 l) twice a month. According to the contractual agreement of “Ketilmotskoba” Ltd, in total 26,276 m³ waste is collected annually from the municipality.

4 waste trucks are in operation currently in the municipality. From these 1 is specialized waste truck (purchased by the municipality in 2014) and 3 are tippers. Collected waste from different parts of the municipality is transported to Signagi (Tsnori) landfill, Arashenda unofficial landfill and Telavi landfill. Also, part of the collected waste is disposed on the unofficial landfills in the municipality villages. Transportation distance varies from 3 to 38 km. Signagi and Telavi landfills are managed by “Solid Waste Company of Georgia”. Signagi landfill, with the area of 2.4 ha, is located in city of Tsnori, Signagi municipality. An old landfill located in the city of Gurjaani has been closed by “Solid Waste Management Company”.

3.2.4 Financial Aspects

Total budget of Gurjaani municipality for 2015 constitutes 10,635,700 GEL, consisting of tax incomes (property taxes) – 1,220,000 GEL grants (transfers from the state budget) – 8,119,700 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 1,296,000 GEL.¹¹¹

¹¹⁰ Agreement on Government Procurement #11 Between Gurjaani Municipality and „Ketilmotskoba“ Ltd, 4 February 2015

¹¹¹ Gurjaani Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 9 February 2015 on approval of Gurjaani municipality budget for the year of 2015, as of 3 March 2015

Total expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 361,300 GEL. The planned expenditures for 2014 amount to 537,200 GEL and for 2015 – 450,000 GEL. The cost of municipal procurement of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services provided by “Ketilmotskoba” Ltd for 2015 amounts to 408,249 GEL.¹¹²

There was no income from waste charges from population/businesses in 2013 and 2014. Planned income for 2015 is 45,000 GEL.¹¹³

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	361,300	0
2014 plan	537,200	0
2015 plan	450,000	45,000

Table 3.4 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Gurjaani municipality, 2013-2015

Local waste charge for households is defined as a) for city of Gurjaani residents – 0.5 GEL per/capita per month, but no more than 1 GEL per household; b) for residents of villages – 0.2 GEL per/capita per month, but no more than 0.4 GEL per household. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.¹¹⁴ According to the information from municipality officials, local population does not pay waste charges.

3.3 Dedoplistskaro Municipality

3.3.1 General Information

Dedoplistskaro municipality is an administrative-territorial unit in Kakheti Region with total area of 2,531 km² and population 30,400, comprising 7,400 urban and 50,000 rural inhabitants.¹¹⁵ There are 14 administrative units in Dedoplistskaro municipality including city of Dedoplistskaro and 13 villages.¹¹⁶ Population density is 12 person/km².

¹¹² Agreement on Government Procurement #11 Between Gurjaani Municipality and „Ketilmotskoba“ Ltd, 4 February 2015

¹¹³ Gurjaani Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 9 February 2015 on approval of Gurjaani municipality budget for the year of 2015, as of 3 March 2015

¹¹⁴ Gurjaani City Council (Sakrebulo) Resolution #39 of 29 June 2007 on introduction of local waste charges and approval of payment instructions

¹¹⁵ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

¹¹⁶ Dedoplistskaro Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #42 of 12 August 2014 on administrative division of Dedoplistskaro municipality

Leading economic sectors are viticulture and animal husbandry. Total municipal budget for 2015 amounts to 5,048,000 GEL.¹¹⁷

3.3.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Dedoplistskaro municipality Gamgeoba is responsible for planning and organizing waste collection and street cleaning activities throughout the municipality.¹¹⁸ Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipal socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Dedoplistskaro municipality Gamgeoba is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹¹⁹

“Service 2007” Ltd, a municipal company is responsible for provision of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services. The company is contracted by Dedoplistskaro municipality Gamgeoba for the period of 3 January 2014 – 1 February 2015.¹²⁰ Additionally, the company is administering local waste charges from population and businesses on a monthly basis.

3.3.3 Waste Management Infrastructure

Waste collection service is provided in the city of Dedoplistskaro and in seven villages. The remaining six villages are not covered due to inaccessibility and poor road conditions. According to municipality officials, in total 70% of the population is served. Waste is collected by container and bell systems. From a total of 398 pieces of waste containers (1 piece of 1.1 m³ and 397 pieces of 0.6 m³) 114 are located in the city of Dedoplistskaro and the rest – in the villages. In the city waste is collected two, three or six times a week, depending on location. In the village of Khornabuji and the village of Samreklo waste is collected twice a week, and in villages – Zemo

¹¹⁷ Dedoplistskaro Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 5 February 2015 on approval of Dedoplistskaro Municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹¹⁸ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Dedoplistskaro Municipality Gamgeoba, approved by Dedoplistskaro Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 24 July 2014

¹¹⁹ Statute of Service of Supervision of Dedoplistskaro Municipality Gamgeoba, approved by Dedoplistskaro Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #33 of 24 July 2014

¹²⁰ Agreement on Government Procurement #12 Between Dedoplistskaro Municipality and “Service-2007” Ltd, 27 January 2015; and Agreement on Government Procurement #4 Between Dedoplistskaro Municipality and “Service-2007” Ltd, 3 January 2014

Machkhaani, Mirzaani, Arboshiki, Ozaani and Gamarjveba – once per month.¹²¹ In total 363,453 m² of streets and 228126 m² squares are swept in the city of Dedoplistskaro and Samreklo and Khornabuji villages. Streets are swept 8 and 22 times per month depending on location, squares – 2, 4 and 8 times per month.¹²² Based on the official information, 2,300 m³ waste is collected monthly throughout the municipality, which makes 27,600 m³ annually.

6 waste trucks are serving the municipality, from which 3 are specialized waste trucks (one 15 m³ and two 8 m³) and 3 are tippers (8 m³). Last waste truck was purchased by the municipality in 2012. Collected waste is delivered to Dedoplistskaro landfill. Transportation distance varies from 5 to 25 km. Dedoplistskaro landfill, with the area of 6 ha, is managed by “Solid Waste Company of Georgia”. The company is planning to implement rehabilitation activities on the landfill in the nearest future. According to municipality officials, illegal waste landfills are located in every village.

3.3.4 Financial Aspects

Total budget of Dedoplistskaro municipality for 2015 amounts to 5,048,000 GEL, including tax incomes (property taxes) – 1,534,100 GEL grants (transfers from the state budget) – 2,513,900 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 1,000,000 GEL.¹²³

Total expenditures for waste collection and treatment activities in 2013 constituted 339,900 GEL; planned expenditures for 2014 and 2015 amounted to 459,300 GEL and 525,000 GEL respectively.¹²⁴ The cost of municipal procurement of waste collection/removal and transportation services provided by “Service 2007” Ltd for 2015 amounts to 247,500 GEL¹²⁵ (this includes also costs for cleaning of drainage channels – 3,630 GEL); costs for street sweeping/cleaning activities, provided by the same company, amounted 168,000 GEL in 2014¹²⁶.

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 39,600 GEL in 2013, and the planned incomes for 2014 and 2015 amount to 35,000 GEL and 45,000 GEL respectively.¹²⁷ According to municipality officials, 80% of the municipality population pays waste charges.

¹²¹ Agreement on Government Procurement #10 Between Dedoplistskaro Municipality and “Service-2007” Ltd, 16 January 2014

¹²² Agreement on Government Procurement #4 Between Dedoplistskaro Municipality and “Service-2007” Ltd, 3 January 2014

¹²³ Dedoplistskaro City Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 5 February 2015 on approval of Dedoplistskaro Municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹²⁴ ibid

¹²⁵ Agreement on Government Procurement #12 Between Dedoplistskaro Municipality and “Service-2007” Ltd, 27 January 2015

¹²⁶ Agreement on Government Procurement #4 Between Dedoplistskaro Municipality and “Service-2007” Ltd, 3 January 2014

¹²⁷ Dedoplistskaro City Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 5 February 2015 on approval of Dedoplistskaro Municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	339,900	39,600
2014 plan	459,300	35,000
2015 plan	525,000	45,000

Table 3.5 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Dedoplistskaro municipality, 2013-2015

Local waste charge for households is defined as 0.5 GEL per/capita in the city and 0.3 GEL per/capita in villages.¹²⁸ Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.¹²⁹ According to the information from municipality officials, waste charge collection rate from population is up to 80%.

3.4 Telavi Self-Governing City

3.4.1 General Information

Telavi is a self-governing city, an administrative center of Kakheti region with the area of 12.5 km² and population – 21,800. The city is comprised of 5 administrative units.¹³⁰

Telavi is important transportation hub and industrial and agricultural (viticulture) center. City budget for 2015 amounts to 8,446,800 GEL.¹³¹

3.4.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Telavi City Hall is responsible for planning and organizing waste collection/removal and street sweeping/cleaning activities throughout the municipality.¹³² Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipality socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation and development of municipal

¹²⁸ According to the interviewed municipality officials

¹²⁹ Gurjaani City Council (Sakrebulo) Resolution #39 of 29 June 2007 on introduction of local waste charges and approval of payment instructions

¹³⁰ Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 4 September 2014 on administrative division of city of Telavi.

¹³¹ Telavi City Council (Sakrebulo) Resolution #8 of 6 February 2015 on approval of Telavi self-governing city budget for the year 2015

¹³² Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Telavi City Hall, approved by Telavi City Council (Sakrebulo) Resolution #7 of 8 August 2014

infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Telavi City Hall is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹³³

“Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd, a municipal company is contracted by Telavi City Hall for provision of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services.¹³⁴

3.4.3 Waste Management Infrastructure

According to city officials, 100% of Telavi population is covered by waste services. Waste is collected by container and bell systems. There are 117 pieces of 1.1 m³ waste containers in Telavi (under municipal ownership). Waste is collected daily. In addition, 121,242 m² of streets and 109,000 m² of green area are swept. As city officials report, around 895 tons of waste is collected in the city monthly, which makes 10,740 tons annually.

One special waste truck with the volume of 8 m³ and 2 tippers are serving Telavi. Waste is transported to Telavi landfill managed by “Solid Waste Management Company of Georgia” Ltd. Transportation distance is 6 km.

3.4.4 Financial Aspects

Total municipal budget of city of Telavi for 2015 is 8,446,800 GEL. This includes: tax incomes (property taxes) – 590,800 GEL grants (transfers from the state budget) – 7,276,300 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 579,700 GEL.¹³⁵

Total expenditures for waste collection and treatment in 2014 constituted 469,100 GEL. The planned expenditures for 2015 amount to 573,500 GEL, which also includes cleaning of drainage channels.¹³⁶ The cost of municipal procurement of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services provided by “Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd amounted to 105,000 GEL in 2014.¹³⁷

¹³³ Statute of Service of Supervision of Telavi City Hall, approved by Telavi City Council (Sakrebulo) Resolution #12 of 8 August 2014

¹³⁴ Agreement on Government Procurement #0924/906 Between Telavi Self-Governing City and „Ketilmotskobis Samsakhuri“ Ltd, 17 September 2014

¹³⁵ Telavi City Council (Sakrebulo) Resolution #8 of 6 February 2015 on approval of Telavi self-governing city budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹³⁶ *ibid*

¹³⁷ Agreement on Government Procurement #0924/906 Between Telavi Self-Governing City and „Ketilmotskobis Samsakhuri“ Ltd, 17 September 2014

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 74,800 GEL in 2014. The planned incomes for 2015 amount to 100,000 GEL.¹³⁸

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2014 fact	469,100	74,800
2015 plan	573,500	100,000

Table 3.6 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in city of Telavi, 2013-2015

Local waste charge for households with less than 4 members is defined as 0.5 GEL per/capita per month; and for households with more than 4 members – 2.5 GEL per household per month. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.¹³⁹ According to city officials, population does not pay for waste services.

3.5 Telavi Municipality

3.5.1 General Information

Municipality of Telavi Self-Governing Community is an administrative-territorial unit in Kakheti region, with the area of 1,976 km² and population 70,900 including 20,900 urban and 50,000 rural inhabitants.¹⁴⁰ There are 22 administrative units in the municipality consisting of 29 villages.¹⁴¹ Population density is 36 person/km².

Major sources of incomes are trade, agriculture and service industry. Municipal budget for 2015 amounts to 6,373,700 GEL.¹⁴²

3.5.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Telavi Municipality Gamgeoba is responsible for planning and organizing waste collection and street sweeping/cleaning activities.¹⁴³ Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipal socio-economic development

¹³⁸ Telavi City Council (Sakrebulo) Resolution #8 of 6 February 2015 on approval of Telavi self-governing city budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹³⁹ Telavi City Council (Sakrebulo) Resolution #13 of 8 August 2014 on introduction of local waste charges and approval of payment instructions

¹⁴⁰ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

¹⁴¹ Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #11 of 11 August 2014 on administrative division of Telavi municipality

¹⁴² Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #11 of 6 February 2015 on approval of Telavi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁴³ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Telavi municipality Gamgeoba, approved by Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #6 of 11 August 2014

strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Telavi municipality is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹⁴⁴

“Inprastrukturis da Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd, a municipal company, is responsible for providing waste collection/removal and transportation services. As a result of annulling results of the last tender, the company currently operates under temporary terms in accordance of the contractual agreement with Telavi municipality Gamgeoba for the period of 1 February 2015 – 1 March 2015, until the next tender will be held.¹⁴⁵

3.5.3 Waste Management Infrastructure

Waste collection service is provided in 5 administrative units in Telavi municipality (villages of Gugula, Ruispiri, Vardisubani, Kurdgelauri, Ikalto) out of 22 administrative units. According to municipality officials, in total around 20% of population is covered by waste services throughout the municipality. Waste is collected by a container and a bell system. There are in total 72 pieces of 1.1 m³ containers in the municipality. This includes 4 containers in the village of Gulgula, 16 – in Ruispiri, 11 – in Vardisubani, 24 – in Kurdgelauri and 17 – in Ikalto. All containers were purchased by the municipality in 2014. As municipality officials report, 343 pieces of 1 m³ and 231 pieces of 60-240 l containers are needed in order to cover all villages. There is no official information on collected waste in the municipality. Total collected waste per month is reported as 140-180 tons, which makes in average 1,920 tons annually.

Waste is collected by one specialized 5.5 m³ truck produced in 2000 and two tippers produced in 1980. Waste is delivered to Telavi landfill managed by “Solid Waste Management Company of Georgia” Ltd. Transportation distance varies from 6 to 50 km. There are illegal landfills in all villages, adding up to around 125 illegal landfills throughout the municipality.

¹⁴⁴ Statute of Service of Supervision of Telavi Municipality Gamgeoba, approved by Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #46 of 30 October 2013

¹⁴⁵ Agreement on Government Procurement #0201/905 Between Telavi municipality, a self-governing community, and “Inprastrukturis da Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd, 01 February 2015

3.5.4 Financial Aspects

Total budget of Telavi municipality for 2015 constitutes 6,373,700 GEL, including tax incomes (property taxes) – 1,655,000, GEL grants (transfers from the state budget) – 4,189,500 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 529,200 GEL.¹⁴⁶

Total expenditures for waste collection and treatment in 2014 constituted 174,500 GEL. The planned expenditures for 2015 amount to 353,800 GEL.¹⁴⁷ The cost of municipal procurement of waste collection services provided by “Inprastrukturis da Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd within a period of 1 month (1 February 2015 – 1 March 2015) amounts to 6,181 GEL.¹⁴⁸

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 10,000 GEL in 2014, and the planned incomes for 2015 comprise 30,000 GEL.¹⁴⁹

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2014 fact	174,500	10,000
2015 plan	353,800	30,000

Table 3.7 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Telavi municipality, 2013-2015

Local waste charges for households with a single member is defined as 0.5 GEL per month; and for households with more than 1 members – 1 GEL per month. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.¹⁵⁰ According to municipality officials, population does not pay waste charges.

¹⁴⁶ Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #11 of 6 February 2015 on approval of Telavi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁴⁷ ibid

¹⁴⁸ Agreement on Government Procurement #0201/905 Between Telavi Self-Governing Community and “Inprastrukturis da Ketilmotskobis Samsakhuri” Ltd, 17 September 2014

¹⁴⁹ Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #11 of 6 February 2015 on approval of Telavi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁵⁰ Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 25 September 2014 on introduction of local waste charges and approval of payment instructions

3.6 Lagodekhi Municipality

3.6.1 General Information

Lagodekhi municipality is an administrative-territorial unit in Kakheti region with the area of 893.48 km² and population 52,000, from which 7,800 are urban and 44,200 rural inhabitants.¹⁵¹ There are 15 administrative units consisting of city of Lagodekhi and 67 villages.¹⁵² Population density is 58 person/km².

Major economic sectors are agriculture, tourism and trade. Municipal budget for 2015 amounts to 6,943,249 GEL.¹⁵³

3.6.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Lagodekhi Municipality is responsible for planning and organizing waste collection and street sweeping/cleaning activities.¹⁵⁴ Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipality socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Lagodekhi municipality is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹⁵⁵

“Ketilmotskoba” Ltd, a municipal company is contracted by Lagodekhi municipality to provide waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services for the period of 5 March 2015 – 31 December 2015.¹⁵⁶

¹⁵¹ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

¹⁵² Statute of Telavi Municipality Gamgeoba approved by Telavi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #20 of 25 July 2014

¹⁵³ Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #13 of 13 February 2015 on approval of Lagodekhi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁵⁴ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Lagodekhi municipality Gamgeoba, approved by Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #26 of 25 July 2014

¹⁵⁵ Statute of Service of Supervision of Lagodekhi Municipality Gamgeoba, approved by Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #25 of 25 July 2014

¹⁵⁶ Agreement on Government Procurement #31 Between Lagodekhi municipality and “Ketilmotskoba” Ltd, 5 March 2015

3.6.3 Waste Management Infrastructure

Waste collection/removal services cover the city of Lagodekhi and 13 villages (out of 67 villages). According to the official information 50% of the municipality population is covered. In the city of Lagodekhi and in some of the villages waste is collected twice a week, in other villages – once a week. Waste is collected by a container system and a bell system. There are 100 pieces of 0.2 m³ containers and 30 pieces of small bins in city of Lagodekhi. The containers have been purchased by the municipality in the period of 2008-2013. As city officials report, 370 pieces of 0.9 m³ containers are needed in order to cover the entire municipality. In the city of Lagodekhi different streets are swept two or five times a week. In addition, central highway crossing the city of Lagodekhi and some other motorways are swept once or twice per month.

In total 4 waste trucks serve the municipality, from which 3 are specialized waste trucks and 1 – tipper. Waste is transported to Lagodekhi landfill. Transportation distance varies from 1.5 to 28 km. Lagodekhi landfill, with total area of 1.2 ha is managed by “Solid Waste Company of Georgia” Ltd. According to the Company recordings, Lagodekhi landfill receives 7,200 m³ waste annually. In addition, there is an illegal landfill in village of Apeni, with total area of 0.3 ha.

3.6.4 Financial Aspects

Total budget of Lagodekhi municipality for 2015 amounts to 6,943,249 GEL, including tax incomes (property taxes) – 600,000, GEL grants (transfers from the state budget) – 5,863,249 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 480,000 GEL.¹⁵⁷

Total expenditures for waste collection and treatment in 2013 constituted 224,000 GEL and the planned expenditures for 2014 and 2015 – 230,000 GEL and 260,000 GEL respectively.¹⁵⁸ The cost of municipal procurement of waste collection/removal and transportation and street sweeping/cleaning services provided by “Ketilmotskoba” Ltd for 2015 amounts to 220,000 GEL, which also includes cleaning of drainage channels.¹⁵⁹

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses amounted to 3,700 GEL in 2013, 2014 plan is – 10,000 GEL and 2015 projection – 20,000 GEL.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #13 of 13 February 2015 on approval of Lagodekhi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁵⁸ *ibid*

¹⁵⁹ Agreement on Government Procurement #31 Between Telavi Self-Governing Community and “Ketilmotskoba” Ltd, 5 March 2015

¹⁶⁰ Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #13 of 13 February 2015 on approval of Lagodekhi municipality budget for the year 2015, as of 3 March, 2015

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	224,000	3,700
2014 plan	230,000	10,000
2015 plan	260,000	20,000

Table 3.8 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Lagodekhi municipality, 2013-2015

Local waste charges are defined as 0.5 GEL per/capita per month. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.¹⁶¹ According to municipality officials, population does not pay waste charges.

3.7 Sagarejo Municipality

3.7.1 General Information

Sagarejo municipality is an administrative-territorial unit in Kakheti region with the area of 1,554 km² and population 60,300, consisting of 11,600 urban and 48,700 rural population.¹⁶² There are 25 administrative units in the municipality including city of Sagarejo and 46 villages.¹⁶³ Population density is 39 person/km².

Main sources of incomes in the municipality are agriculture, trade, agricultural machinery service and timber sales. Total budget of Sagarejo municipality for 2015 amounts to 7,264,500 GEL.¹⁶⁴

3.7.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Sagarejo Municipality Gamgeoba is responsible for planning and organizing waste collection and street cleaning activities.¹⁶⁵ Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipality socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation

¹⁶¹ Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 6 February 2015 on introduction of local waste charges and defining their amount

¹⁶² National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

¹⁶³ Statute of Sagarejo Municipality Gamgeoba approved by Sagarejo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #29 of 25 July 2014

¹⁶⁴ Sagarejo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #76 of 26 December 2014 on approval of Lagodekhi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁶⁵ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Sagarejo municipality Gamgeoba, approved by Sagarejo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #34 of 25 July 2014

and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Sagarejo municipality Gamgeoba is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹⁶⁶

“Progresi-2011” Ltd, a private company is contracted by Sagarejo municipality Gamgeoba for provision of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services for the period of 8 January 2015 – 31 January 2016.¹⁶⁷

3.7.3 Waste Management Infrastructure

Waste collection/removal service is provided in the city of Sagarejo and in two villages – Ninotsminda and Giorgitsminda, out of 46 villages in the municipality. As municipality officials report, approximately 25-30% of the total population in the municipality is covered by waste services. Waste is collected by a container system. There are in total 400 pieces of 0.6 m³ containers in the municipality, from which 340 are located in city of Sagarejo, 25 – in village of Ninotsminda and 35 in village of Giorgitsminda. According to municipality officials, 2,000 pieces of 0.7 m³ containers are needed to cover the entire municipality. Only paved streets are swept in city of Sagarejo. According to 2014 tender documentation in total 35,000 m² area is swept in the city daily.

The municipality is served by 7 open-type waste trucks – tippers, produced in 1990-ies. The volume of each is 3-4 m³. The trucks are owned by the waste company. Collected waste is transported to Sagarejo landfill, located in village of Ninotsminda. Average transportation distance to the landfill is 6 km. Sagarejo landfill, with the area of 1.9 ha is managed by “Solid Waste Management Company” of Georgia. According to the Company, the landfill receives 11,800 m³ waste from the municipality annually. According to municipality officials, there are illegal landfills in the village of Badiauri with the area of 0.3 ha and accumulated municipal waste 2000 m³, in the village of Lambalo – with the area of 0.15 ha and accumulated municipal waste 1800 m³, and in the village of Udabno – with the area of 0.25 ha and accumulated construction waste 2500 m³.

3.7.4 Financial Aspects

The budget of Sagarejo municipality for 2015 amounts to 7,264,500 GEL including tax incomes (property taxes) – 1,900,000 GEL, grants (transfers from the state

¹⁶⁶ Statute of Service of Supervision of Sagarejo Municipality Gamgeoba, approved by Sagarejo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #30 of 25 July 2014

¹⁶⁷ Agreement on Government Procurement #2/1 Between Sagarejo Municipality Gamgeoba and “Progresi-2011” Ltd, 8 March 2015

budget) – 3,812,000 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 1,552,500 GEL.¹⁶⁸

Total expenditures for waste collection and treatment in 2013 constituted 469,900 GEL and the planned expenditures for 2014 and 2015 – 501,672 GEL and 537,506 GEL respectively.¹⁶⁹ The cost of municipal procurement of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services provided by “Progresi-2011” Ltd for 2015 amounts to 258,600 GEL.¹⁷⁰

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses in 2013 amounted to 50,400 GEL. The planned incomes for 2014 and 2015 amount to 40,000 GEL, per each respective year.¹⁷¹

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	469,900	50,400
2014 plan	501,672	40,000
2015 plan	537,506	40,000

Table 3.9 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Sagarejo municipality, 2013-2015

Local waste charge for population is defined as 0.2 GEL per/capita per month. For organizations/businesses waste charges are defined as 10 GEL per 1 m³ collected waste. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.¹⁷² According to municipality officials, collection rate from population is 7-8%.

3.8 Signagi Municipality

3.8.1 General Information

Signagi municipality is an administrative-territorial unit in Kakheti region with the area of 1,252 km² and population 43,200, from which urban population constitutes 9,000 and rural – 34,200 people.¹⁷³ There are two cities – Signagi and Tsnori and 23 villages in Signagi municipality. Population density is 35 person/km².

¹⁶⁸ Sagarejo Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #76 of 26 December 2014 on approval of Lagodekhi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁶⁹ *ibid*

¹⁷⁰ Agreement on Government Procurement #2/1 Between Sagarejo Municipality Gamgeoba and “Progresi-2011” Ltd, 8 March 2015

¹⁷¹ Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #13 of 13 February 2015 on approval of Lagodekhi municipality budget for the year 2015

¹⁷² Lagodekhi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #9 of 6 February 2015 on introduction of local waste charges and defining their amount

¹⁷³ National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

Main sources of incomes in the municipality are: agriculture, small business and public service. Main priority of economic development is tourism. Total budget of Signagi municipality for 2015 constitutes 5,429,800 GEL.¹⁷⁴

3.8.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Signagi Municipality Gamgeoba is responsible for planning and organizing waste collection and street cleaning activities.¹⁷⁵ Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipality socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Signagi municipality Gamgeoba is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹⁷⁶

“Komunaluri-1” Ltd, a municipal company, is contracted by Signagi municipality Gamgeoba to provide waste collection/removal, transportation, street sweeping/cleaning activities and additionally, administering of local waste charges from population and businesses (14,800 customers) on a monthly basis. The company currently operates under the contractual agreement for the period of 9 January 2015 – 31 December 2015.

3.8.3 Waste Management Infrastructure

Waste services are provided in two cities and two villages, out of 23 villages in the municipality. According to municipality officials, in total 30% of the population is covered. Waste is collected daily in the cities of Signagi (100% coverage) and Tsnori (80% coverage) and in the villages of Sakobo (30% coverage) and Mashnaari (30% coverage). In addition, waste is collected from certain adjacent to the central motorways territories once a week. Two systems of waste collection – container and bell systems are used in the municipality. There are in total 110 pieces of metal 1-m³ waste containers in Tsnori, and up to 300 small plastic waste bins in Signagi. Streets with total area of 48,977 m² are swept in Signagi, and streets with area of 40,000 m² – in Tsnori. As reported, 12 tons of waste is collected daily in the municipality, which makes 4,380 tons per year.

¹⁷⁴ Signagi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #6 of 5 February 2015 on approval of Signagi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁷⁵ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Signagi municipality Gamgeoba, approved by Signagi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #21 of 24 July 2014

¹⁷⁶ Statute of Service of Supervision of Signagi Municipality Gamgeoba, approved by Signagi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #24 of 24 July 2014

The municipality is served by two specialized waste trucks with the volume of 16 m³ and 7 m³, and one tipper with the volume of 5 m³. Specialized trucks are produced in 2007. Collected waste is transported to Signagi landfill, located in Tsnori. Average transportation distance is 30 km. In addition, according to the official information, there are 14 illegal landfills in Signagi municipality.

3.8.4 Financial Aspects

Total budget of Signagi municipality for 2015 amounts to 5,429,800 GEL, including tax incomes (property taxes) – 1,950,000 GEL, grants (transfers from the state budget) – 3,229,400 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 250,400 GEL.¹⁷⁷

Total expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 240,900 GEL and the planned expenditures for 2014 and 2015 constitute 258,400 GEL and 253,400 GEL respectively.¹⁷⁸ The cost of municipal procurement of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services provided by “Komunaluri-1” Ltd for 2015 amounts to 221,000 GEL, which also includes administering of local waste charges.¹⁷⁹

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses in 2013 amounted to 26,500 GEL. The planned incomes for 2014 and 2015 constitute 30,000 GEL per each respective year.¹⁸⁰

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	240,900	26,500
2014 plan	258,400	30,000
2015 plan	253,400	30,000

Table 3.10 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Signagi municipality, 2013-2015

Local waste charges are defined as 0.4 GEL per/capita per month. For organizations/businesses waste charges are defined as 25 GEL per 1 m³ collected waste.¹⁸¹ According to municipality officials, currently population does not pay waste charges.

¹⁷⁷ Signagi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #6 of 5 February 2015 on approval of Signagi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁷⁸ ibid

¹⁷⁹ Agreement on Government Procurement #6 Between Signagi Municipality Gamgeoba and “Komunaluri 1” Ltd, 9 January 2015

¹⁸⁰ Signagi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #6 of 5 February 2015 on approval of Signagi municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁸¹ Signagi Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #17 of 26 February 2007 on local waste charges

3.9 Kvareli Municipality

3.9.1 General Information

Kvareli municipality is an administrative-territorial unit in Kakheti region with the area of 1,001 km² and population 36,900 consisting of 8,700 urban and 28,200 rural inhabitants.¹⁸² There are 11 administrative units in the municipality including the city of Kvareli and 21 villages.¹⁸³ Population density is 37 person/km².

Main sources of incomes in the municipality are: viticulture and wine production, annual crops, vegetables and livestock. Total budget of Kvareli municipality for 2015 amounts to 7,748,300 GEL.¹⁸⁴

3.9.2 Waste Management Organization

Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction Service of Kvareli Municipality Gamgeoba is responsible for planning and organizing waste collection and street cleaning activities.¹⁸⁵ Other areas of responsibilities of the Service include: development and implementation of municipality socio-economic development strategies, programs and projects; collection and processing of statistical information; development of spatial-territorial planning and urban planning documents; planning of rehabilitation and development of municipal infrastructure; supervising construction and architectural activities; managing municipal property and other.

Supervision Service of Sagarejo municipality Gamgeoba is responsible for ensuring safe environment for human health, observation of public spaces and controlling implementation of sanitary cleaning and sanitary epidemiological measures.¹⁸⁶

Non-Profit Legal Entity “Kvarlis Ketilmotskobis Samsakhuri”, a municipal company directly managed by Kvareli municipality Gamgeoba, is responsible for provision of waste collection/removal, transportation and street sweeping/cleaning services.

¹⁸² National Statistics Office of Georgia, Publication: Demographic Situation in Georgia, 2014

¹⁸³ Kvareli Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #10 of 14 July 2014 on approval of administrative units on the territory of Kvareli municipality

¹⁸⁴ Kvareli Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 10 February 2015 on approval of Kvareli municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁸⁵ Statute of Service of Property Management, Economic Development, Statistics, Infrastructure, Spatial Planning, Architecture and Construction of Kvareli municipality Gamgeoba, approved by Kvareli Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #25 of 25 July 2014

¹⁸⁶ Statute of Service of Supervision of Kvareli Municipality Gamgeoba, approved by Kvareli Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #20 of 25 July 2014

3.9.3 Waste Management Infrastructure

Per municipality officials, 100% of the municipality population is covered by waste services. Waste is collected by container and bell systems. There are in total 50 pieces of 1.1 m³ waste containers and 60 pieces of 0.6 m³ waste bins in city of Kvareli. In the city waste is collected 6 times per week, in villages – twice or three times per week. Only paved streets are swept in the city of Kvareli. According to municipality officials 20-25 tons of waste is collected daily, which makes around 8,200 tons on average annually.

The municipality is served by two specialized waste trucks with the volume of 7 m³ each, and three tippers with the volume of 5 m³ each. Collected waste is delivered to Kvareli landfill. Transportation distance varies from 3 to 25 km. In addition, based on the official information, there are 12 illegal landfills in the municipality with total area of 2.9 ha, and total accumulated municipal waste 2100 tons.

3.9.4 Financial Aspects

Total budget of Kvareli municipality for 2015 constitutes 7,748,300 GEL, including tax incomes (property taxes) – 1,600,000 GEL, grants (transfers from the state budget) – 5,841,300 GEL and other incomes (local charges, fees etc.) – 307,000 GEL.¹⁸⁷

According to the official information from municipality officials, total expenditures for waste collection and treatment in 2013 amounted to 129,425 GEL and the planned expenditures for 2014 and 2015 constitute 196,069 GEL and 207,200 GEL respectively. Budget for waste management and treatment is included in funds allocated to “Kvarlis Ketilmotskobis Samsakhuri”, non-profit legal entity, established and managed by the municipality Gamgeoba. Total budget allocated to the company for 2015 amounts to 845,700 GEL in addition to the waste service costs includes expenses for other services provided by the company, such as, maintenance of parks and lawns, maintenance of outdoor lighting network, maintenance of cemeteries and other.¹⁸⁸

Total incomes from waste charges from population and organizations/businesses in 2013 amounted to 6,200 GEL. The planned incomes for 2014 and 2015 constitute 10,000 GEL and 12,000 GEL respectively.¹⁸⁹

	Waste management budget, GEL	Incomes from waste charges, GEL
2013 fact	129,425	6,200
2014 plan	196,069	10,000
2015 plan	207,200	12,000

¹⁸⁷ Kvareli Municipality Council (Sakrebulo) Resolution #3 of 10 February 2015 on approval of Kvareli municipality budget for the year 2015, as of 3 March 2015

¹⁸⁸ ibid

¹⁸⁹ ibid

Table 3.11 Municipal budget for waste management and incomes from waste charges in Kvareli municipality, 2013-2015

Local waste charges are defined as 0.5 GEL per/capita per month. Monthly charges for organizations/businesses are calculated as a product of annual waste generation, monthly rate and a measurement unit (area, number of customers, beds, seats etc.) divided by twelve.¹⁹⁰ According to municipality officials, currently population does not pay waste charges.

¹⁹⁰ Kvareli Municipality Council (Sakrebuo) Resolution #15 of 2 September 2011 on introduction of local waste charges and approval of payment instructions

4 Main findings and Recommendations

Municipalities throughout Georgia have had limited capacities and resources to manage their own waste in a proper way. Until recently, there has been no framework law on waste management at national level. A National long-term strategy and a 5-year policy on waste still have to be developed, as a requirement of the newly adopted Law “Waste Management Code”. Due to these, municipalities have been facing waste management planning problems for years, and at the same time, poor infrastructure and lack of resources have been limiting extent and quality of provided waste services.

Planning, responsibilities and accountability

In all reviewed municipalities waste management planning responsibilities are assigned to a certain structural unit of Gamgeoba. However, still, municipalities fail to clearly identify responsible staff for waste management planning. Waste management related responsibilities and competencies are not always distinctly outlined in the statutes of the respective structural units. E.g. statute of Economic Development Service of Keda municipality does not mention waste management related responsibilities specifically, referring to ‘maintenance of municipal infrastructure’ and ‘coordinating amenity programs and services’, which supposedly includes planning and organization of waste services.

Due to lack of data and methodologies, there has been no practice of identifying needed infrastructure e.g. exact number of needed waste containers and their deployment scheme. Containers are deployed mainly upon request of the local population. There are no optimal schemes for waste collection and transportation that would be based on analysis of demand and costs.

Providing that there has been no national framework on alternative waste management methods, municipalities lack knowledge and information on alternative waste treatment opportunities. There is no information on recycling companies or the extent of existing recycling activities in the municipalities.

There are no clear mechanisms to monitor and control quality of performed waste services. There have not been reported cases of unsatisfactorily delivered works, and adequate measures taken. In some cases contractual agreements provide detailed description of waste collection and street sweeping schedule, however, not all tendering documentation contain same level of detail. This is especially related to landfill disposal activities.

Waste Data

There is no accurate data on waste generation and collected waste amounts in the municipalities. In many cases, data from different sources e.g. reported by municipality officials, reported by “Solid Waste Management Company” and

included in technical terms of reference of waste collection companies do not match. This could be partly conditioned by the fact, that the waste companies might be still delivering part of the collected waste on illegal landfills.

Municipalities do not collect waste data, including waste generated/collected from population, organizations/businesses and street sweeping residuals separately. Accordingly, waste management planning is not based on accurate waste data and waste generation projections, which is essential for developing more than one year waste management plans. There is no analysis of seasonal waste generation, or analysis of waste composition.

Coverage and infrastructure

In most of the reviewed municipalities waste service coverage is less than 50%. Services mainly cover municipality centers and villages adjacent to central motorways, while relatively remote villages remain unserved. Only in the cities of Batumi and Telavi, and in Gurjaani and Kvareli municipalities service coverage is reported as 100%. Local authorities report shortage of waste containers in all cities and municipalities. Even if optimal container deployment scheme is developed, the existing amount of containers is not sufficient to provide full coverage of municipalities.

Among major causes of insufficient coverage are poor road conditions, inaccessibility of certain areas due to difficult terrain and lack of sufficient financial resources. As a result of an inadequate coverage, there is at least one illegal landfill in each unserved village.

Significant part of waste trucks are old fashioned, open-type tippers, used to collect waste by a bell system in areas not provided by waste containers. All municipalities have at least one specialized waste truck with a compacting mechanism. Due to high repair costs, broken trucks are being withdrawn from the collection system for a long period.

Most of the landfills serving the municipalities are old-fashioned and unsanitary, causing constant threat to the environment and human health. In addition, there is significant number of illegal landfills in each municipality.

Cost recovery

Municipalities lack clear tariff policies that would be based on actual costs. Current calculation methods of waste charges for households and organizations/businesses are vague and unsubstantiated. In addition, there are no steady systems for collection of waste charges. As a result, collection rates are extremely low. Administration of waste charges is responsibility of municipality Gangeoba. In two municipalities in Kakheti region, Kvareli and Dedoplistskaro, administration of waste charges have been outsourced to waste service contractor companies. In Dedoplistskaro collection rate is reported as 80%, while in Kvareli, as in great majority of municipalities in Kakheti, households still do not pay for waste services.

To this significantly contributes low incomes as well as low awareness of the local population.

In addition, municipalities in Kakheti and supposedly, Keda, Khulo, Khelvachauri and Shuakhevi municipalities in Adjara have not been paying for waste disposal services. Disposal services in Kakheti region are covered from the state budget. As concerns to four mentioned municipalities in Adjara region, it is vague who bears the costs for disposal of their waste that have been delivered to Batumi landfill, operated by the company contracted by Batumi City Hall.

Based on the described main findings the following actions are recommended for implementation:

- Waste management responsibilities and competences should be clearly defined and assigned accordingly.
- Tender documentation and contractual agreements should be based on detailed and clear description of all tasks to be undertaken.
- Clear monitoring mechanisms should be elaborated to assess quality of provided waste services.
- Current status of service coverage and available infrastructure should be studied and analyzed.
- Optimal container deployment schemes and transportation routes should be elaborated to increase service coverage, cost effectiveness and quality of provided services.
- Alternative options should be elaborated for inaccessible areas, such as for example Tusheti administrative unit.
- In parallel to increasing service coverage, illegal dumping should be prevented in an effective manner and illegal landfills should be gradually eliminated.
- Information should be collected on existing recycling companies and all activities related to informal collection and recycling of municipal waste within the municipality.
- Options and opportunities for alternative waste management methods, such as waste recycling/energy recovery should be studied and analyzed.
- It is essential to collect accurate information on waste generation and collection from households, organizations/businesses and street sweeping activities separately.
- Waste generation projections should be made based on the existing trends for long-term planning.
- Waste infrastructure should be upgraded in all reviewed municipalities. It is advisable that municipalities invest in waste containers, so as contractor companies operating on annual basis might not have incentive to make such investments.
- After construction of the planned sanitary landfills, existing landfills should undergo proper conservation measures. At the same time, operations on the new landfills should be implemented strictly in accordance with EIA and environmental permit conditions.

- Tariff system should be analyzed and waste charges should be adjusted to the current needs as much as possible. At the same time, stable and effective collection systems should be established.
- Waste service costs should be covering landfill operation.
- Extensive awareness raising campaign should be undertaken to inform and educate population about importance of cost recovery as 'polluter pays principle', to eliminate illegal dumping and littering, and to promote separate collection, re-use, composting and other sustainable waste management methods.
- As number of municipalities report about concerns related to work safety, it is advisable to develop adequate work safety rules for waste service operators.

The following capacity building and training activities are recommended to assist the municipalities to improve current municipal waste management practices and to increase the efficiency of the delivered services:

- Assist municipalities to identify number and sizes of needed waste containers to cover the entire municipality.
- Assist municipalities to develop the optimal container deployment schemes throughout the municipality.
- Assist municipalities to identify the optimal, cost efficient routes for waste collection and transportation.
- Assist municipalities to come up with the alternative waste management options for inaccessible areas.
- Assist municipalities to develop the clear monitoring mechanisms to assess quality of provided waste services.
- Assist municipalities to define the tariffs based on the actual expenditures in the waste sector and to develop a plan, how to implement the tariff policy gradually.
- Provide training on alternative waste management methods (recycling, energy recovery etc.).
- Provide training on the methods for defining waste composition and waste projections (how to project future trends in waste generation, seasonal changes and composition change).
- Provide training on options for remediation of the existing illegal landfills, including the opportunities to involve general public, with possible case studies/success stories.
- Provide training on work safety in the waste management sector.
- Provide training on communication and presentation skills.
- Provide training on designing and implementing public awareness campaigns.

Municipality	Area, km ²	Population	Service coverage, %	Collection system	Collected waste, annually	Waste containers	Waste trucks	Transportation distance	Serving landfill and its area
Adjara AR									
City of Batumi	64.9	161,200	100	Container	55,000 tons	1,450 – 1.1 m ³ 700 – 0.8 m ³ 800 – 0.24 m ³	20 specialized 4 tippers	15 km	Batumi, 19.2 ha
Kobuleti	711.8	93,300	45	Container, Bell, Bunker	10,176 tons	360 – 1.1 m ³ 335 – 0.8 m ³		15-30 km	Kobuleti, 2 ha
Keda	452	20,600	15	Container	9,732 m ³	65 – 1.1 m ³ 12 – 0.8 m ³		140 km	Batumi, 19.2 ha
Khulo	710	36,100	5	Container	3,240 m ³	45 – 0.8 m ³ 40 bins		100-140 km	Batumi, 19.2 ha
Khelvachauri	356.4	62,500	26	Container	1,550 tons	314		20 km	Batumi, 19.2 ha
Shuakhevi	588	22,900	5.7	Container	1,000 m ³	40		95 km	Batumi, 19.2 ha
Municipality	Area, km ²	Population	Service coverage, %	Collection system	Collected waste, annually	Waste containers	Waste trucks	Transportation distance	Serving landfill and its area
Kakheti Region									
Akhmeta	2,207.6	42,300	50	Container, Bell	5,037 tons	523 – 0.7 m ³	3 specialized 1 tipper	30 km	Telavi, 5.4 ha
Gurjaani	846	69,000	100	Container, Bell	26,276 m ³	110 – 1.1 m ³	1 specialized 3 tippers	3-38 km	Signagi - 2.4 ha Telavi -5.4 ha Arashenda (unofficial)
Dedoplistskaro	2,531	30,400	70	Container, Bell	27,600 m ³	1 – 1.1 m ³ 397 – 0.6 m ³	3 specialized 3 tippers	5-25 km	Dedoplistskaro, 6 ha
City of Telavi	12.5	21,800	100	Container, Bell	10,740 tons	117 – 1.1 m ³	1 specialized 2 tippers	6 km	Telavi, 5.4 ha
Telavi	1,976	70,900	20	Container, Bell	1,920 tons	72 – 1.1 m ³	1 specialized 2 tippers	6-50 km	Telavi, 5.4 ha
Lagodekhi	893.48	52,000	50	Container, Bell	7,200 m ³	100 – 0.2 m ³	3 specialized 1 tipper	1.5-28 km	Lagodekhi, 1.2 ha
Sagarejo	1,554	60,300	25	Container	11,800 m ³	400 – 0.6 m ³	7 tippers	6 km	Sagarejo 1.9 ha
Signagi	1,252	43,200	30	Container, Bell	4,380 tons	110 – 1m ³ 300 bins	2 specialized 1 tipper	30 km	Signagi - 2.4 ha
Kvareli	1,001	36,900	100	Container, Bell	8,200 tons	50 – 1.1 m ³ 60 – 0.6 m ³	2 specialized 3 tippers	3-25 km	Kvareli - 2.5

Annex I – Summary of Waste Management Data for Adjara AR and Kakheti Region, Georgia

Municipality	Waste charges		2015 planned income from waste charges, GEL	Charge collection population, %	2015 municipal budget, GEL	2015 planned waste budget, GEL	2015 annual procurement cost, GEL		
	Population, GEL	Organizations GEL per 1 m ³ waste					Waste collection/removal	Street sweeping	Waste disposal
Adjara AR									
City of Batumi	1.3	9	2,000,000	40	98,842,300	6,762,000	2,618,000	3,618,800	94,156
Kobuleti	1	15	250,000	20	24,996,000	1,426,500	391,776	588,742	45,450
Keda	0.15	16.48	25,000	0	5,857,955	87,000	25,600	–	–
Khulo	0.2	6	4,000	0	7,988,034	130,000	46,400	82,594	
Khelvachauri	0.45	20	300,000	0	12,966,930	214,000	89,900	105,500	
Shuakhevi	0.2	4	9,200	0	6,308,557	125,000	31,200	57,890	
Municipality	Waste charges		2015 planned income from waste charges, GEL	Charge collection population, %	2015 municipal budget, GEL	2015 planned waste budget, GEL	2015 annual procurement cost, GEL		
	Population, GEL	Organizations GEL per 1 m ³ waste					Waste collection/removal	Street sweeping	Waste disposal
Kakheti Region									
Akhmeta	0.2	15	20,000	0	7,249,600	249,000	154,599	24,556	311,789
Gurjaani	0.5 – 0.2	N/A ¹⁹¹	45,000	0	10,635,700	450,000	408,249		
Dedoplistskaro		N/A	45,000	80	5,048,000	525,000	247,500	168,000	
City of Telavi	0.5	N/A	100,000	0	8,446,800	573,500	105,000		
Telavi	0.5	N/A	30,000	0	6,373,700	353,800	74,172	–	
Lagodekhi	0.5	N/A	20,000	0	6,943,249	260,000	220,000		
Sagarejo	0.2	10	40,000	7	7,264,500	537,506	258,600		
Signagi	0.4	25	30,000	0	5,429,800	253,400	221,000		
Kvareli	0.5	N/A	12,000	0	7,748,300	207,200	207,200		

¹⁹¹ Differentiated waste charge is calculated based on 'monthly rate'. Cost for 1 m³ waste is not defined.

Waste Management Technologies in Regions, Georgia

Municipal Waste Management Plan Development Guideline

January 30, 2015

This publication was produced for review by the United States Agency for International Development. It was prepared by ICMA and CENN.

CityLinks

ICMA
Leaders at the Core of Better Communities

CENN
Caucasus Environmental NGO Network

USAID Cooperative Agreement AID-114-LA-14-00001

Prepared for:

Mission Environmental Office

Economic Growth Office

USAID | Caucasus

Prepared by:

International City/County Management Association

777 North Capitol Street NE, Suite 500

Washington, DC 20002-4201

The authors' views expressed in this publication do not necessarily reflect the views of the United States Agency for International Development or the United States Government.

Municipal Waste Management Plan Development Guideline

TABLE OF CONTENTS

Section	Page Number
INTRODUCTION	5
THE BASIS FOR DEVELOPING MUNICIPAL WASTE MANAGEMENT PLANS	9
Setting Objectives and Performance Targets	10
Phases of an Effective Municipal Planning Process.....	11
Basis for the MWM Planning Guideline.....	12
FUNCTION 1 - PREPARING TO DEVELOP A MUNICIPAL WASTE MANAGEMENT PLAN	15
Activity 1.1 - Delegate responsibility for developing the MWM Plan.....	15
Activity 1.2 - Identify and secure the resources necessary to develop the plan	16
Activity 1.3 - Identify and initially engage relevant stakeholders.....	16
Activity 1.4 - Establish local stakeholder consultative group	17
Activity 1.5 - Define municipal waste management planning objectives and target outcomes	18
Activity 1.6 - Identify the factors that influence waste generation and management	19
Activity 1.7 - Develop a detailed planning work plan with schedules and milestones.....	20
FUNCTION 2 - DETERMINING AND ASSESSING EXISTING CONDITIONS	20
Activity 2.1 - Define the waste stream that must be managed by the municipality	22
Activity 2.2 - Evaluate existing waste management processes, services and facilities	24
Activity 2.3 - Determine and characterize MWM service deficiencies.....	26
Activity 2.4 - Define the full cost of waste management in the municipality.....	27
Activity 2.5 - Evaluate the existing means for deriving operating and development funds including normal budgeting and cost recovery processes.....	27
Activity 2.6 - Assess current public awareness and attitudes concerning waste management issues	28
Activity 2.7 - Assess the technical and managerial capacity of existing institutions to develop and manage an effective waste management system	28
FUNCTION 3 - EVALUATING OPTIONS AND MAKING DECISIONS	29
Activity 3.1 - Define the priorities for municipal actions and processes	30
Activity 3.2 - Identify existing or future national and regional programs or infrastructure that will influence municipality WM options.....	30
Activity 3.3 - Project waste generation in the future.....	31
Activity 3.4 - Develop an effective public and stakeholder education and consultation process.....	31
Activity 3.5 - Define alternative means for increasing collection service coverage and effectiveness	32
Activity 3.6 - Develop CAPEX and OPEX cost estimate for alternative waste management options including life cycle financial implications.....	32
Activity 3.7 - Select preferred options and implementation process for implementation	32
Activity 3.8 - Develop an investment plan for selected waste management improvements	33
Activity 3.9 – Define means for increasing recovery rates in the municipality	33
Activity 3.10 - Evaluate regional opportunities and options	33
FUNCTION 4 - DEVELOPING AND ADOPTING THE MUNICIPAL WASTE MANAGEMENT PLAN	34
Activity 4.1 - Determine what should be included in the written municipal waste plan	34
Activity 4.2 - Secure relevant decision making structures and stakeholders consent and regulatory concurrence with the MWM Plan	35
Activity 4.3 - Formally adopt the MWM Plan by the Municipality	35

FUNCTION 5 - IMPLEMENTING THE PLAN 35
Activity 5.1 - Move forward to implementing the services and facilities defined in the MWM Plan .. 35
Activity 5.2 - Monitor the implementation of required improvements and new programs 36

FUNCTION 6 – OPERATING, MONITORING AND SUSTAINING THE PLAN’S RESULTS 36
Activity 6.1 - Monitor the performance of the waste management system for continual effectiveness
..... 36
Activity 6.2 – Periodically update MWM Plan based on evolving conditions..... 38

ANNEXES..... 39
Annex 1 - Example Written Waste Plan Table of Contents 39
ANNEX 2 - Planning Information Checklist Template 42
ANNEX 3 – Glossary of Acronyms / Abbreviations and Key Waste Management Terms..... 57

WASTE MANAGEMENT PLAN GUIDELINE FOR MUNICIPALITIES IN GEORGIA

INTRODUCTION

Municipal waste management has been a problem in Georgia for many years both in terms of insufficient quality and coverage of waste related services and the consequential adverse impacts on human health and the environment. Municipalities with limited capacities and resources are struggling to provide effective waste services for their population. While waste services in city and municipality administrative centers need improvement, many smaller cities and villages still remain unserved by an effective municipal waste management system. Optimization and improvement of existing landfills has commenced at a national scale. However, significant investments are needed for construction and maintenance of new regional sanitary landfills and transfer stations as well as for the closure and aftercare of old disposal sites that are no longer required because of the new regional landfills. In addition, random informal dumping sites (which have been common throughout Georgia) need to be closed and remediated. Also, the scale of waste recycling in Georgia is still insignificant and mostly derived from the informal sector's¹ sale of material that they recover from collection system containers and disposal sites.

Presently, waste management (including municipal waste management in Georgia) is the responsibility of different government levels. The Ministry of Environment and Natural Resources Protection (Ministry) is responsible for development and implementation of a unified national policy on waste management. To accomplish this, the Ministry is developing a national strategy and action plan on waste management as well as a strategy on biodegradable municipal waste management. Currently, the Ministry issues environmental permits related to waste related activities and is responsible for state supervision of waste management. The Ministry also addresses issues related to the management of hazardous and other specific waste forms.

Local governments are responsible for municipal collection and transportation services as well as cleaning streets, parks and other public spaces within their local jurisdictions. Currently, landfill activities, including the construction, operation and closure of municipal waste landfills, as well as the future construction and operation of waste transfer stations is the responsibility of the Ministry of Regional Development and Infrastructure. The exception to this national responsibility is the Adjara Autonomous Republic and the city of Tbilisi, where local governments are responsible for both the waste collection/transportation and landfill functions.

In addition to the above, The Ministry of Labour, Health and Social Affairs of Georgia, in cooperation with the Ministry of Environment and Natural Resources Protection, regulates and controls healthcare waste management. The Ministry of Agriculture of Georgia, also in

¹Subjects extracting municipal waste from containers and recycling it informally.

cooperation with the Ministry of Environment Protection and Natural Resources, regulates and controls the management of animal wastes.

Those activities and industrial facilities that have the potential for significant adverse impact on the environment are subject to an environmental permitting and mandatory Environmental Impact Assessment (EIA) process for their activities. The EIA process, among other aspects, must include waste management issues, which leads to the requirement for effective waste management as a component of the industry's permit conditions. All industrial activities, related to waste disposal or treatment, are subject to environmental permitting through the existing legal framework.

To enhance the manner by which all types of waste are managed throughout Georgia, a new Law – “Waste Management Code” was enacted on January 15, 2015. The new Law seeks to create a legal and regulatory framework that supports waste prevention and reuse, as well as environmentally sound waste management processes including collection, transport, recovery (recycling, composting, etc.) and disposal. The objective of the Law is to: 1) protect human health and the environment by preventing or reducing waste generation and its adverse impacts; 2) introduce effective mechanisms for managing waste; and 3) encourage more effective use of resources that could be derived through better management of the municipal waste stream.

Through the “Waste Management Code”, the Government of Georgia seeks to improve waste management practices throughout the country by mandating higher design and operational standards that are consistent with those that exist in the European Union. This objective is supported by the fact that Georgia has obligations under the European Union-Georgia Association Agreement (signed in June 2014) to harmonize its waste management practices with that of the European Union.

The new Law “Waste Management Code” will lead to new waste management initiatives intended to: 1) optimize and expand the coverage of formal municipal collection services, 2) implement new landfills designed and constructed to sound international standards and 3) significantly increase the rate of recovery through formal municipal recycling and composting programs. To support this target improvement process, the Georgian Law “Waste Management Code” stipulates that local governments (who are now and will continue to be responsible for municipal waste collection and transport) must develop comprehensive *Municipal Waste Management* plans that are aimed at improving their waste related functions. The waste management plan must be based on waste management hierarchy and the principles stipulated by Article 5 of Waste Management Code. The Law “Waste Management Code” stipulates that these plans are to cover a 5year planning timeframe and that they should correspond to the national waste management strategy and action plan currently under development. The municipal plans must also correlate to other national waste management initiatives for specific waste streams including, at a minimum, persistent organic pollutants, mercury, healthcare waste, animal waste, and asbestos.

According to the Law of Georgia “Waste Management Code”, local governments are responsible for providing an effective municipal waste collection system within their administrative borders, as well as the gradual introduction of source separated materials

collection systems to enhance the effectiveness of recovery processes. The Law defines the general principles for collection processes where waste shall be collected, transported and treated in a manner that does not impede its further recovery. Also, the Law requires that municipal waste shall be collected, transported and treated in a manner that excludes, to the maximum extent possible, pollution of the environment and risks to human health. More specific requirements related to waste collection and treatment will be defined by a Government resolution on “Municipal Waste Collection and Treatment Rules”, which, according to the Law “Waste Management Code” ,shall be developed before 1 February 2016.

The Law “Waste Management Code” prohibits any illegal disposal of waste outside of waste collection containers and collection facilities. To accomplish this, municipalities are authorized to enforce the cleaning of a littered area and where a litterer cannot be identified, the owner of the littered land becomes responsible for cleanup. In case of a littered area that is owned by the municipality, the municipality shall take care of the cleanup of the area.

The Law “Waste Management Code” also stipulates that the MWM plans must define the means by which the level of recycling and recovery will be significantly increased through formal programs developed by the municipalities. This may include regional initiatives aimed at achieving a more effective economy of scale for the recovery process. (The Law stipulates that adjacent municipalities can develop common MWM systems and also can collectively develop a common MWM plan if warranted).

Specifically, Article 13 of the Law “Waste Management Code” defines both the intent and minimum content of the mandated municipal waste management plans. (See text box below for the specific requirements stipulated in the Law). The National Waste Management Strategy and the National Waste Management Action Plan (to be developed before 31 December 2015) will prioritize the objectives of the Law and will define the measures to be implemented in the short, medium and long term. The most urgent measures are expected to be focused on improving waste collection and disposal processes, while longer term measures will, likely, address waste minimization, reduction, and recovery processes.

Article 13 – Municipal waste management plan

- (1) Each municipality shall adopt a plan for the management of the municipal waste produced within its territory for a period of five years. A Municipal Waste Management Plan may be prepared jointly by neighbouring municipalities.
- (2) The Municipal Waste Management Plan shall be compliant with the National Waste Management Plan and other plans under Article 12 paragraph 7 of this Law.
- (3) The adoption of the Municipal Waste Management Plan shall be preceded by public consultations, involving the relevant stakeholders and the neighbouring municipalities. These public consultations shall be carried out by the respective municipality(ies).
- (4) The Municipal Waste Management Plan shall contain the following:
 - a) information on the existing system for collection of waste from population;
 - b) data on the types and the amounts of non-hazardous waste collected, recovered and disposed of;
 - c) data on the types and the amounts of hazardous waste from population collected, recovered and disposed of;
 - d) location of the waste treatment facilities;
 - e) planned measures to be taken for the establishment of separate collection and recovery of municipal waste, including of biodegradable waste and packaging waste;
 - f) planned construction of new waste treatment facilities;
 - g) programmes to raise awareness of the public on waste management issues;
 - h) implemented and planned measures for co-operation with other municipalities in the field of waste management;
 - i) the way and timeframe in which the proposed measures shall be implemented, responsible persons, estimated costs and sources of financing for their implementation.

Source: Law of Georgia “Waste Management Code”

THE BASIS FOR DEVELOPING MUNICIPAL WASTE MANAGEMENT PLANS

By definition, a municipal waste management plan is a document or development framework established by a municipality to define the manner by which they will fulfill their waste management responsibilities. The process of developing an effective WM plan (at the national or local level) must include all aspects of WM functions ranging from policy-making and institutional development to the technical design and implementation of new or upgraded processes and facilities. Effective detailed strategies and action plans must be developed for national and local governments that have a responsibility for specific WM functions under the Law of Georgia “Waste Management Code”. As a result, the symbiosis of the national and local WM plans and the strategies that will evolve over the next few years will be critical in assuring the overall success of the “Waste Management Code” in establishing an environmentally sound and cost effective waste management system throughout Georgia.

To achieve this correlation, local level planning and development activities must be in line with the requirements of the waste management strategy, action plan and specific sub-laws that are to be developed in accordance with the “Waste Management Code”. The sub-laws will define municipal waste landfill design, operation, closure and aftercare requirements; municipal waste collection and treatment rules; special requirements for the collection and treatment of hazardous wastes; waste classification processes; waste activity monitoring and reporting as well as other relevant activities aimed at assuring the intent of the “Waste Management Code”.

The results of a successful MWM Plan and its improvement strategy and action elements will optimize the municipality’s role in the overall national integrated WM system. To eventually meet E.U. standards, this national system will likely include conventional functional processes and infrastructure such as:

- Collection systems (for mixed waste and eventually for source separated materials);
- Transport systems (from collection points to transfer stations, processing facilities, or landfills);
- Transfer stations (to optimize collection system efficiency and reduce the overall cost of collection and transport);
- Mechanical processing facilities (for recycling and composting purposes);
- Treatment facilities (thermal, physical, or biological processes for volume reduction or resource recovery); and
- Landfills (for final disposal of non-recoverable waste stream elements)

The MWM plans that are the subject of this guidance document will help provide information that will assist in determining the best options to accomplish the above target results that are the responsibility of municipalities as defined by the Law “Waste Management Code”.

Current waste management situations in Georgia will require significant and, likely, costly improvements to meet the requirements of the Georgian Law “Waste Management Code”

which seeks to emulate the WM standards currently in place in the E.U. Specific conditions in Georgia will, likely, determine the initial technical and economic viability of some of the options available to achieve the above elements particularly those that are intended for processing and treatment. In Georgia, municipalities are initially faced with the need to initially address the effectiveness of their core collection and disposal services. The development of advanced processing and treatment technologies, such as those which have been developed in the E.U., may eventually be established in Georgia but, likely, only after core collection, transport and disposal services have been optimized because of limited economic resources. (The current Landfill Directive in the E.U prohibits the landfill disposal of a significant proportion (recyclables, organics, etc.) of the municipal waste stream. This is an important driver for developing many of the advanced treatment systems that exist in E.U. countries.)

Successful WM improvements in Georgia must be affordable for the country's population, businesses and government if the WM planning outcomes are to be effective and sustainable. As previously presented, not all of the envisioned national waste management system functions are the responsibility of Georgian municipalities. Waste disposal throughout Georgia (except for the Adjara Autonomous Republic and Tbilisi) is managed by a state owned Solid Waste Management Company under the Ministry of Regional Development and Infrastructure through the eventual development of regional landfills. (While not a direct responsibility of the municipalities, these regional landfills will likely impact the development of MWM plans since the physical location of the new landfills within each region may affect the function of a municipality's collection and transport systems. Also, the regional landfills may have economic implications if disposal fees must be paid by municipalities based on the measured amount of municipal waste delivered to the disposal sites.) Through the Law "Waste Management Code", municipalities retain their responsibility for collection and transport services as well as for implementation of formal recovery programs. Because of this, the MWM plans that are the subject of this guidance document are intended to help define how the municipalities should fulfill their responsibilities.

Setting Objectives and Performance Targets

An effective WM Plan should define the goals and objectives of the parties responsible for various WM functions. This could include plans developed by the national and municipal governments as well as waste management plans developed by waste generators such as industrial facilities. The national integrated WM system envisioned for Georgia in adopting the Law "Waste Management Code" will require a supportive and cooperative relationship between the national government and its local governments. At the local level of governance, MWM plans must seek to achieve a number of important objectives including:

- Meeting regulatory requirements that mandate the development of effective local programs, processes and facilities that comply with the "Waste Management Code";
- Minimizing costs and risks associated with the local management of waste;
- Reducing the environmental consequences that may have resulted from historically ineffective collection systems and poorly sited and operated disposal facilities;
- Expanding collection service coverage to a municipality's entire population; and

- Gaining the economic benefits that may be associated with the recovery of waste components that have value through composting and recycling initiatives.

To meet these objectives, a municipality's MWM planning process must consider all relevant factors that influence how the current MWM system works and how an upgraded municipal system can be developed and sustained. This should include all relevant institutional, social, financial, economic, technical, and environmental factors that define the manner by which the municipality must:

- Define and understand its current waste management system and all of its individual physical, operational and economic elements;
- Identify existing deficiencies within the current system that must be addressed to provide an effective level of service and meet the requirements of the "Waste Management Code";
- Identify alternative approaches and options that can improve the current municipal system and eliminate identified deficiencies while also expanding collection service coverage and quality;
- Identify and evaluate the existing roles and responsibilities of key stakeholders and define how those roles can be utilized, modified or enhanced to implement an effective MWM system in the future;
- Set sound implementation priorities and performance targets for the necessary actions that a municipality must take to improve existing MWM situations including accommodating the emphasis of the Law "Waste Management Code" on the ultimate development of formal recovery programs;
- Identify and secure the economic and technical resources that are needed to achieve and sustain the desired results of the planning process;
- Develop implementation budgets and a realistic schedule for achieving the MWM plan's desired outcomes and meet national regulatory requirements;
- Provide the means and criteria for defining how to commence and complete the implementation of the Plan results and measuring the progress made in accomplishing the Plan results;
- Define the means for monitoring the function of the municipality's upgraded MWM system once the plan recommendations have been implemented to assure their continued effective level of performance;
- Develop a monitoring framework for periodically reviewing MWM system functions and updating the MWM Plan on a regular basis.

Phases of an Effective Municipal Planning Process

The recommended process for planning and implementing an effective MWM system may be categorized into the six phases illustrated in Figure 1 which presents both the anticipated functions and activities that a municipality should undertake in developing its MWM Plans.

- **The Planning Preparation Phase:** This is the initial planning function that should be that is aimed at defining and mobilizing the resources necessary for the municipality's comprehensive planning effort;
- **The Existing Conditions Status Phase:** This is the planning function intended to define current baseline conditions by assessing a municipality's existing MWM system and all of the factors that influence its function and deficiencies;
- **The Options Assessment Phase:** Once a municipality's existing MWM system has been accurately and thoroughly defined, viable alternatives (technical, institutional, financial, etc.) for overcoming existing system deficiencies and meeting requirements of the Law "Waste Management Code" must be evaluated to determine which of the options available for the various system elements are in the best interest of the municipality. This options assessment phase provides the basis for establishing the WM action plan that will be the foundation of the municipality's implementation strategy for planned improvements;
- **The Plan Adoption Phase** - Once existing MWM conditions in the municipality have been defined and viable options to overcome existing deficiencies have been identified, assessed, and selected, the MWM plan and its implementation strategy should be formally adopted by municipal elected officials and approved by national regulatory officials responsible for assuring that the MWM plan and its recommendations comply with the requirements of the "Waste Management Code";
- **The Implementation Phase:** After the formal adoption of the municipality's MWM plan, the implementation of the plan's target outcomes can occur which may include the development of policy, financial/economic, institutional, and technical instruments that are to improve the MWM system as well as implementing the physical processes and facilities necessary to achieve the plan results;
- **The Monitoring & Review Phase:** Once all or some of the target results of the plan have been implemented, the function of the resulting MWM system (or its individual components) must be closely monitored to assure that the plan results are sustainable and remain effective over time. In addition, the municipality should also recognize that a successful planning process is dynamic and ongoing and requires periodic review to update the plan in accordance with evolving conditions and what has been accomplished since the adoption of the initial MWM plan. (The Law "Waste Management Code" stipulates that the MWM plans should be developed for a 5 year planning term. This will establish the need to review the accomplishments of the municipality after five years and update the Plan to continue progress in accomplishing the municipality's MWM objectives as well as the long term objectives of the "Waste Management Code".).

Basis for the MWM Planning Guideline

These guideline are intended to assist Georgian municipalities to develop their MWM plans in accordance with sound international practice and standards and in accordance with the requirements of the Law "Waste Management Code". The guideline seek to present an organized structure and description for the critical tasks that a municipality should accomplish to develop and implement its MWM Plan. While Figure 1 identifies the

previously listed planning phases (or functions), it also provides a listing of specific recommended activities or tasks that a municipality should undertake in accomplishing each of the six basic functions. These activities are intended to help Georgian municipalities make sound MWM decisions that are in the best interest of the municipality and that seek to answer the following basic questions related to their specific waste management situations:

- What are the deficiencies that currently exist within the existing MWM system and how can these deficiencies be mitigated?
- What are the municipality's priorities in enhancing its MWM program?
- Which materials can be recycled or composted in a cost effective manner based on access to the materials and the potential of available markets?
- What type of recoverable material collection system is best for the municipalities?
- How will the informal sector influence the ability of the municipality to develop a viable formal recovery program?
- How will the proposed regional landfills in Georgia affect the function and cost of municipal collection and transport systems in the future and will these impacts support the need for transfer stations?
- If transfer stations are required to optimize municipal waste collection and transport, who will be responsible for developing and operating these transfer stations?
- How much will an improved MWM system (and its individual components) cost and how will sufficient funds be derived to develop, operate and sustain the system?
- What technical and managerial resources does a municipality need to implement and sustain the results of its plan and what is the technical and managerial capacity of the municipality's human resources that are currently available?
- How should local stakeholders and the public be engaged in the planning process to gain their input and ownership of the planning results?
- How should cost recovery be accomplished and optimized in a manner that is meaningful to sustaining the planning results?
- What is the level of cost recovery that can be reasonably expected to be paid by residential and commercial waste generators physical persons and organizations within the municipality?

The Municipal Waste Management Plan Development Process

Planning Functions	Planning Activities
Preparing to Develop the Plan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Delegate responsibility for developing the SWM Plan 2. Identify and secure the resources necessary to develop the plan 3. Identify and initially engage relevant stakeholders 4. Establish local stakeholder consultative group 5. Define municipal waste management planning objectives and target outcomes 6. Identify the factors that influence waste generation and management 7. Develop a detailed planning work plan with schedules and milestones
Determining and Assessing Existing Conditions	<ol style="list-style-type: none"> 1. Define the waste stream that must be managed by the municipality 2. Identify and evaluate existing waste management services and facilities 3. Determine and characterize municipal SWM service deficiencies 4. Define the full cost of waste management in the municipality 5. Evaluate the existing means for deriving operating and development funds including normal budgeting and cost recovery processes 6. Assess current public awareness and attitudes concerning waste management issues 7. Assess the technical and managerial capacity of existing institutions to develop and manage an effective waste management system
Evaluating Options and Making Decisions	<ol style="list-style-type: none"> 1. Define the priorities for municipal actions and processes 2. Identify existing or future national and regional programs or infrastructure that will influence municipality SWM options. 3. Project waste generation in the future 4. Develop an effective public and stakeholder education and consultation program 5. Define alternate means for increasing collection service coverage and efficiency 6. Develop CAPEX and OPEX cost estimates for alternative SWM options 7. Select preferred options and implementation process 8. Develop an investment plan for selected waste management improvements 9. Define means for increasing recycling and recovery in the municipality 10. Evaluate regional opportunities and options

Developing and Adopting the Plan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Determine what should be included in the written municipal waste plan 2. Secure political, stakeholder and regulatory concurrence with the SWM Plan 3. Formally adopt the SWM Plan by the Municipality
Implementing the Plan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Move forward to implementing the services and facilities defined in the SWM Plan 2. Monitor the implementation of required improvements and new programs
Operating and Sustaining The Results	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitor the performance of the waste management system for continual effectiveness 2. Periodically update SWM Plan based on evolving conditions

The activities outlined in this guideline document are intended to help municipalities answer these questions and develop a strategy by which to enhance the MWM functions that they are responsible for. The following present a description of the activities within each of the six general functions that municipalities should consider in developing their MWM Plans and action strategies.

FUNCTION 1 - PREPARING TO DEVELOP A MUNICIPAL WASTE MANAGEMENT PLAN

As is the case with any planning initiative, the process by which a strategic plan is developed must be initially defined to ensure that sufficient technical and financial resources are available to accomplish all required planning and assessment tasks. Preparation for planning also includes making initial decisions related to the manner by which public and stakeholder input will be solicited and brought into the planning process. At a minimum, this planning preparation function should include the following activities:

Activity 1.1 - Delegate responsibility for developing the MWM Plan

The responsibility for managing the municipality’s MWM Plan development process should be delegated to a specific department/structure within the municipality (and to a specific individual within that department who will serve as the MWM planning project manager). The designated planning process manager should then be responsible for coordinating all of the required activities on behalf of the municipality. This should include possible coordination with other municipalities regarding potential regional initiatives as well as with the Ministry of the Environment and Natural Resources Protection to assure that the planning process and its target outcomes comply with the requirements of the Law “Waste Management Code”. The planning process manager should be empowered to coordinate the activities of all other participants including, at a minimum, other municipal agencies and

officials, elected officials, the stakeholder consultative group and any engaged subject experts (consultants, NGOs, etc.) that may be involved in the planning process.

Activity 1.2 - Identify and secure the resources necessary to develop the plan

Municipal financial and technical resources will be required to successfully accomplish all necessary planning activities. This will likely include the dedication of sufficient municipal funds through establishing sufficient budget for the planning process (or securing outside assistance from external sources such as donor agencies and NGOs.) In some cases, municipalities may seek to utilize outside technical assistance (consultants, NGOs, etc.) for the planning process to provide the knowledge and experience required to achieve some of the more complex planning activities. For example, outside technical assistance may be required to identify and determine the local viability of alternative municipal waste management approaches since municipal government staff may not be knowledgeable or have sufficient or any experience with some of the alternative approaches particularly as they may relate to developing a municipal recovery program. Consultants or other outside assistance such as NGOs with relevant experience could be considered for active participation as a technical resource throughout the planning process or even managing the entire planning process as is often the case in the United States and E.U. Outside technical assistance may also be utilized during the planning process to provide specific expertise associated with individual activities such as a waste characterization study or development of an effective public awareness and communication program.

Activity 1.3 - Identify and initially engage relevant stakeholders

Developing an effective MWM planning process requires the active participation of the public and other relevant stakeholders. Accordingly, a key element of the planning preparatory process is securing the active and ongoing participation of the public and relevant stakeholders in the planning effort since they can significantly affect that process and the implementation and support of its results.

Generically, a stakeholder is defined as a person, group, institution or organization that has a direct or indirect stake in an activity or project or that has the ability to influence the activity or project either positively or negatively. The list of potential WM stakeholders will vary from municipality to municipality and, as a result, needs to be individually developed for each MWM planning initiative. Potential relevant stakeholders in Georgian municipalities may include:

1. Institutions and companies that currently have functional responsibility for some aspect of the WM system in the municipality such as political or other municipal officials, existing service providers (including local LLCs), and inspections/enforcement agencies. This could also include other entities such as the Ministry of Environment and Natural Resources Protection(including its Service of Waste and Chemicals Management, National Forest Agency, Agency of Protected Areas and Department of Environmental Supervision); the Ministry of Regional Development and Infrastructure; the Ministry of Labour, Health and Social Affairs; the Ministry of Agriculture; the Solid Waste Management Company of Georgia; and healthcare waste management companies;

2. Organizations that may have a direct economic interest in waste management in a municipality such as commercial/industrial waste producers, recycling companies and consolidators, and potential donors or funders of waste management or ancillary programs;
3. Organizations or individuals with other interest in waste management within the municipality such as environmental NGOs, academia and or research institutes;
4. Organizations or individuals directly affected (positively or negatively) by current waste management practices or facilities in the municipality, including housing co-operatives, village areas with ineffective or no collection service, etc.;
5. Organizations or individuals who may be affected in the future by improved municipal practices and facilities such as agricultural or horticultural producers who may use compost derived through waste processing in the future, local/regional/national markets for recovered materials, etc.

This activity seeks to define the relevant stakeholders within each municipality. Their participation in the planning process will help to assure that there is a full spectrum of interests and knowledge represented in the development of the MWM plan. Also, their active participation may help to ensure their ultimate acceptance of the planning results. At best, their active participation could lead to their active support of the waste policy and investments that may be required to implement the recommended MWM Plan outcomes. This will be particularly important in supporting the prospects of increasing the level of cost recovery through possible tariff reform in the future as an important element of sustaining the municipality's upgraded systems and new processes or facilities resulting from implementing the recommended results of the MWM Plan.

Once the municipality has identified its relevant stakeholders, the stakeholders should be directly engaged to request their active participation. While this engagement activity should include soliciting their ongoing input and opinions related to the planning process, it should also seek their active assistance in gathering the necessary information that will be required to make planning decisions and develop the action strategy contained in the prospective MWM Plan.

The task of initially engaging stakeholders can be accomplished by sending them an official letter with a brief summary of the anticipated planning process and its desired outcomes. This official letter (if possible, from the local government) should serve as an invitation to participate in an initial stakeholder meeting as an indication that they are interested in being involved in the municipality's MWM Plan development process.

Activity 1.4 - Establish local stakeholder consultative group

Based on the interest shown at the initial stakeholder meeting, a consultative working group should be formally established to regularly meet and provide input to the ongoing planning process. Additionally, the working group should be specifically engaged at critical milestones during the planning process such as upon completion of the existing conditions assessment

work or during the evaluation of alternatives for the municipality's future MWM system and its individual elements.

Activity 1.5 - Define municipal waste management planning objectives and target outcomes

Clearly, any "plan" is intended to achieve a desired result. Therefore, a critical element of developing a MWM plan is the need to clearly understand exactly what the municipality is trying to achieve. To a degree, this is already defined for Georgian municipalities through the criteria of the Law of Georgia "Waste Management Code" which stipulates both the required MWM Plan content (as previously presented) as well as the responsibilities that municipalities must bear in providing effective MWM services within their jurisdictions. (An important secondary objective for any municipality will be to accomplish the requirements of the Law in the most cost-effective and sustainable manner).

During the planning preparation process, the municipality's objectives and desired outcomes should be clearly defined and stated to establish measurable results which will be important in monitoring progress of implementing the planning outcomes. The initially defined target objectives and outcomes will serve as the starting point for the overall planning process and define the intended scope of the MWM Plan. This will also help define the actual work that must be accomplished during the various planning process activities. Common Georgian municipal planning objectives and results will, likely, include initiatives to:

- Optimize and expand a municipality's collection services;
- Provide cost effective waste transport to new regional disposal facilities through direct haul or the implementation of transfer stations developed by the national government or the municipality;
- Develop formal municipal programs for increasing recovery of municipal waste content as a means of diverting municipal waste from landfill disposal and recovering the value of certain municipal waste stream components; and
- Establish a basis for optimizing cost recovery to help support and sustain the implemented improvements.

The definition and adoption of the MWM planning objectives and target outcomes should be an important initial undertaking by the municipality with the active participation of the stakeholder consultative group and potential concurrence by the municipality's elected officials. Matching available development resources to target outcomes may lead to a prioritization of desired outcomes. This will, likely, place the need to improve core collection and disposal functions as a higher initial priority for the municipality than higher order functions such as the development of formal recovery programs.

Specific plan performance targets will need to be identified that establish the basis for determining whether the design and implementation of the municipality's MWM Plan has been successfully achieved. The criteria for identifying these performance targets should be

based on a “**SMART**” concept where identified targets must be **S**pecific, **M**easurable, **A**chievable, **R**ealistic, and **T**ime sensitive.

- **Specific** targets are straightforward and unambiguous and can be clearly recognized when they have been achieved.
- **Measurable** targets are explicitly defined so you know when you have achieved them by being able to measure the results.
- **Achievable** targets are reasonable and can be developed by the municipality within the limitation of its available resources.
- **Realistic** targets are those that municipal leaders and the public are willing and able to work to implement. (This assumes that the requirements of the Law of Georgia “Waste Management Code” and a subsequent national strategy support municipal initiatives allowing them to derive additional financial and technical resources to achieve the desired results particularly as they relate to such issues such as the development of transfer facilities to optimize waste transport to regional landfills.)
- **Time sensitive** targets are set within a planning and implementation timeframe and schedule to ensure that the work can be done within a specific and realistic period of time. The implementation timing aspects of performance targets may be considered as implementation milestones which establish the basis by which to monitor the municipality’s progress in achieving its MWM planning outcomes.

Identifying these SMART performance targets early during the planning preparatory process will provide a focus on the specific information that must be generated during the planning process. The explicit and detailed definition of target results is important in assuring that the municipality will know whether their Plan development and implementation efforts have been successful or are progressing in the desired manner. Initially, setting these target accomplishments also provides an excellent opportunity by which to initially engage stakeholders and elected officials in the planning process. As a result, these objectives and target outcomes should be officially approved by the municipality/city council as a milestone of the planning process.

Activity 1.6 - Identify the factors that influence waste generation and management

In preparing to begin the planning process, the municipality should also identify the factors that will influence the decisions that they must make to improve their MWM conditions. This activity should be included in the preparatory function because it will likely determine the content of the detailed work plan proposed to be developed under the next Function 1 activity. The factors that are expected to influence a municipality’s current and future MWM conditions include:

- Municipal Demographics;
- Waste generation data (to quantify both the amount and composition of the municipal waste);

- Socio-economic conditions (that affect both the generation of municipal waste as well as the means for enhancing cost recovery (and possibly the level of informal recycling currently experienced in the municipality));
- Current local and national laws and regulatory requirements and policies;
- Existing institutional responsibilities and capacities for providing MWM services;
- Detailed information on current MWM practices, assets, staffing and infrastructure to identify both the current level of service and existing system deficiencies;
- Economic factors such as 1) the full direct and indirect costs of the existing municipal system, 2) cost recovery levels and collection rates and 3) budgeting levels and processes; and
- Factors affecting recovery processes such as informal sector activities and the existence of markets for recovered materials and compost.

Activity 1.7 - Develop a detailed planning work plan with schedules and milestones

Working with the stakeholder consultative group and with consideration of the relevant MWM factors identified during Activity 1.6, the municipal planning manager should develop a detailed work plan for all of the subsequent activities that must be completed to develop the final MWM plan and its implementation strategy. This work plan should seek to address all of the issues identified as relevant to the function of the MWM system in the municipality. The work plan should define responsibilities for subsequent activities, required economic and technical resources, and a timeframe (with milestones) for the work necessary to accomplish all tasks to develop the MWM plan. The timeline and milestones presented in this work plan will serve as a basis for monitoring the progress of the planning process to achieve its target result which is the development of a comprehensive MWM plan and strategy.

Following the development of the work plan by the planning process manager, it should be reviewed with the stakeholder consultative group for their input and concurrence followed by the formal presentation and adoption by municipal officials (who must commit sufficient resources to accomplish all of the activities defined in the work plan.)

FUNCTION 2 - DETERMINING AND ASSESSING EXISTING CONDITIONS

This is one of the most critical functions of the MWM planning process. An effective MWM plan must be based on baseline conditions that define the existing structure and function of the municipality's MWM system. A thorough assessment of existing conditions will help identify and quantify system deficiencies and the improvements that must be made to eliminate the deficiencies.

Defining existing MWM conditions will require collecting accurate and sufficient information to provide a clear understanding of municipal waste sources, quantities, composition, current system assets, relevant institutional structures, costs, environmental impacts and any other factors affecting existing MWM system performance. The basic information that will be required includes the following:

- Types and quantities of municipal waste generated in the municipality (including that generated by the population and organizations/companies within the municipality)
- Information related to waste generator organizations in the municipality that manage their waste exclusive of the municipal system (type and quantity, composition and manner in which the material is managed);
- Composition and physical properties of the waste generated in the municipality;
- Current WM institutional arrangements and characterization of service providers;
- Identification, characterization and status of existing formal and informal waste disposal facilities;
- A database of existing municipal assets (number and condition of vehicles and containers, street sweepers, staffing, etc.) dedicated to the collection, transport and disposal processes;
- Characterization of the physical processes of collection, transportation, street sweeping etc.;
- Deployment information related to container locations and other municipal WM infrastructure;
- Coverage of existing collection services including the identification and characterization of unserved or poorly served areas within the municipality;
- Coverage and frequency of street sweeping;
- Current full direct and indirect costs of waste collection, transport and disposal;
- Current budgeting and financial management processes including the current level of cost recovery (if any) and the cost accounting system utilized within the municipality;
- Level of local satisfaction with existing waste management services in the municipality (based, for instance, on the results of a survey if available or implemented through the planning process).

An information checklist and template is presented in Annex 1 of this guidance document to help facilitate the generation of sufficient information for planning purposes. Based on collecting the above information, an existing conditions report should then be prepared describing present WM conditions and deficiencies in the existing municipal system. This report should be prepared by the MWM planning team (and possibly with support from outside technical experts) to establish the baseline for determining the improvements that must be made to accomplish the target objectives of the planning process. Once the activities below are completed, an existing conditions report should be prepared to service as a basis for engaging the stakeholder consultative group and municipals in anticipation of evaluating the best option to overcome identified deficiencies and meet the emerging

requirements of the Law of Georgia “Waste Management Code”. The following activity descriptions are intended to define the manner by which the necessary planning and decision-making information can be generated and assessed to fully understand existing conditions within the municipality:

Activity 2.1 - Define the waste stream that must be managed by the municipality

Defining the quantity and composition of waste to be managed in the municipality is an important planning activity. Typical waste generators within any municipality will likely include residential households, municipal service providers that generate waste as a result of street cleaning, commercial establishments, construction organizations, agriculture. Each of these potential waste sources must be considered in the development of the Plan irrespective of whether the waste generated is directly managed by the municipality’s WM system. (It should be noted that according to “Waste Management Code”, physical persons and legal bodies generating more than 200 tones of non-hazardous waste or more than 1000 tones of inert waste or any amount of hazardous waste per year, are bound to develop a waste management plan for the company).

Waste Stream Quantities - The quantity of waste managed by any component of a comprehensive waste system is the parameter that determines the capacity and number of functional units (trucks, containers, etc.) required to manage the material. Amount and type of waste managed directly by the municipal waste collection program is first and foremost the function of household and organizational/commercial waste generators that carry waste to sites where municipality dustbins are located.

Waste quantities are normally measured in terms of weight or volume. If possible, waste quantities for planning purposes should be based on past records of the amount of waste managed preferably based on scale records. However, accurately determining the amount of waste to be managed in many locales can be problematic. In countries where there are well-developed waste management systems, truck scales are commonly utilized at disposal or transfer stations to accurately measure (by weight) the amount of waste actually received for disposal or transfer. This allows accurate and ongoing data to be generated that defines the amount of waste received from various sources. Existing commercial vehicle scales in a municipality may be utilized on a temporary basis to create a sufficient data sample to interpolate an approximate daily or annual quantity of waste generated and managed. However, without the means for directly weighing collection or transfer vehicles, calculations can be made that will allow an estimate the amount of waste managed based on data from the equipment currently in use within the municipal collection program. This could include measurable parameters such as number and frequency of containers emptied, number of trucks transporting waste to disposal area, etc.

In cases which waste receipt records do not exist (as is the case in most Georgian municipalities), demographic and socio-economic information can also be used to create an approximation of waste quantities to be managed within a municipal system. This can be accomplished by applying an approximate unit waste generation rate (kg/person/day or per year) to population data thereby allowing the calculation of an approximate amount of waste to be managed. Based on existing estimations, in different municipalities in Georgia

range for daily per capita waste generation varies from 100 to 300 kg/person/day. The specific unit generation rate for any given municipality can be obtained from the National Solid Waste Management Company. These figures may be sufficient for initial projections of municipal waste quantities. Such calculations also allow projections to be made of the possible growth in the amount waste to be managed as a municipality's population increases. The estimated increase of a waste stream to be managed over time will allow projections to be made of the equipment and staff that will be required to provide effective service on a continuing basis. Accordingly, an approximate projection of the municipality's waste stream growth rate during a MWM planning term (stipulated as five years in the Law "Waste Management Code") will be important in planning the technical needs to the optimized program.

It may also be possible to correlate the unit generation rate utilized in waste projections with individual socio-economic conditions within the municipality. Socio-economic data and information related to individual segments of the municipality's population can help to increase the validity of the waste stream projection calculation. Typically, waste generation rates in urban type settlements are higher compared to rural type settlements. This may be important in assessing the means for providing collection service to outlying village areas currently not served by the municipal program.

In addition to determining the average quantity of waste to be managed, the planning process must also consider potential daily and seasonal fluctuations in the amount of waste to be managed in some municipalities. Tourism or the seasonal generation of agricultural waste can be a significant source of seasonal variation of the amount of waste to be managed. This should be factored into the planning process.

For purposes of assessing the characteristics of the municipal waste stream, the following basic statistical information should be collected:

- Current population and the projected growth of the population within the municipality during the planning term (Demographic information can be obtained from the National Statistics Office of Georgia).
- Geographical size of the area from which municipal waste is collected. These areas may be categorized as residential, industrial, or commercial areas if there is a difference in the manner by which municipal waste is managed within the individual areas. Mapping that shows this type of information would be advantageous in the planning process (Land use maps and land ownership maps can be obtained from the National Public Registry of Georgia.)
- Geographical location and extent of populated locations such as outlying villages where municipal collection services are limited or not provided. Base maps of the municipality's area of jurisdiction should be prepared to delineate the areas with limited or no service as well as the population affected in these areas.
- A detailed characterization of the size and number of principal industries, commercial establishments including agriculture and tourism that can be categorized

as major waste generators and that may or may not provide independent waste management services outside of the municipality's collection program.

The estimated quantity of waste to be managed by a municipality will help determine the extent of collection assets (containers, trucks and staff) required to achieve an adequate level of service. (Ultimately, weighbridge information from the new regional landfills will be important for future and ongoing planning efforts).

Waste Composition - In addition to determining the quantity of waste to be covered by the municipality's MWM plan, knowledge of waste composition will also be important. Information about waste composition defines the potential that may exist for developing formal recycling and composting programs by determining the proportion of recoverable materials (such as recyclables of value and organic content) contained in the municipal waste stream. Most waste composition assessments will, in particular, seek to determine the waste stream content of organic, paper and cardboard, plastic, glass, and metal materials.

Information concerning the normal physical composition of the municipal waste stream will be important in defining the technical and economic viability (and design) of recovery processes and facilities. For example, the extent of recyclable or compostable materials in a municipal waste stream that can be recovered in a cost effective manner will be important in determining the economic viability of recovery initiatives. (One of the significant issues that will need to be explored in each municipality during the assessment phase of waste composition is the impact that informal recyclers may have on the physical characteristics of the municipality's waste stream).

Activity 2.2 - Evaluate existing waste management processes, services and facilities

The current operating characteristics and function of the municipality's existing MWM service and facilities will help define existing system deficiencies and the improvements that are necessary to eliminate them.

Collection/Transport - Normally, collection and transport services are the most costly and visible element of a municipality's waste management program. People's perceptions of whether a municipality's MWM program is effective or not is largely based on their observations of the collection process. This can include their observations of the conditions around collection containers, frequency of collection of containers, the extent of litter and the general condition of collection system vehicles and containers. The municipality's current waste collection system and its components should be described in terms of their physical, financial, and organizational functions. Collection of information related to the collection and transport system should include the identification and physical assessment of existing collection and transport assets including the number, type and condition of vehicles and containers as well as the staffing levels dedicated to the collection and transport process. Operational factors such as container deployment locations, collection frequency and equipment maintenance procedures should also be defined and assessed.

Recovery (recycling, composting, etc.)- A fundamental premise of the Law of Georgia “Waste Management Code” is the need to enhance the recovery rate of waste components as a potential resource and, thereby, reducing the amount of waste requiring final disposal. The economic viability of any formal municipal recovery program will often be determined by the availability or creation of markets for recovered materials including recyclables and compost derived from waste organic content. The existing conditions assessment phase should determine the extent of recovery activities within the municipality, if any. This should include the activities and effect of the informal sector in recovering materials from collection containers or disposal sites. The nature and extent of existing recovery processes will be important in determining the viability of formal municipal recovery programs that may be developed in the future. Any existing recovery activities should be defined and assessed by gathering information relative to:

- Material recycled (paper, metal, plastics, etc.);
- Existing recycling facilities (location, capacity, treatment process, age etc.);
- Organized collection of recovered material (area served, waste type, quantity, collection method, frequency of collection);
- Informal collection of recyclable materials including what is typically collected;
- Composting operations;
- Markets for recycled materials and compost, if any including type of material collected, and market chain structures;
- Economic factors associated with recycling and composting activities including prices paid for recovered materials and historical fluctuation in pricing;
- Identification and characterization of local, regional, national or international recycling companies and consolidators currently servicing the municipal area.

Disposal - Historically, disposal sites in Georgia have consisted primarily of open dumps and random informal dumpsites often located in proximity to waste generators with limited or no collection service. This assessment activity should identify and characterize the formal disposal areas currently in use by the municipality. (While these sites will be replaced by regional landfills developed by the national Solid Waste Management Company or enhanced by them to improved operating conditions for continued use, the municipality will retain the responsibility for transporting collected waste to new disposal locations. Increased transportation distances will need to be identified to determine their impact on the cost and function on the municipality’s collection program. The existing conditions assessment process should also inventory and profile all informal dumping areas located within the municipality. Data to be collected concerning these random dumping sites should include their location (GPS, maps, etc.), the approximate amount of waste placed in them, physical characteristics (surface area, depth, etc.) and any unique aesthetic or environmental issues associated with them. Ultimately, the MWM Plan implementation strategy will need to include a means for closing (and, if necessary, remediating) these sites and preventing their renewed use after closure.

Waste Management Institutions- The existing system assessment phase needs to evaluate the institutional structure and managerial function of the existing MWM system. This should

include an objective assessment of the technical and managerial capacity of the entities currently responsible for providing waste related services. Terms and conditions of existing contractual agreements between the municipality and waste service providers and contractors should also be reviewed in terms of comprehensiveness and clarity of all tasks and responsibilities including historical performance in providing the contracted services. This will help to define required capacity enhancements that may be necessary to successfully manage and operate the upgraded MWM system resulting from implementing the Plan results.

Activity 2.3 - Determine and characterize MWM service deficiencies

Based on the criteria stipulated in the Law of Georgia “Waste Management Code” (including the “Municipal Waste Collection and Treatment Rules” to be developed before 1 February 2016) and on the information gathered regarding the existing municipal collection system, the planning process must identify the deficiencies that must be addressed by the implementation of their MWM plan results. At a minimum, the MWM plan development process should seek to define and quantify the following probable deficiencies:

- **Collection service coverage** - In many cases, a basic deficiency in Georgian municipal collection programs is the service coverage provided by the formal collection programs. Identifying the location and physical characteristics of unserved areas within the municipality will be important in identifying the manner by which to provide formal collection service to these unserved areas or to develop community based initiatives that provide a basic level of health and environmental protection. The expansion of service coverage will be a key element of desired outcomes of the MWM plan. If possible, the location of these unserved areas should be mapped and information generated concerning the estimated amount and characteristics of municipal waste generated in these areas as well as their current means for disposing of that material. In addition, existing protected and forest areas in the municipality should be identified and the deficiencies related to waste collection services for these areas defined in cooperation with the Protected Areas Agency and the Forestry Agency. This should include the manner by which waste is managed within these areas and the manner by which each area may interface with the municipality’s collection program.
- **Collection/transport operations and maintenance** - The assessment of the existing municipal collection and transport system will be a function of the number, age and operating condition of the equipment (trucks and containers) utilized to provide the collection service. This will vary considerably from municipality to municipality and understanding the ability of the existing asset base to provide reliable current and future service will be an important element of defining the additional technical resources that may be required to enhance service effectiveness and coverage. Positioning of dustbins is another issue to be considered in assessment of the above aspect of the current municipal program in order to determine if there’s a sufficient quantity of those and if their location is convenient for generators of household and organizational/commercial waste. (Normally, a dustbin must be positioned at a 100m distance from a waste generator).

- **Location and characteristics of Informal uncontrolled dumpsites** - Uncontrolled dumpsites in each municipality have to be identified so that they can eventually be closed and, if necessary, remediated to eliminate environmental and health risk. Importantly, the MWM plan must also consider the means by which their continued use is prevented after closure. This will require development of an effective local enforcement structure that will assure that waste is properly managed through the municipality's collection system as it may be expanded to serve areas that historically did not have collection service and, as a result, utilized these informal dumping locations.

Activity 2.4 - Define the full cost of waste management in the municipality

Understanding the full direct and indirect cost of the municipality's existing MWM system is very important in establishing a base line for the future costs associated with an enhanced system. For this reason, a full accounting of all costs associated with existing services and facilities is necessary. This full cost accounting assessment should allow the determination of incremental costs associated with individual core collection, transport and disposal functions. This cost accounting activity should determine total direct costs covered by current budgets as well as a calculation of unit costs such as the cost per tonne of municipal waste collected. The determination of full costs will also allow for a benchmarking analysis that will allow municipalities to gauge their costs to service levels in comparison to other municipalities in the region.

It is expected that additional financial resources will be required to achieve the results of the municipality's MWM plan and to sustain the target level of performance. Accordingly, the difference between existing costs and the cost coverage required for the upgraded MWM system will be important in determining the additional resources necessary to accomplish the requirements of the Law of Georgia "Waste Management Code" and the results of the Plan.

Activity 2.5 - Evaluate the existing means for deriving operating and development funds including normal budgeting and cost recovery processes

Municipalities will need to define the means by which it will derive the financial resources that will be required to implement the outcomes of the MWM Plan and improve its MWM program. Potential sources of budget, including the national budget, municipal budget and other resources will need to be defined during the planning process. While municipalities typically utilize a number of financial vehicles to implement, operate and sustain their MWM systems, the manner by which the municipality currently derives its MWM related funds should be defined and assessed. This will be important in determining the ability of the current funding mechanisms to implement the any of the results of the Plan. Currently, the financing of MWM system depends heavily on the municipal budgeting process and additional assistance by the national government. Municipality WM budgets are developed based on transfers from the national budget and the incomes from collection of local waste

service fees. Share of collected service related fees in the total MWM budget is still insignificant, providing the low amount of economic support. This is due both to a low fee level and poor collection rates for even these low fees. More specifically, funding levels of the existing MWM system should be described in this activity including the following elements:

- Funding mechanism for collection and disposal including user charges, budget sources and other funding sources.
- Current unit fees/user charges and collections for all types of generators (residential, commercial, etc.)
- Current major problems experienced in funding waste management services, such as non-payment of user fees; money raised for waste management used to cover shortfalls in other services; etc.

Activity 2.6 - Assess current public awareness and attitudes concerning waste management issues

Residential, commercial, institutional and industrial waste generators will have an important and ongoing role in the function of any successful WM system derived as result of a MWM Plan. Waste generator attitudes about existing WM functions can be important in gaining their support for new programs and important financial elements such as tariff reform and a greater level of enforcement. Successful WM Plan development projects have utilized surveys to gauge waste generator attitudes regarding current WM practices and their willingness to pay for upgraded services and facilities. Extensive public awareness campaigns will be needed in order to ensure public understanding and support for possible tariff reforms. (It should be noted that any effective municipal waste management program should have an ongoing public awareness element to help assure sustainable performance.

Activity 2.7 - Assess the technical and managerial capacity of existing institutions to develop and manage an effective waste management system

The design, implementation and management of an effective WM program requires sufficient technical and managerial capacity within the municipal institutions that will be responsible for overseeing and providing WM services. This required that the municipality critically self-assess its available technical and managerial capacity to implement the objectives of the MWM Plan and manage the upgraded municipal system. At a minimum, this includes assessment of existing municipal waste collection and transportation infrastructure, as well as tender procedures, terms and conditions of contractual agreements with waste service LLCs, personnel capacity assessments. Capacity deficiencies should be identified during the assessment phase of the planning process so that the required capacity can be developed during the development and implementation of the Plan. Many of the planning activities identified in this guidance document can serve as good training and capacity building opportunities for the municipal staff involved in the planning process. Outside capacity building programs from donor agencies, NGOs, the Ministry of Environment and Natural Resources Protection, academia, etc. should be identified and

utilized throughout the planning process and after implementation of the Plan outcomes. This will be especially important to maintain institutional capacity in spite of personnel turnover.

FUNCTION 3 - EVALUATING OPTIONS AND MAKING DECISIONS

Once there is a clear understanding of existing services and facilities within the municipality, decisions need to be made as to the best options for eliminating system deficiencies and improving the municipality's MWM system. In addition to decisions related to core services, decisions will have to be made on developing the new recovery initiatives established as a priority of the implementation of the Law of Georgia "Waste Management Code". All potential development alternatives related to the various elements of the municipality's integrated WM program should be evaluated to determine that are in the best interest of the municipality and that they comply with the requirements of the "Waste Management Code" and its sub laws as well as the evolving national strategy and action plan. Many of the advanced processing and treatment technologies that have been successfully implemented in the European Union may not be immediately viable in Georgia because of the need to improve core services and the high costs related to these advanced technologies. Service and facility options that need to be evaluated in the development of the initial MWM Plan can be categorized into:

- **Technical options** - Technical options will exist for all elements of a municipality's MWM program. This will include options for optimizing and expanding collection services. In particular, access to village and settlement areas where formal collection will help determine the best options to collect municipal waste from those locations. Alternatively, the municipality's best option may be to assist in the development of village scale management systems that minimize health and environmental risks to people living in these areas. For the bulk of the waste generated in the municipality, alternative approaches will exist for developing new recovery processes and facilities. For example, decisions related to how access will be gained to recoverable materials will be an important consideration. While source separation of recoverable materials can significantly enhance marketing and reuse opportunities by providing access to uncontaminated higher quality materials, the cost of establishing a separate collection process must be considered. This must be considered in developing the MWM plan since the "Waste Management Code" stipulates that the plan shall evaluate "*planned measures to be taken for the establishment of separate collection and recovery of municipal waste, including biodegradable and packaging waste*";
- **Institutional options** - Evaluation of institutional options seeks to identify the institutional structure that should be responsible for implementing and operating the target outcomes of the municipality's MWM Plan. This could include the current municipal entities responsible for providing existing services or new system participants such as private sector companies or regional public agencies;
- **Financial options** - Achieving the objectives and targets of the MWM plan will likely require increased investments. It will also require sufficient financial resources to

assure that the resulting MWM system is kept at an effective and sustainable level of performance. A key element that should be part of the MWM planning decision-making process is the consideration of tariff reform as a means of securing greater cost recovery from waste generators to support the upgraded program. While the existing legal framework in Georgia provides a basis for a tariff and cost recovery process, it contributes little to the actual cost coverage of existing services and facilities. However, increasing the amount of municipal waste charges for residential waste generators as well as organizations/companies may be limited by affordability issues. The local self-governance bodies (who are authorized to define local waste charges) may need to revise the existing waste tariff system including the means for enforcing collection as an important step in meeting the requirements of the improved MWM system. (This is often one of the most difficult political realities faced in upgrading MWM services and facilities.) Outside of the possible contribution of a reformed tariff structure, municipalities will have to also evaluate their alternative means for financing and procuring the necessary assets and infrastructure that are required to achieve the MWM plan results.

In evaluating all of its options, a municipality will have to consider a number of factors including cost effectiveness, affordability, whether the option achieves the MWM plan objectives and, importantly, whether an option complies with the “Waste Management Code”. The final MWM plan should provide an evaluation of the pros and cons associated with MWM options and the justifications for the recommended options. The following activities can assist in this matter.

Activity 3.1 - Define the priorities for municipal actions and processes

The Law of Georgia “Waste Management Code” and its resulting national sub laws and strategy will define the actions that the national government will take in their role supporting an effective nationwide waste management system including the elements that are municipal responsibilities. For example, the pace of developing regional landfills may influence the pace that the municipality takes in enhancing its collection and transport services. Additionally, as all options are evaluated for the processes and facilities aimed at eliminating deficiencies within the current municipal system, the financial resources available for implementation of these options may create a need to schedule implementation based on the availability of financial resources. This need for coordination of actions will help to define the priorities that should be defined in the implementation phase of the municipality’s MWM plan. These priorities should help create a timeline in the MWM plan for actual implementation of the plan outcomes. For example, improving core collection and disposal services may initially have a higher priority than the development of new processes and facilities that enhance recovery rates because of economic resource limitations. Therefore, based on the actions of the national government in moving forward with their support of the “Waste Management Code” objectives and on the financial resources available to the municipality, priorities should be established as to which element of its waste program the municipality will address first.

Activity 3.2 - Identify existing or future national and regional programs or infrastructure

that will influence municipality WM options

As the national waste management framework evolves, national and regional initiative will be developed that will affect the content and results of the MWM Plans. For example, the development of new E.U. standard landfills by the national government in each Georgia regions will significantly influence collection and transport service planning and the content of a municipality's MWM plans. The physical location of the landfills in each region may significantly increase the transport distance that some municipalities may face in delivering their waste to the regional disposal sites. The distance between municipal collection areas and disposal sites (and the time required for waste transport) will likely define whether transfer stations should be built to optimize the collection and transport process. Also, the possibility that the national government will charge municipalities disposal fees(likely based on the quantity of municipal waste actually delivered to the landfills as measured by scales) may affect municipal budgeting for overall MWM functions.

Activity 3.3 - Project waste generation in the future

The Law of Georgia "Waste Management Code" stipulates that the MWM plans should be developed for a five-year planning term. During that time period, the amount of waste to be managed by a municipality may change due to an increase or decrease in population. Accordingly, the various system options evaluated during the planning process should be based on an estimate the quantity of municipal waste that may be generated throughout the five-year planning term. This activity should result in a projection of municipal waste generation for the entire planning term and the impact that the municipal waste quantity will have on the design and operation of the various municipal program elements.

Activity 3.4 - Develop an effective public and stakeholder education and consultation process

Thorough and ongoing public awareness and communication are critical in developing any effective WM program. The public awareness and communication process has to be an important element of developing the municipality's MWM plan since the plan, and its results, must have the consent of the public, since the public is going to implement the Plan and determine to a significant extent its success or failure. To accomplish this, the planning process should make full use of communication elements such as periodic newsletters or mailings that advise the public of the planning process and its intended results. In addition, media coverage of the planning process (including stakeholder consultations, public awareness events, etc.) should be encouraged to provide a growing understanding of the part of the public of the desired results of the planning process and the potential role that they will have in assuring its effective function (including their need to participate in enhanced cost recovery processes.) To help assure its ongoing effectiveness, the improved MWM system resulting from implementing the Plan should include an ongoing public awareness and communication program related to waste management issues. This will be particularly important as the municipality seeks to implement recovery programs where generator participation is necessary.

Periodically during the planning process, public presentations should be made to present the status of the MWM plan development process to help the public understand and provide input into the issues associated with enhancing the municipality's MWM system.

Once an effective public awareness and communication element of the planning process is created, the structure of this program should be adopted by the municipality as a permanent component of its waste management program.

Activity 3.5 - Define alternative means for increasing collection service coverage and effectiveness

Through this activity, the planning process must define the alternate means for optimizing the collection level of service and increasing service coverage to unserved remote locations in the municipality. Accordingly, decisions concerning the alternate means for providing services to these unserved areas should be made to, if practical, incorporate these unserved areas into the formal collection program. In areas where access prevents use of standard collection equipment, consideration may need to be given to alternative vehicles that can provide limited service to these remote areas. The Plan should also recognize the possible need to provide information to waste generators are not capable of being served by the formal collection program as to the manner by which they can manage their waste without significant environmental or health consequences. This could include assistance by the municipality in developing community based system in these inaccessible areas.

Activity 3.6 - Develop CAPEX and OPEX cost estimate for alternative waste management options including life cycle financial implications

Based on the viable options that the planning process will define for each element of the municipality's waste management system, a detailed assessment of capital and operating costs should be developed to determine the cost impact of all technical viable options. These cost estimates will also be important to determine the option that is in the best interest of the municipality and to determine the economic resources that will be needed to implement and sustain the MWM plan results. This financial analysis should include an analysis of life cycle cost implications of the alternative technical approaches for the MWM elements including such considerations as the periodic replacement of collection and transport vehicles when they have reached their service life.

Activity 3.7 - Select preferred options and implementation process for implementation

Based on the technical and economic evaluation of all viable alternatives for eliminating or reducing MWM system deficiencies and creating new recovery processes and facilities, recommendations should be made presenting the preferred options for achieving the target planning outcomes. The options evaluation information provided in the MWM plan must be sufficiently detailed to present a clear justification for the recommended systems and processes. This presentation of evaluation information and recommendation justifications will be important in securing the necessary approval of the resulting MWM strategy and the dedication of financial resources necessary to achieve it. The conclusions related to the

recommended options can serve as a good milestone for securing stakeholder and political concurrence within this phase of the planning process. This concurrence can then lead to the development of a detailed investment plan to implement the recommended options.

Activity 3.8 - Develop an investment plan for selected waste management improvements

Once decisions have been made as to which options are to be developed to enhance waste management services and functions within the municipality, an investment plan should be developed to derive sufficient funds to implement the intended results. The needed funds should be incorporated into the annual municipality budget to be approved by the municipality/city council.² Part of the needed resources may also be derived from outside sources including national government and donor sources. (The information presented in support of the investment plan and the justification for its proposed development options can be particularly important in securing outside assistance from donor agencies since they will be interested in the strength of the justification for the planned investment.)

Activity 3.9 – Define means for increasing recovery rates in the municipality

The success of any formal municipal recovery program will be a direct function of available markets for the materials that are recovered. This will include potential markets for recyclable materials such as metal, glass, paper, etc. or compost derived through processing municipal waste organic content. Existing markets should have been identified and characterized during Function 2 of the planning process. If insufficient markets exist for recyclables and compost that could be derived from a formalized municipal recovery program, the planning process should investigate the means by which to increase market opportunities. This could include the potential regionalization of recovery programs with other nearby municipalities to create an enhanced economy of scale that would be more attractive to companies that could increase market capacity. As required by the Law of Georgia “Waste Management Code”, this activity should also investigate alternative means for collecting and gaining access to source separated recoverable materials to enhance recovery process output quality. (Experience has shown that source separation program and independent collection systems enhance the value of recovered materials by preventing the contamination of these materials that could occur if the recoverable material came into contact with other waste forms during conventional collection processes.)

Activity 3.10 - Evaluate regional opportunities and options

Experience throughout the world shows that there is an economy of scale to achieving many waste management functions or developing and operating new facilities such as landfills and processing/recycling plants. The regional landfills implemented by national Solid Waste

² Currently the national as well as municipal budget is approved for 1-year period. Correspondingly, the 5-year municipal waste management budget, defined by the Municipal Waste Management Plan will be incorporated into the annual municipality budgets. On the other hand, the multi-year budget framework would allow municipalities to produce mid-term expenditure and revenue forecasts, perform routine expenditure and revenue analysis, create annual budget requests for approval, and develop baseline budget for the following budget year. In case the multi-year budget system in place, the five-year waste management planning should correspond to the multi-year budget framework (on the national and local levels) to address the capability of capital investments beyond the annual budget cycle.

Management Company will provide disposal services for all municipalities within that region. This helps create an economy of scale to support the higher design and operating standards envisioned for these disposal facilities. In developing its MWM plan, a municipality should investigate other opportunities that may exist to work with other municipalities in regional approaches that would create an economy of scale that is to the benefit of all participating municipalities. An example of such an initiative may be the development of processing facilities for sorting of municipal waste stream for materials recovery or composting facilities aimed at processing source separated organic material. Given the fact that all municipalities in Georgia are required to develop MWM plans as a result of the “Waste Management Code”, regular communication with MWM planners in other municipalities will help to identify potential opportunities for regional cost effective approaches and for increasing the knowledge of different approaches that have been successfully used in some municipalities. In addition, regional workshops aimed at discussing common waste management issues may provide a means for identifying regional opportunities to enhance MWM functions throughout the regions.

FUNCTION 4 - DEVELOPING AND ADOPTING THE MUNICIPAL WASTE MANAGEMENT PLAN

Once the assessment of local conditions and the evaluation of alternatives to eliminate system deficiencies or create new recovery processes has been completed, the formal written MWM plan report should be prepared that will serve as a basis for soliciting public and relevant decision making structures support for the Plan and the implementation of its recommendations. Additionally, the written MWM report will also serve as a basis for securing any required regulatory approval from the Ministry of Environment and Natural Resources Protection to verify compliance with the “Waste Management Code” requirements.

Activity 4.1 - Determine what should be included in the written municipal waste plan

The written MWM Plan should present the background and justification for all recommendations contained in the written Plan including the basis for the decisions that were made in deriving its recommendations. The Plan should be written clearly and focus on the most important implementation priorities defined during the planning process. Tables and graphs should be utilized to summarize data and results. At a minimum, the MWM Plan document should contain the following elements:

- Objectives of the Plan, vision statement and time frame for implementation of its results; (The Plan achievement of the SMART objectives defined early in the planning process should be clearly outlined.)
- Description of the methodology applied in developing the strategy contained in the written Plan;
- Description of the municipality’s existing waste management system;
- Summary of current deficiencies including their effects and priority considerations;

- Summary of the objectives to be achieved as a result of the MWM plan;
- Description of the options available for eliminating existing system deficiencies and developing new programs to increase recovery rates;
- Results of the evaluation of options including the technical, economic and institutional aspects of each option;
- Presentation of the Plan recommendations and action plan for the results to be achieved during the planning term.

An example MWM Plan table of contents is presented in Annex 1 of this guidance document.

Activity 4.2 - Secure relevant decision making structures and stakeholders consent and regulatory concurrence with the MWM Plan

After the planning goals have been achieved, the report on MWP Plan has been prepared and presented to the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia, the report must be submitted to a municipality/ local assembly for approval, in order to obtain the agreement regarding the results and allocation of necessary funds.

Activity 4.3 - Formally adopt the MWM Plan by the Municipality

After the MWP Plan has been prepared and presented to the Ministry and local assembly, its implementation must start. This means obtaining the funds that may need to be raised from external sources in order to implement the improvement activities provided by the Plan.

FUNCTION 5 - IMPLEMENTING THE PLAN

Once the MWM plan has been developed and ratified by the Ministry and municipal elected officials, implementation of the plan results can commence. This will include an initial effort to secure the necessary financial resources that may be required from outside sources to implement the various improvements identified in the plan.

Activity 5.1 - Move forward to implementing the services and facilities defined in the MWM Plan

An effective MWM plan is one that can be successfully implemented to achieve the SMART targets defined during the initial phases of the planning process. Various instruments may be required to implement the individual elements of the municipality's program including policy, legislative, economic communication and organizational/institutional instruments. The MWM planning process must identify these instruments so that they can be included as the target results of the implementation action activities that will commence upon formal adoption of the MWM plan. The Action segment of the MWM plan should define what must

be accomplish and when.(Throughout the implementation process, consideration needs to be given to any opportunities that may exist in the future for increasing the technical and managerial capacity of the institutions that will administer and/or operate the upgraded systems or new programs.

Activity 5.2 - Monitor the implementation of required improvements and new programs

The MWM Plan should define the means of measuring the progress made in achieving the planning results once the implementation phase commences. Examples of progress monitoring elements may include:

- A timeline by which MWM Plan outcomes and implementation milestones are to be achieved;
- The extent of economic resources allocated for implementation compared with the level of resource allocation expected and defined in the financial elements of the adopted MWM Plan;
- Physical accomplishments defined in MWM Plan implementation strategy (such as the expansion of collection services, worker and vehicle productivity improvements, increased rates of recycling or composting, reduction of citizen complaints, improved record keeping on waste quantities and service deliveries, closure and remediation of informal dumping sites, etc.);
- Public participation in source separation and recycling programs;
- Collection rate and enforcement of cost recovery charges (e.g., percentage of households paying user charges);
- Volume of recycled materials recovered and marketed;
- Volume of compost produced and marketed;
- Number of illegal dumpsites closed and remediated.

FUNCTION 6 – OPERATING, MONITORING AND SUSTAINING THE PLAN’S RESULTS

The key to long term MWM planning success is develop and utilize a means for continually monitoring the performance and results of the upgraded system. This is necessary to ensure the continued effectiveness and sustainability of the Plan’s results. This will help assure that overall system performance (or the performance of any of its individual components) does not slip over time. Because of this, performance indicators for all system functions must be identified that provide the basis for continued functional monitoring. Information derived as a result of this monitoring process will be important in eventually updating the MWM plan at the end of its planning term (5 years in the case of the planning term stipulated in the “Waste Management Code”).

Activity 6.1 - Monitor the performance of the waste management system for continual

effectiveness

Through this activity, the parameters and methodology to be used for monitoring the MWM plan results should be defined to help assure the sustainability of the planning results. Monitoring parameters that can be considered include:

General system function issues

- Level of continuing resource allocation to the MWM system;
- Performance reporting for MWM system services and facilities;
- The number of complaints received regarding poor MWM in the municipality.

Collection and transportation

- Implementation of collection services to unserved areas;
- Implementation of transfer stations
- Cost recovery for collection and transport services compared to the actual cost of services.

Recycling and composting

- Annual reports on recycling and composting programs and facilities;

Disposal

- Implementation of new regional waste disposal facilities;
- Control or elimination of illegal extraction of waste from dustbins for its recycling;
- Elimination of informal dumping sites and prevention of continued dumping

Activity 6.2 – Periodically update MWM Plan based on evolving conditions

An effective MWM plan is a fluid mechanism that requires periodic update as MWM related conditions evolve as a result of the implementation of initial planning results and the change in relevant factors (population, new markets for recyclables or compost, etc.) influencing municipal waste management in the municipality. The five-year term stipulated in the “Waste Management Code” will require a municipality to update its MWM plan at the end of five year term. The planning process described in this guidance document can serve as a basis for updating the municipality’s MWM plan.

ANNEXES

Annex 1- Example Written Waste Plan Table of Contents

SECTION 1 - EXECUTIVE SUMMARY

- 1.1 Planning Background
- 1.2 Purpose of the Municipal Waste Management Plan
- 1.3 Plan Development Process
 - a. Stakeholder Meetings
 - b. Public Survey Results
 - c. Research and Analysis
- 1.4 Summary of Existing Conditions
- 1.5 Summary of Options
- 1.6 Summary of Findings and Recommendations
- 1.7 MWM Plan Report Organization

SECTION 2 - INTRODUCTION AND BACKGROUND

- 2.1 Regulatory and Legal Basis for the Municipal Waste Management Plan
- 2.2 Municipal Profile and Demographics
- 2.3 Planning Objectives and Target Outcomes
- 2.4 Description of the Planning Process
 - a. Planning Framework
 - b. Stakeholder Identification and Participation Process
 - c. Public Outreach and Participation Process

SECTION 3– MUNICIPAL WASTE STREAM CHARACTERISTICS

- 3.1 Introduction
- 3.2 Types of Waste Covered by the Plan
- 3.3 Waste Quantities
 - a. Residential Waste Generation
 - b. Waste generated as a result of the activities of organizations/ businesses
 - c. Industrial Waste Sources and Generation
 - d. Construction/Demolition Waste Generation
 - e. Summary of Waste Stream Covered by the MWM Plan
- 3.4 Waste Projections
- 3.5 Waste Composition Analysis

SECTION 4 - SUMMARY OF THE EXISTING MUNICIPAL WASTE SYSTEM

- 4.1 Introduction
- 4.2 Description of Current Municipal Services
- 4.3 Collection and Transport Services
 - a. Institutional Framework
 - b. Collection and Transport Assets and Operational Processes
 - c. Collection Service coverage
- 4.4 Street Sweeping
- 4.5 Current Disposal Facilities
 - a. Formal Disposal Facilities
 - b. Inventory of Informal Dump Sites
- 4.6 Recovery (Recycling and Composting)
 - a. Markets and Market Chain Conditions
 - b. Informal Sector Activities
- 4.7 Legal and Institutional Framework
- 4.8 Cost and Cost Recovery
 - a. Current Program Costs
 - b. Existing Tariff Framework and Actual Cost Recovery/Collection Experience
- 4.9 Budgeting and Financial Processes
 - a. Operational/Maintenance
 - b. Capital Expenditures

SECTION 5- WASTE INDUSTRY SOUND PRACTICES AND TRENDS

- 5.1 Collection and Transport
- 5.2 Recovery Processes
- 5.3 Public Education and Outreach

SECTION 6- ANALYSIS OF FUTURE WASTE MANAGEMENT OPTIONS

- 6.1 Collection and Transport
- 6.2 Disposal
- 6.3 Recovery
 - a. Recycling
 - b. Composting
 - c. Source Separation and Independent Collection
- 6.4 Institutional Considerations

6.5 Funding of System improvements

SECTION 7- FINDINGS AND RECOMMENDATIONS

7.1 Infrastructure and Equipment Needs

7.2 Institutional Capacity Building

7.2 Procedures for implementation of recovery programs

7.3 Public Education Program

SECTION 8 - IMPLEMENTATION ACTION PLAN AND SCHEDULE

EXAMPLE TABLES

Table - Demographic Projections (for 5 year planning timeframe)

Table - Residential Waste Quantities

Table - Waste Generation Projections

Table - Waste Composition

Table - Capital and Operating Cost

Table - New Program Cost Estimates

Table - Life Cycle Cost Analysis of Proposed Improvements

EXAMPLE FIGURES

Figure - Demographic Trends

Figure - Residential Waste Quantity Projections

Figure - Base map - Waste Management Facilities

Figure - Base map – Collection Container Deployment and Collection Routing

Figure - Waste Composition

EXAMPLE APPENDICES

Appendix - Stakeholder Consultation Notes and Meeting Minutes

Appendix - Public Survey and Comment Results

ANNEX 2 - Planning Information Checklist Template

**DATA TEMPLATE
Developing Municipal Waste Management Plans**

The following is intended to present a general categorization of the information that may be required to assess the existing municipality waste management program.

GENERAL MUNICIPAL INFORMATION

NAME OF MUNICIPALITY/CITY							
Area of Jurisdiction	Urban km ²					
	Rural km ²					
	Other km ² (Please specify					
	Total km ²					
Population		1990	1995	2000	2005	2010	Current
	Urban						
	Rural						
	Total						
Residential Units/Dwelling		1990	1995	2000	2005	2010	Current
	Urban - Single Family Residential Units						
	Urban - Multi-family Residential Units						
	Rural Village - Single Family Residential Units						
	Other						
	Total						

CURRENT RESPONSIBILITY FOR WASTE MANAGEMENT FUNCTIONS				
Function	Who provides function			Remarks
	Municipality	LLC Contractor	Other Contractor	
Collection service to residences				
Collection service to commercial/institutional				
Collection service to industry				
Collection service to hospitals				
Monitoring and supervision of waste collection				
Street sweeping				
Grass/ tree cutting				
Drain/river cleansing				
Removal of dead animals				
Removal of garden waste				
Removal of bulky waste				
Removal of Electrical/Electronic Waste				
Removal of Construction/Demolition Waste				
Removal of abandoned vehicles				
Procurement of vehicles/equipment				
Maintenance/repair of vehicles and equipment				
Recruitment of waste management staff				
Training of waste management staff				
Public education				
Special waste management projects				
Others (please specify)				

Are land use and topographical maps available?

.....
.....
.....

Are maps available that show areas with full, limited or no collection service locations?

.....
.....
.....

COLLECTION AND TRANSPORT

General Collection/Transport Service Information

Is there any policy to standardize the vehicles and equipment used by the municipality? (If so, please outline how policy is implemented.)

.....
.....
.....

Does the municipality have its own workshop to maintain and repair its vehicles and equipment? If so, how does the workshop purchase spare parts? What is the average time taken for the purchase? What is the policy on stock maintenance?

.....
.....
.....

Are maps available that show collection routes and container deployment locations? If not, how are routes and container locations determined during normal operations?

.....

.....

.....

Does the municipality have a storage bin/container standardization policy? If so, please briefly outline the policy:

.....

.....

.....

COLLECTION SERVICE COVERAGE FOR DOMESTIC PREMISES IN 2014		
Population Segment	% of Population Covered by Municipal Service	Frequency of Collection
Urban Population		
Rural Population		

COLLECTION SERVICE COVERAGE FOR COMMERCIAL/INSTITUTIONAL PREMISES		
Function	% of Premises	Frequency of Collection
Collected by municipality		
Collected by contractor		
Collected by Owner's contractor		
No collection service (done by owner)		

MUNICIPALITY LOCALES WITH LIMITED OR NO COLLECTION SERVICE				
Area	Population Affected		Reason for Limited or Lack of Service	Prevalent Method of Disposal
	Limited Service	No Service		

AMOUNT OF WASTE COLLECTED (BY BOTH MUNICIPALITY AND CONTRACTORS IN 2014)				
Waste Type	Amount Collected by Municipality - ton/ year		Amount Collected by Contractor - ton/year	
	Measured	Estimated	Measured	Estimated
Domestic, institutional, commercial				
Street/park cleansing waste				
Infectious medical waste				
Bulky waste				
Others				
Total				

CURRENT PRACTICE FOR WASTE COLLECTION AND COLLECTION POINTS				
Current Collection Practices	No of Collection Points	Frequency of collection	By Municipality	By Contractor
Communal containers				
Door-to door collection				
Public area containers				
Protected areas and forest areas				
Separate Collection at Collection Point				
Separate collection at Source				

ESTIMATED AMOUNT OF RECYCLABLES DIVERTED FROM WASTE STREAM (BY BOTH MUNICIPALITY AND CONTRACTORS) IN 2014				
Recyclable Fractions	Amount Diverted by Municipality – ton/year		Amount Diverted by Contractor – ton/year	
	Measured	Estimated	Measured	Estimated
Paper/Cardboard				
Plastics				
Metals				
Glass				

VEHICLES INVENTORY OWNED BY THE MUNICIPALITY									
Vehicle type	Number	Average Capacity M ³	No. of vehicle by condition (See note below)			No. of vehicle by age			
			G	F	B	>10 years	5-10 years	2-5 years	<2 years
Compactor Vehicles									
Tipping truck									
Open truck (no tipping)									
Open truck with Crane									
Tilt-frame or hoist truck									
Street Sweeping Vehicle									
Nightsoil tanker									
Vacuum truck									
Water tanker									
Tractor									
Vehicle for administration									
Others									

Note: G= Good condition, F= Fair condition, B= Bad condition

TYPICAL PURCHASE PRICE OF EQUIPMENT IN RECENT YEARS				
Equipment type	Number	Capacity	Purchase price	Year purchased
Compactor vehicle (for collection)				
Dump Truck				
Open truck without tipping mechanism				
Tilt-frame or hoist truck				
Service Monitoring Vehicles				

DISPOSAL

CURRENT DISPOSAL LOCATIONS			
Items	Disposal Site		
	Site 1	Site 2	Site 3
Name of Site			
Total area (ha)			
Year when disposal started			
Estimated life span remaining (year)			
Amount of waste deposited daily (ton/day)			
Number of Vehicles which deliver waste to landfill-per/day-week-year			
Distance from collection area to the site (km)			
Disposal method (see notes below)			
Existence of animals on site	Yes / No	Yes / No	Yes / No
Existence of waste pickers on site	Yes / No	Yes / No	Yes / No
Existence of open burning on site	Yes / No	Yes / No	Yes / No

Note: For disposal method, please specify as follow:

O= Open dumping - C= Controlled tipping (with occasional soil cover) - S= Sanitary landfill (with daily cover) - D= Dumping into water body (river, etc.)

The tables: *Machinery used in Landfill, including machinery owned by both the municipality and contractors* and *Inventory of informal dumping sites in the Municipality* is only related to Tbilisi and Adjara Autonomous Republic

MACHINERY USED IN LANDFILL, INCLUDING MACHINERY OWNED BY BOTH THE MUNICIPALITY AND CONTRACTORS								
Machinery type	No.	Number of machinery by condition			Number of machinery by age			
		G	F	B	>10 years	5-10 years	2-5 years	<2 years
Bulldozers								
Bucketloaders								
Excavators								
Backhoes								
Compactors								
Tractors								
Others								

INVENTORY OF INFORMAL DUMPING SITES IN THE MUNICIPALITY					
Location	Area	Estimated Amount of Waste	Population served	Years in use	Description or Unique Environmental Impacts

--	--	--	--	--	--

FINANCE

REVENUE SOURCES					
Operating Fund Sources	2013		2014		2015
	Budgeted	Actual	Budgeted	Actual	Budgeted
Local budget					
National budget allocations					
Loan					
Grant by government					
Donor grant/aid					
User fee revenues					
Other user charge					
Fine/penalty					
Others					
Total					

EXPENDITURE FOR WASTE MANAGEMENT SERVICE					
Expenditure items	2013		2014		2015
	Budgeted	Actual	Budgeted	Actual	Budgeted
Wages and Salaries					
Materials&supplies					
Equipment/vehicle					

Others					
Total for waste management					
% of total municipal expenditures					

TOTAL COSTS PRESENTED AS FULL COST OF THE COLLECTION OPERATION					
Cost	Unit	Year: 2012	Year: 2013	Year: 2014	
Cost per amount of waste collected	LAR/ton				
Cost per household served	LAR/household				
Cost per person served	LAR/person				
Cost per number of persons employed in MWM	LAR/person				

HUMAN RESOURCES

PERSONNEL INVOLVED IN MUNICIPALITY'S WASTE MANAGEMENT SERVICE							
Type of Personnel	Area of Work						
	A	CT	S	G	FD	O	Total
Administrator							
Health officer							
Inspectors							
Engineer							
Technical assistant							
Technician							
Mechanic							
Supervisor							
Driver							
Labourers for collection							
Labourers for street sweeping							
Others							
TOTAL							

A= Administration/supervision CT= Collection and transportation S= Street sweeping G= Grass cutting. If the same person carries out street sweeping and grass cutting, please indicate the number of persons in S column and write same in G column. FD = Final disposal O = Others
In case where a person is responsible for other duties beside waste management, please put the number of such persons in parenthesis.

EXISTING MUNICIPALITY WASTE MANAGEMENT PROBLEM AREAS

PROBLEMS ENCOUNTERED IN WASTE MANAGEMENT SERVICE				
Problem Description	Very serious	Serious	Not so serious	No problem
Inadequate service coverage (some people not given service)				
Lack service quality (not frequent enough, spill, etc.)				
Lack of authority to make financial and administrative decision				
Lack of financial resources				
Lack of trained personnel				
Lack of vehicles				
Lack of equipment				
Old vehicle/equipment with frequent breakdown				
Difficult to obtain spare parts				
Lack of capability to maintain/repair vehicle/equipment				
No standardization of vehicle/equipment				
No proper institutional set-up for waste management service				
Lack of local legislation				
Lack of enforcement measure and capability				
Lack of planning (short, medium and long term plan)				
Rapid urbanization exceeding service capacity				
Uncontrolled proliferation of squatter settlements				
Village and settlement areas with difficult access				
Poor cooperation by Government agencies				
Poor public cooperation				
Poor response to waste minimization (reuse/recycling)				
Lack of qualified private contractors				

Difficult to control contractual service				
Lack of control of hazardous waste				
Illegal dumping of waste				
Complaints by population/other stakeholder				
Inadequate management of biodegradable waste				
Inadequate management of recyclable waste				
Insufficient control of landfill emission (leachate/ gas)				
Insufficient control of composting emissions (leachate/ odours)				
Insufficient control of medwaste				
Other (specify)				

ANNEX 3– Glossary of Acronyms / Abbreviations and Key Waste Management Terms

Acronyms and Abbreviations

CAPEX	Capital Expenditures
EIA	Environmental Impact Assessment
EU	European Union
GHG	Greenhouse Gas
GPS	Global Positioning System
LLC	Limited Liability Company
MW	Municipal Waste
MWM	Municipal Waste Management
NGO	Non-Governmental Organization
OPEX	Operating Expenditures
SMART	Specific, Measurable, Achievable, Realistic, Time sensitive
WM	Waste Management

Definition of Terms

Animal waste – Waste associated with animals (animal body, animal body parts, manure, waste from meat production, waste generated as a result of animal testing and other).

Biodegradable waste – Any waste that is capable of undergoing anaerobic or aerobic decomposition, including food/animal food waste, waste from gardens/parks, paper and cardboard.

Hazardous waste– Waste that is dangerous or potentially harmful to human health or the environment. (List of hazardous wastes is provided in the Annex III of the Law of Georgia“Waste Management Code”).

Healthcare waste – Any waste produced by medical institutions, medical laboratories, medical research centres, nursing institutions and veterinary clinics and pharmaceutical industries and warehouses.

Household waste – Waste generated by households.

Littering – throwing in the environment, discarding and/or abandonment of waste outside of waste collection containers and facilities.

Municipal waste – Household waste, as well as other waste similar to household waste by their characteristics and composition.

Prevention – Taking measures before a substance, a material or a product has become waste, that reduce a) the amount of waste (e.g. through re-use or extension of the life span of a product), b) adverse impacts of the generated waste on the environment and human health, and c) the content of harmful substances in a material or a product.

Recovery – An activity, the main result of which is use of waste for useful purposes by replacing other materials that would otherwise have been used to fulfil a particular function. Recovery includes energy recovery and recycling. (List of recovery activities is provided in Annex I of the Law of Georgia “Waste Management”).

Recyclable materials – Common recyclable materials are glass, paper and cardboard, metal, plastic, textiles, food and garden waste and electronics.

Recycling – Recovery operation, by which waste is reprocessed into a product, a material or a substances, which is intended to be used for initial or other purposes. Recycling includes reprocessing of organic materials but does not include energy recovery and reprocessing into materials that are to be used as a fuel or filling material.

Re-use – Re-use of a product or its component for their initial purpose, before they become waste.

Sanitary landfill – A method of controlled disposal of municipal waste on land in a way that prevents any potential adverse emissions into surface waters, groundwater, soil or air.

Stakeholder – A person, group, institution or organization that has a direct or indirect stake in an activity or project or that has the ability to influence the activity or project either positively or negatively.

Waste – Any substance or object, which the holder discards or intends or is required to discard.

Waste collection – Collection of waste, which includes the preliminary sorting and preliminary storage of waste for the purpose of transfer to a waste treatment or disposal facility.

Waste Separate collection – Collection of waste, where waste streams are kept separately by type and characteristics, so as to facilitate their further treatment.

Waste transfer station – A facility where waste is reloaded for further transfer to a waste treatment or disposal facility.

Waste Transport – Transfer of waste to a waste storage, treatment or disposal facility.

Willingness to pay – The maximum amount an individual is willing to sacrifice to procure a good result or avoid something undesirable.

ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში, საქართველო

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადების სახელმძღვანელო
დოკუმენტი

2015 წლის 30 იანვარი

წინამდებარე დოკუმენტი მომზადებულია ამერიკის შეერთებული შტატების
საერთაშორისო განვითარების სააგენტოსათვის განხილვის მიზნით.

CityLinks

ICMA
Leaders at the Core of Better Communities

USAID Cooperative Agreement AID-114-LA-14-00001

მომზადებულია:

მისიის გარემოსდაცვითი ოფისისთვის

ეკონომიკური განვითარების ოფისისათვის

USAID | კავკასია

მომზადებულია:

International City/County Management Association
777 North Capitol Street NE, Suite 500
ვაშინგტონი, DC 20002-4201

კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელი (CENN)
ბეთლემის ქუჩა 27, 0105, თბილისი, საქართველო

აღნიშნულ პუბლიკაციაში გამოთქმული ავტორთა შეხედულებები შესაძლოა არ გამოხატავდეს ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) ან შეერთებული შტატების მთავრობის შეხედულებებს.

**მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების სახელმძღვანელო
დოკუმენტი
სარჩევი**

თავები	გვერდები
შესავალი	65
მუნიციპალური ნარჩენების გეგმების შემუშავების საფუძველი	70
განსახორციელებელი ამოცანებისა და მიზნების დასახვა	72
მუნიციპალური დაგეგმვის ეფექტური პროცესის ფაზები	74
ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სახელმძღვანელოს საფუძველი	76
ფუნქცია 1 – მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება	80
ქმედება 1.1 – პასუხისმგებლობის დელეგირება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავებაზე	80
ქმედება 1.2 – გეგმის შესამუშავებლად აუცილებელი რესურსების განსაზღვრა და მოზიდვა	80
საქმიანობა 1.3 – შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების იდენტიფიცირება და ჩართვა პროცესში	81
საქმიანობა 1.4 – ადგილობრივი დაინტერესებული პირების საკონულტაციო ჯგუფის შექმნა	83
საქმიანობა 1.5 – მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის ამოცანებისა და მიზნობრივი შედეგების განსაზღვრა	84
საქმიანობა 1.6 – ფაქტორების იდენტიფიცირება, რომლებიც გავლენას ახდენენ ნარჩენების წარმოქმნასა და მართვაზე	86
საქმიანობა 1.7 – დეტალური სამუშაო გეგმის შემუშავება შესრულების გრაფიკებითა და ძირითადი ეტაპებით	87
ფუნქცია 2 – არსებული მდგომარეობის განსაზღვრა და შეფასება	88
საქმიანობა 2.1 – მუნიციპალიტეტის მართვას დაქვემდებარებული ნარჩენების ნაკადების განსაზღვრა	90
საქმიანობა 2.2 – ნარჩენების მართვის პროცესების, მომსახურებისა და ინფრასტრუქტურის შეფასება.....	93
საქმიანობა 2.3 – მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის ნაკლოვანებების დადგენა და დახასიათება.....	96
საქმიანობა 2.4 – მუნიციპალიტეტში ნარჩენების მართვის ხარჯების სრულად განსაზღვრა.....	98
საქმიანობა 2.5 – საოპერაციო და სისტემის განვითარებისათვის საჭირო რესურსების მოზიდვის არსებული საშუალებების შეფასება, სტანდარტული ბიუჯეტირებისა და ხარჯების ამოღების პროცესების ჩათვლით	99
საქმიანობა 2.6 – საზოგადოების ცნობიერების და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საკითხებისადმი დამოკიდებულების შეფასება	100

საქმიანობა 2.7 - არსებული ინსტიტუტების ტექნიკური და მენეჯერული შესაძლებლობების შეფასება ეფექტური ნარჩენების მართვის სისტემის ჩამოყალიბებისა და მართვისთვის	100
ფუნქცია 3 - ვარიანტების შეფასება და გადაწყვეტილებების მიღება	101
საქმიანობა 3.1 - მუნიციპალური ღონისძიებების და პროცესების პრიორიტეტულობის განსაზღვრა	103
საქმიანობა 3.2 - არსებული ან მომავალი სახელმწიფო და რეგიონული პროგრამების ან ინფრასტრუქტურის გამოვლენა, რომლებიც გავლენას მოახდენენ მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის სისტემების ვარიანტებზე	104
საქმიანობა 3.3 - ნარჩენების სამომავლო გენერაციის პროგნოზირება.....	105
საქმიანობა 3.4 - საზოგადოების და დაინტერესებული მხარეების ინფორმირების და კონსულტაციების ეფექტური პროცესის განვითარება.....	105
საქმიანობა 3.5 - ალტერნატიული გზების განსაზღვრა შეგროვების მომსახურების დაფარვის არეალისა და ეფექტიანობის გაზრდისთვის	106
საქმიანობა 3.6 - ძირითადი და ოპერაციული დანახარჯების შეფასება ნარჩენების მართვის ალტერნატიული ვარიანტებისათვის, მათი მოქმედების პერიოდში ფინანსური გათვლების ჩათვლით.....	107
საქმიანობა 3.7 - სასურველი ვარიანტების და განხორციელების პროცესის შერჩევა	107
საქმიანობა 3.8 - საინვესტიციო გეგმის შემუშავება ნარჩენების მართვის შერჩეული გაუმჯობესებისათვის.....	108
საქმიანობა 3.9 – მუნიციპალიტეტში აღდგენის მაჩვენებლების ზრდის გზების განსაზღვრა.....	108
საქმიანობა 3.10 - რეგიონული შესაძლებლობების და ვარიანტების შეფასება	109
ფუნქცია 4 - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავება და დამტკიცება	110
საქმიანობა 4.1 - რა ინფორმაცია უნდა იქნეს შეტანილი ნარჩენების მართვის გეგმის წერილობით ანგარიშში	110
საქმიანობა 4.2 - გადაწყვეტილების მიმღები შესაბამისი სტრუქტურებისა და დაინტერესებული მხარეების თანხმობის და რეგულაციებთან შესაბამისობის მოპოვება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმასთან მიმართებით.....	111
საქმიანობა 4.3 - მუნიციპალიტეტის მიერ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ოფიციალურად დამტკიცება	111
ფუნქცია 5 - გეგმის განხორციელება	112
საქმიანობა 5.1 - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმით განსაზღვრული მომსახურების და ინფრასტრუქტურის განვითარების დაწყება	112
საქმიანობა 5.2 - საჭირო გაუმჯობესებების და ახალი პროგრამების განხორციელების მონიტორინგი	112
ფუნქცია 6 – გეგმის შედეგების განხორციელება, მონიტორინგი და შენარჩუნება	113

საქმიანობა 6.1- ნარჩენების მართვის სისტემის მონიტორინგი შეუფერხებელი ეფექტიანი ფუნქციონირების კუთხით	114
საქმიანობა 6.2 – მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის პერიოდულად განახლება საჭიროებებზე დაყრდნობით.....	115
დანართები	116
დანართი 1 - ნარჩენების გეგმის სარჩევის მაგალითი.....	116
დანართი 2 - დაგეგმვასთან დაკავშირებული ინფორმაციის ჩამონათვალის ნიმუში	120
დანართი 3 – აკრონიმები/აბრევიატურები და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ძირითადი ტერმინები	143

ნარჩენების მართვის გეგმის სახელმძღვანელო პრინციპები საქართველოს მუნიციპალიტეტებისათვის

შესავალი

მრავალი წელია მუნიციპალური ნარჩენების მართვა საქართველოში პრობლემას წარმოადგენს როგორც ნარჩენებთან დაკავშირებული მომსახურებების არასაკმარისი ხარისხისა და დაფარვის, ისე ზემოაღნიშნულის შედეგად ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების თვალსაზრისით. შეზღუდული შესაძლებლობებისა და ფინანსური რესურსების მქონე მუნიციპალიტეტები ვერ ახერხებენ ნარჩენების მართვის ეფექტიანი მომსახურებები შესთავაზონ მოსახლეობას. იმ პირობებში, როდესაც დიდ ქალაქებსა და მუნიციპალიტეტების ადმინისტრაციულ ცენტრებში ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული მომსახურებები გაუმჯობესებას საჭიროებს, ბევრი შედარებით პატარა ქალაქი და სოფელი ჯერ კიდევ მოკლებულია მუნიციპალური ნარჩენების ეფექტიანი მართვის სისტემას. არსებული ნაგავსაყრელების ოპტიმიზაცია და გაუმჯობესება უკვე დაწყებულია სახელმწიფოებრივ დონეზე, მაგრამ, რეგიონებში ახალი სანიტარიული ნაგავსაყრელებისა და გადამტვირთი სადგურების მშენებლობა და ექსპლუატაცია, ისევე როგორც იმ ძველი ნაგავსაყრელების დახურვა და რეაბილიტაცია, რომელთა საჭიროებაც აღარ იარსებებს ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელების მოწყობის შემდეგ, მნიშვნელოვან ინვესტიციებს მოითხოვს. ამას გარდა, ნარჩენების განთავსების სპონტანური არალეგალური ადგილები (რომლებიც მთელ საქართველოში გვხვდება) უნდა დაიხუროს, ტერიტორია კი უნდა აღდგეს. ამასთანავე, ნარჩენების რეციკლირების მასშტაბები საქართველოში ჯერ კიდევ უმნიშვნელოა და უმეტესწილად წარმოებს არაფორმალური სექტორის³ მიერ მასალების გაყიდვით, რომლებსაც ისინი შემგროვებელი სისტემის კონტეინერებიდან და ნაგავსაყრელებიდან აგროვებენ.

დღეის მდგომარეობით, საქართველოში ნარჩენების მართვაზე (მათ შორის მუნიციპალური ნარჩენების მართვაზე) პასუხისმგებლობა ხელისუფლების სხვადასხვა დონის ორგანოებს ეკისრება. ნარჩენების მართვის ერთიანი ეროვნული პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებაზე პასუხისმგებელია საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო. ამ მიზნით, სამინისტრო ქმნის ნარჩენების მართვის ეროვნულ სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმას, ასევე, ბიოდეგრადირებადი მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სტრატეგიას. სამინისტრო გასცემს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას ნარჩენებთან დაკავშირებულ საქმიანობებზე და პასუხისმგებელია

³ სუბიექტები, რომლებიც ახდენენ მუნიციპალური ნარჩენების კონტეინერებიდან ნარჩენების არაფორმალურად ამოღებასა და გადამუშავებას.

ნარჩენების მართვის სახელმწიფო ზედამხედველობაზე. სამინისტრო ასევე კურირებს სახიფათო და სხვა სპეციფიკური ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებულ საკითხებს.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები პასუხისმგებლები არიან მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების მომსახურებაზე და, ქუჩების, პარკებისა და სხვა საზოგადოებრივი ადგილების დასუფთავებაზე თავიანთი ადმინისტრაციული ტერიტორიების ფარგლებში. ამჟამად, ნაგავსაყრელების ფუნქციონირებაზე, მათ შორის, მუნიციპალური ნარჩენების ნაგავსაყრელების მშენებლობაზე, მათ ფუნქციონირებასა და დახურვაზე, აგრეთვე, ნარჩენების გადამტვირთი სადგურების მშენებლობასა და ფუნქციონირებაზე პასუხისმგებელია საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო. ამ მხრივ, გამონაკლისს წარმოადგენს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა და ქალაქი თბილისი, სადაც ნარჩენების შეგროვება/გატანა და ნაგავსაყრელების ფუნქციონირება ადგილობრივი თვითმმართველობების პასუხისმგებლობის სფეროში შედის.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან ერთად არეგულირებს და აკონტროლებს სამედიცინო ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებულ საკითხებს. საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ასევე საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან ერთად არეგულირებს და აკონტროლებს ცხოველური ნარჩენების მართვის საკითხებს.

ის საქმიანობები ან სამრეწველო ობიექტები, რომლებსაც პოტენციურად შეუძლიათ მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზეგავლენა იქონიონ გარემოზე ექვემდებარებიან გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღებისა და სავალდებულო გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (EIA) პროცესს. გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესი, სხვა ასპექტებთან ერთად, უნდა მოიცავდეს ნარჩენების მართვის საკითხებს, რაც წარმოშობს მოთხოვნას ნარჩენების ეფექტიანი მართვის, როგორც სამრეწველო ობიექტის საქმიანობაზე ნებართვის გაცემის პირობების ერთ-ერთი კომპონენტის მიმართ. ყველა სახის სამრეწველო საქმიანობა, რომლებიც დაკავშირებულია ნარჩენების განთავსებასთან ან გადამუშავებასთან, არსებული კანონმდებლობის ფარგლებში ექვემდებარება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღებას.

საქმიანობების გასაუმჯობესებლად, რომელთა მეშვეობითაც ხორციელდება ნარჩენების მართვა მთელ საქართველოში, 2015 წლის 15 იანვარს მიღებული იქნა საქართველოს კანონი “ნარჩენების მართვის კოდექსი”, რომლის მიზანია სამართლებრივი და მარეგულირებელი საფუძვლების შექმნა, რომლებიც ხელს შეუწყობს ნარჩენების წარმოქმნის პრევენციას და ხელახალ გამოყენებას,

აგრეთვე ნარჩენების დამუშავებას გარემოსთვის უსაფრთხო გზით, მათ შორის – შეგროვებას, ტრანსპორტირებას, აღდგენას (რეციკლირება, კომპოსტირება და ა.შ.) და განთავსებას. კანონის ამოცანაა: 1) ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოს დაცვა ნარჩენების წარმოქმნის და მისი უარყოფითი ზეგავლენის პრევენციისა ან შემცირების გზით; 2) ნარჩენების მართვის ეფექტიანი მექანიზმების შექმნა; და 3) იმ რესურსების ეფექტიანი მოხმარების წახალისება, რომლებიც შეიძლება მიღებული იქნას მუნიციპალური ნარჩენების უკეთ მართვის შედეგად.

ამ კანონის მეშვეობით, საქართველოს მთავრობა ისწრაფვის საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე გააუმჯობესოს ნარჩენების მართვის პრაქტიკა მაღალი საპროექტო და საოპერაციო სტანდარტების დაწესებით, ანუ სტანდარტებისა, რომლებიც მიღებულია ევროკავშირის ქვეყნებში. ამ ამოცანის განხორციელების მხარდამჭერი ფაქტია ის, რომ საქართველომ, ევროკავშირსა და საქართველოს შორის გაფორმული ასოცირების ხელშეკრულებით (რომელსაც 2014 წლის ივნისში მოეწერა ხელი) იკისრა ვალდებულება ევროკავშირის სტანდარტებთან ჰარმონიზაციაში მოიყვანოს ქვეყანაში მოქმედი ნარჩენების მართვის პრაქტიკა.

ახალი კანონი “ნარჩენების მართვის კოდექსი“ მიგვიყვანს ნარჩენების მართვის ახალ ინიციატივებამდე, რომელთა მიზანი იქნება: 1) მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების ფორმალური სერვისების ოპტიმიზაცია და გაფართოება; 2) ახალი ნაგავსაყრელების დაპროექტება და მშენებლობა საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად; და 3) ნარჩენების აღდგენის დონის მნიშვნელოვანი ამაღლება რეციკლირებისა და კომპოსტირების ფორმალური მუნიციპალური პროგრამების მეშვეობით. აღნიშნული გაუმჯობესების პროცესის მიზნის მხარდასაჭერად, საქართველოში კანონი “ნარჩენების მართვის კოდექსი” განსაზღვრავს, რომ ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა (რომლებიც პასუხისმგებელი არიან და მომავალშიც პასუხისმგებელი დარჩებიან მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებასა და ტრანსპორტირებაზე) უნდა შეიმუშაონ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ყოვლისმომცველი გეგმები, რომლებიც გამიზნული უნდა იყოს მუნიციპალიტეტების ფუნქციების გაუმჯობესებაზე ნარჩენების მართვის სფეროში. აღნიშნული ნარჩენების მართვის გეგმა უნდა ეფუძნებოდეს ნარჩენების მართვის იერარქიას და “ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მე-5 მუხლით გათვალისწინებულ პრინციპებს. ამ კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მიხედვით, ასეთი გეგმები უნდა მოიცავდეს 5-წლიან პერიოდს, და უნდა შეესაბამებოდეს ამჟამად შემუშავების პროცესში მყოფ ნარჩენების მართვის ეროვნულ სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმას. აღნიშნული მუნიციპალური გეგმები ასევე უნდა თანხვდებოდეს ნარჩენების მართვის სხვა სახელმწიფოებრივ ინიციატივებს ნარჩენების კონკრეტული ნაკადების მიმართ, მათ შორის, სულ მცირე – მდგრადი ორგანული დამბინძურებლების, ვერცხლისწყლის, სამედიცინო და ცხოველური წარმოშობის ნარჩენების და აზბესტის მიმართ.

კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” თანახმად, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების ეფექტიანი სისტემის დანერგვა თავიანთ ადმინისტრაციულ საზღვრებში, აგრეთვე ნარჩენების გამოცალკევებულად შეგროვების სისტემების ეტაპობრივი დანერგვა და გამართული ფუნქციონირება, რაც ხელს შეუწყობს ადდგენის პროცესებს. კანონი განსაზღვრავს ნარჩენების შეგროვების ზოგად პრინციპებს, რომლის მიხედვითაც ნარჩენების შეგროვება, ტრანსპორტირება და დამუშავება უნდა მოხდეს იმგვარად, რომ არ შეიქმნას სირთულეები მათი შემდგომი ადდგენის მხრივ. ამასთანავე, კანონი მოითხოვს, რომ მუნიციპალური ნარჩენები შეგროვდეს, ტრანსპორტირებული იქნას და დამუშავდეს იმ წესით, რომელიც მაქსიმალურად შესაძლო დონით გამორიცხავს გარემოს დაბინძურებასა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზიანის მიყენების რისკს. ნარჩენების შეგროვებასა და დამუშავებასთან დაკავშირებული უფრო კონკრეტული მოთხოვნები განისაზღვრება მთავრობის დადგენილებით „მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების წესის შესახებ“, რომელიც, კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მიხედვით, 2016 წლის 01 თებერვლამდე უნდა შემუშავდეს.

კანონი “ნარჩენების მართვის კოდექსი” კრძალავს ნარჩენების ყოველგვარ უკანონო განთავსებას, ანუ განთავსებას ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების გარეთ და ნარჩენების შესაგროვებელი პუნქტების გარეთ. ამ მოთხოვნის შესასრულებლად, მუნიციპალიტეტები უფლებამოსილი არიან მოსთხოვონ დამნაგვიანებელ პირებს ტერიტორიის დასუფთავება, ხოლო თუ ასეთი პირების იდენტიფიცირება შეუძლებელია, მაშინ დანაგვიანებული ტერიტორიის დასუფთავების ვალდებულება დაეკისრება თავად ტერიტორიის მესაკუთრეს. თუ ტერიტორია ეკუთვნის მუნიციპალიტეტს, მაშინ მის ნარჩენებისაგან გასუფთავებას უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტი.

კანონი “ნარჩენების მართვის კოდექსი” ასევე ითვალისწინებს, რომ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმებში განსაზღვრული იყოს საშუალებები, რომლებთა საშუალებითაც მნიშვნელოვნად გაიზრდება ნარჩენების რეციკლირებისა და ადდგენის დონე მუნიციპალიტეტების მიერ შემუშავებული ფორმალური მუნიციპალური პროგრამების მეშვეობით. ეს შეიძლება მოიცავდეს ნარჩენების ადდგენის პროცესის ხარჯ-ეფექტიანობისაკენ მიმართულ რეგიონულ ინიციატივებს (კანონი ითვალისწინებს, რომ ერთმანეთის მეზობელმა მუნიციპალიტეტებმა შეიძლება შექმნან მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ერთიანი სისტემები და, ასევე, შეიმუშავონ მუნიციპალური ნარჩენების ერთობლივი მართვის გეგმა (თუ მისი შესრულება უზრუნველყოფილი იქნება).

კონკრეტულად, კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მე-13 მუხლი განსაზღვრავს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის როგორც შინაარსს, ისე მინიმალურ ამოცანებს (იხ. ქვემოთ, გრაფაში წარმოდგენილი ტექსტი

კანონით განსაზღვრული კონკრეტული მოთხოვნების შესახებ). ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია და ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა (რომელიც 2015 წლის 31 დეკემბრამდე უნდა შემუშავდეს), პრიორიტეტული მიმდევრობით დაადგენს კანონით განსაზღვრულ ამოცანებს და მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან განსახორციელებელ ღონისძიებებს. სავარაუდოდ, ყველაზე მნიშვნელოვანი და სასწრაფო ღონისძიებები შეეხება ნარჩენების შეგროვებისა და განთავსების პროცესების გაუმჯობესებას, გრძელვადიანი კი – ნარჩენების მინიმიაზაციას, შემცირებასა და მათი აღდგენის პროცესებს.

მუხლი 13. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა

1. თითოეულმა მუნიციპალიტეტმა უნდა მიიღოს საკუთარ ტერიტორიაზე წარმოქმნილი მუნიციპალური ნარჩენების მართვის 5 წლიანი გეგმა. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა შესაძლოა შემუშავდეს მოსაზღვრე მუნიციპალიტეტების მიერ ერთობლივად.
 2. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა უნდა შეესაბამებოდეს ნარჩენების მართვის ეროვნულ გეგმას და ამ კოდექსის მე-12 მუხლის მე-7 ნაწილით განსაზღვრულ სხვა გეგმებს.
 3. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის მიღებამდე უნდა გაიმართოს საჯარო განხილვები, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებენ დაინტერესებული პირები და მოსაზღვრე მუნიციპალიტეტები. საჯარო განხილვები უნდა მოაწყოს შესაბამისმა მუნიციპალიტეტ(ებ)მა.
 4. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა უნდა მოიცავდეს:
 - ა) ინფორმაციას მოსახლეობისგან ნარჩენების შეგროვების არსებული სისტემის შესახებ;
 - ბ) მონაცემებს შეგროვებული, აღდგენილი და განთავსებული არასახიფათო ნარჩენების რაოდენობისა და სახეობების შესახებ;
 - გ) მონაცემებს მოსახლეობისგან შეგროვებული, აღდგენილი და განთავსებული სახიფათო ნარჩენების რაოდენობისა და სახეობების შესახებ;
 - დ) ნარჩენების დამუშავების საწარმოების ადგილმდებარეობას;
 - ე) ინფორმაციას მუნიციპალური ნარჩენების, მათ შორის ბიოდეგრადირებადი ნარჩენებისა და შეფუთვის ნარჩენების სეპარირებული შეგროვებისა და აღდგენის სისტემის დანერგვის მიზნით დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ;
 - ვ) ნარჩენების დამუშავების ახალი ობიექტების მშენებლობის გეგმებს;
 - ზ) ნარჩენების მართვის საკითხებზე საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების პროგრამებს;
 - თ) ნარჩენების მართვის სფეროში სხვა მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობის არსებულ და დაგეგმილ ღონისძიებებს;
 - ი) გეგმით გათალისწინებულ ღონისძიებების განხორციელების გზებს და ვადებს, პასუხისმგებელ პირებს, სავარაუდო ხარჯებს და დაფინანსების წყაროებს;
- წყარო: საქართველოს კანონი “ნარჩენების მართვის კოდექსი “

მუნიციპალური ნარჩენების გეგმების შემუშავების საფუძველი

განმარტების თანახმად, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა არის დოკუმენტი, ან მუნიციპალიტეტის მიერ განსაზღვრული ჩარჩო, რომელიც ადგენს წესს, რომლის მიხედვითაც მუნიციპალიტეტი განახორციელებს ნარჩენების მართვის ვალდებულებებს. ნარჩენების ეფექტიანი მართვის გეგმის (ეროვნულ ან ადგილობრივ დონეზე) შემუშავების პროცესი უნდა მოიცავდეს ნარჩენების მართვის ფუნქციების ყველა ასპექტს, დაწყებული პოლიტიკის შემუშავებასა და ინსტიტუციური განვითარებიდან, დამთავრებული ახალი ან განახლებული პროცესებისა და ობიექტების ტექნიკური პროექტის შექმნითა და განხორციელებით. ეფექტიანი დეტალური სტრატეგიები და სამოქმედო გეგმები უნდა შემუშავდეს ეროვნული და ადგილობრივი მთავრობებისათვის, რომლებიც, კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” თანახმად არიან პასუხისმგებელი ნარჩენების მართვის კონკრეტული ფუნქციების შესრულებაზე. შედეგად, ნარჩენების მართვის ეროვნული და ადგილობრივი გეგმებისა და სტრატეგიების ერთობლიობას, რომელიც მომდევნო რამდენიმე წლის განმავლობაში შეიქმნება, არსებითი მნიშვნელობა ექნება “ნარჩენების მართვის კოდექსით” დასახული მიზნების წარმატებით განხორციელებისათვის, რაც გულისხმობს ნარჩენების მართვისა და ხარჯ-ეფექტიანი და გარემოს მიმართ უსაფრთხო სისტემის შექმნას მთელი საქართველოს მასშტაბით.

ამ კორელაციის მისაღწევად, დაგეგმვისა და განვითარების ადგილობრივ დონეებზე განსახორციელებელი საქმიანობები ნარჩენების მართვის სტრატეგიის, სამოქმედო გეგმისა და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მოთხოვნათა თანმხვედრი უნდა იყოს და უნდა შემუშავდეს “ნარჩენების მართვის კოდექსის” შესაბამისად. კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით დადგინდება მუნიციპალური ნარჩენების ნაგვსაყრელების საპროექტო, საოპერაციო, დახურვისა და რეაბილიტაციის მოთხოვნები, მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების წესები, სახიფათო ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების სპეციალური მოთხოვნები, ნარჩენების კლასიფიცირების პროცესები, ნარჩენებთან დაკავშირებული საქმიანობების მონიტორინგი, ანგარიშგება, ასევე “ნარჩენების მართვის კოდექსით” განსაზღვრული ამოცანების შესრულების უზრუნველყოფისათვის საჭირო აქტივობები.

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის წარმატებული გეგმის შედეგები, გაუმჯობესების სტრატეგია და სამოქმედო ელემენტები უფრო ოპტიმალურს გახდის მუნიციპალიტეტების როლს ნარჩენების მართვის ეროვნულ ინტეგრირებულ სისტემაში. ეროვნული სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის უზრუნველსაყოფად, აღნიშნული ეროვნული სისტემა უნდა მოიცავდეს შემდეგ პირობით ფუნქციონალურ პროცესებსა და ინფრასტრუქტურებს:

- ნარჩენების შეგროვების სისტემებს (შერეული ნარჩენებისა და საბოლოოდ წყაროსთან დახარისხებული მასალებისათვის)
- სატრანსპორტო სისტემებს (შეგროვების პუნქტებიდან გადამტვირთ სადგურებამდე, გადამამუშავებელ საწარმოებამდე ან ნაგავსაყრელებამდე);
- გადამტვირთ სადგურებს (ნარჩენების შეგროვების სისტემის ეფექტიანი ოპტიმიზაციისა და ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ხარჯების შემცირებისათვის);
- ნარჩენების მექანიკური გადამამუშავების ობიექტებს (ნარჩენების რეციკლირებისა და კომპოსტირების მიზნით);
- ნარჩენების დამამუშავების ობიექტებს (თერმული, ფიზიკური ან ბიოლოგიური პროცესები მოცულობის შემცირების ან რესურსების აღდგენის მიზნით);
- ნაგავსაყრელებს (მუნიციპალური ნარჩენების იმ ფრაქციების საბოლოო განთავსებისათვის, რომლებიც აღდგენას არ ექვემდებარება).

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები, რომლებიც ამ სახელმძღვანელო დოკუმენტის საგანია, ხელს შეუწყობს ინფორმაციის მოპოვებას, რაც დაგვეხმარება ზემოღნიშნული ამოცანების განხორციელების საუკეთესო ვარიანტების განსაზღვრაში, და რაც, კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” თანახმად, მუნიციპალიტეტების პასუხისმგებლობების სფეროს განეკუთვნება.

დღეის მდგომარეობით, საქართველოში ნარჩენების მართვის არსებული სიტუაცია მნიშვნელოვან გაუმჯობესებას საჭიროებს, რაც, სავარაუდოდ, დიდ ხარჯებთან იქნება დაკავშირებული, რათა შესრულდეს საქართველოს კანონით “ნარჩენების მართვის კოდექსი” გათვალისწინებული მოთხოვნები, რომლებიც ითვალისწინებს საქართველოში ნარჩენების მართვის მოქმედი სტანდარტების შესაბამისობას ევროკავშირის სტანდარტებთან. საქართველოში არსებული კონკრეტული პირობების საფუძველზე მოხდება ამ მიზნების მისაღწევად საჭირო ალტერნატიული მეთოდების საწყისი ტექნიკური და ეკონომიკური შესაძლებლობების დადგენა, კერძოდ, იმ მეთოდებისა, რომლებიც ნარჩენების გადამამუშავებასა და გაუვნებლებას უკავშირდება. საქართველოში, მუნიციპალიტეტები პირველ რიგში იმ საჭიროებების წინაშე დგანან, რომ უზრუნველყონ ნარჩენების შეგროვებისა და განთავსების მომსახურებების ეფექტიანობა. გადამამუშავებისა და გაუვნებლების მოწინავე ტექნოლოგიები, მაგალითად, ევროკავშირის ქვეყნებში არსებული ტექნოლოგიების მსგავსი, საქართველოშიც შეიძლება დაინერგოს, მაგრამ, ქვეყნის შეზღუდული ეკონომიკური რესურსების გამო, ეს შესაძლებელი იქნება მხოლოდ მას შემდეგ, როდესაც მოხდება ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და განთავსების სერვისების ოპტიმიზაცია. (ამჟამად ნაგავსაყრელის შესახებ ევროკავშირის მოქმედი დირექტივა კრძალავს ნაგავსაყრელებზე მუნიციპალური ნარჩენების (რეციკლირებადი, ორგანული და ა.შ.) მნიშვნელოვანი ნაწილის განთავსებას.ეს მნიშვნელოვანი მამოძრავებელი

ფაქტორია ევროკავშირის ქვეყნებში არსებული ნარჩენების გადამუშავების მოწინავე სისტემების დანერგვისათვის).

საქართველოში ნარჩენების მართვის კუთხით მიღწეული წარმატებები მისაღები უნდა იყოს ქვეყნის მოსახლეობის, ბიზნესისა და ხელისუფლებისათვის, თუკი ნარჩენების მართვის გეგმების შედეგები ეფექტიანი და მდგრადი იქნება. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ნარჩენების მართვის ეროვნული სისტემის ყველა ფუნქცია არ გახლათ მუნიციპალიტეტების პასუხისმგებლობის საგანი. მთელი საქართველოს მასშტაბით (აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკისა და ქალაქ თბილისის გამოკლებით) რეგიონული ნაგავსაყრელების მოწყობაზე პასუხისმგებელია სახელმწიფო კომპანია – საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“. (რამდენადაც ნაგავსაყრელების მოწყობა არ გახლავთ მუნიციპალიტეტების უშუალო ვალდებულება, ასეთი რეგიონული ნაგავსაყრელები, სავარაუდოდ, გავლენას იქონიებს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმებზე, რადგან, ახალი ნაგავსაყრელების განთავსების ადგილებმა თითოეულ რეგიონში, შესაძლოა ზეგავლენა იქონიონ ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების მუნიციპალური სისტემების ფუნქციებზე. ამას გარდა, რეგიონულ ნაგავსაყრელებს შეიძლება ეკონომიკური დატვირთვაც ექნეს, თუკი ნარჩენების განთავსების მოსაკრებლის გადახდა დაეკისრება მუნიციპალიტეტებს იმისდა მიხედვით, თუ რა რაოდენობის მუნიციპალური ნარჩენი იქნება მიტანილი ნაგავსაყრელებზე). კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” თანახმად, მუნიციპალიტეტებს უნარჩუნდებათ ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების მომსახურებებისა და აღდგენის პროგრამების განხორციელების ვალდებულებები. ამის გამო, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები, რომლებიც წინამდებარე სახელმძღვანელო დოკუმენტის საგანს წარმოადგენს, გამოიზრდება მუნიციპალიტეტების დასახმარებლად მათი ვალდებულებების შესრულებაში.

განსახორციელებელი ამოცანებისა და მიზნების დასახვა

ნარჩენების მართვის ეფექტიანი გეგმა განსაზღვრავს ნარჩენების მართვის სხვადასხვა ფუნქციებზე პასუხისმგებელი მხარეების მიზნებსა და ამოცანებს. ეს შეიძლება მოიცავდეს ეროვნული და მუნიციპალური სახელისუფლებო ორგანოების მიერ შემუშავებულ გეგმებს, ასევე, ნარჩენების წარმომქმნელი სამრეწველო ობიექტების მიერ შემუშავებულ ნარჩენების მართვის გეგმებს. საქართველოსათვის გათვალისწინებული ნარჩენების მართვის ეროვნული ინტეგრირებული სისტემა, კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მიხედვით, მოითხოვს მხარდამჭერ და კოოპერაციულ ურთიერთობებს ცენტრალურ ხელისუფლებასა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს შორის. მმართველობის ადგილობრივ დონეებზე, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები მიმართული უნდა იყოს რიგი მნიშვნელოვანი ამოცანების გადაწყვეტაზე. მათ შორისაა:

- საკანონმდებლო მოთხოვნების დაკმაყოფილება “ნარჩენების მართვის კოდექსით” გათვალისწინებული ეფექტიანი ადგილობრივი პროგრამების, პროცესებისა და ობიექტების შექმნის თვალსაზრისით;
- მუნიციპალიტეტებში ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ხარჯებისა და რისკების მინიმიზაცია;
- გარემოზე ზემოქმედების უარყოფითი შედეგების მინიმიზაცია, რომლებიც შესაძლოა წარმოიშვას ნარჩენების შეგროვების არსებული არაეფექტიანი სისტემის, ნაგავსყრდენების შეუსაბამო ადგილებზე განთავსებისა და ნარჩენების განთავსების არაეფექტიანი საშუალებების გამო;
- ნარჩენების შეგროვების სერვისის არეალის გაფართოება, რომელმაც მუნიციპალიტეტის მთელი მოსახლეობა უნდა მოიცვას; და
- ეკონომიკური სარგებლის მიღება, რომელიც შეიძლება უკავშირდებოდეს ნარჩენების იმ კომპონენტების აღდგენას, რომლებსაც გარკვეული ღირებულება ექნებათ კომპოსტირებისა და რეციკლირების ინიციატივების განხორციელებით.

ამ ამოცანების გადასაჭრელად, მუნიციპალიტეტების მიერ შემუშავებული მუნიციპალური ნარჩენების დაგეგმვის პროცესი უნდა ითვალისწინებდეს ყველა შესაბამის ფაქტორს, რომლებიც გავლენას ახდენენ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დღევანდელ მოქმედ სისტემაზე, და ასევე უნდა ითვალისწინებდეს განახლებული მუნიციპალური სისტემის დანერგვისა და ხანგრძლივი და საიმედო ფუნქციონირების საკითხებს. ეს მოიცავს ყველა შესაბამის ინსტიტუციურ, სოციალურ, ფინანსურ, ეკონომიკურ, ტექნიკურ და გარემოსდაცვით ფაქტორს, რომლებიც განსაზღვრავენ, თუ როგორ უნდა განახორციელოს მუნიციპალიტეტმა შემდეგი საქმიანობები:

- ნარჩენების მართვის არსებული სისტემისა და მისი ყველა ფიზიკური, საოპერაციო და ეკონომიკური ელემენტის დადგენა და ცოდნა;
- არსებული სისტემის ყველა ნაკლოვანების გამოვლენა და უზრუნველყოფა, რომ მიღწეული იქნას “ნარჩენების მართვის კოდექსის” მოთხოვნათა შესაბამისი ეფექტიანი მომსახურების დონეები;
- ალტერნატიული მიდგომებისა და ვარიანტების იდენტიფიცირება, რომლებმაც შეიძლება გააუმჯობესონ არსებული მუნიციპალური სისტემა, აღმოფხვრან გამოვლენილი ნაკლოვანებები და გააფართოონ ნარჩენების შეგროვების მომსახურებების ფარგლები და ხარისხი;
- ძირითადი დაინტერესებული პირების დღევანდელი როლებისა და პასუხისმგებლობების განსაზღვრა და შეფასება, თუ როგორ შეიძლება იქნას გამოყენებული, შეიცვალოს, ან გაუმჯობესდეს მათი როლები მომავალში, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ეფექტიანი სისტემის დანერგვით;
- იმ აუცილებელი საქმიანობების პრიორიტეტული ამოცანებისა და მისაღწევი მიზნების განსაზღვრა, რომლებიც მუნიციპალიტეტმა უნდა განახორციელოს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სფეროში

არსებული მდგომარეობის გამოსასწორებლად, მათ შორის, აღდგენის პროგრამების აუცილებელი შემუშავებით, რაზედაც ხაზგასმითაა აღნიშნული კანონში “ნარჩენების მართვის კოდექსი”;

- ეკონომიკური და ტექნიკური რესურსების იდენტიფიცირება და მოზიდვა, რომლებიც აუცილებელია დაგეგმვის პროცესების გრძელვადიანი და სასურველი შედეგების მისაღწევად;
- საქმიანობების განხორციელებისათვის საჭირო ბიუჯეტების განსაზღვრა და რეალისტური სამუშაო გრაფიკების შედგენა, რათა მიღწეული იქნას მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმით განსაზღვრული სასურველი შედეგები და უზრუნველყოფილი იქნას ეროვნული მარეგულირებელი მოთხოვნები;
- საშუალებებისა და კრიტერიუმების განსაზღვრა, თუ როგორ უნდა იქნას დაწყებული და დასრულებული გეგმა მისი შედეგების მიღწევის უზრუნველსაყოფად, და ამგვარი შედეგების მისაღებად გაწეული სამუშაოების შეფასება;
- მუნიციპალური ნარჩენების მართვის განახლებული სისტემის ფუნქციონირების მონიტორინგის საშუალებების განსაზღვრა გეგმით რეკომენდირებული საქმიანობების განხორციელების შემდეგ, სისტემის ხანგრძლივი და ეფექტიანი მუშაობის უზრუნველყოფის მიზნით;
- მონიტორინგის ფარგლების განსაზღვრა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის ფუნქციონირების პერიოდული განხილვებისა და მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის რეგულარული განახლებების მიზნით.

მუნიციპალური დაგეგმვის ეფექტიანი პროცესის ფაზები

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ეფექტიანი სისტემის დაგეგმვისა და განხორციელების რეკომენდირებული პროცესი შეიძლება ექვს ფაზად დაიყოს, რომლებიც წარმოადგენენ სავარაუდო ფუნქციებსა და საქმიანობებს, რომლებიც მუნიციპალიტეტმა უნდა შეასრულოს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავებისას:

- დაგეგმვის მოსამზადებელი ფაზა: ეს არის დაგეგმვის საწყისი ეტაპი, რომლის მიზანს წარმოადგენს დაგეგმვის ყველა საქმიანობისათვის საჭირო რესურსების მოძიება და მობილიზაცია;
- არსებული პირობების მდგომარეობის გაცნობის ფაზა: ეს გახლავთ დაგეგმვის ფუნქცია, რომლის მიზანია არსებული საწყისი პირობების განსაზღვრა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მოქმედი სისტემისა და ყველა იმ ფაქტორისა და ნაკლოვანების შეფასების გზით, რომლებიც გავლენას ახდენენ სისტემის ფუნქციონირებაზე;
- ალტერნატივების შეფასების ფაზა: მუნიციპალური ნარჩენების მართვის არსებული სისტემის მდგომარეობის საფუძვლიანი და ზუსტი შეფასების

შემდეგ, მისი ნაკლოვანებების დასაძლევად და კანონით “ნარჩენების მართვის კოდექსი” გათვალისწინებული მოთხოვნების შესასრულებლად, საჭიროა განისაზღვროს საიმედო ალტერნატივები (ტექნიკური, ინსტიტუციური, ფინანსური და ა.შ.), რათა დადგინდეს, თუ რომელი მათგანია უფრო მისაღები სისტემის სხვადასხვა ელემენტებისათვის და რომელი მათგანი უფრო კარგად პასუხობს მუნიციპალიტეტის ინტერესებს. ალტერნატივების შეფასების ეს ფაზა ქმნის ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმის საფუძველს, რომელსაც არსებითი მნიშვნელობა ექნება დაგეგმილი სისტემის გაუმჯობესებების მუნიციპალიტეტის მიერ განხორციელების სტრატეგიაში;

- გეგმის დამტკიცების ფაზა: მუნიციპალიტეტში არსებული მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის შეფასებისა და მისი ნაკლოვანებების დაძლევის საიმედო ალტერნატივების განსაზღვრის, შეფასებისა და შერჩევის შემდეგ, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა და მისი განხორციელების სტრატეგია ოფიციალურად მიიღება მუნიციპალიტეტის პასუხისმგებელი პირების მიერ და მტკიცდება შესაბამისი ეროვნული მარეგულირებელი ორგანოს წარმომადგენლების მიერ, რაც იმის მაჩვენებელი იქნება, რომ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა და მასში წარმოდგენილი რეკომენდაციები პასუხობს “ნარჩენების მართვის კოდექსის” მოთხოვნებს.
- განხორციელების ფაზა: მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ფორმალური მიღების შემდეგ, დგება გეგმით განსაზღვრული მიზნობრივი ამოცანების განხორციელების ეტაპი, რომელიც შეიძლება მოიცავდეს პოლიტიკის, ფინანსურ-ეკონომიკური, ინსტიტუციური და ტექნიკური საშუალებების შემუშავებას მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის გაუმჯობესების, აგრეთვე, გეგმით დასახული შედეგების მისაღწევად აუცილებელი ფიზიკური პროცესების განხორციელების მიზნით.
- მონიტორინგისა და განხილვების ფაზა: გეგმით გათვალისწინებული ყველა ან ზოგიერთი შედეგის მიღწევის შემდეგ, დგება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის (ან მისი ცალკეული კომპონენტების) საფუძვლიანი მონიტორინგის საჭიროება, რათა დავრწმუნდეთ, რომ გეგმით მიღწეული შედეგები მდგრადია და ასეთივე დარჩება მომავალშიც. ამას გარდა, მუნიციპალიტეტმა ასევე უნდა გააცნობიეროს, რომ წარმატებული დაგეგმვის პროცესი არის დინამიური და განგრძობადი, და მოითხოვს პერიოდულ განხილვებს გეგმის განახლებისათვის ახლად წარმოშობილი გარემოებების შესაბამისად, და რა და როგორ განხორციელდა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის თავდაპირველი მიღების შემდგომ პერიოდში. (კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” თანახმად, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები უნდა შემუშავდეს 5-წლიანი დაგეგმილი პერიოდისათვის. ეს კი წარმოშობს საჭიროებას, რომ ხუთი წლის შემდეგ შემოწმდეს მუნიციპალიტეტის მიერ გაწეული სამუშაოს შედეგები, ხოლო

გეგმა კი განახლდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სამომავლო მიზნებისა და “ნარჩენების მართვის კოდექსის” გრძელვადიანი მიზნების შესაბამისად).

ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სახელმძღვანელოს საფუძველი

აღნიშნული სახელმძღვანელოს მიზანია დაეხმაროს საქართველოს მუნიციპალიტეტებს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების აღიარებული საერთაშორისო პრაქტიკისა და სტანდარტების, და კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მოთხოვნათა შესაბამისად შემუშავებაში. სახელმძღვანელო წარმოდგენს იმ მნიშვნელოვანი ამოცანების ორგანიზებულ სტრუქტურასა და აღწერას, რომლებიც თითოეულმა მუნიციპალიტეტმა უნდა შეასრულოს ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავებისა და განხორციელებისათვის. ნახ. 1–ზე წარმოდგენილია დაგეგმვის ზემოაღწერილი ფაზები (ან ფუნქციები), ასევე რეკომენდებული საქმიანობების ან ამოცანების ჩამონათვალი, რომლებიც მუნიციპალიტეტმა უნდა განახორციელოს ექვსივე ძირითადი ფუნქციისათვის. ამ საქმიანობების მიზანია დაეხმაროს საქართველოს მუნიციპალიტეტებს მუნიციპალური ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული სწორი გადაწყვეტილებების მიღებაში, რაც მუნიციპალიტეტების ინტერესებში შედის, და მიიღონ პასუხები ნარჩენების მართვის კონკრეტულ სიტუაციებთან დაკავშირებულ შემდეგ ძირითად შეკითხვებზე:

- რა ნაკლოვანებები გააჩნია ამჟამად მოქმედ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემას და როგორ არის შესაძლებელი ამ ნაკლოვანებების შემსუბუქება?
- რა პრიორიტეტები გააჩნია მუნიციპალიტეტს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის პროგრამის ეფექტიანობის ასამაღლებლად?
- რომელი მასალების გადამუშავება ან კომპოსტირებაა შესაძლებელი ხარჯ–ეფექტურად, მასალებისა და პოტენციური ბაზრების ხელმისაწვდომობის პირობებში?
- აღდგენადი მასალების შეგროვების რომელი სისტემაა საუკეთესო მუნიციპალიტეტისათვის?
- რა გავლენას ახდენს არაფორმალური სექტორი მუნიციპალიტეტის შესაძლებლობებზე მასალების აღდგენის მდგრადი პროგრამის შემუშავების თვალსაზრისით?
- რა ზემოქმედებას იქონიებენ შეთავაზებული ნაგავსაყრელები მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების სისტემების ფუნქციებსა და ხარჯებზე, და ქმნის თუ არა ამგვარი ზემოქმედებაგადამტვირთი სადგურების შექმნის საჭიროებას?
- თუ დადგება ნარჩენების გადამტვირთი სადგურების საჭიროება მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების

ოპტიმიზაციისათვის, ვინ იქნება პასუხისმგებელი ამგვარი სადგურების შექმნასა და ოპერირებაზე?

- რა იქნება გაუმჯობესებული მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის (და მისი ცალკეული კომპონენტების) ღირებულება, რა გზებით იქნება მოზიდული სისტემის შექმნის, ოპერირებისა და მდგრად საექსპლუატაციო მდგომარეობაში შენარჩუნებისათვის საჭირო თანხები?
- რა ტექნიკური და მენეჯერული რესურსები ესაჭიროება მუნიციპალიტეტს გეგმის განხორციელებისა და მდგრადი შედეგების მისაღწევად და როგორი ტექნიკური და მენეჯერული შესაძლებლობების ადამიანური რესურსები გააჩნია ამჟამად მუნიციპალიტეტს?
- როგორ უნდა მოხდეს ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეებისა და საზოგადოების ჩართვა, რათა მათ თავიანთი წვლილი შეიტანონ დაგეგმვის პროცესში და შესაბამისად, საკუთრების განცდა ჩამოუყალიბდეთ დაგეგმვის შედეგებთან მიმართებით?
- როგორ უნდა მოხდეს ხარჯების ამოღება და ოპტიმიზაცია, ისე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს დაგეგმვის შედეგების მდგრადობის შენარჩუნება?
- ხარჯების ამოღების რა განაკვეთი იქნება გონივრულად მიზანშეწონილი, რომელსაც სავარაუდოდ გადაიხდიან საყოფაცხოვრებო და სხვა მუნიციპალური კომერციული ნარჩენების წარმოქმნელი პირები და ორგანიზაციები/კომერციული დაწესებულებები ამა თუ იმ მუნიციპალიტეტის ფარგლებში?

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესი

დაგეგმვის ფუნქცია	დაგეგმვის საქმიანობები
მომზადება გეგმის შემუშავებისათვის	8. პასუხისმგებლობების დელეგირება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შესამუშავებლად 9. გეგმის შემუშავებისათვის საჭირო რესურსების გამოკვეთა და უზრუნველყოფა 10. შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების იდენტიფიცირება და პროცესში ჩართვა საწყისი ეტაპიდანვე 11. ადგილობრივი დაინტერესებული მხარეების საკონსულტაციო ჯგუფის ჩამოყალიბება 12. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის პროცესის მიზნებისა და სამიზნე შედეგების განსაზღვრა 13. მუნიციპალური ნარჩენების წარმოქმნასა და მართვაზე ზეგავლენის მქონე ფაქტორების განსაზღვრა 14. დეტალური სამუშაო გეგმის შემუშავება

	<p>ვადებისა და ძირითადი ეტაპების მითითებით</p>
<p>არსებული მდგომარეობის განსაზღვრა და შეფასება</p>	<ol style="list-style-type: none"> 8. ნარჩენების იმ ნაკადების განსაზღვრა, რომელთა მართვა უნდა მოხდეს მუნიციპალიტეტის მიერ 9. ნარჩენების მართვის არსებული სერვისებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება და შეფასება 10. ნარჩენების მართვის არსებული სერვისის ნაკლოვანებების იდენტიფიცირება და დახასიათება 11. მუნიციპალიტეტში ნარჩენების მართვის მთლიანი ხარჯის განსაზღვრა 12. არსებული რესურსების შეფასება ოპერაციული და განვითარებისათვის საჭირო ხარჯების დასაფარად, მათ შორის საბიუჯეტის შემუშავებისა და თანხების ამოღების ჩათვლით 13. ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებით საზოგადოების ცნობიერებისა და დამოკიდებულების შესწავლა 14. ნარჩენების მართვის ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბებისა და მართვის კუთხით არსებული ინსტიტუტების ტექნიკური და მართვის შესაძლებლობების შეფასება
<p>ალტერნატივების შეფასება და გადაწყვეტილების მიღება</p>	<ol style="list-style-type: none"> 11. პრიორიტეტების განსაზღვრა მუნიციპალიტეტის საქმიანობებისა და პროცესებისათვის 12. არსებული ან დაგეგმილი ეროვნული და რეგიონული პროგრამების ან ინფრასტრუქტურის განსაზღვრა, რომელიც გავლენას მოახდენს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მიდგომაზე 13. მომავალში ნარჩენების გენერირების პროგნოზირება 14. საზოგადოებისა და დაინტერესებული მხარეების განათლებისა და კონსულტაციის ეფექტიანი გეგმის შემუშავება 15. ნარჩენების შეგროვების სერვისის დაფარვის არეალისა და ეფექტიანობის გაზრდის ალტერნატიული გზების განსაზღვრა 16. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ალტერნატივების CAPEX და OPEX ხარჯების შეფასება 17. სასურველი ვარიანტებისა და განხორციელების პროცესის შერჩევა

	<p>18. შერჩეული მუნიციპალური ნარჩენების სისტემის გაუმჯობესებისათვის საჭირო საინვესტიციო გეგმის შემუშავება</p> <p>19. მუნიციპალიტეტში ნარჩენების გადამუშავებისა და აღდგენის გაზრდის გზების / საშუალებების განსაზღვრა</p> <p>20. რეგიონული შესაძლებლობებისა და ვარიანტების შეფასება</p>
<p>გეგმის შემუშავება და მიღება</p>	<p>4. იმ ინფორმაციის განსაზღვრა, რაც უნდა შევიდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის დოკუმენტში</p> <p>5. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის თანხვედრის უზრუნველყოფა პოლიტიკის, მარეგულირებელ და დაინტერესებული მხარეების მოთხოვნებთან /საჭიროებებთან</p> <p>6. მუნიციპალიტეტის მიერ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ფორმალური მიღება</p>
<p>გეგმის განხორციელება</p>	<p>3. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმით განსაზღვრული სერვისებისა და ტექნიკური საკითხების განხორციელების დაწყება</p> <p>4. ახალი პროგრამებისა და საჭირო გაუმჯობესებების განხორციელების მონიტორინგი</p>
<p>გეგმის შედეგების ფუნქციის მონიტორინგი</p>	<p>3. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის განხორციელების მონიტორინგი მისი გრძელვადიანი ეფექტიანობის უზრუნველყოფის მიზნით</p> <p>4. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის პერიოდული განახლება განვითარებული მოვლენების გათვალისწინებით</p>

აღნიშნულ სახელმძღვანელო დოკუმენტში ჩამოთვლილი ქმედებების მიზანია დაეხმაროს მუნიციპალიტეტებს დასმულ კითხვებზე პასუხების გაცემაში და ისეთი სტრატეგიის შემუშავებაში, რომელიც განამტკიცებს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ფუნქციებს, რომლებზეც პასუხისმგებელი არიან მუნიციპალიტეტები. ქვემოთ მოცემულია ექვსი ზოგადი ფუნქციის ფარგლებში მუნიციპალიტეტების მიერ განსახორციელებელი საქმიანობების აღწერა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმებისა და სამოქმედო სტრატეგიების შესამუშავებლად.

ფუნქცია 1 – მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება

ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა დაგეგმვითი ინიციატივების შემთხვევაში, თავდაპირველად უნდა განისაზღვროს სტრატეგიული გეგმის შემუშავების პროცესი, რომლითაც უზრუნველყოფილი უნდა იქნას საკმარისი ტექნიკური და ფინანსური რესურსების მობილიზება დაგეგმვისა და შეფასების ამოცანებით მოთხოვნილი ყველა საქმიანობის განსახორციელებლად. დაგეგმვისათვის მომზადება ასევე მოიცავს პირველადი გადაწყვეტილებების მიღებას იმ საკითხებზე, რომლებიც ეხება საზოგადოებისა და დაინტერესებული პირების მონაწილეობას დაგეგმვის პროცესში. დაგეგმვის მომზადების ფუნქცია, სულ მცირე, უნდა მოიცავდეს შემდეგ საქმიანობებს:

ქმედება 1.1 – პასუხისმგებლობის დელეგირება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავებაზე

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესის წარმართვაზე პასუხისმგებლობა უნდა გადაეცეს მუნიციპალიტეტის კონკრეტულ განყოფილებას/სტრუქტურას (და ასეთი განყოფილების/სტრუქტურის კონკრეტულ თანამშრომელს, რომელიც დაინიშნება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის პროექტის მენეჯერად). დაგეგმვის პროცესის მენეჯერი პასუხისმგებელი იქნება აუცილებელი საქმიანობების კოორდინაციაზე მუნიციპალიტეტის სახელით. ეს მოვალეობა უნდა მოიცავდეს შესაძლო კოორდინაციას სხვა მუნიციპალიტეტებთან, პოტენციურ რეგიონულ ინიციატივებთან დაკავშირებულ საკითხებში, აგრეთვე კოორდინაციას საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან, რათა დაგეგმვის პროცესი და მისი მიზნობრივი შედეგები შესაბამისობაში იყოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მოთხოვნებთან. დაგეგმვის პროცესის მენეჯერი უფლებამოსილი უნდა იყოს, რომ კოორდინაცია გაუწიოს პროცესის ყველა მონაწილის საქმიანობას, მათ შორის – სხვა მუნიციპალურ სააგენტოებსა და მათ თანამშრომლებს, არჩევითი თანამდებობის პირებს, დაინტერესებულ პირთა საკონსულტაციო ჯგუფსა და პროცესში ჩართულ სხვა ექსპერტებს (კონსულტანტებს და ა.შ.)

ქმედება 1.2 – გეგმის შესამუშავებლად აუცილებელი რესურსების განსაზღვრა და მოზიდვა

ყველა დაგეგმილი საქმიანობის წარმატებით განხორციელებისათვის, საჭირო იქნება მუნიციპალიტეტების ფინანსური და ტექნიკური რესურსების მოზიდვა. სავარაუდოდ, ეს საქმიანობა მოიცავს საკმარისი რაოდენობის მუნიციპალური რესურსების გამოყოფას და შესაბამისი ბიუჯეტის შექმნას დაგეგმვის

პროცესისათვის (ან დახმარების მოზიდვას გარე წყაროებიდან, მაგალითად დონორი სააგენტოებიდან, არასამთავრობო ორგანიზაციებიდან და ა.შ.), ზოგიერთ შემთხვევებში, მუნიციპალიტეტებმა შეიძლება მოიძიონ გარეშე ტექნიკური დახმარება (კონსულტანტები, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სხვ.), რათა დაგეგმვის პროცესი უზრუნველყოფილი იყოს სათანადო ცოდნით და გამოცდილებით, რაც შეიძლება საჭირო იყოს უფრო კომპლექსური დაგეგმვის მისაღწევად. მაგალითად, გარე წყაროებიდან ტექნიკური დახმარების მიღება შესაძლოა საჭირო გახდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ალტერნატიული ვარიანტებისა და მიდგომების იდენტიფიცირებისა და ადგილობრივ პირობებში მათი საიმედოობის უზრუნველსაყოფად, რადგან, მუნიციპალიტეტების ხელმძღვანელ პირებს შეიძლება არ ჰქონდეთ საკმარისი ცოდნა ან გამოცდილება ზოგიერთი ასეთი ალტერნატივის შესახებ, კერძოდ, როდესაც საქმე ეხება აღდგენის მუნიციპალური პროგრამის შემუშავებას. სათანადო გამოცდილების მქონე კონსულტანტები და სხვა გარე დამხმარეები, მაგალითად, არასამთავრობო ორგანიზაციები, შეიძლება დაგეგმვის პროცესის აქტიურ მონაწილედ მივიჩნიოთ როგორც ტექნიკური რესურსი დაგეგმვის მთელი პროცესისათვის ან მისი მართვისათვისაც კი, რაც საკმაოდ გავრცელებული პრაქტიკაა აშშ-სა და ევროკავშირის ქვეყნებში. გარე წყაროებიდან ტექნიკური დახმარება ასევე შეიძლება საჭირო გახდეს დაგეგმვის პროცესში სპეციფიური ექსპერტული ცოდნის უზრუნველსაყოფად, მაგ. ისეთი საქმიანობების შესახებ, როგორცაა ნარჩენების მახასიათებლების გამოკვლევა ან ეფექტიანი საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისა და კომუნიკაციის პროგრამის შემუშავება.

აქტივობა 1.3 – შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების იდენტიფიცირება და ჩართვა პროცესში

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის ეფექტიანი პროცესის შექმნა მოითხოვს საზოგადოებისა და სხვა შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების აქტიურ მონაწილეობას. ამიტომ, დაგეგმვის მოსამზადებელი პროცესის ერთ-ერთ ძირითად ელემენტს წარმოადგენს საზოგადოებისა და შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების აქტიური და მუდმივი მონაწილეობის უზრუნველყოფა დაგეგმვის მოსამზადებელ პროცესში, რადგან, მათ შეუძლიათ მნიშვნელოვანი გავლენა იქონიონ როგორც დაგეგმვის პროცესზე, ისე მისი მის განხორციელებასა და შედეგების მხარდაჭერაზე.

ზოგადად, დაინტერესებული მხარე არის პირი, ჯგუფი, დაწესებულება ან ორგანიზაცია, რომელსაც პირდაპირი ან არაპირდაპირი ინტერესი გააჩნია საქმიანობის ან პროექტის მიმართ, ან შეუძლია დადებითი ან უარყოფითი ზემოქმედება მოახდინოს საქმიანობაზე ან პროექტზე. ნარჩენების მართვის პოტენციური დაინტერესებული პირების ჩამონათვალი შეიძლება

განსხვავებული იყოს სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებისათვის, და აქედან გამომდინარე, საჭიროებს ინდივიდუალურ განსაზღვრას თითოეული მუნიციპალიტეტის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის ინიციატივების შემუშავებისას. საქართველოს მუნიციპალიტეტებში, პოტენციური დაინტერესებული პირების სია შეიძლება მოიცავდეს შემდეგს:

1. დაწესებულებები და კომპანიები, რომლებსაც ამჟამად გარკვეული ფუნქციური პასუხისმგებლობები ეკისრებათ ნარჩენების მართვის სისტემის სხვადასხვა ასპექტებზე შესაბამის მუნიციპალიტეტებში. მაგალითად: პოლიტიკურ და სხვა თანამდებობებზე მომუშავე თანამშრომლები, სერვის-პროვაიდერები (ადგილობრივი შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებების ჩათვლით), ინსპექციები / სამართალდამცავი ორგანოები. ამ ჩამონათვალს შეიძლება დაემატოს აგრეთვე საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო (ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის სამსახურის, ეროვნული სატყეო სააგენტოს, დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის ჩათვლით); საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო; საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო; საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“, სამედიცინო ნარჩენების მართვის კომპანიები.
2. ორგანიზაციები, რომლებსაც პირდაპირი ეკონომიკური ინტერესი გააჩნიათ მუნიციპალიტეტში ნარჩენების მართვაში, მაგალითად, როგორებიცაა კომერციული/სამრეწველო ნარჩენების წარმომქმნელები, რეციკლირების კომპანიები, ნარჩენების შემგროვებელი კომპანიები, აგრეთვე ნარჩენების მართვის ან მისი დამხმარე პროგრამების პოტენციური დონორები ან დამფინანსებლები;
3. ორგანიზაციები და ფიზიკური პირები, რომლებსაც სხვა ინტერესები აქვთ ნარჩენების მართვაში მუნიციპალიტეტის ფარგლებში, მაგალითად, არასამთავრობო ორგანიზაციები, აკადემიები და/ან კვლევითი ინსტიტუტები;
4. ორგანიზაციები და ფიზიკური პირები, რომლებზეც პირდაპირ ზემოქმედებას ახდენს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ახლანდელი პრაქტიკა ან შესაბამის მუნიციპალიტეტებში არსებული საწარმოები, მაგალითად, საბინაო კოოპერატივები, ასევე სოფლები, სადაც არაადეკვატურად, ან საერთოდ არ ფუნქციონირებს ნარჩენების შეგროვების სამსახურები, და ა.შ.
5. ორგანიზაციები და ფიზიკური პირები, რომლებზეც მომავალში, შესაძლოა ზემოქმედება იქონიონ გაუმჯობესებულმა მიუნიციპალურმა საქმიანობებმა და საწარმოებმა, მაგალითად, სოფლის მეურნეობის ან მეხილეობის პროდუქტების მწარმოებლები, რომლებიც შეიძლება იყენებდნენ ნარჩენების გადამუშავების შედეგად მიღებულ კომპოსტს, ალდგენილი მასალების ადგილობრივი/რეგიონული/ეროვნული ბაზრები და ა.შ.

ამ საქმიანობის მიზანია შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების განსაზღვრა თითოეულ მუნიციპალიტეტში. მათი მონაწილეობა დაგეგმვის პროცესში დაეხმარება მუნიციპალიტეტს იმის უზრუნველყოფაში, რომ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავებაში წარმოდგენილი იყოს ინტერესებისა და ცოდნის სრული სპექტრი. ამასთანავე, მათი აქტიური მონაწილეობა დაეხმარება მუნიციპალიტეტებს იმის უზრუნველყოფაში, რომ დაგეგმილი შედეგების მიმართ ამ ჯგუფებს ექნებათ მიმდებლობა. საუკეთესო შემთხვევაში, მათი აქტიური მონაწილეობა მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ნარჩენების მართვის პოლიტიკასა და ინვესტიციებს, რაც შესაძლოა საჭირო გახდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის რეკომენდებული გეგმის შედეგების რეალიზაციისას. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იქნება ხარჯების ამოღების გაზრდის პერსპექტივის მხარდაჭერად მომავალში შესაძლო სატარიფო რეფორმების განხორციელებით, რაც ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის წარმატებით განხორციელების შედეგად შექმნილი განახლებული მუნიციპალური სისტემების, ახალი პროცესების ან ობიექტების მდგრადი და ხანგძლივი ფუნქციონირებისათვის.

მუნიციპალიტეტების მიერ შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების იდენტიფიცირების შემდეგ, ეს დაინტერესებული მხარეები აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართულები დაგეგმვის პროცესში, რაც უნდა მოიცავდეს მათ წინადადებებს დაგეგმვის პროცესის მიმდინარე საკითხებისა და ალტერნატივების მიმართ, ასევე, აქტიურ დახმარებებს აუცილებელი ინფორმაციის შეგროვებაში, რაც საჭიროა დაგეგმვის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებისა და მუნიციპალური ნარჩენების მართვის პერსპექტიული გეგმით გათვალისწინებული სამოქმედო სტრატეგიის შემუშავებისას.

დაინტერესებული მხარეების ჩართვის უზრუნველყოფა ამ პროცესში შეიძლება შესრულდეს მათთვის ოფიციალური წერილების დაგზავნის გზით, რომელშიც მოკლედ უნდა იყოს აღწერილი დაგეგმვის სავარაუდო პროცესი და სასურველი მისაღწევი შედეგები. ეს ოფიციალური წერილი (თუ შესაძლებელია, შედგენილი უნდა იყოს ადგილობრივი მთავრობის მიერ) მიჩნეული უნდა იქნას მოწვევად დაინტერესებულ პირთა პირველ შეკრებაზე, და იმის ინდიკატორად, რომ ისინი დაინტერესებულნი არიან მონაწილეობა მიიღონ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში.

აქტივობა 1.4 – ადგილობრივი დაინტერესებული პირების საკონსულტაციო ჯგუფის შექმნა

დაინტერესებული მხარეების პირველ კრებაზე გამოვლენილი მათი ინტერესის საფუძველზე, საჭიროა ოფიციალურად შეიქმნას დაინტერესებული მხარეების

საკონსულტაციო სამუშაო ჯგუფი, რომელიც რეგულარულად ჩაატარებს კრებებს და განიხილავს დაგეგმვის პროცესის მიმდინარე საქმიანობებთან დაკავშირებულ საკითხებს. ამას გარდა, სამუშაო ჯგუფი უშუალოდ უნდა იქნას ჩართული დაგეგმვის პროცესის ყველა მნიშვნელოვანი ეტაპის სამუშაოებში, მაგალითად, არსებული პირობების შეფასების სამუშაოს დასრულებისას, ან მუნიციპალიტეტის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მომავალი სისტემისა და მისი ცალკული ელემენტების ალტერნატივების შეფასების საქმიანობებში.

აქტივობა 1.5 – მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის ამოცანებისა და მიზნობრივი შედეგების განსაზღვრა

ნათელია, რომ ნებისმიერი „გეგმის“ მიზანს წარმოადგენს სასურველი შედეგების მიღწევა. ამიტომ, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია იმის გაგება, თუ ზუსტად, კონკრეტულად რის მიღწევას ცდილობს მუნიციპალიტეტი. საქართველოს მუნიციპალიტეტებისათვის ეს ამოცანა გარკვეულწილად უკვე განსაზღვრულია კანონით “ნარჩენების მართვის კოდექსი” დადგენილი კრიტერიუმებით, სადაც მითითებულია როგორც მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შინაარსი (როგორც ეს ზემოთ იყო წარმოგენილი), ისე მუნიციპალიტეტების პასუხისმგებლობები, რომლებიც მათ უნდა იკისრონ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ეფექტიანი მომსახურებების უზრუნველსაყოფად თავიანთ ადმინისტრაციულ ფარგლებში (თითოეული მუნიციპალიტეტის მნიშვნელოვანი მეორე რიგის ამოცანას უნდა წარმოადგენდეს კანონის მოთხოვნების შესრულება შემდეგისდაგვარად ხარჯ-ეფექტიანი და მდგრადი გზით).

დაგეგმვის მოსამზადებელ პროცესში, მუნიციპალიტეტების ამოცანები და სასურველი მიზნები მკაფიოდ უნდა იყო განსაზღვრული და ჩამოყალიბებული, რათა მიღწეული იქნას გაზომვადი შედეგები, რაც მეტად მნიშვნელოვანია დაგეგმვის პროცესის შედეგების მონიტორინგისას. პირველადი მიზნობრივი ამოცანები და შედეგები მნიშვნელოვან საწყის წერტილს წარმოადგენენ მთელი დაგეგმვის პროცესისათვის და განსაზღვრავენ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის სავარაუდო სამოქმედო არეალს. ეს ასევე დაეხმარება მუნიციპალიტეტებს იმ სამუშაოების განსაზღვრაში, რომლებიც დაგეგმვის პროცესის სხვადასხვა ქმედებების ფარგლებში უნდა შესრულდეს. საქართველოს ყველა მუნიციპალიტეტში, დაგეგმვის მიზნები და ამოცანები, სავარაუდოდ, მოიცავს შემდეგ ინიციატივებს:

- მუნიციპალიტეტებში ნარჩენების შეგროვების სერვისების ოპტიმიზაცია და გაფართოება;
- ნარჩენების ხარჯ-ეფექტიანი ტრანსპორტირება ახალ რეგიონულ ნაგავსაყრელებზე, პირდაპირი მიზიდვით ან გადამტვირთი სადგურების

მეშვეობით, რომლებიც შეიქმნება ცენტრალური ან ადგილობრივი მთავრობების მიერ;

- ფორმალური მუნიციპალური პროგრამების შემუშავება მუნიციპალური ნარჩენების აღდგენის წილის გაზრდისათვის, რაც წარმოადგენს ნაგავსაყრელებზე მოხვედრილი მუნიციპალური ნარჩენების წილის შემცირებისა და მუნიციპალური ნარჩენების ცალკეული ფრაქციების კომპონენტების ღირებულების აღდგენის საშუალებას;
- ბაზისის შემუშავება ხარჯების ამოღების ოპტიმიზაციისათვის, მიღწეული გაუმჯობესებების სტაბილურობის და მდგრადობის უზრუნველსაყოფად.

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის ამოცანებისა და სამიზნე შედეგების განსაზღვრა და მიღება მუნიციპალიტეტების მნიშვნელოვან საწყის ამოცანად უნდა იქცეს, რომელშიც აქტიურად უნდა ჩაერთოს დაინტერესებული მხარეების საკონსულტაციო ჯგუფი და მუნიციპალიტეტების მიერ შერჩეული თანამშრომლები. საქმიანობის განხორციელებისათვის ხელმისაწვდომი რესურსების ეფექტიანი გამოყენება სამიზნე შედეგებთან, უზრუნველყოფს სასურველი მიზნების მიღწევას. ეს კი, თავის მხრივ, წარმოშობს ნარჩენების შეგროვებისა და განთესვის ძირითადი ფუნქციების გაუმჯობესების საჭიროებას, როგორც მუნიციპალიტეტების უმნიშვნელოვანეს საწყის პრიორიტეტს, რასაც შემდგომ უნდა მოჰყვას ფორმალური აღდგენის პროგრამების შექმნა.

საჭიროა კონკრეტული გეგმის შესრულების მიზნების იდენტიფიცირება, რათა დადგინდეს განმსაზღვრელი ბაზისი, თუ რამდენად წარმატებული იქნება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა. შესრულების მიზნების იდენტიფიცირების კრიტერიუმები უნდა ეფუძნებოდეს ე.წ. „SMART“ კონცეფციას, რომელიც გულისხმობს, რომ იდენტიფიცირებული მიზნები უნდა იყოს სპეციფიური, გაზომვადი, მიღწევადი, რეალისტური და დროის მიმართ სენსიტიური (**S**pecific, **M**easurable, **A**chievable, **R**ealistic, and **T**ime sensitive):

- სპეციფიკური მიზნები არის პირდაპირი და არაორაზროვანი, მათი იდენტიფიცირება ნათლადაა შესაძლებელი მიღწევის შემთხვევაში;
- გაზომვადი მიზნები არის მკაფიოდ განსაზღვრული, შედეგად თქვენ იცით, თუ როდის იქნება ისინი მიღწეული, რადგან შეგიძლიათ მათი შედეგების გაზომვა;
- მიღწევადი მიზნები არის გონივრული მიზნები, ისინი შეიძლება დაისახოს მუნიციპალიტეტის მიერ, ხელმიწასაწვდომი რესურსების ფარგლების გათვალისწინებით;
- რეალისტურია ის მიზნები, რომელთა მისაღწევადაც მუშაობა სურს და შეუძლია მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობასა და საზოგადოებას (ეს გულისხმობს, რომ საქართველოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მოთხოვნები და ეროვნული სტრატეგიის მხარდამჭერი მუნიციპალური ინიციატივები მათ საშუალებას აძლევს მიიღონ დამატებითი ფინანსური და ტექნიკური რესურსები, რათა მიაღწიონ სასურველ შედეგებს, კერძოდ, იმ

შემთხვევებში, როდესაც საქმე ეხება მაგალითად გადამტვირთი სადგურების შექმნას რეგიონულ ნაგავსაყრელებამდე ნარჩენების გადატანის ოპტიმიზაციის მიზნით);

- დროის მიმართ სენსიტიური მიზნები არის მიზნები, რომლებიც განსაზღვრება დაგეგმვისა და განხორციელების დროის ფარგლებში და იგეგმება იმის გათვლისწინებით, რომ სამუშაო შესრულდეს კონკრეტულ და რეალისტურ დროის მონაკვეთში. სამუშაოს ამა თუ იმ ნაწილის შესრულების დროითი ასპექტები შეიძლება მიჩნეული იქნას განხორციელების გარდამავალ ეტაპებად, რომლებიც ქმნიან მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შედეგების მისაღწევად მუნიციპალიტეტის მიერ გაწეული საქმიანობების მონიტორინგის საფუძველს.

ამ SMART მიზნების იდენტიფიცირება დაგეგმვის მოსამზადებელი პროცესის ფაზაში საშუალებას გვაძლევს გავითვალისწინოთ დაგეგმვის ამ პროცესში მოპოვებული კონკრეტული ინფორმაცია. მიზნობრივი შედეგების ზუსტი და დეტალური განსაზღვრა მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ მუნიციპალიტეტებმა იცოდნენ წარმატებულია თუ არა მათი მცდელობები გეგმებით გათვალისწინებული საქმიანობის შესასრულებლად, და მიიღწევა თუ არა ასეთი შედეგები სასურველი ხარისხით. ამ მიზნების განსაზღვრა საწყის ფაზაში ასევე იძლევა შესანიშნავ შესაძლებლობებს, რომ დაგეგმვის პროცესში თავიდანვე იქნან ჩართული დაინტერესებული მხარეები და მუნიციპალიტეტების მიერ შერჩეული მათი თანამშრომლები. ყოველივე ზემოაღნიშნულის შედეგად, დასახული ამოცანები და სამიზნე შედეგები ოფიციალურად უნდა იქნას დამტკიცებული მუნიციპალიტეტის/გამგეობის მიერ, როგორც დაგეგმვის პროცესის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეტაპი.

აქტივობა 1.6 - ფაქტორების იდენტიფიცირება, რომლებიც გავლენას ახდენენ ნარჩენების წარმოქმნასა და მართვაზე

დაგეგმვის პროცესის დაწყების მომზადებისას, მუნიციპალიტეტმა ასევე უნდა განსაზღვროს ფაქტორები, რომლებიც გავლენას მოახდენს მის მიერ მისაღებ გადაწყვეტილებებზე მუნიციპალური ნარჩენების მართვის პირობების გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით. ეს საქმიანობა შეტანილი უნდა იყოს პროცესის მოსამზადებელ ფუნქციაში, რადგან, ეს სავარაუდოდ განსაზღვრავს ფუნქცია 1-ის შემდგომი საქმიანობის ფარგლებში შესამუშავებელი დეტალური სამუშაო გეგმის შინაარსს. ფაქტორები, რომლებიც, სავარაუდოდ, გავლენას მოახდენენ მუნიციპალიტეტის მიერ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის არსებულ და მომავალ პირობებზე, მოიცავს შემდეგს:

- დემოგრაფიული მდგომარეობა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიულ ფარგლებში;
- ნარჩენების წარმოქმნის მონაცემები (მუნიციპალური ნარჩენების როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისობრივი მონაცემები);

- სოციალურ-ეკონომიკური პირობები, რომლებიც გავლენას ახდენენ როგორც მუნიციპალური ნარჩენების წარმოქმნაზე, ასევე ხარჯების ამოღების გაუმჯობესების საშუალებებზე (და შესაძლოა, მუნიციპალიტეტებში არაფორმალური რეციკლირების ახლანდელ დონეზე);
- მოქმედი ადგილობრივი და ეროვნული კანონები, მარეგულირებელი მოთხოვნები და პოლიტიკა;
- მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მომსახურებების მიმართ არსებული ინსტიტუციონალური პასუხისმგებლობები და შესაძლებლობები;
- დეტალური ინფორმაცია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის პრაქტიკის, ქონების (ტექნიკურ-მატერიალური ბაზის), პერსონალისა და ინფრასტრუქტურის შესახებ, რათა განისაზღვროს როგორც მომსახურების ახლანდელი დონე, ისე სისტემის ნაკლოვანებები;
- ეკონომიკური ფაქტორები, როგორებიცაა: 1) არსებული მუნიციპალური სისტემის მთლიანი პირდაპირი და არაპირდაპირი ხარჯები; 2) ხარჯების ამოღების დონე და მოსაკრებლების ამოღების მაჩვენებელი; და 3) ბიუჯეტირების დონეები და პროცესები;
- ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ნარჩენების აღდგენის პროცესებზე, მაგალითად, კერძო სექტორის საქმიანობები და აღდგენილი და კომპოსტირებული მასალების არსებული ბაზრები.

აქტივობა 1.7 - დეტალური სამუშაო გეგმის შემუშავება შესრულების გრაფიკებითა და ძირითადი ეტაპებით

დაინტერესებული მხარეების საკონსულტაციო ჯგუფთან მუშაობითა და 1.6. საქმიანობის ფარგლებში იდენტიფიცირებული, მუნიციპალური ნარჩენების მართვაზე გავლენის მქონე ფაქტორების გათვლისწინებით, მუნიციპალური დაგეგმვის მენეჯერმა უნდა შეიმუშაოს ყველა შემდგომი საქმიანობის დეტალური სამუშაო გეგმა, რომლიც უნდა დასრულდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის საბოლოო გეგმისა და მისი განხორციელების სტრატეგიის ჩამოყალიბებით. ეს სამუშაო გეგმა უნდა მოიცავდეს მუნიციპალიტეტის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხს. ამ გეგმით განისაზღვრება პასუხისმგებლობები განსახორციელებელ სამუშაოებზე, საჭირო ეკონომიკური და ტექნიკური რესურსები, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ყველა ამოცანის შესასრულებლად აუცილებელი სამუშაოების დროითი გრაფიკები (ეტაპებით). სამუშაო გეგმაში წარმდგენილი შესრულების გრაფიკები და ეტაპები ქმნის ბაზისს, რომელიც გვეხმარება მიზნობრივი შედეგის მისაღწევად გაწეული სამუშაოების მონიტორინგში, ასეთ შედეგს კი წარმოადგენს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ყოვლისმომცველი გეგმისა და სტრატეგიის შექმნა.

დაგეგმვის პროცესის მენეჯერის მიერ სამუშაო გეგმის მომზადების შემდეგ, გეგმას განიხილავს დაინტერესებული მხარეების საკონსულტაციო ჯგუფი, რომელიც წარადგენს თავის თვალსაზრისს, რის შემდეგაც მოხდება გეგმის ოფიციალური პრეზენტაცია და დამტკიცება მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობის მიერ (რომელსაც გეგმით გათვალისწინებული ყველა სამუშაოსათვის საკმარისი რესურსების მობილიზაციის უზრუნველყოფა დაეკისრება).

ფუნქცია 2 – არსებული მდგომარეობის განსაზღვრა და შეფასება

ეს არის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის პროცესის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ფუნქცია. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ეფექტიანი გეგმა უნდა ეფუძნებოდეს საწყის პირობებს, რომლებიც განსაზღვრავენ მუნიციპალიტეტის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის არსებულ სტრუქტურასა და ფუნქციას. არსებული მდგომარეობის საფუძვლიანი შეფასება დაგვეხმარება სისტემის ნაკლოვანებების გამოვლენასა და რაოდენობრივ განსაზღვრაში, ასევე, ამ ნაკლოვანებების აღმოფხვრის ღონიძიებების დაგეგმვაში.

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის არსებული მდგომარეობის განსაზღვრა მოითხოვს ზუსტი და საკმარისი ინფორმაციის შეგროვებას, რათა მივიღოთ საიმედო მონაცემები მუნიციპალური ნარჩენების წყაროების, რაოდენობების, შემადგენლობის, არსებული სისტემის ქონების (ტექნიკურ/მატერიალური ბაზის), შესაბამისი ინსტიტუციონალური სტრუქტურების, ხარჯების, გარემოზე ზემოქმედებისა და სხვა ფაქტორების შესახებ, რომლებიც გავლენას ახდენენ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის მუშაობაზე. ასეთი ბაზისური ინფორმაცია მოიცავს შემდეგს:

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი მუნიციპალური ნარჩენების (მუნიციპალიტეტის ფარგლებში მოსახლეობისა და ორგანიზაციების / კომპანიების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების ჩათვლით) სახეობები და რაოდენობები;
- ინფორმაცია მუნიციპალიტეტის ფარგლებში ნარჩენების წარმომქმნელი საწარმოების შესახებ, რომლებიც მუნიციპალური სისტემისაგან გამოცალკევებულად მართავენ თავიანთ ნარჩენებს (ნარჩენების ტიპი, რაოდენობა, შემადგენლობა და მათი მართვის წესი);
- მუნიციპალიტეტის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების შემადგენლობა და ფიზიკური თვისებები;
- ნარჩენების მართვის მოქმედი ინსტიტუციური მექანიზმები და მონაცემები სერვისის მომწოდებლების შესახებ;
- არსებული ოფიციალური ნაგავსაყრელებისა და ნარჩენების განთავსების არალეგალური ადგილების იდენტიფიცირება, მახასიათებლები და მდგომარეობა;

- მონაცემთა ბაზა მუნიციპალიტეტის არსებული რესურსების (ტექნიკურ-მატერიალური ბაზის) შესახებ, რომლებიც გამოიყენება ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და განთავსების პროცესებში (ავტომანქანების, კონტეინერების რაოდენობა და მდგომარეობა, ქუჩების დამსუფთავებლები, პერსონალი);
- ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, ქუჩების დასუფთავებისა და ა.შ. ფიზიკური პროცესების მახასიათებლები;
- ინფორმაცია კონტეინერების განთავსების ადგილებისა და ნარჩენების მართვის სხვა მუნიციპალური ინფრატრუქტურების შესახებ;
- მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში ნარჩენების შეგროვების მომსახურების ფარგლები, ამ მომსახურებით სრულიად დაუფარავი ან მხოლოდ ნაწილობრივ დაფარული ტერიტორიების ჩათვლით;
- ქუჩების დასუფთავების ფარგლები და პერიოდულობა;
- ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და განთავსების სრული პირდაპირი და არაპირდაპირი ხარჯები, არსებული მდგომარეობით;
- ინფორმაცია ბიუჯეტირებისა და ფინანსური მართვის ახლანდელი პროცესების, მათ შორის ხარჯების ამოღების არსებული დონისა და მუნიციპალიტეტის მოქმედი საბუღალტრო საანგარიშგებო სისტემის შესახებ;
- ინფორმაცია, თუ რამდენად დამაკმაყოფილებელია მუნიციპალიტეტში ნარჩენების მართვის მომსახურების დონე (მაგ. მოსახლეობის გამოკითხვის შედეგებზე დაყრდნობით (თუ არსებობს). ეს ინფორმაცია შეიძლება ასევე მოპოვებული იქნას მოსახლეობის გამოკითხვის გზით დაგეგმვის პროცესში).

საჭირო ინფორმაციის ჩამონათვალი და ნიმუში წარმოდგენილია წინამდებარე დოკუმენტის დანართ 1-ში, რომლის მიზანია საკმარისი მონაცემების მოპოვების ხელშეწყობა. ზემოაღნიშნული ინფორმაციის შეგროვების საფუძველზე მომზადდება არსებული მდგომარეობის ანგარიში, რომელშიც აღიწერება მუნიციპალური სისტემის ნარჩენების მართვის არსებული მდგომარეობა და სისტემის ნაკლოვანებები. ამ ანგარიშს მოამზადებს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის ჯგუფი (დახმარებისათვის შეიძლება მოიწვიონ გარეშე ტექნიკური ექსპერტები), რათა მოხდეს საბაზისო მდგომარეობის დადგენა და დაგეგმვის პროცესით გათვალისწინებული მიზნობრივი შედეგების მისაღებად საჭირო გაუმჯობესების ღონისძიებების განსაზღვრა. ქვემოთ ჩამოთვლილი საქმიანობების განხორციელების შემდეგ, უნდა მომზადდეს ანგარიში არსებული მდგომარეობის შესახებ, რომელიც შექმნის საფუძველს, რომ დაინტერესებული მხარეების საკონსულტაციო ჯგუფმა და მუნიციპალიტეტის თანამშრომლებმა განსაზღვრონ საუკეთესო ვარიანტი გამოვლენილი ნაკლოვანებების აღმოფხვრის და საქართველოს კანონით “ნარჩენების მართვის კოდექსი” გათვალისწინებული მოთხოვნების შესრულებისათვის. ქვემოთ აღწერილი ქმედებების მიზანია გზების დადგენა,

რომელთა მეშვეობითაც შეგროვდება და შეფასდება დაგეგმვისა და გადაწყვეტილებების მისაღებად აუცილებელი ინფორმაცია, იმისათვის, რომ მივიღოთ სრული სურათი მუნიციპალიტეტის ფარგლებში არსებული მდგომარეობის შესახებ.

საქმიანობა 2.1 – მუნიციპალიტეტის მართვას დაქვემდებარებული ნარჩენების ნაკადების განსაზღვრა

დაგეგმვის საქმიანობის ერთ–ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია იმ ნარჩენების რაოდენობისა და შემადგენლობის განსაზღვრა, რომელთა მართვაც მუნიციპალიტეტის ფუნქციებში შევა. ნებისმიერ მუნიციპალიტეტში, ნარჩენების ტიპური წარმომქმნელებია საოჯახო მეურნეობები, მუნიციპალური მომსახურების მიმწოდებელნი, რომლებიც წარმოქმნიან მაგალითად ქუჩების დასუფთავების შედეგად მიღებულ ნარჩენებს, კომერციული დაწესებულებები, , სამშენებლო ორგანიზაციები, სოფლის მეურნეობა. გეგმის შემუშავების პროცესში საჭიროა გათვალისწინებული იყოს ნარჩენების წარმოქმნის თითოეული ასეთი წყარო, მიუხედავად იმისა, უშუალოდ მუნიციპალური სისტემა მართავს წარმოქმნილ ნარჩენებს თუ არა (უნდა აღინიშნოს, რომ კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” თანახმად, ფიზიკური და იურიდიული პირები, რომლებიც წელიწადში წარმოქმნიან 200 ტონაზე მეტ არასახიფათო ნარჩენებს ან 1000 ტონაზე მეტ ინერტულ ნარჩენებს ან ნებისმიერი რაოდენობით სახიფათო ნარჩენებს, ვალდებულინი არიან შეიმუშავონ კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმა).

ნარჩენების ნაკადების რაოდენობები –ნარჩენების რაოდენობა, რომელიც ნარჩენების სისტემის რომელიმე კომპონენტით იმართება, არის პარამეტრი, რომელიც განსაზღვრავს ამა თუ იმ მასალის მართვისათვის საჭირო ფუნქციონალური ერთეულების (სატვირთო ავტოტრანსპორტი, კონტეინერები და ა.შ.) მოცულობასა და რაოდენობას. ნარჩენების რაოდენობა და ტიპი, რომლებიც უშუალოდ მუნიციპალიტეტის ნარჩენების შეგროვების პროგრამით იმართება, უპირველესად არის საყოფაცხოვრებო და ორგანიზაციების/კომერციული დაწესებულებების საქმიანობის შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენების წარმომქმნელების რაოდენობის ფუნქცია, რომლებსაც ნარჩენები მიაქვთ მუნიციპალიტეტის კონტეინერების განთავსების ადგილებამდე.

ნარჩენების რაოდენობა, ჩვეულებრივ, იზომება წონის ან მოცულობის მიხედვით. თუ შესაძლებელია, ნარჩენების რაოდენობა, დაგეგმვის მიზნით, უნდა ეფუძნებოდეს ნარჩენების რაოდენობის შესახებ გასული პერიოდების მონაცემებს, სასურველია სასწორის მონაცემებზე დაყრდნობით. თუმცა, ბევრგან ნარჩენების რაოდენობის ზუსტი განსაზღვრა შეიძლება პრობლემური აღმოჩნდეს. ქვეყნებში, სადაც მაღალ დონეზეა განვითარებული ნარჩენების მართვის სისტემები, ნარჩენების განთავსების ადგილებში ან გადამტვირთ

სადგურებში ფართოდ გამოიყენება სატვირთო მანქანების სასწორები, იმისათვის, რომ ზუსტად მოხდეს განსათავსებელი ან შემდგომ ტრანსპორტირებას დაქვემდებარებული ნარჩენების ზუსტი წონის დადგენა. ეს საშუალებას იძლევა განისაზღვროს ზუსტი მონაცემები სხვადასხვა წყაროებიდან მიღებული ნარჩენების შესახებ. მუნიციპალიტეტში არსებული კომერციული სატვირთო ავტომანქანების სასწორები შეიძლება გამოყენებული იქნას დროებით, რათა მივიღოთ მონაცემების ნიმუში შემდგომი ინტერპოლაციის და ნარჩენების მიახლოებითი დღიური ან წლიური რაოდენობების დადგენისათვის. თუმცა, შემგროვებელი ან გადამზიდი ავტოტრანსპორტის პირდაპირი აწონვის საშუალების გარეშე, შესაძლებელია გაკეთდეს გათვლები მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების პროგრამებში ამჟამად გამოყენებული ტექნიკის საფუძველზე, რის შედეგადაც მიახლოებით დადგინდება მართვას დაქვემდებარებული ნარჩენების რაოდენობა. კერძოდ, ეს შეიძლება მოიცავდეს გაზომვად პარამეტრებს, როგორც კონტეინერების რაოდენობა და დაცლის სიხშირე, ნაგავში მანქანების რაოდენობა, რომლებიც ახორციელებენ ნარჩენების ტრანსპორტირებას განთავსების ადგილებამდე და სხვ.

იმ შემთხვევაში, თუ ნარჩენების მიღების შესახებ ჩანაწერები არ არსებობს (როგორც ეს საქართველოს უმეტეს მუნიციპალიტეტებშია), მუნიციპალური სისტემებით მართვას დაქვემდებარებული ნარჩენების რაოდენობის შესახებ მიახლოებითი წარმოდგენის შესაქმნელად შეიძლება გამოვიყენოთ შესაბამისი მუნიციპალიტეტის დემოგრაფიული და სოციალურ-ეკონომიკური ინფორმაცია. ამ შემთხვევაში, გამოიყენება ნარჩენების წარმოქმნის მიახლოებითი ერთეულის განაკვეთი (კგ/სულზე/დღე ან წელი), რომლის მიხედვითაც იანგარიშება მუნიციპალური ნარჩენების რაოდენობა. არსებულ მონაცემებზე დაყრდნობით, საქართველოს სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებში, ერთ სულ მოსახლეზე გადანგარიშებით გენერირებული ნარჩენების რაოდენობა ცვალებადობს 100–300 კგ/სულზე/დღე ფარგლებში. რომელიმე კონკრეტული მუნიციპალიტეტისათვის ერთ სულ მოსახლეზე ნარჩენების წარმოქმნის შესახებ მონაცემების მიღება შესაძლებელია შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიაში“. ეს მაჩვენებლები შეიძლება საკმარისი იყოს მუნიციპალური ნარჩენების რაოდენობის საწყისი პროგნოზირებისათვის. ამგვარი გაანგარიშებები ასევე იძლევა საშუალებას გაკეთდეს პროგნოზი ნარჩენების რაოდენობის შესაძლო ზრდის შესახებ, ამა თუ იმ მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ზრდის მაჩვენებლებიდან გამომდინარე. მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების სავარაუდო ზრდის შესახებ პროგნოზი საშუალებას გვაძლევს ასევე დავგეგმოთ აღჭურვილობისა და პერსონალის რაოდენობა, რომელიც საჭირო იქნება მუნიციპალური ნარჩენების ეფექტიანი მომსახურებისათვის. შესაბამისად, მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების პროგნოზული ზრდის განაკვეთის დადგენა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის პერიოდში (რომელიც კანონის “ნარჩენების მართვის

კოდექსი” თანახმად 5 წელიწადს მოიცავს) მნიშვნელოვანი იქნება ოპტიმიზაციის პროგრამის ტექნიკური საჭიროებების განსაზღვრის კუთხით.

ასევე შესაძლებელია, ერთმანეთთან დავაკავშიროთ ნარჩენების წარმოქმნის განაკვეთი და მუნიციპალიტეტის ცალკეული სოციალურ-ეკონომიკური პირობები. მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ცალკეული სეგმენტების შესახებ არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მონაცემები და ინფორმაცია დაგვეხმარება ნარჩენების ნაკადების საპროგნოზო გათვლების საიმედოობის გაზრდაში. ჩვეულებრივ, ნარჩენების წარმოქმნის განაკვეთები ქალაქის ტიპის დასახლებებში უფრო მაღალია, ვიდრე სოფლებში. ეს შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს ნარჩენების შეგროვების მომსახურების საშუალებების შეფასებისას რაიონული ცენტრებიდან მოშორებული იმ სოფლებისათვის, რომლებშიც არ მოქმედებს ნარჩენების მართვის მუნიციპალური პროგრამა.

გარდა მუნიციპალურ მართვას დაქვემდებარებული ნარჩენების საშუალო რაოდენობების განსაზღვრისა, დაგეგმვის პროცესში ასევე საჭიროა განხილული იქნას მუნიციპალური ნარჩენების რაოდენობების პოტენციური დღიური და სეზონური ცვალებადობები. ტურიზმი ან სასოფლო-სამეურნეო ნარჩენების სეზონური გენერირება შესაძლოა ნარჩენების რაოდენობების სეზონური ცვალებადობის მნიშვნელოვანი წყარო აღმოჩნდეს, და ეს ფაქტორი გათვალისწინებული უნდა იყოს დაგეგმვის პროცესში.

მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადის მახასიათებლების შეფასების მიზნით, საჭიროა შეგროვდეს შემდეგი საბაზისო სტატისტიკური ინფორმაცია:

- მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ახლანდელი რაოდენობა და სავარაუდო მატება დაგეგმვის პერიოდში (დემოგრაფიული ინფორმაციის მიღება შესაძლებელია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურში).
- ტერიტორიის გეოგრაფიული ზომა და ფართობი, საიდანაც მუნიციპალური ნარჩენები გროვდება. ეს ადგილები შეიძლება დაიყოს საცხოვრებელ, საწარმოო ან კომერციულ ზონებად, თუკი ზოგიერთ ასეთ ადგილებში მუნიციპალური ნარჩენების მართვის წესი განსხვავდება სხვა ადგილებში მოქმედი წესებისაგან. დაგეგმვის პროცესში სასარგებლო იქნება რუკები, რომლებზეც ამ ტიპის ინფორმაციაა წარმოდგენილი (მიწათსარგებლობის და მიწათმფლობელობის რუკების მიღება შეიძლება საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში).
- გეოგრაფიული ადგილები და დასახლებული პუნქტები მაგალითად – ადმინისტრაციული ცენტრებიდან მოშორებული სოფლები, რომლებშიც შეზღუდულად, ან საერთოდ არ მოქმედებს ნარჩენების მართვის მუნიციპალური პროგრამა. მუნიციპალიტეტების ადმინისტრაციული დაყოფის ძირითადი რუკები უნდა მომზადდეს იმ ადგილებისა და მოსახლეობის რაოდენობის აღნიშვნით, სადაც შეზღუდულად, ან საერთოდ არ მოქმედებს ნარჩენების მართვის მუნიციპალური პროგრამა.

- იმ ძირითადი საწარმოების, კომერციული დაწესებულებების, მათ შორის სასოფლო-სამეურნეო და ტურისტული სფეროს დაწესებულებების სიდიდისა და რაოდენობის დეტალური მახასიათებლები, რომლებიც შეიძლება ნარჩენების მსხვილ წარომქმნელებს მივაკუთვნოთ და, რომლებიც შეიძლება ეწეოდნენ ან არ ეწეოდნენ ნარჩენების მართვის დამოუკიდებელ მომსახურებებს ნარჩენების შეგროვების მუნიციპალური პროგრამის ფარგლებს გარეთ.

მუნიციპალურ მართვას დაქვემდებარებული ნარჩენების სავარაუდო რაოდენობრივი შეფასება დაგვიხმარება ნარჩენების შესაგროვებელი საშუალებების (კონტეინერები, სატვირთო ავტომანქანები და პერსონალი) რაოდენობის განსაზღვრაში, რომელიც საჭიროა ამ მომსახურების ადეკვატურ დონეზე შესასრულებლად. (საბოლოო ჯამში, დაგეგმვის მიმდინარე და სამომავლო საქმიანობებისათვის დიდი მნიშვნელობა ექნება რეგიონული ნაგავსაყრელების ხიდურა სასწორებიდან მიღებულ ინფორმაციას).

ნარჩენების შემადგენლობა - გარდა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ფარგლებში მოქცეული ნარჩენების რაოდენობის განსაზღვრისა, ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია ნარჩენების შემადგენლობის ცოდნაც. ნარჩენების შემადგენლობის შესახებ ინფორმაცია განსაზღვრავს ნარჩენების ფორმალური რეციკლირებისა და კომპოსტირების პროგრამების შექმნის შესაძლებლობებს, მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადებში აღდგენადი მასალების (როგორცაა რეციკლირებადი მასალები და ორგანული მასა) შემცველობის პროპორციის დადგენის მეშვეობით. უმეტეს შემთხვევებში ნარჩენების შემადგენლობის შეფასების მიზანია, რომ ნარჩენების ნაკადში განისაზღვროს ორგანული ნივთიერებების, ქაღალდის, მუყაოს, პლასტიკის, მინის და ლითონის მასალების შემცველობები.

ინფორმაცია მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადის ფიზიკური შემადგენლობის შესახებ, მნიშვნელოვანი იქნება მასალების აღდგენის პროცესებისა და საშუალებების ტექნიკურ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის (და დაპროექტების) შეფასებისათვის. მაგალითად, მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადებში იმ რეციკლირებადი ან კომპოსტირებადი მასალების განსაზღვრა, რომელთა აღდგენა ხარჯ-ეფექტურად შეიძლება განხორციელდეს, მნიშვნელოვანია აღდგენითი ინიციატივების ეკონომიკური მიზანშეწონილობის შესაფასებლად (ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც თითოეული მუნიციპალიტეტის მიერ უნდა იქნას გამოკვლეული ნარჩენების შემცველობის შეფასებისას არის ზემოქმედება, რომელიც შეიძლება რეციკლირების არაფორმალურმა საწარმოებმა მოახდინონ მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების ფიზიკურ მახასიათებლებზე).

საქმიანობა 2.2 - ნარჩენების მართვის პროცესების, მომსახურებისა და

ინფრასტრუქტურის შეფასება

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მოქმედი მომსახურებისა და ინფრასტრუქტურის ოპერაციული მაჩვენებლები და ფუნქციები დახმარებას გაგვიწევს არსებული სისტემის ნაკლოვანებების გამოვლენაში და იმ ღონისძიებების დაგეგმვაში, რომელთა გატარებაც საჭიროა მათი აღმოფხვრის მიზნით.

შეგროვება/ტრანსპორტირება - შეგროვების და ტრანსპორტირების მომსახურება, ჩვეულებრივ, მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის სისტემის ყველაზე ძვირადღირებულ და ხილულ ელემენტებს წარმოადგენენ. მოსახლეობის აღქმა იმისა, თუ რამდენად ეფექტურია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემა, დიდწილად დამოკიდებულია მათ დაკვირვებაზე ნაგვის შეგროვების პროცესზე. ეს შეიძლება მოიცავდეს დაკვირვებას ნაგვის ურნების ირგვლივ არსებულ მდგომარეობაზე, ნაგვის ურნების დასუფთავების სიხშირეზე, ნაგვის მოცულობაზე და ნაგვის გადამზიდი მანქანებისა და ურნების ფიზიკურ მდგომარეობაზე. მიზანშეწონილია მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების ამჟამინდელი სისტემის და მისი კომპონენტების აღწერა მათი ფიზიკური, ფინანსური და საორგანიზაციო ფუნქციების თვალსაზრისით. ნარჩენების შეგროვებასთან და ტრანსპორტირებასთან დაკავშირებულ სისტემასთან დაკავშირებით ინფორმაციის შეგროვება უნდა ითვალისწინებდეს ნარჩენების შეგროვების და სატრანსპორტო საშუალებების იდენტიფიცირებას და ფიზიკურ შეფასებას, მათი რაოდენობის, სახეობის და მდგომარეობის ჩათვლით. ამ მხრივ, ასევე, მნიშვნელოვანია იმ საშტატო ერთეულების დადგენა, რომელიც გამოყოფილია ნარჩენების შეგროვების და ტრანსპორტირების პროცესისათვის. ამას გარდა, აუცილებელია საოპერაციო ფაქტორების, როგორცაა ნარჩენების ურნების ადგილმდებარეობა, მათი დასუფთავების სიხშირე და დანადგარების/სატრანსპორტო საშუალებების ექსპლუატაციის და მოვლის პროცედურები, განსაზღვრა და შეფასება.

ნარჩენების აღდგენა (რეციკლირება, კოპოსტირება და ა.შ) - საქართველოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” ერთ-ერთ ფუნდამენტურ პირობას წარმოადგენს ნარჩენების კომპონენტების აღდგენის დონის ამაღლება და მათი პოტენციურ რესურსად გამოყენება და ამით, საბოლოო განთავსებას დაქვემდებარებული ნარჩენების რაოდენობის შემცირება. უმეტეს შემთხვევაში, ნებისმიერი მუნიციპალური ნარჩენების აღდგენის ოფიციალური პროგრამის ეკონომიკური სიცოცხლისუნარიანობა განისაზღვრება იმ ბაზრების არსებობით ან შექმნით, რომლებიც იყენებენ ასეთ მასალებს, რეციკლირებადი მასალების და კომპოსტის ჩათვლით, რომლებიც მიიღება ნარჩენების ორგანული ფრაქციიდან. არსებული მდგომარეობის შეფასების ეტაპზე უნდა განისაზღვროს მიმდინარეობს თუ არა ნარჩენების აღდგენასთან დაკავშირებული საქმიანობა მუნიციპალიტეტში და თუ მიმდინარეობს, რა სახის და რა მოცულობით. მხედველობაში მისაღებია არაფორმალური

სექტორის საქმიანობა და მისი გავლენა ურნებში ან ნაგავსაყრელებზე განლაგებული ნარჩენების აღდგენაზე. ნარჩენების აღდგენის არსებული პროცესების თავისებურება და მოცულობა მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს იმ მუნიციპალური ოფიციალური პროგრამების სიცოცხლისუნარიანობის განსაზღვრაში, რომლის განვითარება შესაძლოა მომავალში მოხდეს. ნებისმიერი აღდგენის საქმიანობის განსაზღვრა და შეფასება უნდა მოხდეს შემდეგი ინფორმაციის შეგროვების საფუძველზე:

- რეციკლირებას დაქვემდებარებული მასალები (ქაღალდი, მეტალი, პლასტიკი და ა.შ.);
- არსებული გადამამუშავებელი საწარმოები (ადგილმდებარეობა, სიმძლავრე, გადამამუშავების პროცესების სახეობები, ასაკი და ა.შ.);
- გადამამუშავებული მასალების ორგანიზებული შეგროვება (მომსახურების არეალი, ნარჩენების სახეობა, რაოდენობა, შეგროვების მეთოდი, შეგროვების სიხშირე);
- რეციკლირებადი მასალების არაფორმალური შეგროვება იმის გათვალისწინებით, თუ რისი შეგროვება ხდება ჩვეულებრივ;
- კომპოსტირების ოპერაციები;
- ბაზრები გადამამუშავებული მასალებისათვის და კომპოსტისათვის და მათი არსებობის შემთხვევაში, შეგროვებული მასალების სახეობები და ბაზრის ჯაჭვის სტრუქტურა;
- ნარჩენების გადამამუშავებასთან და კომპოსტირებასთან დაკავშირებული ეკონომიკური ფაქტორები, გადამამუშავებული მასალების ამჟამინდელი და წარსულში არსებული ფასების ჩათვლით;
- ადგილობრივი, რეგიონული, სახელმწიფო და საერთაშორისო ნარჩენების გადამამუშავებელი კომპანიების და კონსოლიდატორების გამოვლენა და დახასიათება, რომლებიც ამჟამად ემსახურებიან მუნიციპალიტეტის დაქვემდებარებაში არსებულ ტერიტორიას.

ნარჩენების განთავსება - ისტორიულად, საქართველოში ნარჩენების განთავსების ადგილები წარმოადგენენ ღია ნაგავსაყრელ პოლიგონებს ან ნარჩენების გადაყრის არაოფიციალურ ადგილებს, რომლებიც ნარჩენების წარმომქმნელების სიახლოვეში არის განლაგებული, სადაც ნარჩენების შეგროვების მომსახურება შეზღუდულიაან საერთოდ არ არსებობს. წინამდებარე შეფასების ფარგლებში უნდა მოხდეს იმ ოფიციალური ნაგავსაყრელი პოლიგონების გამოვლენა და დახასიათება, რომლებიც გამოიყენება მუნიციპალიტეტის მიერ. დაგეგმილია მათი ჩანაცვლება ან გაუმჯობესება “საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის” მიერ, მაგრამ მუნიციპალიტეტი შეინარჩუნებს პასუხისმგებლობას შეგროვებული ნარჩენების ტრანსპორტირებაზე ახალ ნაგავსაყრელამდე. აუცილებელია განისაზღვროს, რამდენად გაიზრდება ტრანსპორტირების მანძილი, რათა დადგინდეს მისი გავლენა მუნიციპალური შეგროვების პროგრამის ხარჯებსა და ფუნქციებზე. არსებული მდგომარეობის შეფასების პროცესში უნდა მოხდეს

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული ნარჩენების განთავსების არაოფიციალური ადგილების ინვენტარიზაცია და მათი პროფილის დადგენა. აუცილებელია განისაზღვროს მათი ზუსტი ადგილმდებარეობა (GPS, რუკა და ა.შ.), მათზე განლაგებული ნარჩენების დაახლოებითი რაოდენობა, ფიზიკური პარამეტრები (ზედაპირი, სიღრმე და ა.შ.) და ნებისმიერი ესთეტიკური ან გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული საკითხი. საბოლოოდ, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის განხორციელების სტრატეგიაში გათვალისწინებული უნდა იქნეს ღონისძიებები მათ დახურვასთან (საჭიროების შემთხვევაში, გაუმჯობესებასთან) დაკავშირებით იმ ფორმით, რომ შეუძლებელი იყოს მათი ხელმეორედ გამოყენება მათი დახურვის შემდეგ.

ნარჩენების მართვაში ჩართული სტრუქტურები - არსებული მდგომარეობის შეფასების ამ ეტაპზე უნდა მოხდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მოქმედი სისტემის ინსტიტუციური სტრუქტურისა და მენეჯერული ფუნქციების შეფასება. ეს უნდა მოიცავდეს იმ უწყებების ტექნიკური და მენეჯერული შესაძლებლობების ობიექტურ შეფასებას, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან ნარჩენებთან დაკავშირებული მომსახურების მიწოდებაზე. ამას გარდა, უნდა გადაიხედოს მუნიციპალიტეტსა და ნარჩენების სერვის-პროვაიდერებს და კონტრაქტორებს შორის დადებული კონტრაქტების პირობები, რათა დადგინდეს რამდენად სრულად და სწორად არის განსაზღვრული მოვალეობები და პასუხისმგებლობები წარსულში განხორციელებული მომსახურების ხარისხის გათვალისწინებით. ასეთი მონაცემები შესაძლებელს გახდის სწორად განვსაზღვროთ ის ღონისძიებები, რომლებიც შეიძლება საჭირო იყოს ინსტიტუციური გაძლიერებისათვის, რათა წარმატებით მოხდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის განახლებული სისტემის წარმატებულად მართვა და ფუნქციონირება გეგმით გაწერილი შედეგების მიღწევის მიზნით.

საქმიანობა 2.3 - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის ნაკლოვანებების დადგენა და დახასიათება

საქართველოს კანონით “ნარჩენების მართვის კოდექსი” განსაზღვრულ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით (მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების და დამუშავების წესების ჩათვლით, რომელთა შემუშავება უნდა მოხდეს 2016 წლის 1 თებერვლამდე) და არსებული მუნიციპალური შეგროვების სისტემის შესახებ ინფორმაციის გათვალისწინებით, დაგეგმვის პროცესის დროს უნდა მოხდეს იმ ნაკლოვანებების გამოვლენა, რომლებზეც რეაგირება უნდა მოხდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის შესაბამისი გეგმების განხორციელების პროცესში. სულ მცირე, ზემოაღნიშნული გეგმის განხორციელების პროცესში უნდა მოხდეს შემდეგი ყველაზე სავარაუდო ნაკლოვანებების იდენტიფიცირება და რაოდენობრივად გამოხატვა:

- **შეგროვების მომსახურების დაფარვის არეალი** - უმეტეს შემთხვევებში, საქართველოს მუნიციპალური შეგროვების პროგრამების ძირითად პრობლემას წარმოადგენს მომსახურების დაფარვის არეალი, რომელზეც ვრცელდება შეგროვების ოფიციალური პროგრამები. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული იმ ადგილების ადგილმდებარეობის გამოვლენა და მათი დახასიათება, რომლებსაც არ მიეწოდება მომსახურება, მნიშვნელოვანია იმის დასადგენად, თუ როგორ უნდა მიეწოდოს მათ მომსახურება ან იმ ღონისძიებების დასაგეგმად, რომლებშიც მოხდება ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვა, რათა დაცული იქნეს ჯანმრთელობისა და გარემოს დაცვის მინიმალური მოთხოვნები. მომსახურების არეალის გაფართოება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის სასურველი შედეგების მიღწევის მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს. შეძლებისდაგვარად, უნდა მოხდეს ასეთი ადგილების რუკაზე დატანა და ამ ადგილებში წარმოქმნილი მუნიციპალური ნარჩენების სავარაუდო რაოდენობისა და მაჩვენებლების შესახებ ინფორმაციის მოპოვება. ამას გარდა, რეკომენდებულია იმის დადგენაც, თუ როგორ ხდება ამ ადგილებში ნარჩენების განთავსება. მნიშვნელოვანია, ასევე, მუნიციპალიტეტში არსებული დაცული ტერიტორიებისა და ტყის მასივების იდენტიფიცირება და ნარჩენების შეგროვებასთან დაკავშირებული არსებული პრობლემების დადგენა დაცული ტერიტორიების ეროვნულ სააგენტოსთან და ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან თანამშრომლობით. ამასთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანია ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ როგორ ხდება ნარჩენების მართვა ამ ტერიტორიებზე და მათი ურთიერთკავშირი მუნიციპალური შეგროვების პროგრამასთან.
- **შეგროვების/სატრანსპორტო ოპერაციები და ექსპლუატაცია** - არსებული მუნიციპალური შეგროვებისა და ტრანსპორტის სისტემის შეფასების დროს უნდა დადგინდეს იმ საშუალებების (ნაგავმზიდების და კონტეინერების) რაოდენობა, ასაკი და ტექნიკური მდგომარეობა, რომელთა გამოყენება ხდება შეგროვების მომსახურების გაწევისას. ამ კუთხით სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებში სხვადასხვა მდგომარეობაა და ეს ინფორმაცია ძალზე მნიშვნელოვანი იქნება იმისათვის, თუ რა დამატებითი ტექნიკური რესურსების მობილიზაციაა საჭირო სანდო და ეფექტიანი მომსახურების გაწევისათვის და მომსახურების არეალის გაფართოებისათვის. არსებული მუნიციპალური პროგრამის ამ ასპექტის შეფასება, ასევე, უნდა ითვალისწინებდეს ნაგვის კონტეინერების განლაგებას იმის დასადგენად, არსებობს თუ არა მათი საკმარისი რაოდენობა და ხელსაყრელი ადგილმდებარეობა საყოფაცხოვრებო და საქმიანობის შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენების წარმომქნელებისათვის (ჩვეულებრივ, ნაგვის ურნა 100 მეტრით დაცილებით უნდა იყოს განლაგებული ნარჩენების წარმომქნელისგან).
- **ნარჩენების განათავსების არაოფიციალური, არაკონტროლირებადი ადგილების ადგილმდებარეობა და დახასიათება** - აუცილებელია

თითოეულ მუნიციპალიტეტში ასეთი ადგილების იდენტიფიცირება, რათა საბოლოოდ მოხდეს მათი დახურვა ან საჭიროების შემთხვევაში, მათი გაუმჯობესება გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზიანის შემცირების მიზნით. მნიშვნელოვანია, რომ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმაში გათვალისწინებული იქნეს ღონისძიებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ იმას, რომ ეს ადგილები არ იქნება გამოყენებული დახურვის შემდეგ. ამისათვის მნიშვნელოვანია ეფექტიანი აღსრულების სტრუქტურის დაარსება, რომელიც გააკონტროლებს, რომ ნარჩენების მართვა სათანადოდ ხდება მუნიციპალური შეგროვების სისტემის მეშვეობით, რომლის მომსახურების არეალი შეიძლება გაფართოვდეს და მომსახურება მიეწოდოს იმ ადგილებს, სადაც ეს ადრე არ ხდებოდა და შედეგად შესაძლოა მოხდეს არაოფიციალური ნაგავსაყრელების ოფიციალურად გამოყენება.

საქმიანობა 2.4 - მუნიციპალიტეტში ნარჩენების მართვის ხარჯების სრულად განსაზღვრა

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მოქმედი სისტემის პირდაპირი და არაპირდაპირი ხარჯების განსაზღვრა ძალზე მნიშვნელოვანია იმ ხარჯების დასადგენად, რომლებიც დაკავშირებულია სისტემის გაუმჯობესებასთან. ამ მიზნით, აუცილებელია მოხდეს ყველა იმ ხარჯის აღრიცხვა, რომელიც უკავშირდება არსებულ მომსახურებას და ინფრასტრუქტურას. მთლიანი ხარჯების ამგვარი შეფასება შესაძლებელს გახდის განისაზღვროს დამატებითი ხარჯები, რომელიც დაკავშირებულია ძირითად შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და ნარჩენების განთავსების ინდივიდუალურ ფუნქციებთან. ხარჯების განსაზღვრის ამ ქმედებით უნდა დადგინდეს არსებული ბიუჯეტით გათვალისწინებული მთლიანი პირდაპირი ხარჯები და ასევე, ერთეულების ხარჯების დაანგარიშება მაგალითად, როგორცაა ხარჯი შეგროვებული მუნიციპალური ნარჩენების ერთ ტონაზე. ზემოაღნიშნული, ასევე, დაეხმარება მუნიციპალიტეტებს ჩაატარონ შედარებითი ანალიზი, რაც მათ საშუალებას მისცემს შეადარონ თავიანთი მომსახურების ხარჯები სხვა რეგიონის სხვა მუნიციპალიტეტის შესაბამის ხარჯებს.

მოსალოდნელია დამატებითი ფინანსური რესურსების საჭიროება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შედეგების მისაღწევად და ოპერირების სათანადო დონეზე შესანარჩუნებლად. შესაბამისად, არსებულ ხარჯებს და იმ ხარჯებს შორის სხვაობა, რომლებიც აუცილებელია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის გასაუმჯობესებლად, მნიშვნელოვანი იქნება იმ დამატებითი რესურსების დასადგენად, რომლებიც საჭიროა საქართველოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მოთხოვნების და გეგმის შედეგების მისაღწევად.

საქმიანობა 2.5 - საოპერაციო და სისტემის განვითარებისათვის საჭირო რესურსების მოზიდვის არსებული საშუალებების შეფასება, სტანდარტული ბიუჯეტებისა და ხარჯების ამოღების პროცესების ჩათვლით

მუნიციპალიტეტებმა უნდა განსაზღვრონ ის მეთოდები/ხერხები, რომელთა გამოყენებით მოხდება იმ ფინანსური რესურსების მოზიდვა, რომლებიც აუცილებელია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ამოცანების განსახორციელებლად და მუნიციპალური ნარჩენების მართვის პროგრამის გასაუმჯობესებლად. ბიუჯეტის პოტენციური წყაროების განსაზღვრა, სახელმწიფო ბიუჯეტის, მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის და სხვა რესურსების ჩათვლით, უნდა ხდებოდეს დაგეგმვის პროცესის დროს. ამჟამად, როგორც წესი, მუნიციპალიტეტები რიგ ფინანსურ ინსტრუმენტებს იყენებენ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემების განხორციელების, ფუნქციონირებისა და ექსპლუატაციის მიზნით და ამრიგად, აუცილებელია იმ მეთოდების განსაზღვრა და შეფასება, თუ როგორ ხდება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემებთან დაკავშირებული სახსრების მოზიდვა. ეს მნიშვნელოვანი იქნება დაფინანსების არსებული მექანიზმების შესაძლებლობების შესაფასებლად გეგმის ამოცანების (შედეგების) განხორციელების თვალსაზრისით. დღესდღეობით, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის დაფინანსება დიდწილად დამოკიდებულია მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტზე და დამატებითი სახსრები გამოიყოფა სახელმწიფო ბიუჯეტიდანაც. მუნიციპალიტეტების ნარჩენების მართვის ბიუჯეტის შემუშავება ხდება ცენტრალური მთავრობის მიერ გამოყოფილ ტრანსფერების და იმ შემოსავლების საფუძველზე, რომელთა გენერირება ხდება ნარჩენების შეგროვების მომსახურების გაწევაზე გადახდილი საფასურით. ზემოაღნიშნულის წილი მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის ბიუჯეტში ძალზე უმნიშვნელოა და არ უზრუნველყოფს დიდ ეკონომიკურ დახმარებას. ეს გამოწვეულია როგორც მცირე ოდენობის გადასახადების არსებობით, ასევე მათი ამოღების დაბალი დონით. უფრო კონკრეტულად, ამ ქმედების ფარგლებში უნდა მოხდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის არსებული სისტემის დაფინანსების დონის აღწერა შემდეგი ელემენტების ჩათვლით:

- შეგროვებისა და განთავსების დაფინანსების მექანიზმი მომხმარებელთა გადასახადების, საბიუჯეტო წყაროებისა და სხვა დაფინანსების წყაროების ჩათვლით.
- არსებული მოსაკრებლების განაკვეთები (ერთეულის მიხედვით / მომხმარებლების გადასახადები) და მათი ამოღების მაჩვენებლები ყველა სახის ნარჩენების წარმომქმნელისათვის (საყოფაცხოვრებო, კომერციული და ა.შ.).
- ნარჩენების მართვის მომსახურების დაფინანსებაში არსებული ძირითადი პრობლემები როგორცაა მოსაკრებლების გადაუხდელობა; ნარჩენების

მართვისათვის გამოყოფილი სახსრების გამოიყენება სხვა დანიშნულებით და სხვა.

საქმიანობა 2.6 - საზოგადოების ცნობიერების და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საკითხებისადმი დამოკიდებულების შეფასება

საყოფაცხოვრო, კომერციული, დაწესებულებებისა და სამრეწველო ნარჩენების წარმომქმნელებს მნიშვნელოვანი როლი აქვთ ნარჩენების მართვის სისტემის წარმატებულ ფუნქციონირებაში, რომელიც ეფუძნება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმას. მათი დამოკიდებულება ნარჩენების მართვის არსებული ფუნქციებისადმი შესაძლოა განმსაზღვრელი ფაქტორი გახდეს მათი მხარდაჭერის მოსაპოვებლად ახალ პროგრამებთან და ისეთ მნიშვნელოვან ფინანსურ ელემენტებთან დაკავშირებით როგორცაა, სატარიფო რეფორმა და აღსრულების უფრო მაღალი დონე. ნარჩენების მართვის წარმატებული გეგმის შემუშავებისათვის პროექტების მიერ ხდება გამოკითხვების/კვლევების ჩატარება იმის დასადგენად, თუ რა დამოკიდებულება გააჩნიათ ნარჩენების წარმომქმნელებს ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული არსებული პრაქტიკის მიმართ და მზად არიან თუ არა გადაიხადონ გაუმჯობესებული მომსახურებისა და ინფრასტრუქტურისათვის. აუცილებელი იქნება ფართომასშტაბიანი საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ჩატარება საზოგადოების გაგებისა და მხარდაჭერის მოსაპოვებლად შესაძლო სატარიფო რეფორმასთან დაკავშირებით. (უნდა აღინიშნოს, რომ მდგრადი ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად ნარჩენების მართვის ეფექტიან მუნიციპალურ პროგრამას უნდა გააჩნდეს საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების ელემენტი, რომელსაც რეგულარული ხასიათი ექნება.)

საქმიანობა 2.7 - არსებული ინსტიტუტების ტექნიკური და მენეჯერული შესაძლებლობების შეფასება ეფექტური ნარჩენების მართვის სისტემის ჩამოყალიბებისა და მართვისთვის

ნარჩენების მართვის ეფექტიანი პროგრამის შემუშავება, განხორციელება და მართვა მოითხოვს იმ მუნიციპალური ინსტიტუტების სათანადო ტექნიკურ და მენეჯერულ შესაძლებლობებს, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან ნარჩენების მართვის მომსახურების განხორციელებაზე და ზედამხედველობაზე ამისათვის, მუნიციპალიტეტმა უნდა ჩაატაროს კრიტიკული თვითშეფასება, რათა დაადგინოს გააჩნია თუ არა მას შესაბამისი ტექნიკური და მენეჯერული შესაძლებლობები მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ამოცანების განხორციელებისა და განახლებული მუნიციპალური სისტემის მართვისათვის. სულ მცირე, ეს უნდა მოიცავდეს მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების არსებული ინფრასტრუქტურის შეფასებას. ამას გარდა, უნდა შეფასდეს ტენდერების პროცედურები, კონტრაქტის

პირობები ნარჩენების მომსახურების გაწევაში ჩართულ კონტრაქტორებთან (შპს) და პერსონალის კომპეტენციები. შესაძლებლობებთან დაკავშირებული ნაკლოვანებების გამოვლენა უნდა მოხდეს დაგეგმვის პროცესის შეფასების ეტაპზე, იმისათვის, რომ შესაძლებელი გახდეს საჭირო შესაძლებლობების/კომპეტენციების განვითარება გეგმის შემუშავებისა და განხორციელების განმავლობაში. ამ სახელმძღვანელო დოკუმენტში იდენტიფიცირებული ბევრი დაგეგმვის აქტივობა შესაძლოა გამოყენებული იქნეს მუნიციპალიტეტის იმ თანამშრომლების ტრენინგისა და უნარ-ჩვევების განვითარებისათვის, რომლებიც ჩართულნი არიან დაგეგმვის პროცესში. ასევე, მნიშვნელოვანია იმ პროგრამების გამოვლენა და გამოყენება დაგეგმვისა და გეგმის განხორციელების პერიოდში, რომლებსაც სთავაზობენ დონორი ორგანიზაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, აკადემია და სხვა. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ინსტიტუციური შესაძლებლობების შესანარჩუნებლად პერსონალის გადინების პირობებში.

ფუნქცია 3 - ვარიანტების შეფასება და გადაწყვეტილებების მიღება

იმის შემდეგ, რაც ზუსტად დადგინდება თუ რა სახის მომსახურება და ინფრასტრუქტურა არსებობს მუნიციპალიტეტში, აუცილებელია გადაწყვეტილებების მიღება საუკეთესო გზების შესახებ სისტემაში არსებული ნაკლოვანებების აღმოსაფხვრელად და მუნიციპალიტეტის მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის გასაუმჯობესებლად. ძირითად მომსახურებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების გარდა, აუცილებელია გადაწყვეტილების მიღება ახალი აღდგენის ინიციატივების შემუშავებასთან დაკავშირებით, რომლებიც განიხილება პრიორიტეტულ საკითხად საქართველოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” განხორციელების თვალსაზრისით. ამას გარდა, აუცილებელია მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის ინტეგრირებული პროგრამის სხვადასხვა ელემენტებთან დაკავშირებული ყველა პოტენციური ალტერნატივის შეფასება იმის დასადგენად, შედის თუ არა მუნიციპალიტეტის ინტერესებში და პასუხობს თუ არა როგორც “ნარჩენების მართვის კოდექსის” და ნორმატიული აქტების, ასევე სახელმწიფო სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის მოთხოვნებს, რომელთა მომზადება ამჟამად მიმდინარეობს. ევროკავშირში წარმატებულად მოქმედი ბევრი მოწინავე ნარჩენების დამუშავებისა და გაუვნებლების ტექნოლოგიების საქართველოში მყისიერად გადმოტანა შესაძლოა არ იყოს მიზანშეწონილი იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოში უპირველესი საჭიროებაა ძირითადი მომსახურების გაუმჯობესება, ხოლო ამ ტექნოლოგიების გამოყენება მაღალ ხარჯებთან არის დაკავშირებული. მომსახურება და ინფრასტრუქტურა, რომლის შეფასება აუცილებელია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის განვითარებისათვის საწყის ეტაპზე, შეიძლება დაიყოს შემდეგ კატეგორიებად:

- **ტექნიკური ვარიანტები** - ტექნიკური ვარიანტები იარსებებს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის პროგრამის ყველა ელემენტისთვის. ამაში იგულისხმება შეგროვების მომსახურების ოპტიმიზაცია და გაფართოება. განსაკუთრებით, მომსახურების ხელმისაწვდომობა სოფლების და დასახლებებისათვის, სადაც შეგროვების ოფიციალური პროგრამის საშუალებით მოხდება ამ ადგილებში მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების საუკეთესო ვარიანტების შერჩევა. ამ შემთხვევაში, ალტერნატიული გზა შეიძლება იყოს დახმარების გაწევა სოფლის დონეზე მართვის სისტემის განვითარებაში, რომელიც მინიმუმამდე დაიყვანს ჯანმრთელობასთან და გარემოს დაცვასთან დაკავშირებულ რისკებს ამ ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობისათვის. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ალტერნატიულ მიდგომას შეიძლება წარმოადგენდეს ალდგენის ახალი პროცესების და ინფრასტრუქტურის განვითარება. მაგალითად, მნიშვნელოვანია გადაწყვეტილებების მიღება იმის შესახებ, თუ როგორ მოხდება წვდომა გადამუშავებას დაქვემდებარებული მასალებზე. გადამუშავებას დაქვემდებარებული მასალების წყაროსთან სეპარაციამ შესაძლოა საგრძნობლად გააუმჯობესოს მარკეტინგი და შესაძლებლობები მეორადი გამოყენებისათვის, უფრო მაღალი ხარისხის, დაუბინძურებელ მასალებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფით, მაგრამ აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს ნარჩენების სეპარირებული (დახარისხებულად) შეგროვების პროცესთან დაკავშირებული ხარჯები. ამის გათვალისწინება აუცილებელია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების დროს, ვინაიდან “ნარჩენების მართვის კოდექსში” აღნიშნულია, რომ გეგმის ფარგლებში უნდა მოხდეს იმ ღონისძიებების შეფასება, რომლებიც დაგეგმილია ნარჩენების სეპარირებული შეგროვებისა და მუნიციპალური ნარჩენების ალდგენის პრაქტიკის დანერგვისათვის, ბიოდეგრადირებადი და შესაფუთი ნარჩენების ჩათვლით;
- **ინსტიტუციური ვარიანტები** - ინსტიტუციური ვარიანტების შეფასების მეშვეობით ხდება იმ სტრუქტურის იდენტიფიცირება, რომელიც პასუხისმგებელი უნდა იყოს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის განხორციელებასა და მიზნობრივი შედეგების მიღწევაზე. ეს შეიძლება მოიცავდეს არსებულ მუნიციპალურ სტრუქტურებს, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან არსებული მომსახურების გაწევაზე, ან ახალი სისტემის მონაწილეებს როგორცაა, კერძო სექტორი, ან რეგიონული სახელმწიფო უწყებები;
- **ფინანსური ვარიანტები** - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ამოცანებისა და შედეგების განხორციელებას დასჭირდება გაზრდილი ინვესტიციები. ეს ასევე, მოითხოვს შესაბამის ფინანსურ რესურსებს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მოქმედი სისტემა ფუნქციონირებს სათანადო და ეფექტიან დონეზე. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის მნიშვნელოვანი ელემენტია სატარიფო

რეფორმა როგორც ინსტრუმენტი ნარჩენების წარმომქნელებისაგან მეტი ხარჯის მობილიზებისათვის გაუმჯობესებული სისტემის გამართულად ფუნქციონირებისათვის. საქართველოს არსებული საკანონმდებლო ბაზა იძლევა საფუძველს ტარიფებისა და ხარჯების ამოღების პროცესისათვის, თუმცა იგი დიდად არ უწყობს ხელს არსებული მომსახურებისა და ინფრასტრუქტურის ხარჯების ფაქტობრივ დაფარვას. ამასთან, მუნიციპალური მოსაკრებლის გაზრდა საყოფაცხოვრებო ნარჩენების წარმომქმნელებისათვის და ორგანიზაციებისათვის/კომპანიებისათვის შეიძლება ვერ მოხერხდეს, რადგან მათ გაზრდილი გადასახადების გადახდის საშუალება არ გააჩნიათ. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს (რომლებიც უფლებამოსილი არიან მოსაკრებლის ოდენობის განსაზღვრაზე) შეიძლება დასჭირდეთ ტარიფების არსებული სისტემის გადახედვა, მათ შორის, მოსაკრებლის ამოღების საშუალებებთან მიმართებით, რაც წარმოადგენს მნიშვნელოვან ნაბიჯს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გაუმჯობესებული სისტემის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. (ეს ხშირად ერთ-ერთი ყველაზე რთული პოლიტიკური რეალობაა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მომსახურებისა და ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების პროცესში). ტარიფების სისტემის რეფორმირების გარდა, მუნიციპალიტეტებმა, ასევე, უნდა შეაფასონ ალტერნატიული გზები იმ საშუალებების და ინფრასტრუქტურის დაფინანსებისათვის და შესასყიდად, რომლებიც საჭიროა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შედეგების მისაღწევად.

ყველა ვარიანტის შეფასებისას, მუნიციპალიტეტმა უნდა გაითვალისწინოს რიგი ფაქტორები როგორცაა ეკონომიკური ეფექტიანობა, ხელმისაწვდომობა, შესაძლებელია თუ არა ამ ვარიანტის გამოყენებით მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ამოცანების მიღწევა და რაც ძალზე მნიშვნელოვანია, პასუხობს თუ არა “ნარჩენების მართვის კოდექსის” მოთხოვნებს. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის საბოლოო გეგმამ უნდა წარმოადგინოს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ვარიანტების დადებითი და უარყოფითი მხარეები და დაადასტუროს რეკომენდებული ვარიანტების ვარგისიანობა. ამ კუთხით, დახმარება შესაძლოა, გაგიწიოთ ქვემოთ ჩამოთვლილმა საქმიანობებმა.

საქმიანობა 3.1 - მუნიციპალური ღონისძიებების და პროცესების პრიორიტეტულობის განსაზღვრა

საქართველოს კანონი “ნარჩენების მართვის კოდექსი”, მასთან დაკავშირებული ნორმატიული აქტები და სტრატეგია განსაზღვრავს იმ ღონისძიებებს, რომლებიც ცენტრალურმა მთავრობამ უნდა გაატაროს ნარჩენების მართვის სახელმწიფო სისტემის მხარდასაჭერად, რათა სისტემამ ეფექტიანად იფუნქციონიროს. იმ ელემენტების ჩათვლით, რომლებიც მუნიციპალიტეტის

პასუხისმგებლობას წარმოადგენს. მაგალითად, რეგიონული ნაგავსაყრელების განვითარების ტემპმა შესაძლოა გავლენა იქონიოს მუნიციპალიტეტის მიერ შეგროვებისა და ტრანსპორტირების მომსახურების გაუმჯობესების ტემპზე. ამას გარდა, ყველა ვარიანტის შეფასების შემდეგ, რომელთა მიზანია მუნიციპალურ სისტემაში არსებულ პროცესებსა და ინფრასტრუქტურაში ნაკლოვანებების აღმოფხვრა, ამ ვარიანტების განხორციელებისათვის ხელმისაწვდომი ფინანსური რესურსების გათვალისწინებით, შესაძლოა საჭირო გახდეს გეგმის განხორციელების დაგეგმვა არსებული ფინანსური რესურსების შესაბამისად. ღონიძიებების კოორდინაციის საჭიროებახელს შეუწყობს პრიორიტეტების განსაზღვრას, რაც მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის განხორციელების ფაზაში უნდა მოხდეს. ზემოაღნიშნულ პრიორიტეტებზე დაყრდნობით მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმაში დროში გაიწერება გეგმის ფარგლებში განსახორციელებელი ღონისძიებები. მაგალითად, შეგროვებისა და განთავსების მომსახურების გაუმჯობესება შეიძლება უფრო პრიორიტეტული იყოს საწყის ეტაპზე, ვიდრე აღდგენის ხელშემწყობი ახალი პროცესებისა და ინფრასტრუქტურის განვითარება, რადგან მათ შეუძლიათ ხარჯების ამოღების მაჩვენებლის გაზრდა არსებული შეზღუდული ეკონომიკური რესურსებიდან გამომდინარე. ამგვარად, პრიორიტეტები, ნარჩენების მართვის პროგრამის რომელ ელემენტზე მოახდენს მუნიციპალიტეტი რეაგირებას, პირველ რიგში უნდა განისაზღვროს იმის გათვალისწინებით, თუ რა ღონისძიებებს გაატარებს ცენტრალური მთავრობა “ნარჩენების მართვის კოდექსის” ამოცანების მხარდასაჭერად და რა ოდენობის ფინანსური რესურსები აქვს მუნიციპალიტეტს.

საქმიანობა 3.2 - არსებული ან მომავალი სახელმწიფო და რეგიონული პროგრამების ან ინფრასტრუქტურის გამოვლენა, რომლებიც გავლენას მოახდენენ მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის სისტემების ვარიანტებზე

ნარჩენების მართვის სახელმწიფო სისტემის განვითარებისთანავე მოხდება სახელმწიფო და რეგიონული ინიციატივის განვითარება, რომელიც გავლენას მოახდენს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შინაარსსა და შედეგებზე. მაგალითად, ცენტრალური მთავრობის მიერ ახალი ნაგავსაყრელების აშენება ყველა რეგიონში ევროკავშირის სტანდარტების გათვალისწინებით მნიშვნელოვან გავლენას მოახდენს შეგროვებისა და ტრანსპორტირების მომსახურების დაგეგმარებასა და ზემოაღნიშნული გეგმების შინაარსზე. რეგიონებში აშენებულმა ნაგავსაყრელების ადგილმდებარეობამ შესაძლოა მნიშვნელოვნად გაზარდოს ნარჩენების ტრანსპორტირების მანძილი ამ ნაგავსაყრელებამდე. მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების ადგილებსა და ნაგავსაყრელებს შორის მანძილის (და დროის, რომელიც საჭიროა ნარჩენების ტრანსპორტირებისათვის) მიხედვით განისაზღვრება ნარჩენების გადამტვირთი სადგურების მშენებლობის საჭიროება შეგროვებისა და ტრანსპორტირების პროცესის

ოპტიმიზაციისათვის. ამას გარდა, ცენტრალურმა მთავრობამ შესაძლოა დააწესოს მუნიციპალიტეტებისათვის ნარჩენების განთავსებასთან დაკავშირებული გადასახადი (რომლის ოდენობა სავარაუდოდ დაეფუძნება ნაგავსაყრელზე მიტანილი მუნიციპალური ნარჩენების ფაქტობრივად აწონილ ოდენობას), რომელმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტზე მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ფუნქციების განხორციელების თვალსაზრისით.

საქმიანობა 3.3 - ნარჩენების სამომავლო გენერაციის პროგნოზირება

საქართველოს კანონში “ნარჩენების მართვის კოდექსი” აღნიშნულია, რომ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები უნდა შემუშავდეს ხუთწლიანი პერიოდით. ამ პერიოდის განმავლობაში, ნარჩენების რაოდენობა, რომელიც მუნიციპალიტეტმა უნდა მართოს, შეიძლება შეიცვალოს იმის გათვალისწინებით გაიზრდება თუ შემცირდება მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობა. შესაბამისად, დაგეგმვის პროცესში შეფასებული სხვადასხვა ვარიანტები უნდა ეფუძნებოდეს მუნიციპალური ნარჩენების იმ მოცულობას, რომელიც შეიძლება წარმოიქმნას დაგეგმვის ხუთწლიან პერიოდში. ეს ქმედება საშუალებას მოგვცემს მოვახდინოთ მუნიციპალური ნარჩენების ოდენობის წარმოქმნის პროგნოზირება ზემოაღნიშნული პერიოდისათვის და განვსაზღვროთ, თუ რა გავლენას მოახდენს მუნიციპალური ნარჩენების ეს მოცულობა მუნიციპალური პროგრამის სხვადასხვა ელემენტების შემუშავებასა და ფუნქციონირებაზე.

საქმიანობა 3.4 - საზოგადოების და დაინტერესებული მხარეების ინფორმირების და კონსულტაციების ეფექტური პროცესის განვითარება

ფართომასშტაბიანი და რეგულარული ხასიათის საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება და კომუნიკაცია ძალზე მნიშვნელოვანია ნარჩენების მართვის ეფექტიანი პროგრამის განვითარებაში. საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისა და კომუნიკაციის პროცესი მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს. უნდა გვახსოვდეს, რომ აუცილებელია საზოგადოების თანხმობის მოპოვება გეგმასთან და მისი შედეგებთან დაკავშირებით, ვინაიდან საზოგადოებამ უნდა განახორციელოს და მათი მონაწილეობა დიდწილად განსაზღვრავს მის წარმატებას თუ წარუმატებლობას. ზემოაღნიშნულის მისაღწევად, დაგეგმვის პროცესში სრულად უნდა იქნეს გამოყენებული კომუნიკაციის ისეთი ელემენტები, როგორცაა საინფორმაციო ბიულეტენები ან ელექტრონული გზავნილები, რომელიც საზოგადოებას მიაწოდებს ინფორმაციას დაგეგმვის პროცესისა და მისაღწევი შედეგების შესახებ. ამას გარდა, აუცილებელია ზემოაღნიშნული პროცესის მედიაში გაშუქება (დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციების,

საზოგადოების ინფორმირების ღონისძიებების და ა.შ. ჩათვლით) იმისათვის, რომ უფრო მეტად გასაგები გახდეს საზოგადოებისათვის დაგეგმვის პროცესის ამოცანები და მისალწვევი შედეგები და ის პოტენციური როლი, რომელიც მათ შეიძლება ითამაშონ პროცესის ეფექტიანად ფუნქციონირებაში (ხარჯების ამოღების პროცესებში მათი მეტი ჩართულობის ჩათვლით). ეფექტიანობის უზრუნველყოფის მიზნით, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემა, რომლის გაუმჯობესება მოხდება გეგმის განხორციელების შედეგად, უნდა ითვალისწინებდეს საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისა და კომუნიკაციის რეგულარული სახის პროგრამას ნარჩენების მართვის საკითხებთან დაკავშირებით. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი გახდება, როდესაც მუნიციპალიტეტი დაიწყებს აღდგენის პროგრამების განხორციელებას, რომლებიც საჭიროებენ ნარჩენების წარმომქმნელების მონაწილეობას.

დაგეგმვის პროცესის განმავლობაში მიზანშეწონილია პერიოდულად საჯარო პრეზენტაციების ჩატარება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის განვითარების სტატუსთან დაკავშირებით. ეს საზოგადოებას საშუალებას მისცემს უფრო მეტად გაერკვეს მიმდინარე პროცესებში და შეიტანოს თავისი წვლილი მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის სისტემის გაუმჯობესებაში.

დაგეგმვის პროცესის საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისა და კომუნიკაციის ელემენტის ეფექტიანად განხორციელების შემდეგ, მუნიციპალიტეტებმა უნდა გახადონ ეს პროგრამა ნარჩენების მართვის პროგრამის მუდმივ კომპონენტად.

საქმიანობა 3.5 - ალტერნატიული გზების განსაზღვრა შეგროვების მომსახურების დაფარვის არეალისა და ეფექტიანობის გაზრდისთვის

ამ ქმედებების მეშვეობით, დაგეგმვის პროცესმა უნდა განსაზღვროს ალტერნატიული გზები შეგროვების მომსახურების ოპტიმიზაციისათვის და მისი დაფარვის გაზრდისათვის (მომსახურების მიწოდება მუნიციპალიტეტის იმ უბნებში, რომლებსაც ამჟამად მომსახურება არ მიეწოდება). შესაბამისად, აუცილებელია გადაწყვეტილებების მიღება ამ ადგილებისათვის მომსახურების გაწევასთან და მათი შეგროვების ოფიციალურ პროგრამაში ჩართვასთან დაკავშირებით, თუ ამისი გაკეთება პრაქტიკულად არის შესაძლებელი. იმ ადგილებში, სადაც შეუძლებელია შეგროვების სტანდარტული დანადგარების გამოყენება, შესაძლოა საჭირო გახდეს ალტერნატიული მანქანების გამოყენება, რომელთა მეშვეობით შესაძლებელი გახდება გარკვეული სახის მომსახურების გაწევა მოშორებულ ადგილებში. ასევე, გეგმით გათვალისწინებული უნდა იქნეს ინფორმაციის მიწოდება ნარჩენების წარმომქმნელებისათვის, რომელთა მომსახურება ვერ ხერხდება შეგროვების ოფიციალური პროგრამის ფარგლებში, იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა მოხდეს ნარჩენების მართვა გარემოსათვის ან ჯანმრთელობისათვის მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენების გარეშე. ეს შეიძლება მოიცავდეს

მუნიციპალიტეტის მხრიდან დახმარებას სათემო სისტემების განვითარებაში ამ რთულად მისასვლელ ადგილებში.

საქმიანობა 3.6 - ძირითადი და ოპერაციული დანახარჯების შეფასება ნარჩენების მართვის ალტერნატიული ვარიანტებისათვის, მათი მოქმედების პერიოდში ფინანსური გათვლების ჩათვლით

იმ შესაძლო ვარიანტებზე დაყრდნობით, რომელთა განსაზღვრა მოხდება დაგეგმვის პროცესში მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის თითოეული ელემენტისათვის, აუცილებელია ძირითადი და ოპერაციული დანახარჯების დეტალური შეფასების ჩატარება იმის დასადგენად, თუ რა დანახარჯების გაწევა არის ასოცირებული ყველა ტექნიკურად შესაძლო ვარიანტთან. ზემოაღნიშნული გათვლები, ასევე, მნიშვნელოვანია იმ ვარიანტის გამოსავლენად, რომელიც ყველაზე მეტად შეესაბამება მუნიციპალიტეტის ინტერესებს და იმის გასაგებად, თუ რა სახის ეკონომიკური რესურსებია საჭირო მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ამოცანების განსახორციელებლად და მისი შედეგების მდგრადობის შესანარჩუნებლად. ეს ფინანსური ანალიზი უნდა მოიცავდეს ალტერნატიული ტექნიკური მიდგომების ხარჯების საჭიროებას მათი მოქმედების პერიოდში მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ელემენტებთან მიმართებაში. ზემოაღნიშნულში, ასევე, უნდა მოიაზრებოდეს ამორტიზებული შეგროვებისა და სატრანსპორტო მანქანების გამოცვლა.

აქტივობა 3.7 - სასურველი ვარიანტების და განხორციელების პროცესის შერჩევა

მუნიციპალური ნარჩენების სისტემის ნაკლოვანებების შემცირების ან აღმოფხვრისა და აღდგენის ახალი პროცესების და ინფრასტრუქტურის შექმნის მიზნით, ყველა სიცოცხლისუნარიანი ალტერნატივების ტექნიკურ და ეკონომიკურ შეფასებებზე დაყრდნობით, აუცილებელია რეკომენდაციების გაკეთება სასურველი ვარიანტების შესახებ, რომელთა მეშვეობით შესაძლებელი იქნება დაგეგმილი შედეგების მიღწევა. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმაში დეტალურად უნდა იქნეს წარმოდგენილი ინფორმაცია ვარიანტების შეფასების შესახებ რეკომენდებული სისტემებისა და პროცესების მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ახსნა-განმარტების მიზნით. შეფასების შესახებ ინფორმაცია და ზემოაღნიშნული ახსნა-განმარტება მნიშვნელოვანია შესაბამისი მხარდაჭერის მოსაპოვებლად მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სტრატეგიისათვის და ამ სტრატეგიის განსახორციელებლად საჭირო ფინანსური რესურსების მოსაპოვებლად. დასკვნები რეკომენდებულ ვარიანტებთან დაკავშირებით შესაძლოა გამოყენებული იქნეს, როგორც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი დაინტერესებული მხარეებისა და პოლიტიკური თანხმობის უზრუნველსაყოფად დაგეგმვის პროცესის ამ ფაზაში, რასაც შესაძლოა მოყვეს

დეტალური საინვესტიციო გეგმის შემუშავება რეკომენდებული ვარიანტების განსახორციელებლად.

საქმიანობა 3.8 - საინვესტიციო გეგმის შემუშავება ნარჩენების მართვის შერჩეული გაუმჯობესებისათვის

მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მომსახურებისა და ფუნქციების გაძლიერებისათვის სასურველი ვარიანტის შერჩევის შემდეგ, აუცილებელია საინვესტიციო გეგმის შემუშავება დაგეგმილი ღონისძიებების განსახორციელებლად და შედეგების მისაღწევად შესაბამისი სახსრების მოპოვების მიზნით. ზემოაღნიშნული მიზნების განსახორციელებლად საჭირო თანხები შეტანილი უნდა იქნეს მუნიციპალიტეტის წლიურ ბიუჯეტში, რომელსაც ამტკიცებს მუნიციპალიტეტი/საკრებულო⁴. საჭირო რესურსების ნაწილის მოპოვება შეიძლება გარე წყაროებიდან, ცენტრალური მთავრობისა და დონორების ჩათვლით (ინფორმაცია საინვესტიციო გეგმის მხარდასაჭერად და განვითარების რეკომენდებული ვარიანტებისათვის მოყვანილი ახსნა-განმარტება შეიძლება მნიშვნელოვანია დონორი ორგანიზაციების დახმარების უზრუნველსაყოფად, რომლებიც უნდა დარწმუნდნენ დაგეგმილი ინვესტიციების აუცილებლობაში).

აქტივობა 3.9 – მუნიციპალიტეტში აღდგენის მაჩვენებლების ზრდის გზების განსაზღვრა

ნებისმიერი აღდგენის ოფიციალური მუნიციპალური პროგრამის წარმატება დამოკიდებულია აღდგენილი მასალებისათვის ბაზრების არსებობაზე. ეს მოიცავს პოტენციურ ბაზრებს ისეთი რეციკლირებადი მასალებისათვის, როგორცაა მეტალები, მინა, ქაღალდი და სხვა ან კომპოსტისათვის, რომელიც მიღებულია მუნიციპალური ნარჩენების ორგანული ფრაქციის გადამუშავებით. არსებული ბაზრების იდენტიფიცირება და დახასიათება

⁴ ამჟამად, სახელმწიფო და მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტების დამტკიცება ერთი წლით ხდება. შესაბამისად, მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის 5-წლიანი ბიუჯეტი, როგორც ეს განსაზღვრულია მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის გეგმაში, გათვალისწინებული უნდა იქნეს მუნიციპალიტეტების წლიურ ბიუჯეტებში. მეორე მხრივ, მრავალწლიანი ბიუჯეტი მუნიციპალიტეტებს საშუალებას მისცემს შეიმუშაონ ხარჯების და შემოსავლების პროგნოზი საშუალოვადიანი პერიოდისათვის, მოამზადონ წლიური ბიუჯეტების მოთხოვნები დასამტკიცებლად, განახორციელონ ხარჯების და შემოსავლების რეგულარული ანალიზი და მოამზადონ საბაზისო ბიუჯეტი მომავალი წლისათვის. მრავალწლიანი ბიუჯეტის სისტემის ფუნქციონირების შემთხვევაში, ნარჩენების მართვის დაგეგმვა 5-წლიანი პერიოდისათვის უნდა შეესაბამებოდეს მრავალწლიანი ბიუჯეტის სტრუქტურას (ცენტრალურ და ადგილობრივ დონეებზე), იმისათვის, რომ შესაძლებელი გახდეს კაპიტალური ინვესტირების საჭიროებების გათვალისწინება ერთწლიანი ბიუჯეტის ციკლის მიღმა.

უნდა მოხდეს დაგეგმვის პროცესის მე-2 ფუნქციის ეტაპზე. იმ შემთხვევაში, თუ რეციკლირებადი მასალებისათვის და კომპოსტისათვის, რომელთა მიღება აღდგენის ოფიციალური მუნიციპალური პროგრამის ფარგლებში ხდება, არ არსებობს სათანადო ბაზრები, დაგეგმვის პროცესის დროს უნდა მოხდეს ისეთი გზების/მეთოდების გამოვლენა, რომელთა მეშვეობით შესაძლებელი იქნება საბაზრო შესაძლებლობების გაზრდა. ეს შეიძლება იყოს აღდგენის პროგრამებისათვის რეგიონული მასშტაბის მინიჭება სხვა ახლომდებარე მუნიციპალიტეტებთან ეკონომიკური მასშტაბის ეფექტის შექმნის მიზნით, რაც მეტ სტიმულს მისცემს კომპანიებს და ხელს შეუწყობს საბაზრო შესაძლებლობების გაზრდას. საქართველოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მიხედვით, ეს ქმედება, ასევე, მოითხოვს ალტერნატიული გზების დადგენას წყაროსთან სეპარირებული რეციკლირებადი მასალების შეგროვებისა და ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფისათვის აღდგენის პროცესის შედეგების ხარისხის გაძლიერების მიზნით (გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ნარჩენების სეპარირება წყაროსთან და შეგროვების დამოუკიდებელი სისტემები ზრდის აღდგენილი მასალების ღირებულებას იმის გათვალისწინებით, რომ ამ შემთხვევაში არ ხდება მასალების დაბინძურება, რომელსაც შეიძლება ადგილი ჰქონდეს შეგროვების ტრადიციული პროცესების დროს, როდესაც გადამუშავებას დაქვემდებარებული მასალები შეხებაში იმყოფება სხვა ნარჩენებთან).

საქმიანობა 3.10 - რეგიონული შესაძლებლობების და ვარიანტების შეფასება

მსოფლიო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ეკონომიკის მასშტაბების გაზრდა ხელს უწყობს ნარჩენების მართვის ბევრი ფუნქციის სათანადოდ განხორციელებას ან ახალი ინფრასტრუქტურის განვითარებასა და ფუნქციონირებას როგორცაა ნაგავსაყრელები და ნარჩენების გადამუშავების/რეციკლირების ქარხნები. რეგიონული ნაგავსაყრელები, რომლებიც მყარი ნარჩენების მართვის სახელმწიფო კომპანიის პრეროგატივაა, გაუწევს ნარჩენების განთავსების მომსახურებას რეგიონის ყველა მუნიციპალიტეტს. ეს ხელს შეუწყობს ეკონომიკური მასშტაბის ზრდას ნარჩენების განთავსების ამ ობიექტების უფრო ეფექტიანი დიზაინის და ოპერაციული სტანდარტების უზრუნველსაყოფად. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში მუნიციპალიტეტმა უნდა შეისწავლოს სხვა მუნიციპალიტეტებთან რეგიონულ ჭრილში თანამშრომლობის სხვა შესაძლებლობები, რაც გაზრდის ეკონომიკურ მასშტაბებს ყველა მონაწილე მუნიციპალიტეტის სასარგებლოდ. ამგვარი ინიციატივის მაგალითი შეიძლება იყოს ნარჩენების დამუშავების ინფრასტრუქტურის განვითარება მუნიციპალური ნარჩენების დახარისხებისათვის მასალების აღდგენის ან კომპოსტირების საწარმოებისათვის, რომლებიც გამიზნულია წყაროსთან სეპარირებული ორგანული მასალების გადამუშავებისათვის. იმის გათვალისწინებით, რომ “ნარჩენების მართვის კოდექსის” მიხედვით, საქართველოს ყველა მუნიციპალიტეტს მოეთხოვება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის

შემუშავება, რეგულარული ხასიათის კომუნიკაცია იმ პირებთან, რომლებიც ჩართულნი არიან მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვაში სხვა მუნიციპალიტეტებში, შესაძლებელს გახდის ეფექტიანი რეგიონული თანამშრომლობის შესაძლებლობების იდენტიფიცირებას და სხვა მუნიციპალიტეტებში წარმატებულად განხორციელებული განსხვავებული მიდგომების შესახებ ინფორმაციის მიღებას. ამას გარდა, რეგიონული სემინარები, რომლებიც მიზნად ისახავენ ნარჩენების მართვის საერთო საკითხების განხილვას, კარგ საშუალებას წარმოადგენს რეგიონული თანამშრომლობის გზების გამოვლენისათვის რეგიონებში მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ფუნქციების გასაძლიერებლად.

ფუნქცია 4 - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავება და დამტკიცება

ადგილობრივი პირობებისა და იმ ალტერნატივების შეფასების დასრულების შემდეგ, რომლებიც მიზნად ისახავენ სისტემის ნაკლოვანებების აღმოფხვრას ან ახალი აღდგენის პროცესების შექმნას, უნდა მომზადდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ოფიციალური წერილობითი ანგარიში, რაც მოამზადებს საფუძველს საზოგადოების და გადაწყვეტილების მიმღები შესაბამისი სტრუქტურების მხარდაჭერის მოსაპოვებლად გეგმასთან და მისი რეკომენდაციების განხორციელებასთან მიმართებით. ამას გარდა, ზემოაღნიშნული ანგარიში საჭიროა საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მხრიდან ფორმალური თანხმობის ან დამტკიცების უზრუნველსაყოფად, რაც დაადასტურებს გეგმის შესაბამისობას “ნარჩენების მართვის კოდექსის” მოთხოვნებთან.

საქმიანობა 4.1 - რა ინფორმაცია უნდა იქნეს შეტანილი ნარჩენების მართვის გეგმის წერილობით ანგარიშში

წერილობით ფორმატში წარმოდგენილი მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმაში ასახული უნდა იქნეს გეგმაში მოცემული ყველა რეკომენდაციის წინაპირობა და ასხნა-განმარტება, იმ საფუძვლების ჩათვლით, რომელზე დაყრდნობითაც მიღებული იქნა გადაწყვეტილებები რეკომენდაციებთან დაკავშირებით. გეგმა გასაგებად უნდა იყოს დაწერილი და ყურადღებას ამახვილებდეს დაგეგმვის პროცესში გამოვლენილ ყველაზე მნიშვნელოვან განხორციელების პრიორიტეტებზე. მიზანშეწონილია ცხრილებისა და გრაფიკების გამოყენება მონაცემების და შედეგების შესაჯამებლად. სულ მცირე, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმა უნდა მოიცავდეს შემდეგ ელემენტებს:

- გეგმის ამოცანები, ხედვა და შედეგების განხორციელების განრიგი (დაგეგმვის პროცესის საწყის ეტაპზე განსაზღვრული SMART ამოცანების გეგმით მიღწევა მკაფიოდ უნდა იყოს ასახული);
- გეგმის წერილობით ანგარიშში აღწერილი სტრატეგიის შემუშავებისათვის გამოყენებული მეთოდოლოგია;
- მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის არსებული სისტემის აღწერა;
- არსებული ნაკლოვანებების მიმოხილვა, მათი ეფექტისა და პრიორიტეტული საკითხების ჩათვლით;
- ამოცანების ჩამონათვალი, რომელთა მიღწევა დაგეგმილია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის განხორციელების შედეგად;
- იმ ვარიანტების აღწერა, რომელთა მეშვეობით შესაძლებელია არსებული სისტემის ნაკლოვანებების აღმოფხვრა და ახალი პროგრამების შემუშავება აღდგენის მაჩვენებლის გაზრდისათვის;
- ვარიანტების შეფასების შედეგები, თითოეული ვარიანტის ტექნიკური, ეკონომიკური და ინსტიტუციური ასპექტების ჩათვლით;
- გეგმაში მოცემული რეკომენდაციები და სამოქმედო გეგმა გეგმით გათვალისწინებულ პერიოდში დასახული შედეგების მისაღწევად.

წინამდებარე სახელმძღვანელო დოკუმენტის დანართ 1-ში მოცემულია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შინაარსის მაგალითი.

საქმიანობა 4.2 - გადაწყვეტილების მიმღები შესაბამისი სტრუქტურებისა და დაინტერესებული მხარეების თანხმობის და რეგულაციებთან შესაბამისობის მოპოვება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმასთან მიმართებით

დაგეგმვის პროცესში ძირითადი დაინტერესებული მხარეების ჩართვა ხელს შეუწყობს მათი თანხმობისა და მხარდაჭერის მოპოვებას იმ დაგეგმილ შედეგებთან მიმართებით, რომლებიც ასახულია მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ანგარიშში. გამომდინარე აქედან, ზემოაღნიშნული ანგარიში იქნება მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი დაინტერესებული მხარეების საკონსულტაციო ჯგუფის მხარდაჭერის უზრუნველსაყოფად გეგმის სამინისტროში და მუნიციპალიტეტში/საკრებულოში წარდგენამდე მისი საბოლოო დამტკიცების მიზნით.

ობა 4.3 - მუნიციპალიტეტის მიერ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ოფიციალურად დამტკიცება

დაგეგმვის ამოცანების წარმატებულად დასრულებისა და მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ანგარიშის მომზადებისა და საქართველოს გარემოსადა ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსათვის გაცნობის შემდეგ, იგი ოფიციალურად უნდა წარედგინოს

მუნიციპალიტეტს/საკრებულოს მისი დამტკიცების მიზნით, მათი თანხმობის მოსაპოვებლად შედეგებთან და საჭირო სახსრების გამოყოფასთან დაკავშირებით.

ფუნქცია 5 - გეგმის განხორციელება

მუნიციპალური ნარჩენების გეგმის მომზადებისა და სამინისტროსა და საკრებულოსათვის გაცნობის შემდეგ, უნდა დაიწყოს მისი განხორციელება. ეს ნიშნავს იმ ფინანსური რესურსების მოპოვების უზრუნველყოფას, რომელთა მოზიდვა შეიძლება საჭირო იყოს გარე წყაროებიდან გეგმით გათვალისწინებული გაუმჯობესების ღონისძიებების განსახორციელებლად.

საქმიანობა 5.1 - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმით განსაზღვრული მომსახურების და ინფრასტრუქტურის განვითარების დაწყება

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ეფექტიანი გეგმა არის გეგმა, რომლის წარმატებით განხორციელება შესაძლებელს გახდის იმ SMART ამოცანების მიღწევას, რომელთა განსაზღვრა მოხდა დაგეგმვის პროცესის საწყის ეტაპებზე. შესაძლოა საჭირო გახდეს სხვადასხვა ინსტრუმენტის გამოყენება მუნიციპალიტეტის პროგრამის ელემენტების განსახორციელებლად, პოლიტიკის, იურიდიული, ეკონომიკური, კომუნიკაციისა და საორგანიზაციო/ინსტიტუციური ინსტრუმენტების ჩათვლით. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის პროცესში უნდა მოხდეს აღნიშნული ინსტრუმენტების გამოვლენა როგორც იმ დაგეგმილი ღონისძიებების მიზნობრივი შედეგებისა, რომელთა განხორციელება უნდა მოხდეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის ოფიციალური დამტკიცების შემდეგ. ზემოაღნიშნული გეგმის სამოქმედო სეგმენტში განსაზღვრული უნდა იქნეს, თუ რისი მიღწევაა დაგეგმილი და როდის განხორციელების პროცესის განმავლობაში აუცილებელია იმის გააზრება, თუ რა შესაძლებლობები შეიძლება გამოჩნდეს მომავალში იმ ინსტიტუტების ტექნიკური და ინსტიტუციური გაძლიერებისათვის, რომლებიც ახდენენ გაუმჯობესებული სისტემების ან/და ახალი პროგრამების ადმინისტრირებას/ ოპერირებას.

აქტივობა 5.2 - საჭირო გაუმჯობესებების და ახალი პროგრამების განხორციელების მონიტორინგი

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმამ უნდა განსაზღვროს ის მეთოდები, რომელთა მეშვეობით მოხდება გეგმის შედეგების მიღწევის თვალსაზრისით

პროგრესის გაზომვა გეგმის განხორციელების დაწყების შემდეგ. პროგრესის მონიტორინგის ელემენტები შეიძლება მოიცავდნენ შემდეგს:

- გეგმა, რომელშიც დროში გაწერილი იქნება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმით განსაზღვრული ღონისძიებები და მისაღწევი შედეგები;
- განხორციელებისათვის გამოყოფილი ეკონომიკური რესურსების შედარება მოსალოდნელ და მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დამტკიცებული გეგმით განსაზღვრულ რესურსებთან;
- მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სამოქმედო სტრატეგიაში განსაზღვრული ფიზიკურად მისაღწევი შედეგები (როგორცაა შეგროვების მომსახურების არეალის გაფართოება, პერსონალის და ავტოტექნიკის პროდუქტიულობის გაუმჯობესება, რეციკლირების ან კომპოსტირების მოცულობის გაზრდა, მოქალაქეების საჩივრების რიცხვის შემცირება, ნარჩენების რაოდენობისა და სერვისების გაუმჯობესებული აღრიცხვა, ნარჩენების განთავების არაოფიციალური ადგილების დახურვა და რემედიაცია და სხვ.);
- საზოგადოების მონაწილეობა წყაროსთან სეპარაციისა და რეციკლირების პროგრამებში;
- მოსაკრებლის გადახდის დონე და ხარჯების ამოღება (მაგალითად, საოჯახო მეურნეობების პროცენტი, რომელიც იხდის მომხმარებლისათვის დაწესებულ საფასურს);
- აღდგენილი და ბაზარზე გატანილი რეციკლირებული მასალების მოცულობა;
- წარმოებული და ბაზარზე გატანილი კომპოსტის მოცულობა;
- დახურული და რემედიაციას დაქვემდებარებული ნარჩენების განთავსების არალეგალური ადგილების რიცხვი

ფუნქცია 6 – გეგმის შედეგების განხორციელება, მონიტორინგი და შენარჩუნება

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის დაგეგმვის გრძელვადიანი წარმატების საწინდარია მეთოდების შემუშავება გაუმჯობესებული სისტემის ფუნქციონირებისა და შედეგების რეგულარული მონიტორინგისათვის. ეს აუცილებელია გეგმის შედეგების ეფექტიანობის და მდგრადობის შენარჩუნებისათვის. ასეთი მიდგომა უზრუნველყოფს მთლიანი სისტემის ფუნქციონირების (ან მისი ნებისმიერი ელემენტის ფუნქციონირების) მდგრადობის შენარჩუნებას. ამრიგად, აუცილებელია სისტემის ყველა ფუნქციისათვის შესრულების ინდიკატორების იდენტიფიცირებას, რომლებიც წარმოადგენენ რეგულარული ფუნქციური მონიტორინგის განხორციელების საფუძველს. ამ მონიტორინგის შედეგად მიღებული ინფორმაცია მნიშვნელოვანი იქნება მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის

განახლებისათვის, რომელიც უნდა მოხდეს 5 წლის შემდეგ, როგორც ეს “ნარჩენების მართვის კოდექსით” არის განსაზღვრული.

აქტივობა 6.1- ნარჩენების მართვის სისტემის მონიტორინგი შეუფერხებელი ეფექტიანი ფუნქციონირების კუთხით

ამ საქმიანობის მეშვეობით, მოხდება იმ პარამეტრების და მეთოდოლოგიის განსაზღვრა, რომელიც საჭიროა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შედეგების მონიტორინგისათვის დაგეგმილი შედეგების მდგრადობის შესანარჩუნებლად. მონიტორინგის პარამეტრები შეიძლება მოიცავდნენ შემდეგს:

სისტემის ფუნქციებთან დაკავშირებული ზოგადი საკითხები:

- რამდენად შეუფერხებლად ხდება რესურსების გამოყოფა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემისათვის;
- მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სისტემის მომსახურების და ინფრასტრუქტურის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული ანგარიშგება;
- მუნიციპალიტეტში მუნიციპალური ნარჩენების მართვის არადადამკმაყოფილებელ ხარისხთან დაკავშირებით შემოსული საჩივრების რიცხვი.

შეგროვება და ტრანსპორტირება

- შეგროვების მომსახურების მიწოდება იმ ადგილებში, რომლებსაც მომსახურება არ მიეწოდება;
- ნარჩენების გადამტვირთი სადგურების განვითარება;
- შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ხარჯების ამოღება მომსახურების რეალურ ხარჯებთან შედარებით.

რეციკლირება და კომპოსტირება

- წლიური ანგარიშები ნარჩენების რეციკლირებისა და კომპოსტირების პროგრამების და ინფრასტრუქტურის შესახებ;

განთავსება

- ახალი ნაგავსაყრელების მოწყობა რეგიონებში;
- ნარჩენების კონტეინერებიდან გადამუშავების მიზნით ნარჩენების უკანონოდ ამოღების გაკონტროლება ან აღმოფხვრა;
- ნარჩენების განთავსების არალეგალური ადგილების აღმოფხვრა და შემდგომში არალეგალური განთავსების პრევენცია.

საქმიანობა 6.2 – მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის პერიოდულად განახლება საჭიროებებზე დაყრდნობით

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ეფექტიანი გეგმა დინამიურ მექანიზმს წარმოადგენს, რომელიც საჭიროებს პერიოდულ განახლებას, რადგანაც მუნიციპალური ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული პირობები იცვლება საწყის ეტაპზე დაგეგმილი ღონისძიებების განხორციელების შედეგად და იმ შესაბამისი ფაქტორების (მოსახლეობა, ახალი ბაზრები რეციკლირებული და კომპოსტირებული ნარჩენებისათვის და ა.შ.) ცვლილებების ფონზე, რომლებიც გავლენას ახდენს მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის სისტემაზე. “ნარჩენების მართვის კოდექსით” განსაზღვრული ხუთწლიანი ვადა მუნიციპალიტეტებისაგან მოითხოვს მუნიციპალური ნარჩენების გეგმის განახლებას ხუთი წლის თავზე. წინამდებარე სახელმძღვანელო დოკუმენტში აღწერილი დაგეგმვის პროცესი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის განახლებისას.

დანათები

დანართი 1 - ნარჩენების გეგმის სარჩევის მაგალითი

ნაწილი 1 - რეზიუმე

- 1.1 დაგეგმვის საფუძველი
- 1.2 მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის მიზანი
- 1.3 გეგმის შემუშავების პროცესი
 - ა. შეხვედრები დაინტერესებულ მხარეებთან
 - ბ. საზოგადოების გამოკითხვის შედეგები
 - გ. კვლევა და ანალიზი
- 1.4 არსებული მდგომარეობის მიმოხილვა
- 1.5 სხვადასხვა ალტერნატივების მიმოხილვა
- 1.6 შედეგებისა და რეკომენდაციების მიმოხილვა
- 1.7 მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შესრულებაზე აგნარიშვალდებული ორგანიზაცია

ნაწილი 2 - შესავალი და არსებული მდგომარეობა

- 2.1 მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის მარეგულირებელი და საკანონმდებლო საფუძვლები
- 2.2 მუნიციპალიტეტის აღწერა და დემოგრაფიული მონაცემები
- 2.3 გეგმის ამოცანები და მიზნობრივი შედეგები
- 2.4 დაგეგმვის პროცესის აღწერა
 - ა. გეგმის ჩარჩო
 - ბ. დაინტერესებული მხარეების იდენტიფიცირება და მონაწილეობის პროცესი
 - გ. საზოგადოებასთან ურთიერთობის კამპანია და მონაწილეობის პროცესი

ნაწილი 3 – მუნიციპალური ნარჩენების დახასიათება

- 3.1 შესავალი

3.2 გეგმაში მიმოხილული ნარჩენების სახეობები

3.3 ნარჩენების რაოდენობა

ა. საყოფაცხოვრებო ნარჩენების წარმოქმნა

ბ. ორგანიზაციების/კომერციული დაწესებულებების საქმიანობის შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენები

გ. სამრეწველო ნარჩენების წყაროები და წარმოქმნა

დ. სამშენებლო/ნგრევის ნარჩენების წარმოქმნა

ე. მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმით მოცული ნარჩენების ნაკადების შემაჯამებელი მიმოხილვა

3.4 ნარჩენების პროგნოზირება

3.5 ნარჩენების შემადგენლობის ანალიზი

ნაწილი 4 - არსებული მუნიციპალური ნარჩენების სისტემის მიმოხილვა

4.1 შესავალი

4.2 არსებული მუნიციპალური მომსახურების აღწერა

4.3 შეგროვების და ტრანსპორტირების მომსახურება

ა. ინსტიტუციური ჩარჩო

ბ. შეგროვების და ტრანსპორტირების საშუალებები და საოპერაციო პროცესები

გ. შეგროვების მომსახურების დაფარვის არეალი

4.4 ქუჩების დასუფთავება

4.5 ნარჩენების განთავსების არსებული ობიექტები

ა. ოფიციალური ნაგავსაყრელი პოლიგონები

ბ. ნარჩენების განთავსების არაოფიციალური ადგილების ინვენტარიზაცია

4.6 აღდგენა (რეციკლირება და კომპოსტირება)

ა. ბაზრები და ბაზრების ჯაჭვების მდგომარეობა

ბ. არაფორმალური სექტორის საქმიანობა

4.7 საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო

4.8 ხარჯები და ხარჯების ანაზღაურება

ა. არსებული პროგრამის ხარჯები

ბ. არსებული ტარიფები და ხარჯების ფაქტობრივი ანაზღაურება
/მოსაკრებლის ამოღებასთან დაკავშირებული გამოცდილება

4.9 ბიუჯეტი და დაფინანსების პროცესები

a. საოპერაციო/საექსპლუატაციო ხარჯები

b. კაპიტალური დანახარჯები

ნაწილი 5 - ნარჩენების ინდუსტრიაში არსებული საუკეთესო პრაქტიკა და ტენდენციები

5.1 შეგროვება და ტრანსპორტირება

5.2 აღდგენის პროცესები

5.3 საზოგადოების განათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა

ნაწილი 6 - ნარჩენების მართვის მომავალი ვარიანტების ანალიზი

6.1 შეგროვება და ტრანსპორტირება

6.2 ნარჩენების განთავსება

6.3 აღდგენა

ა. რეციკლირება

ბ. კომპოსტირება

გ. წყაროსთან სეპარაცია და დამოუკიდებელი შეგროვება

6.4 ინსტიტუციური მოსაზრებები

6.5 სისტემის გაუმჯობესებასთან დაკავშირებული ღონისძიებების დაფინანსება

ნაწილი 7 - შედეგები და რეკომენდაციები

7.1 ინფრასტრუქტურის და ტექნიკის საჭიროებები

7.2 ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაძლიერება

7.2 აღდგენის პროგრამების განხორციელების პროცედურები

7.3 საზოგადოებრივი განათლების პროგრამა

ნაწილი 8 - სამოქმედო გეგმა და განხორციელების ვადები

ცხრილები (მაგალითები)

ცხრილი - დემოგრაფიული პროგნოზირება (5 წლიანი პერიოდისათვის)

ცხრილი- საყოფაცხოვრებო ნარჩენების რაოდენობა

ცხრილი- ნარჩენების წარმოქმნის პროგნოზირება

ცხრილი - ნარჩენების შემადგენლობა

ცხრილი- კაპიტალური და საოპერაციო ხარჯები

ცხრილი- ახალ პროგრამასთან დაკავშირებული ხარჯები

ცხრილი- ხარჯთა ანალიზი შემოთავაზებულ გაუმჯობესების ღონისძიებებთან დაკავშირებით

ნახაზები (მაგალითები)

ნახაზი- დემოგრაფიული ტენდენციები

ნახაზი - საყოფაცხოვრებო ნარჩენების რაოდენობის პროგნოზირება

ნახაზი- საბაზისო რუკა- ნარჩენების მართვის ინფრასტრუქტურა

ნახაზი- საბაზისო რუკა – ნაგვის ურნების განლაგება და შეგროვების მარშრუტი

ნახაზი - ნარჩენების შემადგენლობა

დანართები (მაგალითები)

დანართი - კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან და შეხვედრების ჩანაწერები

დანართი- საზოგადოების გამოკითხვა და კომენტარების- შედეგები

დანართი 2 - დაგეგმვასთან დაკავშირებული ინფორმაციის ჩამონათვალის ნიმუში

მონაცემების ნიმუში

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება

ქვემოთ მოცემული ნიმუში წარმოადგენს ზოგად ინფორმაციას, რომელიც საჭიროა მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის არსებული პროგრამის შესაფასებლად.

ზოგადი ინფორმაცია მუნიციპალიტეტის შესახებ

მუნიციპალიტეტი/ქალაქი						
იურისდიქციის ტერიტორია						
ურბანული კმ ²					
არაურბანული კმ ²					
სხვა კმ ² (განმარტეთ					
სულ კმ ²					
მოსახლეობა	1990	1995	2000	2005	2010	Current
ურბანული						
არაურბანული						

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების სახელმძღვანელო დოკუმენტი

სულ						
საცხოვრებელი ერთეულები/სახლები	1990	1995	2000	2005	2010	Current
ურბანული - ერთი ოჯახის საცხოვრებელი ერთეულები						
ურბანული - რამდენიმე ოჯახის საცხოვრებელი ერთეულები						
სოფელი -ერთი ოჯახის საცხოვრებელი ერთეულები						
სხვა						
სულ						

ნარჩენების მართვის ფუნქციების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი ორგანიზაციები (დღევანდელი მდგომარეობით)				
ფუნქცია	განმახორციელებელი ორგანიზაცია			შენიშვნები
	მუნიციპალიტეტი	კონტრაქტორი,შპს	ვა კონტრაქტორი	
შეგროვების მომსახურება მოსახლეობისათვის				
შეგროვების მომსახურება კომერციული და სხვა დაწესებულებებისათვის				
შეგროვების მომსახურება საწარმოებისათვის				
შეგროვების მომსახურება საავადმყოფოებისათვის				
ნარჩენების შეგროვების მონიტორინგი და				

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების სახელმძღვანელო დოკუმენტი

ზედამხედველობა				
ქუჩების დასუფთავება				
ბალახის/ხეების ჭრა				
წყალსადინარის/მდინარის დასუფთავება				
მკვდარი ცხოველების გატანა				
ბაღის ნარჩენების გატანა				
დიდგაბარიტიანი ნარჩენების გატანა				
ელექტრო და ელექტრონული ნარჩენების გატანა				
სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენების გატანა				
მიტოვებული მანქანების გატანა				
სატრანსპორტო საშუალებების/დანადგარების შეძენა				
სატრანსპორტო საშუალებების და დანადგარების მოვლა/შეკეთება				
ნარჩენების მართვის მომსახურებისათვის თანამშრომლების აყვანა				
თანამშრომლების ტრენინგი				
საზოგადოებრივი განათლება				

ნარჩენების მართვის სპეციალური პროექტები				
სხვა (გთხოვთ, მიუთითოთ)				

არსებობს თუ არა სამოქმედო ტერიტორიის და ტოპოგრაფიული რუკები?

.....

.....

.....

ასახულია თუ არა ამ რუკებზე ადგილები, სადაც სრულად, ნაწილობრივ ან საერთოდ არ არსებობს ნარჩენების შეგროვების საშუალებები?

.....

.....

.....

შეგროვება და ტრანსპორტირება

ზოგადი ინფორმაცია შეგროვების/ტრანსპორტირების მომსახურებაზე

არსებობს თუ არა პოლიტიკა იმ სატრანსპორტო საშუალებების და დანადგარების გამოყენების სტანდარტიზაციასთან დაკავშირებით, რომლებსაც იყენებს მუნიციპალიტეტი? (მისი არსებობის შემთხვევაში, მიუთითეთ, თუ როგორ ხორციელდება ეს პოლიტიკა)

.....

.....

.....

გააჩნია თუ არა მუნიციპალიტეტს თავისი საამქრო სატრანსპორტო საშუალებებისა და დანადგარების მოვლა და შეკეთებისათვის? მისი არსებობის შემთხვევაში, როგორ ხდება სათადარიგო ნაწილების შექმნა? საშუალოდ, რა დრო სჭირდება მათ შექმნას? რა პოლიტიკა (ინსტრუქციები) არსებობს სათადარიგო მარაგის შენახვა/გამოყენებასთან დაკავშირებით?

.....

.....

.....

არსებობს თუ არა რუკები, რომლებზეც ასახულია შეგროვების მარშრუტები და ნარჩენების ურნების დანლაგების ადგილები? თუ არ არსებობს ამგვარი რუკები, როგორ ხდება მარშრუტის დაგეგმვა და ურნების განლაგება ყოველდღიური საქმიანობის განხორციელების დროს?

.....

.....

.....

გააჩნია თუ არა მუნიციპალიტეტს სტანდარტიზაციის პოლიტიკა ნარჩენების ურნებთან/კონტეინერებთან დაკავშირებით? მისი არსებობის შემთხვევაში, მოკლედ მიმოიხილეთ მოქმედი პოლიტიკა:

.....

.....

.....

შეგროვების მომსახურების დაფარვის არეალი საცხოვრებელი სახლებისათვის (2014 წელი)		
მოსახლეობის სეგმენტი	მუნიციპალური მომსახურებით სარგებლობს მოსახლეობის %	შეგროვების სიხშირე
ურბანული მოსახლეობა		
სოფლად მცხოვრები მოსახლეობა		

შეგროვების მომსახურების დაფარვის არეალი კომერციული და სხვა დაწესებულებებისათვის		
ფუნქცია	დაწესებულებების %	შეგროვების სიხშირე
შეგროვება მუნიციპალიტეტის მიერ		
შეგროვება კონტრაქტორის მიერ		
შეგროვება მეპატრონის		

კონტრაქტორის მიერ		
შეგროვების მომსახურების არარსებობა (ხორციელდება მეკატრონის მიერ)		

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობა, რომელსაც შეზღუდულად ან საერთოდ არ მიეწოდება შეგროვების მომსახურება				
ტერიტორია	მოსახლეობა		შეზღუდული მომსახურების ან მისი არარსებობის მიზეზი	ნარჩენების განთავსების გავრცელებული მეთოდი
	შეზღუდული მომსახურება	არ მიეწოდება მომსახურება		

მუნიციპალიტეტის და კონტრაქტორების მიერ შეგროვებული ნარჩენების მოცულობა (2014 წლის მდგომარეობით)				
ნარჩენების სახეობა	მუნიციპალიტეტის მიერ შეგროვებული ნარჩენები - ტონა/წელი		კონტრაქტორის მიერ შეგროვებული ნარჩენები - ტონა/წელი	
	გაზომილი (აწონილი)	სავარაუდო	გაზომილი (აწონილი)	სავარაუდო
საყოფაცხოვრებო, დაწესებულებების, კომერციული				

ქუჩების/პარკების დასუფთავებით წარმოქმნილი ნარჩენები				
ინფექციური სამედიცინო ნარჩენები				
დიდგაბარიტიანი ნარჩენები				
სხვა				
სულ				

ნარჩენების შეგროვების მოქმედი პრაქტიკა და შეგროვების პუნქტები				
შეგროვების მოქმედი პრაქტიკა	შეგროვების პუნქტების რაოდენობა	შეგროვების სიხშირე	მუნიციპალიტეტის მიერ	კონტრაქტორის მიერ
საცხოვრებელ ადგილებთან განლაგებული კონტეინერები				
კარ-და-კარ შეგროვება				
საზოგადოებრივ ადგილებში განლაგებული კონტეინერები				
დაცული ტერიტორიები და ტყის მასივები				

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების სახელმძღვანელო დოკუმენტი

ნარჩენების სეპარაცია შეგროვების პუნქტებში				
ნარჩენების სეპარაცია წყაროსთან				

ნარჩენების საერთო ნაკადიდან ამოღებული რეციკლირებული ნარჩენების სავარაუდო რაოდენობა (მუნიციპალიტეტის და კონტრაქტორების მიერ) 2014 წლის მდგომარეობით				
რეციკლირებადი ფრაქციები	მუნიციპალიტეტის მიერ ამოღებული - -ტონა/წელი		კონტრაქტორის მიერ ამოღებული - -ტონა/წელი	
	გაზომილი	სავარაუდო	გაზომილი	სავარაუდო
ქალაქი/ მუყაო				
პლასტიკი				
მეტალი				
მინა				

მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული სატრანსპორტო საშუალებების ინვენტარიზაცია				
სატრანსპორტო საშუალება	ნომერი	საშუალო მოცულ ობა მ ³	სატრანსპორტო საშუალებების რაოდენობა მდგომარეობის მიხედვით (ქვემოთ იხილეთ შენიშვნა)	სატრანსპორტო საშუალებების რაოდენობა წლების მიხედვით

სხვა									
------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

შენიშვნა: G= ძალიან კარგი მდგომარეობა, F= დამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა , B= ცუდი მდგომარეობა

ბოლო წლებში განხორციელებული შესყიდვების ტიპური ფასი				
დანადგარი	რაოდენობა	მოცულობა	შესყიდვის ფასი	შესყიდვის წელი
კომპაქტორები (შეგროვებისათვის)				
თვითმცვლელი სატვირთო მანქანა				
ღია სატვირთო მანქანა თვითმცვლელი მექანიზმის გარეშე				
„კალათა“ ან ამწევი სატვირთო მანქანა				
მანქანები სერვისის მონიტორინგისათვის				

შეგროვების სპეციფიკური დანადგარების სია, რომელიც ამჟამად გამოიყენება მომსახურების გასაწევად						
სატრასპორტო საშუალების სახეობა	რაოდენო ბა	მოდელი	სიმძლავრე	ასაკი	განხორციელებ ული	შენიშვნები(მდგომარეობა, შეკეთება, პრობლემები...)

					რემონტები ს რიცხვი	

ხმარებაში არსებული კონტეინერების ინვენტარიზაცია			
კონტეინერის სახეობა	მოცულობა	რაოდენობა	მომწოდებელი წყარო (ადგილობრივი და ა.შ)

განთავსება

ნარჩენების განთავსების არსებული ადგილები			
სპეციფიკაცია	განთავსების ადგილი		
	ადგილი 1	ადგილი 2	ადგილი 3
ადგილის დასახელება			
მთლიანი ტერიტორია (ჰა)			
მიუთითეთ წელი, როდესაც დაიწყო ნარჩენების განთავსება			
ფუნქციონირების დარჩენილი სავარაუდო წლები			
ნარჩენების მოცულობა, რომლის განთავსება ყოველდღიურად ხდება (ტონა/დღე)			
მანქანების რაოდენობა, რომლებიც ახდენენ ნარჩენების ტრანსპორტირებას ნაგავსაყრელამდე - დღეში/კვირაში/წელიწადში			
მანძილი შეგროვების ადგილიდან ნაგავსაყრელამდე (კმ)			
განთავსების მეთოდი (იხ. ქვემოთ შენიშვნა)			
ცხოველების არსებობა ნაგავსაყრელზე	დიახ/არა	დიახ/არა	დიახ/არა
ადამიანების, რომლებიც ნარჩენებში იქექებიან	დიახ/არა	დიახ/არა	დიახ/არა
ადგილზე ხდება ნარჩენების დაწვა	დიახ/არა	დიახ/არა	დიახ/არა

შენიშვნა: განთავსების მეთოდის აღსაღნიშნად გამოიყენეთ შემდეგი:

O= ღია ნაგავსაყრელი - C= კონტროლირებადი დამარხვა (დროდადრო მიწის დაფარვა) - S= სანიტარული ნაგავსაყრელი (ყოველდღიურად მიწით დაფარვა) - D= ნარჩენების ჩაყრა წყლის ობიექტებში (მდინარე და ა.შ.)

ცხრილები: მუნიციპალიტეტის და კონტრაქტორების მანქანები, რომლებიც ნაგავსაყრელზე გამოიყენება და მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული არაოფიციალური ნაგავსაყრელების ინვენტარიზაცია (თბილისში და აჭარის რესპუბლიკა)

მუნიციპალიტეტის და კონტრაქტორების მანქანები, რომლებიც ნაგავსაყრელზე გამოიყენება								
მანქანების სახეობა	რაოდენობა	მანქანების რაოდენობა მდგომარეობის მიხედვით			მანქანების რაოდენობა ასაკის მიხედვით			
		G	F	B	>10 წელი	5-10 წელი	2-5 წელი	<2 წელი
ბულდოზერები								
ჩამჩიანი დამტვირთავი მანქანები								
ექსკავატორები								
მექანიკური ექსკავატორი								
კომპასტორები								
ტრაქტორები								
სხვა								

მუნიციპალიტეტში არსებული არაოფიციალური ნაგავსაყრელების ინვენტარიზაცია

ადგილმდებარეობა	ფართი	ნარჩენების სავარაუ დო რაოდენ ობა	მოსახლეობა, რომელსაც ნაგავსაყრ ელი ემსახურებ ა	გამოყენები ს წლები	აღწერა ან გარემოზე ზემოქმედება

ფინანსები

შემოსავლების წყაროები					
საოპერაციო ფონდის წყაროები	2013		2014		2015
	ბიუჯეტით განსაზღვრული	ფაქტობრივი	ბიუჯეტით განსაზღვრული	ფაქტობრივი	ბიუჯეტით განსაზღვრული
ადგილობრივი ბიუჯეტი					
სახელმწიფო ბიუჯეტის ასიგნაციები					
სესხი					
სახელმწიფოს გრანტი					

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების სახელმძღვანელო დოკუმენტი

დონორების გრანტი/დახმარება					
მომხმარებლის საფასურით გენერირებული შემოსავლები					
მომხმარებლის სხვა გადასახდელები					
საურავი/ჯარიმა					
სხვა					
სულ					

ნარჩენების მართვის მომსახურებასთან დაკავშირებული ხარჯები					
ხარჯები	2013		2014		2015
	ბიუჯეტით განსაზღვრული	ფაქტობრივი	ბიუჯეტით განსაზღვრული	ფაქტობრივი	ბიუჯეტით განსაზღვრული
ხელფასები					
მასალები და მარაგები					
დანადგარი/მანქანა					
სხვა					
სულ: ნარჩენების მართვისათვის					
მთლიანი მუნიციპალური					

ხარჯების %					
------------	--	--	--	--	--

მთლიანი ხარჯები წარმოადგენილი როგორც შეგროვების ოპერაციის მთლიანი ხარჯები					
ხარჯი	ერთეული	წელი: 2012	წელი: 2013	წელი: 2014	
ხარჯი შეგროვებული ნარჩენების ოდენობის მიხედვით	ლარი/ტონა				
ხარჯი საოჯახო მეურნეობის მიხედვით, რომელსაც მიეწოდება მომსახურება	ლარი/საოჯახო მეურნეობა				
ხარჯი იმ პირების მიხედვით, რომლებსაც მიეწოდება მომსახურება	ლარი/პირი				
ხარჯი მუნიციპალური ნარჩენების მართვაში ჩართული თანამშრომლების მიხედვით	ლარი/თანამშრომელი				

ადამიანური რესურსები

მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის მომსახურებაში ჩართული პერსონალი							
პერსონალის სახეობა	მუშაობის სფერო						
	A	CT	S	G	FD	O	სულ
ადმინისტრატორი							
ჯანდაცვის სპეციალისტი							
ინსპექტორები							
ინჟინერი							
ტექნიკური ასისტენტი							
ტექნიკოსი							
მექანიკოსი							
ზედამხედველი							
მძღოლი							
შეგროვების მომსახურების მუშახელი							
ქუჩების დასუფთავების მუშახელი							
სხვა							
სულ							

A= ადმინისტრაცია/ზედამხედველობა CT= შეგროვება და ტრანსპორტირება S=ქუჩების დასუფთავება G= ბაღის მოჭრა. იმ შემთხვევაში, თუ ერთიდაიგივე პირი ჩართულია ქუჩების დასუფთავებაში და ბაღის ჭრაში, მიუთითეთ თანამშრომლების რაოდენობა გრაფა S-ში და ასევე, გრაფა G-ში. FD = საბოლოო განთავსება) O = სხვა

იმ შემთხვევაში, თუ თანამშრომელი პასუხისმგებელია სხვა მოვალეობების შესრულებაზე, გარდა ნარჩენების მართვის მომსახურებისა, მიუთითეთ ასეთი თანამშრომლების რაოდენობა ფრჩხილებში.

მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის სისტემაში არსებული პრობლემატური სფეროები

ნარჩენების მართვის მომსახურებასთან დაკავშირებული პრობლემები				
პრობლემის აღწერა	ძალიან სერიოზული	სერიოზული	ნაკლებად სერიოზული	პრობლემის არარსებობა
მომსახურების არაადეკვატური მიწოდება (მოსახლეობის ნაწილს არ მიეწოდება მომსახურება)				
არახარისხიანი მომსახურება (არასაკმარისი სიხშირით, დაღვრა და ა.შ.)				
არასაკმარისი უფლებამოსილება ფინანსური და ადმინისტრაციული გადაწყვეტილებების მისაღებად				
ფინანსური რესურსების უქონლობა				
დატრენინგებული თანამშრომლების არარსებობა				
სატრანსპორტო საშუალებების არქონა				
დანადგარების უქონლობა				
ძველი მანქანები/დანადგარები, რომლებიც ხშირად მწყობრიდან გამოდის				
სათადარიგო ნაწილების მოპოვების სირთულე				
მანქანების/დანადგარების მოვლის/გარემონტების შესაძლებლობის				

არქონა				
არასტანდარტიზებული მანქანები/დანადგარები				
არაეფექტიანი ინსტიტუციური მოწყობა ნარჩენების მართვის მომსახურების სფეროში				
შესაბამისი კანონმდებლობის არარსებობა ქვეყანაში				
აღსრულების ღონისძიებებისა და შესაძლებლობების არარსებობა				
დაგეგმვის არარსებობა (მოკლე, საშუალო და გრძელვადიანი გეგმები)				
სწრაფი ურბანიზაციის ტემპი, რომელიც აჭარბებს მომსახურების გაწევის შესაძლებლობას				
არაკონტროლირებადი პროლიფერაცია მიტოვებულ დასახლებებში				
რთულად ხელმისაწვდომი სოფლები და დასახლებები				
სახელმწიფო უწყებებს შორის სუსტი თანამშრომლობა				
დაბალი დონის თანამშრომლობა საზოგადოებასთან				
დაბალი დონის რეაგირება ნარჩენების მინიმიზაციის კუთხით (მეორადი გამოყენება/გადამუშავება)				
კვალიფიცირებული კერძო კონტრაქტორების არარსებობა				
კონტრაქტორების მიერ გაწეული მომსახურების გაკონტროლებასთან დაკავშირებული სირთულეები				

საშიში ნარჩენების კონტროლის არარსებობა				
ნარჩენების განთავსების არალეგალური ადგილები განთავსება				
მოსახლეობის და სხვა დაინტერესებული მხარეების საჩივრები				
ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების არაადეკვატური მართვა				
რეციკლირებადი ნარჩენების არაადეკვატური მართვა				
ნაგავსაყრელის ემისიების არასათანადო კონტროლი (ფილტარტი/ გაზი)				
კომპოსტირების ემისიების არასათანადო კონტროლი (ფილტარტი/ სუნი)				
სამედიცინო ნარჩენების არასათანადო კონტროლი				
სხვა (მიუთითეთ)				

დანართი 3 – აკრონიმები/აბრევიატურები და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ძირითადი ტერმინები

გამოყენებული აკრონიმები და აბრევიატურები

CAPEX	კაპიტალური დანახარჯები
EIA	გარემოზე ზემოქმედების შეფასება
EU	ევროკავშირი
GHG	სათბურის აირი
GPS	პოზიციონირების გლობალური სისტემა
LLC	შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომპანია
MW	მუნიციპალური ნარჩენები
MWM	მუნიციპალური ნარჩენების მართვა
NGO	არასამთავრობო ორგანიზაცია
OPEX	ოპერაციული დანახარჯები
SMART	სპეციფიკური, გაზომვადი, მიღწევადი, რეალისტური, დროზე ორიენტირებული
WM	ნარჩენები მართვა

ტერმინების განმარტება

ნარჩენები - ნებისმიერი ნივთიერება ან ნივთი, რომელსაც მფლობელი იშორებს, განზრახული აქვს მოიშოროს ან ვალდებულია მოიშოროს.

საყოფაცხოვრებო ნარჩენები - საოჯახო მეურნეობის მიერ წარმოქმნილი ნარჩენები.

მუნიციპალური ნარჩენები - საყოფაცხოვრებო ნარჩენები, აგრეთვე სხვა ნარჩენები, რომლებიც თავისი მახასიათებლებისა და შემადგენლობის მიხედვით საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მსგავსია.

ბიოდეგრადირებადი ნარჩენები - ნებისმიერი სახის ნარჩენები, რომლებიც ექვემდებარებიან ანაერობულ ან აერობულ დაშლას, მათ შორის, სურსათის/ცხოველის საკვების ნარჩენები, ბაღების/პარკების ნარჩენები, ქაღალდი და მუყაო.

სახიფათო ნარჩენები - ნარჩენები, რომლებიც სახიფათო ან პოტენციურად მავნეა ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ან გარემოსათვის (სახიფათო ნარჩენების სია მოცემულია საქართველოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” მესამე დანართში).

სამედიცინო ნარჩენები - ნებისმიერი ნარჩენი, რომელიც სამედიცინო დაწესებულებების, სამედიცინო ლაბორატორიების, სამედიცინო კვლევითი ცენტრების, მზრუნველობის დაწესებულებების, ვეტერინარული კლინიკების, ფარმაცევტული საწარმოებისა და საწყობების მიერ არის წარმოქმნილი.

ცხოველური ნარჩენები - ცხოველებთან დაკავშირებული ნარჩენები (ცხოველების სხეულები, ცხოველების სხეულის ნაწილები, ნაკელი, ხორცის წარმოების ნარჩენები, ცხოველებზე ცდების ჩატარების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენები და სხვ.).

პრევენცია - ნივთიერების, მასალის ან პროდუქტის ნარჩენად გადაქცევამდე მიღებული ზომები, რაც ამცირებს: ა) ნარჩენების რაოდენობას, (მაგალითად, პროდუქტის ხელახალი გამოყენების გზით ან პროდუქტის ვარგისიანობის ვადის გაგრძელების გზით); ბ) წარმოქმნილი ნარჩენების უარყოფით გავლენას გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე; გ) მასალებსა და პროდუქტში მავნე

ნივთიერებების შემცველობას.

ხელახალი გამოყენება - პროდუქტის ან/და მისი კომპონენტების ხელახლა გამოყენება ნარჩენად გადაქცევამდე, მათი თავდაპირველი დანიშნულებით.

აღდგენა - საქმიანობა, რომლის ძირითადი შედეგია ნარჩენების გამოყენება სასარგებლო მიზნებისათვის, იმ მასალების ჩანაცვლების გზით, რომლებიც სხვა პირობებში რაიმე ფუნქციის შესასრულებლად იქნებოდა გამოყენებული. აღდგენა მოიცავს ენერჯის აღდგენას და რეციკლირებას. (აღდგენის ოპერაციების სია მოცემულია საქართველოს კანონის “ნარჩენების მართვის კოდექსი” პირველ დანართში).

რეციკლირება - აღდგენითი ღონისძიება, რომლის საშუალებითაც ნარჩენები გარდაიქმნება პროდუქტად, მასალად ან ნივთიერებად, რომლებიც განკუთვნილია თავდაპირველი ან სხვა მიზნით გამოყენებისთვის. რეციკლირება მოიცავს ორგანული მასალების გადამუშავებას, მაგრამ არ მოიცავს ენერჯის აღდგენას და ისეთ მასალებად გარდაქმნას, რომლებიც გამოიყენება საწვავად ან ამოვსების ოპერაციებისთვის.

რეციკლირებადი მასალები - გავრცელებული რეციკლირებადი მასალებია მინა, ქაღალდი, მუყაო, მეტალი, პლასტიკი, ქსოვილი, საკვების ნარჩენები, ბადის ნარჩენები და ელექტრონული მოწყობილობები.

ნარჩენების შეგროვება - ნარჩენების შეგროვება, რაც ასევე მოიცავს მათ წინასწარ დახარისხებას და წინასწარ დასაწყობებას ნარჩენების დამუშავების ობიექტზე გადატანის მიზნით.

სეპარირებული შეგროვება - ნარჩენების შეგროვება, რომლის დროსაც ნარჩენების ნაკადები განცალკევებულია სახეობების და თვისებების მიხედვით, მათი შემდგომი დამუშავების ხელშეწყობის მიზნით.

ნარჩენების ტრანსპორტირება - ნარჩენების გადატანა ნარჩენების შენახვის ან/და დამუშავების ობიექტზე;

ნარჩენების გადამტვირთი სადგური - ობიექტი, სადაც ხორციელდება ნარჩენების გადატვირთვა ნარჩენების დამუშავების ობიექტზე შემდგომი ტრანსპორტირების მიზნით.

სანიტარიული ნაგავსაყრელი - მუნიციპალური ნარჩენების კონტროლირებადი განთავსება მიწაში, რომელიც გამორიცხავს ნებისმიერ პოტენციურ ნეგატიურ ემისიებს ზედაპირულ წყლებში, მიწისქვეშა წყლებში, ნიადაგში ან ჰაერში.

დანაგვიანება - ნარჩენების გარემოში დაყრა, გადაგდება და/ან მიტოვება, გარდა ამ მიზნისთვის გამოყოფილი კონტეინერებისა და შეგროვების ობიექტებისა.

დაინტერესებული მხარე - პირი, ჯგუფი, დაწესებულება ან ორგანიზაცია, რომელსაც პირდაპირი ან არაპირდაპირი კავშირი გააჩნია ქმედებასთან ან პროექტთან ან რომელსაც გააჩნია შესაძლებლობა დადებითი ან ნეგატიური გავლენა მოახდინოს ქმედებაზე ან პროექტზე.

გადახდის მზაობა - მაქსიმალური საფასური, რომელიც პირმა შეიძლება გაიღოს კარგი შედეგის შესაძენად ან არასასურველი შედეგის თავიდან ასარიდებლად.

**MEMORANDUM OF UNDERSTANDING
(MOU)**

**Made and Entered into
By and Between**

TELAVI CITY,

AND

**The International City/County Management Association, represented to together
with Caucasus Environmental NGO Network
(hereinafter referred to as "ICMA" and "CENN")**

AND

CATAWBA COUNTY

1. PREAMBLE

The Technical Assistance Project "WASTE MANAGEMENT TECHNOLOGIES IN REGIONS" (hereinafter referred to as the WMTR), which is funded by the United States Agency for International Development, and implemented by International City / County Management Association (hereinafter, ICMA) along with Caucasus Environmental NGO Network (hereinafter, CENN) will facilitate a city-to-city exchange program between the Telavi City, Georgia, and representatives from Catawba County, North Carolina, USA. The WMTR project selected Telavi city for the WMTR city-to-city exchange program focusing on the improvement of the waste management and recycling system practices. An exchange program between these two local governments will be facilitated by the WMTR project in order to assist the Telavi city with technical assistance and capacity building activities such as development of strategies, policies, plans and practices on local and regional levels. As a precondition to participation in the city-to-city exchange, an action plan will be set forth that will commit each party to take initial steps in preparation for the further implementation. These steps will include, but will not be limited to the city-to-city exchange itinerary preparation and the identification of core teams from both sides (Telavi City and Catawba County; hereinafter, TC and CC respectively).

2. INTENTION OF THE WMTR CITY-TO CITY EXCHANGE PROJECT

The Technical Assistance Project "Waste Management Technologies in Regions" shall:

- 2.1 Provide methodological assistance, facilitation, coordination, and related consulting services supporting the exchange/partnership implementation.
- 2.2 Review the progress of implementation and update the Action Plans as appropriate.

3. OBLIGATIONS OF THE CITY HALL OF TELAVI

The City of Telavi shall:

- 3.1 Provide collaborative, organizational and administrative support to the implementation of the city-to-city exchange program according to the Action Plan;
- 3.2 Appoint a city-to-city Coordinator who will be responsible for communication with the WMTR Project and the partner Catawba County;
- 3.3 Collect information on implementation of projects according to the Action Plan;
- 3.4 Ensure that Telavi City implements WMTR project objectives according to the Action Plan by providing human and other resources as agreed and stated in the Action Plan.

4. EXTENT OF CATAWBA COUNTY'S ASSISTANCE

- 4.1 The Parties have discussed their mutual interests in exploring avenues for improving waste management and recycling system practices. ICMA / WMTR recognizes Catawba's expertise in creating a suitable model for the waste management and recycling systems.
- 4.2 ICMA / WMTR also recognizes TC's potential role to lead the waste management and recycling systems development in the Kakheti region, which could be further strengthened by the CC's assistance and then disseminated as a best practice, nation-wide (upscaling to other municipalities of Georgia).
- 4.3 Given the above, TC will invite representatives from CC to provide technical assistance on waste management and recycling systems. The CC representatives will work with the ICMA/WMTR and TC representatives to develop an Action Plan including itinerary of visits from CC to TC and vice versa and detailed intended assistance activities.
- 4.4 TC will move forward with the Action Plan outlined as a result of the city-to-city exchange which will start in February 2015.
- 4.5 ICMA, in turn, is expected to facilitate communication between TC and CC and will provide programmatic support through its WMTR Program.

5. CONFIDENTIALITY

- 5.1 In developing this business opportunity, it may be necessary for ICMA/WMTR, TC and CC to disclose information that is proprietary in nature. Therefore, the Parties agree that all information provided to a party by another shall be treated as fully confidential and the property of the disclosing party, unless the disclosing party has identified the information as being non-confidential, and shall be used solely for the purpose for which it is supplied.
- 5.2 The Parties further agree to monitor the activities of their subsidiaries, affiliates, employees and agents having access to proprietary information to ensure the protection and preservation of the confidential and proprietary nature of the disclosed.
- 5.3 If it is uncertain whether any information is to be treated as confidential, a Party shall treat it as such until written clearance is obtained from the other Party.
- 5.4 The provisions of this clause shall remain binding and effective on the Parties, notwithstanding termination of this MOU.

6. GENERAL

- 6.1 This MOU is neither a fiscal nor a funds obligation document. Any endeavor or transfer of anything of value involving reimbursement or contribution of funds among the Parties to this MOU will be handled in accordance with applicable laws, regulations, and procedures.
- 6.2 Each Party shall be fiscally responsible for their own portion for work performed under the MOU.

6.3 The Parties agree that this MOU shall not be construed so as to create a legal relationship of exclusivity between them to the exclusion of all third parties, and the Parties hereby agree that they each shall be free to pursue projects with third parties, either independently or in collaboration with one another.

6.4 Nothing in this MOU shall be taken to construe a partnership, or agency or any other legal relationship as existing between the Parties, and the Parties shall not be legally entitled to represent each other unless duly authorized thereto in writing by the relevant other Party.

7. ADDRESSES

For all purposes relating to this MOU, the Parties accept the following addresses, and fax numbers, for delivery of all notices, documents and, in respect of the physical addresses, the service of any legal process:

WMTR : 2, Orpizi St, Tbilisi, Georgia

CITY LINKS :

TELAVI CITY : 16, Erekle II Ave., Telavi, Georgia

CATAWBA COUNTY : 100-A South West Blvd
Newton, NC 28658

For the USAID Waste Management Technologies in Regions implemented by ICMA

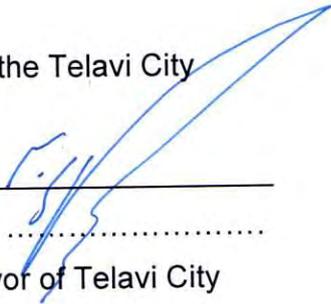

Mr. Robert Bodo
Chief of Party, WMTR
International City/County Management Association

05.03.2015

Date

For the Telavi City

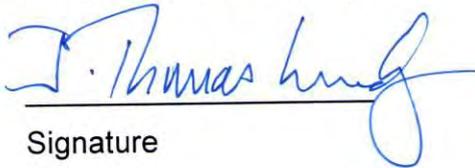

Mr.
Mayor of Telavi City

05.03.2015

Date

For the Catawba County

Signature

05.03.2015

Date

Name _____

Title _____

ურთიერთშეთანხმების მემორანდუმი

ქალაქ თელავს,

ქალაქების/რაიონების მართვის საერთაშორისო ასოციაციას, წარმოდგენილს
კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელთან ერთად
(შემდგომში “ICMA” და “CENN”),

და

ჩრდილოეთ კაროლინას შტატის ქალაქ კატაუბას შორის

1. შესავალი

ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მიერ დაფინანსებული ტექნიკური დახმარების პროექტი „ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში“ (შემდგომში WMTR), რომელსაც ახორციელებს ქალაქების/რაიონების მართვის საერთაშორისო ასოციაცია (ICMA) კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების (CENN) ქსელთან ერთად ხელს შეუწყობს ქალაქების გაცვლით პროგრამას ქალაქ თელავსა (საქართველო) და ქალაქ კატავბას (ჩრდილოეთ კაროლინა, აშშ) წარმომადგენლებს შორის. ქალაქების გაცვლითი პროგრამისათვის WMTR პროექტის მიერ შერჩეულ იქნა ქალაქი თელავი აღნიშნულ ქალაქში ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების პრაქტიკის გაუმჯობესების მიზნით.

WMTR პროექტი ხელს შეუწყობს ორი ქალაქის ადგილობრივ ხელისუფლებას შორის პარტნიორობის ჩამოყალიბებას, რათა დაეხმაროს ქალაქ თელავს შესაძლებლობების ზრდის, ტექნიკური დახმარების მიღებისა და ისეთი სამართლებრივი ცვლილებების განხორციელების გზების გამონახვაში, როგორცაა ადგილობრივი და რეგიონული სტრატეგიების, პოლიტიკის, გეგმებისა და ქმედებების შემუშავება. ქალაქებს შორის გაცვლითი პროგრამის წინაპირობას წარმოადგენს სამოქმედო გეგმის შემუშავება, მასში გაიწერება თითოეული მხარის ის წინასწარი ვალდებულებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ პროგრამის განხორციელებას. ეს ვალდებულებები მოიცავს (და არა მარტო) გაცვლითი პროგრამის მონაწილეების მგზავრობის განრიგის შემუშავებასა და ორივე მხარის (ქალაქი თელავი და ქალაქი კატავბა) ძირითადი ჯგუფების წევრების შერჩევას.

2. WMTR პროექტის ვალდებულებები

ტექნიკური დახმარების პროექტი „ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში“ (WMTR) ვალდებულია:

- 2.1 უზრუნველყოს მეთოდოლოგიური დახმარება, ხელშეწყობა, კოორდინაცია და საკონსულტაციო მომსახურება სამოქმედო გეგმაში განსაზღვრული ქმედებების მხარდასაჭერად;
- 2.2 სამოქმედო გეგმის განხორციელების მიმდინარეობის შესწავლა და მისი განახლება საჭიროების შემთხვევაში.

3. თელავის მერიის ვალდებულებები

თელავის მერია ვალდებულია:

- 3.1 უზრუნველყოს ქალაქებს შორის გაცვლითი პროგრამის განხორციელების პოლიტიკური, ორგანიზაციული და ადმინისტრაციული მხარდაჭერა სამოქმედო გეგმის შესაბამისად;
- 3.2 დანიშნოს ქალაქებს შორის გაცვლითი პროგრამის კოორდინატორი, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება WMTR პროექტსა და პარტნიორ ქალაქ კატავბასთან კომუნიკაციაზე;
- 3.3 სამოქმედო გეგმის შესაბამისად პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებული ინფორმაციის შეგროვებაზე;
- 3.4 უზრუნველყოს თელავის მერიის მიერ WMTR პროექტის მიზნების შესრულება სამოქმედო გეგმის მიხედვით ადამიანური და სხვა რესურსების გამოყოფის გზით შეთანხმებისა და სამოქმედო გეგმის შესაბამისად.

4. ქალაქ კატავბას ვალდებულებები

- 4.1 მხარეებმა განიხილეს თავიანთი დაინტერესება ქალაქ თელავში ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემის გაუმჯობესების გზების შესწავლის კუთხით. ICMA / WMTR აღიარებს, რომ ქალაქ კატავბას გააჩნია ის ცოდნა და გამოცდილება, რომელიც აუცილებელია ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემის სათანადო მოდელის შესაქმნელად.
- 4.2 ICMA / WMTR აღიარებს ქალაქ თელავის, როგორც ლიდერის როლს კახეთის რეგიონში ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემებში, რომელიც კიდევ უფრო გაძლიერდება ქალაქ კატავბას დახმარებით და, შემდგომ, საუკეთესო პრაქტიკის სახით გავრცელდება მთელი ქვეყნის მასშტაბით (გამოცდილების გავრცელება საქართველოს სხვა მუნიციპალიტეტებში).
- 4.3 აღნიშნულიდან გამომდინარე, ქალაქი თელავი მოიწვევს ქალაქ კატავბას წარმომადგენლებს ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემების გაუმჯობესებისთვის ტექნიკური დახმარების მისაღებად. ქალაქ კატავბას წარმომადგენლები იმუშავენ WMTR პროექტისა და ქალაქ თელავის წარმომადგენლებთან სამოქმედო გეგმის, მათ შორის ქალაქ კატავბიდან ქალაქ თელავში და ქალაქ თელავიდან ქალაქ კატავბაში მგზავრობის განრიგისა და დახმარების დეტალური საქმიანობების შესამუშავებლად.
- 4.4 ქალაქი თელავი შეუდგება სამოქმედო გეგმის განხორციელებას, რომელიც შემუშავდება 2015 წლის თებერვლის თვეში დაწყებული ქალაქებს შორის გაცვლითი პროგრამის შედეგად.
- 4.5 თავის მხრივ, ICMA ხელს შეუწყობს ქალაქ თელავისა და ქალაქ კატავბას შორის წარმოებულ კომუნიკაციას CityLinks პროგრამის ფარგლებში უზრუნველყოფილი პროგრამული დახმარების გზით.

5. კონფიდენციალობა

5.15.1. აღნიშნული ქმედების განხორციელების პროცესში შესაძლოა საჭირო გახდეს WMTR / ICMA-ს და ქალაქ თელავისა და ქალაქ კატავბას მიერ კონფიდენციალური ხასიათის ინფორმაციის მიწოდება. აქედან გამომდინარე, მხარეები თანხმდებიან, რომ ყველა სახის ინფორმაცია, მიწოდებული ერთი მხარისგან მეორესთვის უნდა ჩათვალოს კონფიდენციალურად და მიმწოდებელი მხარის საკუთრებად და გამოყენებულ უნდა იქნეს მხოლოდ იმ მიზნებისთვის, რა მიზნებისთვისაც ის გაიცა, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მიმწოდებელი მხარე ჩათვლის, რომ აღნიშნული ინფორმაცია არ არის კონფიდენციალური.

5.2 მხარეები თანხმდებიან იმაზე, რომ მონიტორინგს გაუწევენ მათთან დაკავშირებული ყველა იმ პარტნიორის, შვილობილი ორგანიზაციის, თანამშრომლისა და წარმომადგენლის საქმიანობას, რომლებსაც ხელი მიუწვდებათ კონფიდენციალურ ინფორმაციაზე, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს მოწოდებული ინფორმაციის კონფიდენციალობა.

5.3 იმ შემთხვევაში, როდესაც არ არის გარკვეული, არის თუ არა ინფორმაცია კონფიდენციალური, მხარემ აღნიშნული ინფორმაცია უნდა ჩათვალოს კონფიდენციალურად მანამ, სანამ მეორე მხარისგან არ მიიღებს საკითხის წერილობით განმარტებას.

5.4 წინამდებარე მუხლის დებულებები სავალდებულოა მხარეებისთვის და ინარჩუნებს ძალას ურთიერთგაგების მემორანდუმის შეწყვეტის შემთხვევაშიც.

6. ზოგადი დებულებები

6.1 წინამდებარე მემორანდუმი არ წარმოადგენს ფინანსური ვალდებულებების განმსაზღვრელ დოკუმენტს. ურთიერთგაგების მემორანდუმის მხარეებს შორის ნებისმიერი სახის ქონების გადაცემა ან გადაცემის მცდელობა, რომელიც ითვალისწინებს ანაზღაურებას ან მოითხოვს ხარჯების გაწევას, უნდა განხორციელდეს შესაბამისი კანონების, საკანონმდებლო აქტებისა და პროცედურების შესაბამისად.

6.2 თითოეული მხარე იღებს ფინანსურ პასუხისმგებლობას ურთიერთგაგების წინამდებარე მემორანდუმით მისთვის განსაზღვრული სამუშაოს შესრულებაზე.

6.3 მხარეები თანხმდებიან იმაზე, რომ ურთიერთგაგების წინამდებარე მემორანდუმი არ აყალიბებს მხარეებს შორის რაიმე ექსკლუზიურ სამართლებრივ ურთიერთობას, რომელიც გამორიცხავს მათ კავშირს მესამე მხარეებთან; მხარეები თანხმდებიან იმაზე, რომ მათ აქვთ უფლება განახორციელონ პროექტები მესამე მხარეებთან, როგორც დამოუკიდებლად, ასევე მათთან თანამშრომლობით.

6.4 ურთიერთგაგების წინამდებარე მემორანდუმი არ გულისხმობს მხარეებს შორის რაიმე სახის პარტნიორობის, ორგანიზაციისა ან სხვა სახის სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობას; მხარეებს არა აქვთ სამართლებრივი უფლება წარმოადგინონ ერთმანეთი გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მათ აქვთ წერილობითი უფლებამოსილება შესაბამისი მხარისგან.

7. მისამართები

ურთიერთგაგების წინამდებარე მემორანდუმის ფარგლებში მხარეები გამოიყენებენ შემდეგ მისამართებს, ელექტრონული ფოსტის მისამართებსა და ფაქსის ნომრებს შეტყობინებებისა და დოკუმენტების მისაღებად, ხოლო ფიზიკურ მისამართებს - სამართლებრივი პროცედურებისათვის.

WMTR

: ორპირილ ქ. N#2, თბილისი, საქართველო

CITY LINKS

:

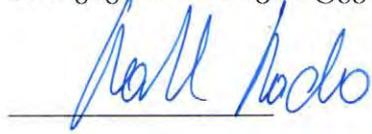
ქალაქი თელავი

: ერეკლე II გამზირი N#16, თელავი, საქართველო

ქალაქი კატავბა

: 100-ა სპირიტ-დასავლეთი გამზირი
ბრეჯონი, ჩხ. სახოლონა 28658

ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში USAID / ICMA-ს მხრიდან

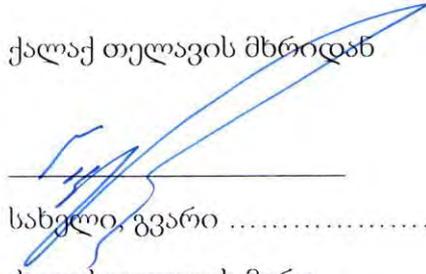
რობერტო ბოდო

პროგრამის დირექტორი

05.03.2015

თარიღი

ქალაქ თელავის მხრიდან

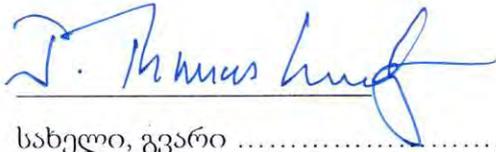
სახელი, გვარი

ქალაქ თელავის მერი

05.03.2015

თარიღი

ქალაქ კატავბას მხრიდან

სახელი, გვარი

თანამდებობა

05.03.2015

თარიღი

**MEMORANDUM OF UNDERSTANDING
(MOU)**

**Made and Entered into,
by and between**

City Hall of the Batumi City Municipality (Georgia)

AND

**The International City/County Management Association, represented to together
with Caucasus Environmental NGO Network
(Hereinafter referred to as "ICMA" and "CENN")**

AND

City of Golden (Colorado, USA)

1. PREAMBLE

The Technical Assistance Project “WASTE MANAGEMENT TECHNOLOGIES IN REGIONS” (hereinafter referred to as the WMTR), which is funded by the United States Agency for International Development, and implemented by International City / County Management Association (hereinafter, ICMA) along with Caucasus Environmental NGO Network (hereinafter, CENN) will facilitate a city-to-city cooperation program in the field of municipal waste management between the representatives of the City Hall of the Batumi City Municipality (Georgia) and the City of Golden (Colorado, USA). The WMTR project selected Batumi City for a city-to-city program, focusing on improvement of waste management and recycling system practices. The WMTR project will facilitate the establishment of a partner relationship between local self-governments of these two cities in order to assist the City Hall of the Batumi City Municipality in finding ways of engaging capacity building, technical assistance and in the development of local strategies, plans and activities in the field of municipal waste management. As a precondition of the city-to-city cooperation program, an Action Plan will be set forth that will specify activities to be implemented by each Party ensuring further implementation of the cooperation program. These activities will include, but will not be limited to, the preparation of itinerary of the cooperation program participants and the identification of core teams from both sides (the City Hall of the Batumi City Municipality and City of Golden).

2. THE WMTR PROJECT

The Technical Assistance Project “Waste Management Technologies in Regions” expresses readiness to:

- 2.1 Provide methodological assistance, facilitation, and related consulting services supporting the activities designed in the framework of the city-to-city cooperation program implementation;
- 2.2 Assist the City Hall of the Batumi City Municipality in the implementation of the Action Plan through provision of human and other resources as agreed;

- 2.3 Review the progress of implementation of the Action Plan and update it with the consent of the Parties to the present MOU as appropriate.

3. THE CITY HALL OF THE BATUMI CITY MUNICIPALITY

The City Hall of the Batumi City Municipality expresses readiness to:

- 3.1 Within its competence and authority, provide organizational and administrative support to the implementation of the city-to-city cooperation program in accordance with the agreed Action Plan;
- 3.2 Appoint a city-to-city Cooperation Program Coordinator who will be responsible for communication with the WMTR Project and the partner City of Golden and for the collection of information on implementation of the cooperation program in accordance with the agreed Action Plan;
- 3.3 Within its competence and authority ensure that the City Hall of the Batumi City Municipality supports the implementation of the Action Plan by providing relevant human and organizational resources in accordance with the agreement and the Action Plan.

4. THE CITY OF GOLDEN

The City of Golden expresses readiness to:

- 4.1 The Parties have discussed their mutual interests in exploring opportunities for improving municipal waste management and recycling system practices in the Batumi City Municipality. ICMA / WMTR recognizes City of Golden's expertise in creating a suitable model for the waste management and recycling systems.
- 4.2 ICMA / WMTR also recognize the role of Batumi City Municipality as a leader in the waste management and recycling systems in the Adjara region.
- 4.3 Given the above, the City Hall of the Batumi City Municipality will invite representatives from City of Golden to provide technical assistance on municipal waste management and recycling systems. The representatives from City of Golden will work with the representatives of ICMA / WMTR and the City Hall of the Batumi City Municipality to develop an Action Plan including itinerary of visits from

City of Golden to City of Batumi and vice versa and detailed intended assistance activities.

- 4.4 ICMA, in turn, is expected to facilitate communication between City of Batumi and City of Golden and will provide programmatic support through its WMTR Program.

5. INFORMATION SHARING AND CONFIDENTIALITY

- 5.1 The Parties will share the information and experience on the subject of the present MOU. Sharing of information and experience will occur in written, oral, electronic and any other form and will imply disclosure of non-confidential official documents and other informational, analytical and recommendatory materials.
- 5.2 In the case of disclosure of confidential information (in written, oral, electronic and any other form) within the framework of cooperation specified by the present MOU, a Party disclosing confidential information shall indicate that the information is confidential and the Parties shall prevent disclosure of this information to third Party(ies) without written consent of another Party. The provisions of this clause shall remain binding and effective on the Parties, notwithstanding termination of this MOU.

6. GENERAL TERMS

- 6.1 This MOU represents neither a fiscal nor a funds or other kind obligation document. Any endeavor or transfer of anything of value involving reimbursement or contribution of funds among the Parties to this MOU will be handled based on the agreement between the Parties and in accordance with applicable laws, regulations, and procedures.
- 6.2 Such actions shall be specified by separate agreements to be made in writing and approved by an independent authorized person. The present MOU has no relevant authority.

- 6.3 The Parties agree that this MOU shall not be construed so as to create a legal relationship of exclusivity between them to the exclusion of all third parties, and the Parties hereby agree that they each shall be free to pursue projects with third parties, either independently or in collaboration with one another.
- 6.4 Nothing in this MOU shall be taken to construe a partnership, or agency or any other legal relationship as existing between the Parties, and the Parties shall not be legally entitled to represent each other unless duly authorized thereto in writing by the relevant other Party.

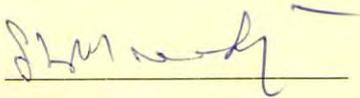
7. CHANGES AND AMENDMENTS TO MOU

- 7.1 Changes and amendments may be introduced to the present MOU based on the mutual consent of Parties. Changes and amendments shall be introduced in writing and form an integral part of the present MOU.

8. TERMINATION OF MOU

- 8.1 Any Party to this MOU, at any time may terminate this MOU by giving the Parties of this MOU written notice of termination. The present MOU shall be considered terminated on the 15th day after receipt of a relevant notice.

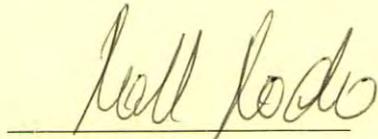
For the City Hall of Batumi City Municipality

12.03.2015

Bagrat Manvelidze
Vice-Mayor of Batumi City Municipality

For the USAID Waste Management Technologies in Regions implemented by ICMA

12.03.2015

Robert Bodo
Chief of Party, WMTR
International City/County Management Association

For the City of Golden

12.03.2015

Dan Hartman
Public Works Department, Director

ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი

საქართველოს ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიას,

ქალაქების/რაიონების მართვის საერთაშორისო ასოციაციას, წარმოდგენილს
კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელთან ერთად
(შემდგომში "ICMA" და "CENN")

და

აშშ-ს კოლორადოს შტატის ქალაქ გოლდენს
შორის

1. შესავალი

ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მიერ დაფინანსებული ტექნიკური დახმარების პროექტი „ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში“ (შემდგომში WMTR), რომელსაც ახორციელებს ქალაქების/რაიონების მართვის საერთაშორისო ასოციაცია (ICMA), კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების (CENN) ქსელთან ერთად, ხელს შეუწყობს ქალაქებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის პროგრამას მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სფეროში ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის (საქართველო) და ქალაქ გოლდენის (კოლორადო, აშშ) წარმომადგენლებს შორის. ქალაქების ურთიერთთანამშრომლობის პროგრამისათვის WMTR პროექტის მიერ შერჩეულ იქნა ქალაქი ბათუმი აღნიშნულ ქალაქში ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების პრაქტიკის გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნით. WMTR პროექტი ხელს შეუწყობს ორი ქალაქის ადგილობრივ თვითმმართველობას შორის პარტნიორული ურთიერთობების ჩამოყალიბებას, რათა დაეხმაროს ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიას მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სფეროში შესაძლებლობების ზრდის, ტექნიკური დახმარების მიღებისა და ადგილობრივი სტრატეგიების, გეგმებისა და ღონისძიებების შემუშავებაში. ქალაქებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის პროგრამის წინაპირობას წარმოადგენს სამოქმედო გეგმის შემუშავება. მასში გაიწერება თითოეული მხარის მიერ განსახორციელებელი ღონისძიებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ურთიერთთანამშრომლობის პროგრამის განხორციელებას. ეს ღონისძიებები მოიცავს (და არა მარტო) ურთიერთთანამშრომლობის პროგრამის მონაწილეების მგზავრობის განრიგის შემუშავებას და ორივე მხარის (ქალაქი ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერია და ქალაქი გოლდენი) ძირითადი სამუშაო ჯგუფების წევრების შერჩევას.

2. WMTR პროექტი

ტექნიკური დახმარების პროექტი „ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში“ (WMTR) გამოთქვამს მზადყოფნას:

- 2.1 უზრუნველყოს მეთოდოლოგიური დახმარება, ხელშეწყობა და საკონსულტაციო მომსახურება ქალაქებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის ფარგლებში განსაზღვრული ქმედებების მხარდასაჭერად;
- 2.2 დაეხმაროს ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიას სამოქმედო გეგმის განხორციელებაში ადამიანური და სხვა რესურსების უზრუნველყოფის გზით შეთანხმებისამებრ;
- 2.3 მოახდინოს სამოქმედო გეგმის განხორციელების მიმდინარეობის შესწავლა და მემორანდუმის მხარეთა თანხმობით მისი განახლება საჭიროების შემთხვევაში.

3. ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერია

ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერია გამოთქვამს მზადყოფნას:

- 3.1 საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში მოახდინოს ქალაქებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის პროგრამის განხორციელების ორგანიზაციული და ადმინისტრაციული მხარდაჭერა მხარეთა მიერ შეთანხმებული სამოქმედო გეგმის შესაბამისად;
- 3.2 დანიშნოს ქალაქებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის პროგრამის კოორდინატორი, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება WMTR პროექტსა და პარტნიორ ქალაქ გოლდენთან კომუნიკაციასა და შეთანხმებული სამოქმედო გეგმის შესაბამისად პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებული ინფორმაციის შეგროვებაზე;
- 3.3 საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში მოახდინოს ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის მიერ სამოქმედო გეგმის განხორციელება ადამიანური და ორგანიზაციული რესურსების გამოყოფის გზით შეთანხმებისა და სამოქმედო გეგმის შესაბამისად.

4. ქალაქ გოლდენი

ქალაქი გოლდენს გამოთქვამს მზადყოფნას:

- 4.1 მხარეებმა განიხილეს თავიანთი დაინტერესება ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტში მუნიციპალური ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემის გაუმჯობესების გზების შესწავლის კუთხით. ICMA/WMTR აღიარებს, რომ ქალაქ გოლდენს გააჩნია ის ცოდნა და გამოცდილება, რომელიც აუცილებელია ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემის სათანადო მოდელის შესაქმნელად;
- 4.2 ICMA/WMTR აღიარებს ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის, როგორც ლიდერის როლს აჭარის რეგიონში ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემებში, რომელიც კიდევ უფრო გაძლიერდება ქალაქ გოლდენის დახმარებით;
- 4.3 აღნიშნულიდან გამომდინარე, ქალაქი ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერია მოიწვევს ქალაქ გოლდენის წარმომადგენლებს ნარჩენების მართვისა და გადამუშავების სისტემების გაუმჯობესებისთვის ტექნიკური დახმარების მისაღებად. ქალაქ გოლდენის წარმომადგენლები იმუშავენ სამოქმედო გეგმის შემუშავებაზე მათ შორის ICMA/WMTR პროექტისა და ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის წარმომადგენლებთან ქალაქ გოლდენიდან ქალაქ ბათუმში და ქალაქ ბათუმიდან ქალაქ გოლდენში მგზავრობის განრიგის შესამუშავებლად.
- 4.4 თავის მხრივ, ICMA ხელს შეუწყობს ქალაქ ბათუმსა და ქალაქ გოლდენს შორის წარმოებულ კომუნიკაციას CityLinks პროგრამის ფარგლებში უზრუნველყოფილი პროგრამული დახმარების გზით.

5. ინფორმაციის გაცვლა და კონფიდენციალობა

5.1 მხარეები ერთმანეთს გაუზიარებენ ინფორმაციასა და გამოცდილებას წინამდებარე მემორანდუმის საგანთან დაკავშირებით. ასეთი გაზიარება ხორციელდება წერილობითი, ზეპირი, ელექტრონული ან ნებისმიერი სხვა ფორმით და უნდა მოიცავდეს არაკონფიდენციალური ხასიათის ოფიციალური დოკუმენტებისა და სხვა საინფორმაციო, ანალიტიკურ და სარეკომენდაციო ხასიათის მასალების გაცვლას.

5.2 იმ შემთხვევაში თუ წინამდებარე მემორანდუმით განსაზღვრული ურთიერთანამშრომლობის ფარგლებში ხორციელდება კონფიდენციალური ხასიათის ინფორმაციის (წერილობითი, ზეპირი, ელექტრონული ან ნებისმიერი სხვა ფორმით მიწოდებული) გაზიარება, კონფიდენციალური ინფორმაციის მიმწოდებელი მხარე ვალდებულია მიუთითოს შესაბამისი ინფორმაციის კონფიდენციალურობის შესახებ და მხარეები ვალდებულნი არიან, არ დაუშვან აღნიშნული ინფორმაციის მესამე პირ(ებ)ისთვის ნებისმიერი ფორმით გადაცემა მეორე მხარის წერილობითი თანხმობის გარეშე. აღნიშნული კონფიდენციალურობის პუნქტი სამართლებრივ ძალას ინარჩუნებს მემორანდუმის მოქმედების შეწყვეტის შემდეგაც.

6. ზოგადი დებულებები

6.1 წინამდებარე მემორანდუმი არ წარმოადგენს ფინანსური ან სხვა სახის ვალდებულებების განმსაზღვრელ დოკუმენტს. ურთიერთგაგების მემორანდუმის მხარეებს შორის ნებისმიერი სახის ქონების გადაცემა ან გადაცემის მცდელობა, რომელიც ითვალისწინებს ანაზღაურებას ან მოითხოვს ხარჯების გაწევას, უნდა განხორციელდეს მხარეებს შორის შეთანხმებით, შესაბამისი კანონების, საკანონმდებლო აქტებისა და პროცედურების შესაბამისად.

- 6.2 ასეთი ქმედებები უნდა განისაზღვროს ცალკე ხელშეკრულებებით, რომლებიც ფორმდება წერილობითი სახით მხარეებს შორის და დასტურდება დამოუკიდებელი უფლებამოსილი პირის მიერ. ურთიერთგაგების მემორანდუმს აღნიშნული უფლებამოსილება არ გააჩნია.
- 6.3 მხარეები თანხმდებიან იმაზე, რომ ურთიერთგაგების წინამდებარე მემორანდუმი არ აყალიბებს მხარეებს შორის რაიმე ექსკლუზიურ სამართლებრივ ურთიერთობას, რომელიც გამორიცხავს მათ კავშირს მესამე მხარეებთან; მხარეები თანხმდებიან იმაზე, რომ მათ აქვთ უფლება განახორციელონ პროექტები მესამე მხარეებთან როგორც დამოუკიდებლად, ასევე მათთან თანამშრომლობით.
- 6.4 ურთიერთგაგების წინამდებარე მემორანდუმი არ გულისხმობს მხარეებს შორის რაიმე სახის პარტნიორობის, ორგანიზაციისა ან სხვა სახის სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობას; მხარეებს არა აქვთ სამართლებრივი უფლება წარმოადგინონ ერთმანეთი გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მათ აქვთ წერილობითი უფლებამოსილება შესაბამისი მხარისგან.

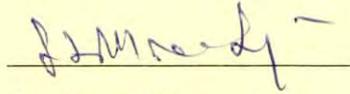
7. ცვლილებები და დამატებები

- 7.1 წინამდებარე მემორანდუმში მხარეთა თანხმობით, შეიძლება შეტანილ იქნეს ცვლილებები და დამატებები, რომლებიც ფორმდება წერილობით და წარმოადგენს წინამდებარე მემორანდუმის განუყოფელ ნაწილს.

8. მემორანდუმის მოქმედების შეწყვეტა

- 8.1 ნებისმიერ მხარეს, შეუძლია ნებისმიერ დროს შეწყვიტოს მემორანდუმის მოქმედება მემორანდუმის მხარეებისათვის შესაბამისი წერილობითი შეტყობინების გაგზავნის გზით. წინამდებარე ურთიერთგაგების მემორანდუმი მოქმედებას წყვეტს შესაბამისი შეტყობინების მიღებიდან მე-15 დღეს.

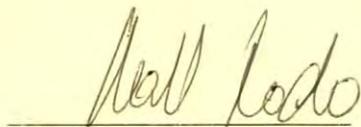
ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მერიის მხრიდან

12.03.2015

ბაგრატ მანველიძე
ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის ვიცე-მერი

ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში USAID/ICMA-ს მხრიდან

12.03.2015

რობერტ ბოლო
პროექტის ხელმძღვანელი
ქალაქების/რაიონების მართვის საერთაშორისო ასოციაცია

ქალაქ გოლდენის მხრიდან

12.03.2015

დენ ჰარტმანი
საზოგადოებრივი სამუშაოების დეპარტამენტის დირექტორი

მიღებულია (დამტკიცებულია)
არასამეწარმეო (არაკომერციული)
იურიდიული პირის
„საქართველოს ნარჩენების მართვის
სამართალსუბიექტთა ასოციაციის“
დამფუძნებელთა კრების მიერ
2015 წლის 24 მარტს

არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი

საქართველოს ნარჩენების მართვის სამართალსუბიექტთა ასოციაცია

წესდება

2015 წელი

თბილისი

ზოგადი დებულებები

1. დამფუძნებელ წევრთა 2015 წლის 24 მარტის გადაწყვეტილებით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისად დაფუძნებულია "საქართველოს ნარჩენების მართვის სამართალსუბიექტთა ასოციაცია" (შემდგომში ასოციაცია), რომელიც თავის საქმიანობას წარმართავს საქართველოს კონსტიტუციის, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის, სხვა ნორმატიული აქტებისა და წინამდებარე წესდების საფუძველზე.

2. ასოციაცია მოქმედებს ნებაყოფლობის, წევრთა თანასწორუფლებიანობის, თვითმმართველობისა და კანონიერების საფუძველზე.

3. ასოციაცია არის კერძო სამართლის არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი.

4. არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი - "საქართველოს ნარჩენების მართვის სამართალსუბიექტთა ასოციაცია", რეგისტრაციის დღიდან წარმოადგენს იურიდიულ პირს, რომელსაც გააჩნია დამოუკიდებელი ბალანსი, განცალკავებული ქონება, საანგარიშსწორებო და სავალუტო ანგარიშები საქართველოს და შესაძლოა საზღვარგარეთის საბანკო დაწესებულებებში.

5. ასოციაცია თავისი წევრების/დამფუძნებლების, აგრეთვე ხელმძღვანელებისა და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების პირის (პირების) მდგომარეობისაგან დამოუკიდებელია. ასოციაციის პასუხისმგებლობა შემოიფარგლება მისი ქონებით.

ასოციაციის ვალდებულებებისათვის მისი წევრები/დამფუძნებლები, აგრეთვე მისი ხელმძღვანელები და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირი (პირები) პასუხს არ აგებენ. ასევე არ აგებს პასუხს ასოციაცია საკუთარი წევრების/დამფუძნებლების, აგრეთვე თავისი ხელმძღვანელებისა და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირის (პირების) ვალდებულებებისათვის.

6. არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი "საქართველოს ნარჩენების მართვის სამართალსუბიექტთა ასოციაცია" უფლებამოსილია თავისი სახელით დადოს გარიგებები, შეიძინოს ქონებრივი, პირადი არაქონებრივი უფლებები და იკისროს მოვალეობები. იყოს მოსარჩლე ან მოპასუხე სასამართლოში.

7. ასოციაციის საქმიანობა ვრცელდება საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, აგრეთვე მის ფარგლებს გარეთ.

8. ასოციაციას უფლება აქვს გაწევრიანდეს სხვადასხვა ორგანიზაციებში, მათ შორის საერთაშორისო, საზოგადოებრივ, არასამთავრობო ორგანიზაციებში, ჰქონდეს პირდაპირი საერთაშორისო ურთიერთობები, დადოს შესაბამისი შეთანხმებები, მონაწილეობდეს იმ ღონისძიებათა განხორციელებაში, რომელიც არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კანონმდებლობას.

თავი 1 ასოციაციის სტატუსი, ასოციაციის რეკვიზიტები

მუხლი 1. ასოციაციის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა, სახელწოდება

1. წინამდებარე აქტი წარმოადგენს კერძო სამართლის არაკომერციული იურიდიულ პირის წესდებას, რომლის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმაა არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი.

2. არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის სახელწოდებაა – "საქართველოს ნარჩენების მართვის სამართალსუბიექტთა ასოციაცია" (შემდგომში ასოციაცია).

მუხლი 2. ასოციაციის იურიდიული მისამართი, ასოციაციის ხანგრძლივობა

1. ასოციაციის იურიდიული მისამართი: საქართველო, ქ. თბილისი, ოცხელის ქ. #24 ბინა 40 ქ. თბილისი. ელ. ფოსტა. george@saniraty.ge

2 ასოციაცია შექმნილია განუსაზღვრელი ვადით.

მუხლი 3. ასოციაციის ბეჭედი

1. ასოციაციას შეიძლება ჰქონდეს ბეჭედი.

2. ასოციაციის ბეჭდის დამზადების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს ასოციაციის გამგეობა, რომელიც ადგენს ბეჭდის ზომებსა და სხვა რეკვიზიტებს.

3. ასოციაციის მიერ გაცემულ ან ხელმოწერილ დოკუმენტებზე ასოციაციის ბეჭდის არსებობა ან არარსებობა არ წარმოშობს რაიმე სამართლებრივ შედეგებს და მას აქვს მხოლოდ დამატებითი დაცვითი ფუნქცია დოკუმენტების ნამდვილობისათვის. გადაწყვეტია ასოციაციის წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირის ხელმოწერა.

მუხლი 4. ასოციაციის დოკუმენტის რეკვიზიტები

1. ასოციაციის მიერ გაცემულ ყველა დოკუმენტზე მიეთითება:

ა) ასოციაციის სრული სახელწოდება;

ბ) ასოციაციის მისამართი;

გ) ასოციაციის წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირის თანამდებობა, მისი სახელი და გვარი.

2. ლიკვიდაციის პროცესში ყოფნის შემთხვევაში, დოკუმენტზე დამატებით უნდა მიეთითოს ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ მიმდინარეობს ასოციაციის ლიკვიდაციის პროცესი, აგრეთვე ლიკვიდატორის ვინაობა.

თავი 2. ასოციაციის მიზნები, ფუნქციები და საქმიანობა

მუხლი 5. ასოციაციის ძირითადი მიზნები და ფუნქციები

ასოციაციის ძირითადი მიზნები და ფუნქციებია:

ა. საქართველოში სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელების პირობებისა და კანონის უზენაესობის განმტკიცების ხელშეწყობა;

ბ. საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა უფლებების, პროფესიული თავისუფლების, ინტერესების და დამოუკიდებლობის დაცვა;

გ. საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა სამეწარმეო საქმიანობაში ჩაურევლობის უზრუნველყოფაში ხელშეწყობა;

დ. საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა შესაბამისი (დარგობრივი) განათლების ხელშეწყობა და კვალიფიკაციის ამაღლება, საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა შორის საქმიანი და პარტნიორული ურთიერთობების დამყარებაში, პროფესიული და ბიზნეს გამოცდილების ურთიერთგაზიარებაში, მიმდინარე პროექტების, სემინარების, სასწავლო და თრეინინგ კურსების შესახებ ურთიერთინფორმირებულობაში, მიღწევებისა და გამოცდილებების გაცვლაში ხელშეწყობა და ორგანიზება;

ე. საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა საქმიანობის სამართლებრივი კუთხით მოწესრიგების ხელშეწყობა, პროფესიული იურიდიული კონსულტაციების ჩართვით;

ვ. საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა საქმიანობის საბუღალტრო და აუდიტორული კუთხით მოწესრიგების ხელშეწყობა, პროფესიული საბუღალტრო და აუდიტორულ საკითხებთან დაკავშირებული კონსულტაციების ჩართვით;

ზ. ასოციაციის წევრობის გადასახადის გადამხდელი იურიდიული და ფიზიკური პირების მიმართ საგადასახადო თუ სხვა მაკონტროლებელი ორგანოების მიერ განხორციელებული გეგმიური თუ არაგეგმიური შემოწმებისას, ასოციაციის ჩართვა (დახმარება) იურიდიული და საბუღალტრო-აუდიტორული მომსახურების კუთხით;

თ. საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა ინტერესების დაცვის ღონისძიებების შემუშავება და მისი შესაბამისი ფორმით წარდგენის უზრუნველყოფა სახელმწიფო ადმინისტრაციულ ორგანოებთან და თანამდებობის პირებთან;

ი. საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოებთან საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა საჭირო ურთიერთობების უზრუნველყოფა;

კ. საზღვარგარეთის ქვეყნებში არსებული ანალოგიური ფუნქციების მქონე ორგანიზაციებთან და პროფესიულ კავშირებთან ურთიერთობების დამყარება მათი გამოცდილების გაზიარების მიზნით;

ლ. ქვეყანაში ბიზნესგარემოს გაუმჯობესების მიზნით ნარჩენების მართვის სფეროში კანონპროექტების მომზადება და წარდგენა, ამავე მიზნით კერძო სექტორის ჩართულობისა და მონაწილეობის წახალისების ხელშეწყობა;

მ. ქვეყანაში ბიზნესგარემოს გაუმჯობესების მიზნით საჯარო და კერძო სექტორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა;

ნ. ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა და ამ პროცესში საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა ქმედითი ჩართვა;

ო. საქართველოს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა წარმოების მოდერნიზაციისა და განვითარების მიზნით უახლესი ტექნოლოგიების შემოტანისა და დანერგვის ხელშეწყობა;

პ. საზოგადოებაში ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა მიმართ ნდობისა და რეპუტაციის ამაღლება;

ჟ. საქართველოში ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა სოციალური დაცვის ხელშეწყობა;

რ. ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა.

მუხლი 6. ასოციაციის საქმიანობა

1. ასოციაცია თავისი მიზნების და ფუნქციების განსახორციელებლად ეწევა შემდეგ საქმიანობას:

ა) უზრუნველყოფს ასოციაციის ანგარიშების მომზადებას და ხელმისაწვდომობას მისი წევრებისათვის/დამფუძნებლებისათვის ასოციაციის საქმიანობის გამჭვირვალეობის უზრუნველსაყოფად.

ბ) ორგანიზებას უწევს ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთათვის საკონსულტაციო სემინარების, დისკუსიების და სხვა პროექტების განხორციელებას;

გ) საჭიროების შემთხვევაში გამოსცემს ასოციაციის პერიოდულ ჟურნალს ან გაზეთს;

დ) მოიძიებს დაფინანსების წყაროებს, მონაწილეობას იღებს სხვადასხვა განსახორციელებელ პროექტებში;

ე) კომპეტენციების ფარგლებში მონაწილეობს კანონშემოქმედებით საქმიანობაში;

ვ) მოთხოვნის შემთხვევაში ასოციაციის წევრს წარუდგენს ანგარიშს ასოციაციის მიერ გაწეული სამუშაოს თაობაზე.

ზ) ქმნის ნარჩენების მართვაში მონაწილე სამართალსუბიექტთა მონაცემთა ბაზას და უზრუნველყოფს მის განახლებას;

თ) შეიმუშავებს ასოციაციის წევრთა წახალისების წესებს და უზრუნველყოფს მათ შესრულებას;

ი) შეისწავლის ნარჩენების მართვის სფეროში მსოფლიო მასშტაბით ბიზნესის განვითარების საუკეთესო მაგალითებს, ინოვაციებსა და თანამედროვე ტექნოლოგიური მიღწევებს და ხელს უწყობს საქართველოში აღნიშნული ინოვაციების გაცნობასა და დანერგვას;

კ) მიიღებს და გაცემს გრანტებს.

ლ) ეწევა დამხმარე ხასიათის სამეწარმეო საქმიანობას, რომელიც არ ცვლის მისი, როგორც არასამეწარმეო იურიდიული პირის ხასიათს. მიღებული მოგება უნდა მოხმარდეს ასოციაციის მიზნების რეალიზებას. ასეთი საქმიანობის შედეგად მიღებული მოგების განაწილება ასოციაციის წევრებს/დამფუძნებლებს, შემომწირველებს, აგრეთვე ხელმძღვანელობისა და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირებს შორის დაუშვებელია;

მ) ასოციაციის მიზნებიდან გამომდინარე თანამშრომლობს მასმედიასა და პოპულარულ პერიოდულ გამოცემებთან.

2. ასოციაციამ დასახული მიზნების განხორციელებისათვის შეიძლება შექმნას ფონდი.

3. ასოციაციას უფლება აქვს განახორციელოს კანონით აუკრძალავი ნებისმიერი საქმიანობა, მიუხედავად იმისა, არის თუ არა ეს საქმიანობა ამ წესდებით გათვალისწინებული.

4. ასოციაციის მიერ განხორციელებული სამწარმეო-ეკონომიკური საქმიანობა უნდა ატარებდეს მხოლოდ დამხმარე ხასიათს და ამგვარი საქმიანობით მიღებული ყველა შემოსავალი უნდა ემსახურებოდეს მხოლოდ ასოციაციის მიზნების მიღწევას.

თავი 3. ასოციაციის წევრობა

მუხლი 7. ასოციაციის წევრები/დამფუძნებლები
ასოციაციის წევრები/დამფუძნებლები არიან:

	სახელი, გვარი	დაბადების თარიღი	პირადი ნომერი	მისამართი
1.	გიორგი გულიაშვილი	19.05.1981	01029007510	ოცხელის ქ. #24 ბინა 40 ქ. თბილისი
2.	რომან კუჭერაშვილი	26.04.1991	01024071041	შმიტის #80 ქ. თბილისი
3.	მიხეილ მაჩაბელი	08.01.1961	01024011097	კიკვიძის 16. ბინა 2. ქ. რუსთავი
4.	გიორგი ბარნოვი	25.07.1990	01011075223	ხელოვანთა ქუჩა #6ა. ქ. თბილისი
5.	ლაშა ნოზაძე	10.08.1990	01009020903	ბურძგლას ქ. #20. ბინა 12. ქ. თბილისი
6.	ზექი ბილგინ	05.02.1974	01024073657	ნონეშვილის ქ. მუხიანი, მესამე მიკრო, მე-19 კორპ., ბინა 73, ქ. თბილისი
7.	ირაკლი გვალია	26.09.1984	01015013779	გორგასალის ქ. #61 ბინა 19. ქ. თბილისი
8.	რამაზ გვალია	16.10.1958	01015001671	გორგასალის ქ. #61 ბინა 19. ქ. თბილისი
9.	შალვა ლეჟავა	10.10.1972	01024012046	ჯავახიშვილის მოედანი #1, ბინა 3. ქ. თბილისი
10.	გიორგი კინწურაშვილი	04.07.1972	01024001407	გამრეკელის 17 ბინა 8. ქ. თბილისი
11.	ომარ ონიაშვილი	23.06.1943	01024013626	კოსტავას 67/85 ბინა 21 ქ. თბილისი
12.	როლანდ ზირაქაძე	03.01.1955	01009000037	ვაჟა-ფშაველას პრ მე7 კვ პირველი კორპ. ბინა 44. ქ. თბილისი
13.	ჯემალ გოგიტიძე	16.06.1963	61001008505	ახმედ მელაშვილის #9. ქ. ბათუმი
14.	დავით ცქიტიშვილი	25.09.1967	01030026876	მოსკოვის პროსპექტი კორპუსი 36, ბინა 3. ქ. თბილისი
15.	ეკატერინე ჩაჩიბაია	27.04.1979	62001006071	კარლ მარქსის 94. ქ. სოხუმი

16.	გიორგი აფრიდონიძე	23.01.1961	60002004211	სოლომონ პირველის მეოთხე შესახვევი #8. ქ. ქუთაისი.
17.	ლევან კომახიძე	08.02.1979	01024001959	კიკეთი, წერეთლის ქ #1. ქ. თბილისი
18.	გენადი ტაკიძე	24.05.1969	61008000340	სოფ წონიარისი, ქედის რ- ნი

მუხლი 8. ასოციაციის წევრობა

1. ასოციაციის წევრი შეიძლება იყოს საქართველოში რეგისტრირებული გადასახადების გადამხდელი პირი, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით ეწევა სამეწარმეო საქმიანობას ნარჩენების შეგროვების, დროებითი შენახვის, წინასწარი დამუშავების, ტრანსპორტირების, აღდგენისა და განთავსების, ამ საქმიანობების, ღონისძიებებისა და ოპერაციების ზედამხედველობისა და ნარჩენების განთავსების ობიექტების შემდგომი მოვლის სფეროში;

2. გარდა ამ მუხლის პირველ პუნქტში მითითებულისა, ასოციაციის წევრი ასევე შეიძლება იყოს:

ა) საქართველოს და უცხოეთის სახელმწიფოს მოქალაქე ან მოქალაქეობის არმქონე ნებისმიერი ფიზიკური პირი, რომელიც დასაქმებულია საქართველოში და რეგისტრირებულია გადასახადის გადამხდელად;

ბ) საქართველოს რეზიდენტი ან არარეზიდენტი ნებისმიერი იურიდიული პირი, რომელიც საქართველოშია რეგისტრირებული, როგორც გადასახადის გადამხდელი.

3. ასოციაციის წევრად მიღება ან წევრობიდან გასვლა ხდება წერილობითი განცხადების საფუძველზე. გადაწყვეტილებას წევრის მიღების შესახებ იღებს გამგეობა.

4. ასოციაციის წევრს უფლება აქვს:

ა) მონაწილეობა მიიღოს ასოციაციის საქმიანობასთან დაკავშირებული საკითხების განხილვაში, ასოციაციის გეგმების, პროგრამების, პროექტების და სხვა ღონისძიებების შემუშავებასა და განხორციელებაში;

ბ) არჩეული იქნეს ასოციაციის მმართველ ორგანოებში;

გ) დაასახელოს ასარჩევ პირთა კანდიდატურები;

დ) ასოციაციის მიზნების მისაღწევად ასოციაციის პრეზიდენტის ნებართვით ისარგებლოს ასოციაციის კუთვნილი მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებებით.

ე) თავისი სურვილით გავიდეს ასოციაციის წევრობიდან გამგეობის წინაშე გაკეთებული განცხადების საფუძველზე.

6. ასოციაციის წევრი ვალდებულია:

ა) დაიცვას ასოციაციის წესდება;

ბ) შეასრულოს მმართველი ორგანოების გადაწყვეტილებები;

გ) პოპულარიზაცია გაუწიოს ასოციაციის მიზნებს;

დ) არ გაახმაუროს ასოციაციის საქმიანობასთან დაკავშირებული კონფიდენციალური ინფორმაცია;

ე) დროულად და დადგენილი წესით გადაიხადოს საწევრო გადასახადი.

მუხლი 9. ასოციაციის წევრის გარიცხვა

1. ასოციაციის წევრის გარიცხვის საფუძველი შეიძლება იყოს წინამდებარე წესდების დარღვევა ან სხვა მნიშვნელოვანი საფუძვლის არსებობა.

2. ასოციაციის წევრი შეიძლება გარიცხულ იქნეს თუ:

ა) არ იცავს ასოციაციის წესდების (სამოქმედო პროგრამის) მოთხოვნებს;

ბ) გაამჟღავნებს ასოციაციის კონფიდენციალურ ინფორმაციას;

გ) უხეშად დააზიანებს ასოციაციის ინტერესებს;

დ) მისი საქმიანობა ეწინააღმდეგება ასოციაციის მიზნებსა და ზიანს აყენებს მის სახელს, ასევე ასოციაციის წევრების/დამფუძნებლების სახელსა და ღირსებას;

ე) დროულად არ იხდის საწევრო შენატანს.

ვ) საქართველოს კანონმდებლობითა და ამ წესდებით გათვალისწინებულ სხვა შემთხვევებში.

2. წევრის გარიცხვის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს ასოციაციის წევრთა საერთო კრება დამსწრეთა უმრავლესობით. ასოციაციიდან გარიცხულ წევრს უფლება აქვს აღნიშნული გადაწყვეტილება გაასაჩივროს და თავისი ინტერესების დასაცავად მიმართოს სასამართლოს.

მუხლი 10. ასოციაციის წევრთა რეესტრი

1. ასოციაციის წევრები/დამფუძნებლები უნდა აღირიცხონ ასოციაციის წევრთა რეესტრში (ჟურნალში).

2. ასოციაციის წევრთა/დამფუძნებელთა რეესტრის წარმოების წესს ადგენს გამგეობა.

3. ასოციაციის წევრთა/დამფუძნებელთა რეესტრს აწარმოებს ასოციაციის პრეზიდენტი.

თავი 4. ასოციაციის მმართველი ორგანოები

მუხლი 11. ასოციაციის წევრთა საერთო კრება

1. ასოციაციის უმაღლესი მმართველი ორგანოა ასოციაციის წევრთა საერთო კრება (შემდგომ ტექსტში - "კრება").

2. კრებას უფლება აქვს გადაწყვიტოს ყველა ის საკითხი, რომელიც არ შედის გამგეობის კომპეტენციაში.

3. კრების გადაწყვეტილება ნამდვილია მხოლოდ მაშინ, თუ საკითხი კრების მოწვევისას შეტანილი იყო დღის წესრიგში.

4. კრების კომპეტენციაა:

ა) ასოციაციის წესდების დამტკიცება და მასში ცვლილებების შეტანა;

ბ) ასოციაციის ძირითადი მიმართულებების, გეგმებისა და მიზნობრივი პროგრამების დამტკიცება;

გ) ასოციაციის საქმიანობის წლიური შედეგების დამტკიცება;

დ) ასოციაციის გამგეობის წევრების, მათ შორის ასოციაციის პრეზიდენტის არჩევა და მისი გათავისუფლება;

ე) ასოციაციის ფილიალის (წარმომადგენლობის) ან/და კომისიის (მათ შორის სარეზერვო) შექმნა და მათი ლიკვიდაცია; ფილიალის (წარმომადგენლობის) და კომისიის დებულების დამტკიცება; ფილიალის (წარმომადგენლობის) ან/და კომისიის დირექტორის დანიშვნა და გათავისუფლება;

ვ) გამგეობის წევრების შრომის ანაზღაურების პრინციპების გადაწყვეტა;

ზ) ასოციაციიდან წევრის გარიცხვა;

თ) ასოციაციის საკონსულტაციო საბჭოების შექმნა და გაუქმება, საბჭოს წევრების (კონსულტანტების) დანიშვნა და გათავისუფლება;

ი) ასოციაციის საწევრო შენატანის ოდენობის დადგენა და გაუქმება, გადახდის ვადის დადგენა;

კ) გამგეობის საქმიანობისა და ფინანსური ანგარიშების მოსმენა და შეფასება;

ლ). ამ წესდებით დადგენილი სხვა საკითხების გადაწყვეტა.

მუხლი 12. კრების მოწვევის პროცედურა

1. კრებას იწვევს გამგეობა ასოციაციის ინტერესების საჭიროებისამებრ, ამ წესდებით გათვალისწინებული წესის შესაბამისად, მაგრამ არანაკლებ წელიწადში ერთხელ, კრების დღის წესრიგის მითითებით.

2. კრება მოიწვევა ასოციაციის წევრთა მეთაუდის წერილობითი მოთხოვნითაც.

3. კრების მოწვევის შესახებ წევრებს/დამფუძნებლებს უნდა ეცნობოთ წერილობით, ან სატელეფონო შეტყობინების ფორმით, კრებამდე ორი კვირით ადრე მაინც.

4. იმ წევრებს/დამფუძნებლებს, რომლებიც ვერ ესწრებიან კრებას, უფლება აქვთ კენჭისყრაში მონაწილეობა მიიღონ წერილობით. ისინი უთანაბრდებიან კრებაზე დამსწრე პირებს.

მუხლი 13. კრების უფლებამოსილება (კვორუმი), გადაწყვეტილებათა მიღება

1. კრება უფლებამოსილია თუ მის მუშაობაში მონაწილეობს ასოციაციის წევრთა ნახევარზე მეტი.

2. კრებაზე გადაწყვეტილება მიიღება დამსწრეთა უმრავლესობით, ხოლო გადაწყვეტილება ასოციაციის რეორგანიზაციის ან ლიკვიდაციის, წესდების, ასევე ასოციაციის მიზნის შეცვლის შესახებ – ორი მესამედით.

3. ხმების თანაბარი გაყოფისას ტარდება ხელახალი კენჭისყრა. თუ ხელახალი კენჭისყრის შედეგად ხმები კვლავ თანაბრად გაიყო, საკითხი უარყოფილად ითვლება.

4. კრება წარიმართება რეგლამენტის შესაბამისად. კრების რეგლამენტს ამტკიცებს კრება.

5. კრების ოქმს ხელს აწერს კრების თავმჯდომარე. იგი პასუხს აგებს კრების ოქმის სიზუსტესა და ნამდვილობაზე.

6. კეთილსინდისიერი მესამე პირების მიმართ არსებობს კრების ოქმების უტყუარობისა და კანონიერების პრეზუმფცია.

7. საერთო კრებების შესახებ ინფორმაცია აღირიცხება ასოციაციის საერთო კრებების აღრიცხვის ჟურნალში.

8. ჟურნალში მიეთითება:

ა) კრების რიგითი ნომერი;

ბ) კრების ჩატარების თარიღი და ადგილი;

გ) კრების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების მოკლე შინაარსი;

დ) ჩანაწერის შემსრულებელი პირის ვინაობა და ხელმოწერა.

9. კრების აღრიცხვის ჟურნალის წარმოებას უზრუნველყოფს ასოციაციის პრეზიდენტი.

მუხლი 14. ასოციაციის რიგგარეშე კრების მოწვევა

1. ასოციაციის რიგგარეშე კრება შეიძლება მოწვეული იქნეს:

ა) გამგეობის ერთ-ერთი წევრის ინიციატივით;

ბ) გამგეობის მიერ;

გ) პრეზიდენტის ან ასოციაციის წევრთა მესამედის მოთხოვნით.

2. რიგგარეშე საერთო კრება მოიწვევა ასეთი მოთხოვნის წარდგენიდან არა უგვიანეს ერთი თვისა, წინასწარ დადგენილი დღის წესრიგით და სრულდება დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების ამოწურვისთანავე.

მუხლი 15. კრების გადაწყვეტილებათა გაუქმება

1. კრების გადაწყვეტილება, რომელიც ეწინააღმდეგება კანონმდებლობას, ასოციაციის მიზნებსა და წინამდებარე წესდებას, შეიძლება გაუქმდეს სასამართლოს ან თვით ასოციაციის მიერ, ასოციაციის მმართველი ორგანოების ან ასოციაციის ნებისმიერი წევრის მოთხოვნით.

2. კრების გადაწყვეტილებათა გაუქმება არ იწვევს იმ უფლებების გაუქმებას, რომელიც კრების უკანონო ან წესდების საწინააღმდეგო გადაწყვეტილების შესაბამისად დადებული გარიგების საფუძველზე შეიძინეს კეთილსინდისიერმა მესამე პირებმა.

მუხლი 16. ასოციაციის გამგეობა

1. ასოციაციის გამგეობა (შემდგომ ტექსტში: "გამგეობა"), არის ასოციაციის მუდმივმოქმედი ხელმძღვანელი (აღმასრულებელი) ორგანო.

2. გამგეობა შედგება ექვსი არჩეული წევრისაგან, ნარჩენების მართვის ხსავდასხვა სფეროს წარმომადგენლობით. გამგეობის წევრებია: 1. ირაკლი გვალია (მცხ: გორგასალის ქ.

#61 ბინა 19. ქ. თბილისი, პირ. #01015013779); 2. გიორგი კინწურაშვილი (მცხ: გამრეკელის 17 ბინა 8. ქ. თბილისი, პირ. #01024001407); 3. ზეკი ბილგინ (მცხ: ნონეშვილის ქ. მუხიანი, მესამე მიკრო, მე-19 კორპ, ბინა 73, ქ. თბილისი, პირ. #01024073657); 4. დავით ცქიტიშვილი (მცხ: მოსკოვის პროსპექტი, კორპუსი 36, ბინა 3. ქ. თბილისი, პირ. #01030026876); 5. გიორგი აფრიდონიძე (მცხ: სოლომონ პირველის მეოთხე შესახვევი #8. ქ. ქუთაისი, პირ. #60002004211); 6. ლევან კომახიძე (მცხ: კიკეთი, წერეთლის ქ #1. ქ. თბილისი, პირ. #01024001959).

3. გამგეობის წევრებს ასოციაციის საერთო კრება ირჩევს ოთხი წლის ვადით. გამგეობის უფლებამოსილება წყდება ამ ვადის გასვლის შემდეგ, ახალი გამგეობის არჩევისთანავე.

4. გამგეობის წევრის გადადგომის ან უფლებამოსილების სხვაგვარად (გათავისუფლება, ავადმყოფობა, რაც შეუძლებელს ხდის გამგეობის წევრის მოვალეობის შესრულებას) ვადამდე შეწყვეტის შემთხვევაში, გამგეობა დაუყოვნებლივ იწვევს რიგარეშე კრებას, რომელიც ირჩევს ახალ წევრს გამგეობის დარჩენილი უფლებამოსილების ვადით.

5. კანონმდებლობით დადგენილი შემთხვევების გარდა, გამგეობის წევრის უფლებამოსილება ვადაზე ადრე შეწყდება:

ა) საკუთარი განცხადების საფუძველზე ასოციაციის წევრობის შეწყვეტისას;

ბ) გამგეობის სხდომებში არასაკმატო მიზეზით ზედიზედ ექვსი თვის მანძილზე მონაწილეობის მიუღებლობისას.

6. გამგეობის წევრის გათავისუფლება მის მიერ უფლებამოსილების გადამეტების, მოვალეობების შეუსრულებლობის ან საწესდებო მიზნების საწინააღმდეგო ქცევისათვის შეუძლია მხოლოდ ასოციაციის საერთო კრებას.

მუხლი 17. გამგეობის კომპეტენცია

1. გამგეობის კომპეტენციაა:

ა) ასოციაციის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებების, გეგმების, ბიუჯეტისა და მიზნობრივი პროგრამების პროექტების შემუშავება და წარდგენა კრებისათვის;

ბ) საჭიროების შემთხვევაში ასოციაციის დარგობრივი კომისიების შექმნა და მათი თავმჯდომარეების არჩევა, აგრეთვე მათი გათავისუფლება;

გ) საჭიროების შემთხვევაში სამუშაო ჯგუფების შექმნა და მათი კოორდინატორების არჩევა, აგრეთვე მათი გათავისუფლება;

დ) გამგეობის მიერ არჩეულ და დამტკიცებულ პირთა ანგარიშების მოსმენა;

ე) ასოციაციის წევრთა მიღება;

ზ) საწევრო გადასახადის გადახდებზე კონტროლის განხორციელება;

თ) ასოციაციის მიერ უძრავი ქონების შექმნისა და გასხვისების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება;

ი) ასოციაციის უძრავ-მოდრავი ქონების ვალდებულებებით დატვირთვა, კრედიტის (სესხის) აღება, თავდებობა მესამე პირების სასარგებლოდ და თავდებობის მიღება მესამე პირებისაგან;

კ) საერთო კრების მიერ დამტკიცებული სამუშაო პროგრამებისა და გეგმების განხორციელება;

ლ) ცალკეული პროექტების დაფინანსების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება;

მ) ასოციაციის ფილიალების, რეგიონალური ორგანიზაციების შექმნა და მათი ხელმძღვანელების დანიშვნა;

ნ) ასოციაციის წევრთა საერთო კრების მოწვევა, მისი ჩატარების ადგილის, დღის წესრიგის და თარიღის დაწესებით და წევრთათვის/დამფუძნებელთათვის შეტყობინებით;

ო) სპეციალური თემატური შეხვედრების მოწვევა და ჩატარება;

პ) გადაწყვეტილებებისა და რეკომენდაციების მიღება;

ჟ) სტრატეგიული განვითარების გეგმისა და საბიუჯეტო პარამეტრების განსაზღვრა;

რ) თანამშრომელთა კონკრეტული სახელფასო განაკვეთების დადგენა;

- ს) დოკუმენტების მიღება, რომლებიც აწესრიგებენ ასოციაციის შიდა ურთიერთობებს;
 - ტ) სესხების და კრედიტების აღება;
 - უ) სესხებისა და კრედიტების უზრუნველყოფა;
 - ფ) სხვა საქმიანობის წარმართვა მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად;
2. გამგეობის მიერ გადაწყვეტილებების მიღება ხდება გამგეობის სხდომაზე. გამგეობის სხდომას იწვევს ასოციაციის პრეზიდენტი.
3. გამგეობის სხდომა მოწვეულ უნდა იქნეს არანაკლებ კვარტალში ერთხელ.
4. გამგეობის წევრებს გამგეობის სხდომის ჩატარების თარიღისა და დღის წესრიგის შესახებ, ეცნობებათ სხდომამდე 3 დღით ადრე მაინც, ხოლო რიგგარეშე სხდომის მოწვევის შემთხვევაში დაუყოვნებლივ.
5. გამგეობა გადაწყვეტილება უნარიანია, თუ მას ესწრება წევრთა ნახევარზე მეტი.
6. გამგეობის სხდომა შეიძლება ჩატარდეს ან მასში გამგეობის წევრმა მონაწილეობა მიიღოს ელექტრონული საკომუნიკაციო საშუალებების (ინტერნეტი, ტელეფონი და სხვ.) გამოყენებით (ვიდეო კონფერენცია).
7. გამგეობის წევრს ასევე უფლება აქვს წერილობით ან/და ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით (ელექტრონული ფოსტა, ჩატი და სხვა) გამოხატოს პოზიცია განსახილველი საკითხის შესახებ და ამ სახით მიიღოს მონაწილეობა კენჭისყრაში. აღნიშნულის თაობაზე გამგეობის წევრმა გამგეობას უნდა აცნობოს გამგეობის სხდომის ჩატარებამდე არანაკლებ ერთი (ერთი) დღით ადრე. ამ პუნქტით გათვალისწინებული წესით გამგეობა უფლებამოსილია მიიღოს ნებისმიერი გადაწყვეტილება.
8. გადაწყვეტილების მიღებისას გამგეობის თითოეულ წევრს აქვს ერთი ხმა. გამგეობის მიერ გადაწყვეტილება მიიღება დამსწრე წევრთა ხმების უბრალო უმრავლესობით
9. ასოციაციას შესაძლებელია ჰყავდეს საკონსულტაციო ორგანო, მრჩეველთა საბჭო, რომლის წევრებსაც ირჩევს გამგეობა და ამტკიცებს მის დებულებას;
10. გამგეობა უზრუნველყოფს კრების გადაწყვეტილებათა აღსრულებას.
11. გამგეობა ასრულებს აგრეთვე ამ წესდებით დადგენილ სხვა ფუნქციებს.

მუხლი 18. გამგეობის მუშაობის წესი

1. გამგეობის საქმიანობას ხელმძღვანელობს ასოციაციის პრეზიდენტი (შემდგომ ტექსტში – პრეზიდენტი). ასოციაციის პრეზიდენტს ირჩევს ასოციაციის საერთო კრება ოთხი წლის ვადით.
2. გამგეობის სხდომები ტარდება საჭიროების მიხედვით და მას იწვევს პრეზიდენტი საკუთარი ინიციატივით ან გამგეობის წევრთა სულ ცოტა ერთი მესამედის მოთხოვნით.
3. გამგეობის სხდომას ხელმძღვანელობს და წარმართავს ასოციაციის პრეზიდენტი.
4. გამგეობა უფლებამოსილია თუ მის მუშაობაში მონაწილეობს გამგეობის წევრთა ნახევარზე მეტი.
5. გამგეობა გადაწყვეტილებას იღებს დამსწრეთა უმრავლესობით. კენჭისყრის დროს ხმების თანაბრად გაყოფისას ტარდება ხელახალი კენჭისყრა, თუ ხელახალი კენჭისყრის შედეგად ხმები კვლავ თანაბრად გაიყო საკითხი უარყოფილად ითვლება;
6. ასოციაციის პრეზიდენტი სხდომებს წარმართავს რეგლამენტის შესაბამისად, რომელსაც ამტკიცებს გამგეობა.
7. ასოციაციის პრეზიდენტი უზრუნველყოფს სხდომის ოქმის შედგენას. სხდომის ოქმს ხელს აწერს პრეზიდენტი. დასაშვებია გამგეობის სხდომაზე დამსწრე პირთა ხელმოწერაც.
8. პრეზიდენტი პასუხს აგებს სხდომის ოქმის სიზუსტეზე. კეთილსინდისიერი მესამე პირების მიმართ არსებობს გამგეობის სხდომის ოქმის უტყუარობისა და კანონიერების პრეზუმფცია.
9. გამგეობის სხდომები აღირიცხება ასოციაციის გამგეობის სხდომების აღრიცხვის ჟურნალში შემდეგი მონაცემების მითითებით:

- ა) სხდომის რიგითი ნომერი;
- ბ) სხდომის ჩატარების თარიღი და ადგილი;
- გ) სხდომის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების მოკლე შინაარსი;
- დ) ჩანაწერის შემსრულებელი პირის ვინაობა და ხელმოწერა.

10. გამგეობის სხდომების აღრიცხვის ჟურნალის წარმოებას უზრუნველყოფს ასოციაციის პრეზიდენტი.

მუხლი 19. ასოციაციის ხელმძღვანელობის უფლებამოსილება და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება.

1. ასოციაციის ხელმძღვანელობის უფლებამოსილება გულისხმობს უფლებამოსილების ფარგლებში ასოციაციის სახელით გადაწყვეტილებების მიღებას, ხოლო წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება გულისხმობს ასოციაციის სახელით გამოსვლას მესამე პირებთან ურთიერთობაში. ასოციაციის ხელმძღვანელობის უფლებამოსილება გულისხმობს ასოციაციის წარმომადგენლობით უფლებამოსილებასაც.

2. ასოციაციის ერთპიროვნული ხელმძღვანელობისა და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება მინიჭებული აქვს ასოციაციის პრეზიდენტს (შემდომში "პრეზიდენტი") – ივანე, პირადი #....

3. პრეზიდენტი:

- ა) პრეზიდენტი წარმართავს ასოციაციის ყოველდღიურ საქმიანობას;
- ბ) მოქმედებს ასოციაციის სახელით, წარმოადგენს მას, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის გარეგნულ გარეგნულ გარეთ;
- გ) ასოციაციის სახელით დებს ხელშეკრულებებს (უძრავი ქონების შეძენა, გასხვისება და ვალდებულებებით დატვირთვა საჭიროებს გამგეობის თანხმობას);
- დ) ხელმძღვანელობს პროგრამებისა და პროექტების შედგენას და უზრუნველყოფს მათ განხორციელებას;
- ე) კრებას დასამტკიცებლად წარუდგენს ასოციაციის საქმიანობის ძირითად მიმართულებებს, ასოციაციის ორგანიზაციულ სტრუქტურას, გეგმებსა და მიზნობრივ პროგრამებს, წლიური საქმიანობის ანგარიშს;
- ვ) იწვევს და თავმჯდომარეობს გამგეობის სხდომებს და ხელმძღვანელობს მის საქმიანობას;
- ზ) ხელმძღვანელობს გამგეობის საქმიანობას. უზრუნველყოფს კრებისა და გამგეობის გადაწყვეტილებათა შესრულებას, ანაწილებს ფუნქციებს გამგეობის წევრებს შორის;
- თ) უზრუნველყოფს ასოციაციის საფინანსო საქმიანობის კანონიერებას;
- ი) უზრუნველყოფს საქმის წარმოებას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;
- კ) დებს შრომით კონტრაქტებს ასოციაციის სახელით;
- ლ) ასრულებს ამ წესდებით დადგენილ სხვა ფუნქციებს.

5. ასოციაციის პრეზიდენტი უფლებამოსილია ასოციაციის მიზნებიდან და საჭიროებიდან გამომდინარე განსაზღვრული ვადით ნოტარიულად დამოწმებული რწმუნებულებით გადასცეს გამგეობის შესაბამის წევრს საკუთარი უფლებამოსილება როგორც სრულად, ასევე კონკრეტული მიზნის შესასრულებლად.

6. პრეზიდენტი საქმეს კეთილსინდისიერად უნდა უძღვებოდეს. ამ მოვალეობის შეუსრულებლობის შემთხვევაში, იგი ასოციაციის წინაშე პასუხისმგებელია წარმომობილი ზიანისათვის.

7. პრეზიდენტის გადადგომის ან უფლებამოსილების სხვაგვარად (გათავისუფლება, გარდაცვალება, ავადმყოფობა, რომელიც შეუძლებელს ხდის პრეზიდენტის მოვალეობის შესრულებას) ვადამდე შეწყვეტის შემთხვევაში, გამგეობა დაუყოვნებლივ იწვევს რიგგარეშე კრებას, რომელიც ირჩევს ახალ პრეზიდენტს.

თავი 5
ქონება, საფინანსო და საწარმოო სამეურნეო საქმიანობა.

მუხლი 20. ქონება და საწარმოო საქმიანობა

1. თავისი ამოცანების განხორციელების მიზნით ასოციაცია უფლებამოსილია მიიღოს შესაწირი, შექმნას საწარმოები და ორგანიზაციები, რომელთა საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლები ხმარდება ასოციაციის მიზნების განხორციელებას.

2. ასოციაცია სახელმწიფო ბიუჯეტთან ურთიერთობას ახდენს საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

3. ასოციაციას საკუთრებაში შეიძლება ჰქონდეს შენობები, ნაგებობები, სატრანსპორტო საშუალებები, ფასიანი ქაღალდები და სხვა ქონება, რაც აკრძალული არ არის საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით.

მუხლი 21. ქონების შექმნის წყაროები

1. ასოციაციის ქონების შექმნის წყაროებია:

ა) ასოციაციის წევრთა საწევრო გადასახადი, რომელიც განისაზღვრება ასოციაციის წევრი ფიზიკური პირებისათვის 15 (თხუთმეტი) ლარის ოდენობით, ხოლო წევრი იურიდიული პირებისათვის 100 (ასი) ლარის ოდენობით ერთი კალენდარული წლის განმავლობაში.

ბ) დამხმარე მიზნით შექმნილი საკუთარი საწარმოებისა და ორგანიზაციების საქმიანობით მიღებული სახსრები;

გ) საკუთარი ქონების გამოყენებით მიღებული შემოსავლები;

დ) მესამე პირებისგან მიღებული შესაწირი;

ე) გრანტები;

ვ) სხვა წყაროებით მიღებული თანხები, რაც არ ეწინააღმდეგება საქართველოს მოქმედ კანონმდებლობას.

2. ასოციაციას უფლება აქვს საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით გათვალისწინებული წესებით მოაწყოს სხვადასხვა ღონისძიებები.

მუხლი 22. კონფიდენციალურობა

ასოციაციის რიგითი და გამგეობის წევრები, ასევე ასოციაციაში დასაქმებული სხვა პირები ვალდებული არიან არ გაავრცელონ ინფორმაცია, რომელიც მათთვის ცნობილი გახდა თანამდებობრივი მდგომარეობიდან გამომდინარე.

**თავი 7. ცვლილებები წესდებაში, ასოციაციის რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია,
გარდამავალი დებულება**

მუხლი 23. ცვლილებები წესდებაში. სარეგისტრაციო ფაქტები

1. ასოციაციის წესდებაში ცვლილებების შეტანა ხდება ამ წესდებით დადგენილი წესით.

2. კეთილსინდისიერი მესამე პირების მიმართ ნებისმიერი სარეგისტრაციო ფაქტი ძალმოსილია მხოლოდ მისი რეგისტრაციის მომენტიდან.

მუხლი 24. ასოციაციის რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია

1. ასოციაციის გაყოფა (დაყოფა, გამოყოფა), შერწყმა (გაერთიანება, მიერთება) და ლიკვიდაცია ხორციელდება მეწარმე სუბიექტის ლიკვიდაციისათვის/რეორგანიზაციისათვის საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

2. ასოციაციის რეორგანიზაცია ხდება კანონმდებლობით დადგენილი წესით – საერთო კრების გადაწყვეტილებით. გადაწყვეტილება მიიღება ასოციაციის საერთო კრების მონაწილეთა ხმების ორი მესამედის უმრავლესობით.

3. ასოციაციის ლიკვიდაციის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს ასოციაციის საერთო კრება, საერთო კრების მონაწილეთა ხმების ორი მესამედის უმრავლესობით. ინფორმაცია ლიკვიდაციის შესახებ უნდა გამოქვეყნდეს.

4. ლიკვიდაციას ახორციელებს გამგეობა.

5. ლიკვიდაციის დროს უნდა დასრულდეს მიმდინარე სამუშაოები, დადგინდეს მოთხოვნები, დარჩენილი ქონება გამოიხატოს ვალუტაში, დაკმაყოფილდნენ კრედიტორები. ლიკვიდაციის შემდეგ დარჩენილი ქონების განაწილება დაიშვება ლიკვიდაციის დასრულებიდან ერთი წლის შემდეგ;

6. ლიკვიდაციის შედეგად დარჩენილი ქონების მიღებაზე უფლებამოსილ პირს რეგისტრაციის შესახებ განცხადებით განსაზღვრავენ ასოციაციის წევრები/დამფუძნებლები. ასოციაციის ლიკვიდაციისას ქონების გასხვისება შესაძლებელია, თუ:

ა) გასხვისება ხელს უწყობს მის მიერ დასახული მიზნების მიღწევას;

ბ) გასხვისება ემსახურება საქველმოქმედო მიზნებს;

გ) ქონება გადაეცემა სხვა არასამეწარმეო (არაკომერციულ) იურიდიულ პირს.

3. აკრძალულია ასოციაციის ლიკვიდაციის შედეგად დარჩენილი ქონების განაწილება მის წევრებს/დამფუძნებლებს, ხელმძღვანელობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირებს შორის.

4. თუ ასოციაციის წევრები/დამფუძნებლები არ განსაზღვრავენ მისი ლიკვიდაციის შედეგად დარჩენილი ქონების მიღებაზე უფლებამოსილი პირს, ასოციაციის ლიკვიდაციის შედეგად დარჩენილი ქონება კანონმდებლობით დადგენილი წესით გადაეცემა ერთ ან რამდენიმე არასამეწარმეო (არაკომერციულ) იურიდიულ პირს, რომლებსაც აქვთ იგივე ან მსგავსი მიზნები, როგორებიც ლიკვიდირებულ ასოციაციას.

მუხლი 25. დასკვნითი დებულებები

1. წინამდებარე წესდება ძალაში შედის ყველა დამფუძნებლის მიერ ხელმოწერის მომენტიდან.

2. თუ ამ წესდების რომელიმე დებულება ბათილად იქნა ცნობილი, ეს გავლენას არ მოახდენს წესდების სხვა დებულებების ნამდვილობაზე.

3. ამ წესდებასა და საქართველოს მოქმედ კანონმდებლობას შორის არსებული შეუსაბამობის შემთხვევაში მოქმედებს საქართველოს კანონი.

	სახელი, გვარი	დაბადების თარიღი	პირადი ნომერი	მისამართი	ხელმოწერა
1.	გიორგი გულიაშვილი	19.05.1981	01029007510	ოცხელის ქ. #24 ბინა 40 ქ. თბილისი	
2.	რომან კეყერაშვილი	26.04.1991	01024071041	შმიტის #80 ქ. თბილისი	
3.	მიხეილ მაჩაბელი	08.01.1961	01024011097	კიკვიძის 16. ბინა2. ქ. რუსთავი	
4.	გიორგი ბარნოვი	25.07.1990	01011075223	ხელოვანთა ქუჩა #6ა. ქ. თბილისი	
5.	ლაშა ნოზაძე	10.08.1990	01009020903	ბურბუღას ქ. #20. ბინა 12. ქ. თბილისი	
6.	ზექი ბილგინ	05.02.1974	01024073657	ნონეშვილის ქ. მუხიანი, მესამე მიკრო, მე-19 კორპ, ბინა 73, ქ. თბილისი	
7.	ირაკლი გვალაია	26.09.1984	01015013779	გორგასალის ქ. #61 ბინა 19. ქ. თბილისი	
8.	რამაზ გვალაია	16.10.1958	01015001671	გორგასალის ქ. #61 ბინა 19. ქ. თბილისი	
9.	შალვა ლეჟავა	10.10.1972	01024012046	ჯავახიშვილის მოედანი #1, ბინა 3. ქ. თბილისი	
10.	გიორგი კინწურაშვილი	04.07.1972	01024001407	გამრეკელის 17 ბინა 8. ქ. თბილისი	
11.	ომარ ონიაშვილი	23.06.1943	01024013626	კოსტავას 67/85 ბინა 21 ქ. თბილისი	
12.	როლანდ ზირაქაძე	03.01.1955	01009000037	ვაჟა-ფშაველას პრ მე7 კვ პირველი კორპ. ბინა 44. ქ. თბილისი	
13.	ჯემალ გოგიტიძე	16.06.1963	61001008505	ახმედ მელაშვილის #9. ქ. ბათუმი	
14.	დავით ცქიტიშვილი	25.09.1967	01030026876	მოსკოვის პროსპექტი კორპუსი 36, ბინა 3. ქ. თბილისი	
15.	ეკატერინე ჩაჩიბაია	27.04.1979	62001006071	კარლ მარქსის 94. ქ. სოხუმი	
16.	გიორგი აფრიდონიძე	23.01.1961	60002004211	სოლომონ პირველის	

				მეოთხე შესახვევი #8. ქ. ქუთაისი.	
17.	ლევან კომახიძე	08.02.1979	01024001959	კიკეთი, წერეთლის ქ #1. ქ. თბილისი	
18.	გენადი ტაკიძე	24.05.1969	61008000340	სოფ წონიარისი, ქედის რ- ნი	